

Prosvjetni rad

List crnogorskih prosvjetnih, kulturnih i naučnih radnika

„GRLICA”, prva crnogorska periodična publikacija (Cetinje, 1835-1839)

„PROSVJETA” (Cetinje, 1889-1901)

„PROSVJETNI RAD” (od 15. januara 1949)

Broj 23 MART 2014. Izlazi mjesečno, cijena 0,40 € ISSN 0033-1686

DOBITNIK „OKTOIHA” 1998.

JUBILARNA GODINA

Sednica Vlada Crne Gore u Kolašinu PREDLOŽENE MJERE ZA DALJU REFORMU SISTEMA OBRAZOVANJA

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović: U narednim mjesecima nastojaćemo da proširimo obuhvat dece predškolskim obrazovanjem. Donijete su i mjere za unapređenje osnovnog i srednjeg obrazovanja. Poseban akcenat smo stavili na uvođenje preduzetništva u osnovne i srednje škole. Do 14. avgusta licenciraćemo svakog profesora, nastavnika, direktora i pomoćnika direktora škole, koji za to ispunjavaju uslove. Visoko obrazovanje treba uskladiti sa potrebama tržišta rada. Revidiraćemo postojeći model nostrifikacije obrazovnih isprava iz inostranstva, posebno iz okruženja

OBUHVATITI VIŠE DECE PREDŠKOLSKIM OBRAZOVANJEM: Ministar Stijepović na konferenciji za novinare

(Opširnije na 2. strani)

Upravni odbor Univerziteta Crne Gore raspisao izbore za rektora ČETIRI KANDIDATA

Upravni odbor Univerziteta Crne Gore (UCG) raspisao je izbore za rektora te visokoobrazovne ustanove za period 2014–2017. godine. Za tu funkciju kandidovani su: Radmila Vojvodić, dekan Fakulteta dramskih umjetnosti, prof. dr Bogdan Ašanin, redovni profesor Medicinskog fakulteta, prof. dr Šerbo Rastoder, šef studijskog programa za istoriju na Filozofskom fakultetu, i prof. dr Gordana Đurović, sa Ekonomskog fakulteta.

Predloženi kandidati će na javnoj sednici Senata 31. marta predstaviti plan i program razvoja Univerziteta od 2014. do 2017. godine.

„Konačnu odluku o utvrđivanju kandidata za novog rektora, nakon sprovedene procedure, tajnim glasanjem donosi Senat”, rekao je predsjednik Upravnog odbora prof. dr Duško Bjelica. On je dodao da 19. avgusta ističe mandat aktuelnom rektoru prof. dr Predragu Miranoviću.

O. Đ.

U Podgorici promovisana knjiga prof. dr Živka Andrijaševića „Knjaz Danilo Petrović – politički spisi”, u izdanju Matice crnogorske

NAŠE VRIJEME JE NAJSLIČNIJE VREMENU KNJAZA DANILA

Str. 14–15

Sastanak ministra prosvjete Slavoljuba Stijepovića i šefa Predstavništva Unicefa u Crnoj Gori Bendžamina Perkša

ZAJEDNIČKIM PROGRAMIMA UNAPREĐIVATI SISTEM OBRAZOVANJA

Str. 2

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović i predsjednik Privredne komore Crne Gore Velimir Mijušković uručili stipendije za deficitarna zanimanja učenicima stručnih škola

STIMULISANJE UČENIKA DA UPISUJU ZANIMANJA NEOPHODNA TRŽIŠTU RADA

Str. 4–5

Intervju: Akademik Mladen Lompar, književnik, likovni kritičar, predsjednik Crnogorskog PEN Centra, potpredsjednik DANU, glavni i odgovorni urednik časopisa „Ars”
DA NAM DRŽAVA NE OSTANE PRAZAN VRČ
U BUDUĆOJ ARHEOLOGIJI

Str. 6–7

O jeziku i kulturi mikrofonskoj CRNOGORSKA „LIČNA KARTA”

Str. 7

U Ministarstvu prosvjete održana prezentacija učešća Crne Gore na međunarodnom forumu o održivom razvoju u Rusiji
JEDNA PLANETA – JEDNA BUDUĆNOST

Str. 8

U Podgorici promovisan univerzalni vodič „Nastava orijentisana na učenje za nastavnike usmjerene na postignuća”
PUT KA KVALITETNOM UČENJU

Str. 10

OBAVJEŠTENJE ČITAOCIMA

Zbog obaveza prema Zakonu o javnim nabavkama, kao i februarski, i martovski broj lista publikovaće se, za sada, u elektronskom izdanju. Čim se za to steknu zakonski uslovi, objaviće se i u štampanoj formi.

Molimo cijenjene čitaoce da imaju razumijevanja i zahvaljujemo unaprijed na strpljenju. S poštovanjem,
Uredništvo „Prosvjetnog rada”.

Mladi i evroatlantske integracije

Str. 16

Mladi i preduzetništvo

Str. 17

Procjena kvaliteta nastave u školama: Neki pristupi eksternoj evaluaciji
NIJE INSPEKCIJA VEĆ PODSTICAJ
BOLJEM UČENJU I RUKOVOĐENJU

Str. 18

Vijesti iz škola

Str. 20–26

ARHIV: Iz istorije crnogorskoga školstva: 150 godina škole u Velici
NAJSIGURNIJI PUT DO ZNANJA
BISTRI UM, UPORNOST I AMBICIOZNOST

Str. 33

Projekat Ombudsmana: Strip „Nevolje sa Rokijem i druge priče o dječjim pravima”

UPOZNAVANJE NASILJA KROZ ŽIVOTNE SITUACIJE

Str. 13

ЂЕЧИЈИ СВИЈЕТ

Sednica Vlade Crne Gore u Kolašinu

PREDLOŽENE MJERE ZA DALJU REFORMU SISTEMA OBRAZOVANJA

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović: U narednim mjesecima nastojaćemo da proširimo obuhvat dece predškolskim obrazovanjem. Donijete su i mjere za unapređenje osnovnog i srednjeg obrazovanja. Poseban akcenat smo stavili na uvođenje preduzetništva u osnovne i srednje škole. Do 14. avgusta licenciraćemo svakog profesora, nastavnika, direktora i pomoćnika direktora škole, koji za to ispunjavaju uslove. Visoko obrazovanje treba uskladiti sa potrebama tržišta rada. Revidiraćemo postojeći model nostrifikacije obrazovnih isprava iz inostranstva, posebno iz okruženja

Predložene mjere za dalju reformu sistema obrazovanja dobile su jedinstvenu podršku članova Vlade Crne Gore na dvodnevnoj tematskoj sednici Vlade u Kolašinu, posvećenju strukturnim reformama u oblastima obrazovanja, rada i socijalnog staranja i zdravstva.

Kako je na konferenciji za novinare, nakon sednice, kazao ministar prosvjete Slavoljub Stijepović, reforma obrazovanja realizuje se u kontinuitetu već 10 godina i ovo je samo nastavak tog procesa. On je naglasio da je cilj reforme unapređenje kvaliteta obrazovanja u Crnoj Gori kako bi đaci i studenti tokom školovanja stekli što više znanja, vještina i kompetencija, koje će nakon završetka školovanja moći da primijene na tržištu rada. Težnja je da obrazovanje stvara profile i kadrove koji su neophodni crnogorskom tržištu rada, privredi, ekonomiji i javnom sektoru.

Odgovorni pred sobom i društvom

prije odlaska u školu, barem dvije godine. Zato nam trebaju sredstva i objekti, i odlučili smo da putem privatnog i javnog partnerstva obezbijedimo kapital koji ćemo uložiti u modernizaciju postojećih i izgradnju novih predškolskih ustanova.

„Donijete su i mjere za unapređenje osnovnog i srednjeg obrazovanja. Poseban akcenat smo stavili na uvođenje preduzetništva u osnovne i srednje škole. Već od ove školske godine preduzetništvo se u osnovnim školama izučava kao međupredmetna oblast. Osnovci o preduzetništvu uče kroz sve predmete. Ne uče se oni da budu preduzetnici, već i da razmišljaju i ponašaju se na taj način, da budu lideri, da budu sastavni dio tima, da svoje ideje pretvaraju u djela i da budu odgovorni pred sobom i pred društvom u cjelini. U srednjim stručnim školama i gimnazijama preduzetništvo će od naredne školske godine izučavati kao obavezni ili kao izborni predmet“, rekao je ministar prosvjete.

OBRAZOVANJE TREBA DA STVARA KADROVE KOJI SU NEOPHODNI CRNOGORSKOM TRŽIŠTU RADA: Sa sednice Vlade

Revidirati model nostrifikacije

Zaključeno je i da visoko obrazovanje treba uskladiti sa potrebama tržišta rada.

Već je urađena studija i analiza o potrebama tržišta rada, a do novembra treba sprovesti eksternu evaluaciju svih visokoškolskih ustanova u Crnoj Gori, i privatnih

i državnih. To će biti urađeno uz pomoć Evropske asocijacije univerziteta sa sedištem u Briselu.

Registrovane su određene nedorečenosti i propu-

sti u oblasti finansiranja visokog obrazovanja, i Ministarstvo prosvjete je zaduženo da u naredna dva mjeseca ponudi modifikovani optimalni model finansiranja.

„Veliki problem predstavlja značajan priliv diploma iz okruženja, što i te kako opterećuje domaće tržište rada. Tim prije što pojedine diplome nemaju potrebno znanje koje traži naše tržište rada. Zato ćemo u narednom periodu pokušati da revidiramo postojeći model nostrifikacije obrazovnih isprava iz inostranstva, posebno iz okruženja, poštujući sve međunarodne principe i konvencije“, istakao je ministar prosvjete Slavoljub Stijepović.

Lj. V.

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović

LICENCIRANJE I RELICENCIRANJE NASTAVNIKA

Da bi popravili kvalitet obrazovanja na svim nivoima, do 14. avgusta licenciraćemo svakog profesora, nastavnika, direktora i pomoćnika direktora škole, koji za to ispunjavaju uslove. Svi koji dobiju početne licence biće obavezni da se dodatno usavršavaju i edukuju, kako bi nakon pet godina mogli da budu relicencirani.

2

Prosvjetni rad

MART 2014

BROJ 23

Sastanak ministra prosvjete Slavoljuba Stijepovića i šefa Predstavništva Unicefa u Crnoj Gori Bendžamina Perksa

ZAJEDNIČKIM PROGRAMIMA UNAPREĐIVATI SISTEM OBRAZOVANJA

Strategija inkluzivnog obrazovanja 2014–2018. ocijenjena kao osnova za dalji zajednički rad da bi se deci s posebnim obrazovnim potrebama omogućio pristup i kontinuitet kvalitetnog obrazovanja

Na sastanku ministra prosvjete Slavoljuba Stijepovića i šefa Predstavništva Unicefa u Crnoj Gori Bendžamina Perksa sa saradnicima razmatrane su teme koje se odnose na kvalitet obrazovanja, inkluzivno obrazovanje i rano i predškolsko učenje. Ministarstvo prosvjete i Kancelarija Unicefa u Podgorici prepoznali su kao zajednički interes dobrobit sve dece u Crnoj Gori. U dosadašnjoj saradnji razmijenjena su brojna iskustva, a ekspertaska pomoć i podrška u realizaciji aktivnosti su od nemjerljive važnosti prilikom kreiranja i realizovanja mjera obrazovne politike.

U oblasti kvaliteta obrazovanja, saradnja je već rezultirala nizom radionica orijentisanih na učenika postignuća. Stečena znanja i vještine doprinijela su pripremi kvalitetnog izvještaja o rezultatima istraživanja PISA 2012. Na sastanku je ukaza-

no da već postoje brojni sistemski osnovi za razvijanje funkcionalnog sistema za praćenje i unapređenje kvaliteta. Shodno tome, dogovoreno je da podrška može biti pružena za razvoj konkretnih politika i osmišljavanje efikasnih i inovativnih pristupa, koji bi doprinijeli unapređenju kvaliteta obrazovanja i postignuća naših učenika. Potrebno je raditi na dodatnoj podršci nastavnicima i podizavanju nivoa njihovih kompetencija. Naredna prilika da se promoviše važnost podizanja kvaliteta obrazovanja, kao i da se razmijene iskustva u ovoj oblasti, biće konferencija na temu definisanja mehanizama za postizanje, praćenje i unapređenje kvaliteta i učeničkih postignuća koju će zajednički organizovati Ministarstvo prosvjete i Unicef.

Ministarstvo prosvjete i Unicef dugogodišnji su partneri u oblasti inkluzivnog obrazovanja. Saradnja

PROMOVISATI VAŽNOST SISTEMA KVALITETA: Sa sastanka

se odvijala kroz veliki broj inicijativa, čiji je cilj povećanje učešća dece s posebnim obrazovnim potrebama u crnogorskim školama.

Da bi im se omogućilo dostupno obrazovanje sa Resursnim centrom „Podgorica“, Zavodom za udžbenike i nastavna sredstva, Fa-

kultetom dramskih umjetnosti, udžbenici za osnovnu školu prenose se na audio zapis – CD. Promovisan je prvi audio udžbenik. Ta-

ko je Strategija inkluzivnog obrazovanja 2014–2018. ocijenjena kao osnova za dalji zajednički rad da bi se deci s posebnim obrazovnim potrebama omogućio pristup i kontinuitet kvalitetnog obrazovanja.

Rano i predškolsko obrazovanje ocijenjeno je važnim, kako za individualni razvoj deteta, tako i za ukupni razvoj društva. Stoga je posebno podržana Studija koja ima za cilj da ukaže na najbolje i najisplativije modele povećanja obuhvata dece predškolskim obrazovanjem.

Još jednom je istaknuta vrijednost dosadašnjih aktivnosti, kao i to da će zajedničkim programima ubuduće, Ministarstvo prosvjete i Kancelarija Unicefa u Crnoj Gori unapređivati sistem obrazovanja i osigurati ispunjenje razvojnih i obrazovnih postignuća za svako dijete.

Lj. V.

U Bijelom Polju otvoren Centar za obuku nezaposlenih lica „Azmont akademija“

EDUKACIJA ZA VIŠE OD 1.200 PRIJAVLJENIH KANDIDATA

– **Ministar rada i socijalnog staranja Predrag Bošković:** Centar za obuku u Bijelom Polju daće na dugi rok značajne rezultate, kao i sama investicija u Kumboru

– **Ministar finansija Radoje Žugić:** Azmont akademija će imati neprocjenjivi značaj za dalji ekonomski razvoj Crne Gore

– **Izvršni direktor Azmont Investmentsa Džejs Vilson:** Polaznici koji dobiju sertifikat imaće priliku da budu dio gradnje najvećeg turističkog projekta u Evropi, na kojem će u jednom momentu biti angažovano i do 6.500 ljudi

– **Predsjednik bjelopoljske opštine Aleksandar Žurić:** Azmont akademija pomoćiće da brojne porodice sa severa riješe egzistencijalna pitanja

U Centru za obuku nezaposlenih lica „Azmont akademija“ u Bijelom Polju, preko 1.200 prijavljenih kandidata, stićaće u narednim mjesecima znanja u tesarskim, zidarskim, vodoinstalaterskim i drugim građevinskim specijalnostima, bazirana na međunarodnim iskustvima. Akademiju su svečano otvorili gradonačelnik Bijelog Polja Aleksandar Žurić, ministar rada i socijalnog staranja Predrag Bošković, ministar finansija Radoje Žugić i izvršni di-

rektor Portonovi projekta Džejs Vilson.

Prema riječima ministra rada i socijalnog staranja Predraga Boškovića, otvaranje centra daće na dugi rok značajne rezultate.

Ulaganje u znanje

„Ovo je drugačiji pristup rješavanju nezaposlenosti. Centar za obuku u Bijelom Polju daće na dugi rok značajne rezultate, kao i sama investicija u Kumboru“, kazao je ministar Bošković,

pozivajući i druge investitore da pojačaju segment socijalne odgovornosti, poput kompanije Azmont Investments.

Ministar finansija Radoje Žugić smatra da će Azmont akademija imati neprocjenjivi značaj za dalji ekonomski razvoj Crne Gore.

„Ulaganje u znanje se višestruko isplati, a ovim projektom dajemo doprinos jačanju konkurentnosti domaće radne snage“, istakao je ministar Žugić.

DOPRINOS JAČANJU KONKURENTNOSTI DOMAĆE RADNE SNAGE: Aleksandar Žurić, Predrag Bošković, Radoje Žugić i izvršni direktor Džejs Vilson

Izvršni direktor Azmont Investments Džejs Vilson naglasio je da će polaznici koji dobiju sertifikat imati priliku da budu dio gradnje najvećeg turističkog projekta u Evropi, na kojem će, u jednom momentu, biti angažovano i do 6.500 ljudi. Radnicima će biti obezbijeđeni smještaj, hrana i adekvatne zarade.

Izgradnja Azmont akademije dio je programa korporativne društvene odgovornosti ove kompanije,

a ukupna investicija tokom naredne tri godine iznosiće oko dva miliona eura.

Kreiranje sopstvenog standarda

Predsjednik bjelopoljske opštine Aleksandar Žurić kazao je da Azmont akademija ne predstavlja samo način kojim će mnoge porodice riješiti egzistencijalno pitanje, već mjesto na kojem će se savladati nova znanja, dobiti nova prizna-

ta zvanja, da će ljudi sa severa stvoriti nove mogućnosti, kreiranju sopstvenog ali i standarda svojih porodica.

U Centru je počela obuka 80 polaznika, a u kompaniji Azmont Investments očekuju da će za vrijeme vrhunca radova na turističkom kompleksu Kumbor krajem 2015. biti oko 2.000 polaznika.

Lj. V.

Sastanak ministra prosvjete Crne Gore Slavoljuba Stijepovića sa ministrom obrazovanja i nauke Federacije Bosne i Hercegovine Damirom Mašićem

DOGOVORENA BUDUĆA SARADNJA

Sagledana mogućnost da crnogorski studenti u Federaciji studiraju pod istim uslovima kao i bosanski studenti. Dogovorena priprema i potpisivanje programa saradnje, koji će precizno definisati konkretne aktivnosti obije države na unapređenju saradnje u oblasti obrazovanja za naredni period, kao i kvote o broju studenata po principu reciprociteta

CRNOGORSKA ISKUSTVA BIĆE KORISNA U IZRADI NOVOG KONCEPTA OBRAZOVANJA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE: Sa sastanka

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović i ministar obrazovanja i nauke Federacije Bosne i Hercegovine Damir Mašić razgovarali su na sastanku u Podgorici o saradnji u oblasti obrazovanja.

Ministar Stijepović predstavio je dosadašnja postignuća u reformi obrazovanja i predložio naredne korake koji će biti preduzeti, shodno pravcima razvoja obrazovne politike. On je ukazao i na proces pregovora za članstvo u Evropskoj uniji, te na činjenicu da je poglavlje 26 privremeno zatvoreno, što predstavlja potvrdu da je naša zemlja na pravom putu

kada su integracije u oblasti obrazovanja u pitanju, kao i da Crna Gora ima uspostavljene institucije, savjetodavna tijela i zakonodavni okvir u toj oblasti.

Ministar Mašić je ocijenio da bi crnogorsko iskustvo moglo biti od koristi Federaciji Bosne i Hercegovine prilikom izrade i primjene novog koncepta obrazovanja, imajući u vidu fazu u kojoj se reforma crnogorskog obrazovnog sistema nalazi. U tom kontekstu, posebno je apostrofirao model eksterne provjere znanja koji se u Crnoj Gori uspješno primjenjuje od 2011. godine, kao primjer dobre prakse, koji će

biti uzet u obzir prilikom primjene u Bosni i Hercegovini.

Sagovornici su razgovarali i o unapređenju saradnje u oblasti obrazovanja, uz naglasak na sagledavanje mogućnosti da crnogorski studenti u Federaciji studiraju pod istim uslovima kao i bosanski studenti. U skladu s tim, dogovorena je priprema i potpisivanje programa saradnje, koji će precizno definisati konkretne aktivnosti obje države na unapređenju saradnje u oblasti obrazovanja za naredni period, kao i kvote o broju studenata po principu reciprociteta.

Lj. V.

U okviru projekta „SIMPLE“ ministarstava prosvjete i za ljudska i manjinska prava i Agencije za pomoć interkulturalnom obrazovanju

OBIJEŽEN DAN INTERKULTURALNOSTI

U podgoričkoj OŠ „21. maj“ upriličena svečanost na kojoj su učenici nekoliko vaspitno-obrazovnih ustanova iz čitave zemlje uključenih u kampanju „Biti drugi“ pokazali svoju senzibilnost i znanje o ovoj tematici kroz kviz znanja, kao i kreativne i likovne radove

RAZUMJETI DRUGE KULTURE I NJIHOVE RAZLIČITOSTI: Detalj iz radionice

Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i Agencijom za pomoć interkulturalnom obrazovanju, učestvuje u projektu „SIMPLE“ sprovedenjem kampanje: „Biti drugi“, u okviru koje se obilježava Dan interkulturalnosti. Shodno kulturološkom, nacionalnom, jezičkom, vjerskom bogatstvu Crne Gore, projektom su obuhvaćene sljedeće osnovne škole: podgoričke „21. maj“ i „Savo Pejanović“, „Mileva Lajović Lalatović“ (Nikšić), „Maršal Tito“ (Ulcinj), „Drago Milović“ (Tivat), „Milan Vuković“ (Herceg Novi), „Hajro Šahmanović“ (Plav), „Džafer Nikočević“ (Gusinje), i „Radomir Mitrović“ (Berane). U okviru prve faze projekta, promovisane su jednake šanse na obrazovanje, bez obzira na porijeklo, etničku ili bilo koju drugu različitost. Realizovane su interkulturalne radionice, kreirani su posteri o jednakosti, koji su u školama postavljeni na vidnom mjestu.

„Dan interkulturalnosti – (29. januar 2014. godine) značajan je datum koji treba da ukaže da je različitost bogatstvo. Ovim povodom u podgoričkoj OŠ „21. maj“, upriličena je svečanost na kojoj su učenici iz ostalih vaspitno-obrazovnih ustanova uključenih u kampanju „Biti drugi“, pokazali svoju senzibilnost i znanje o ovoj tematici kroz kviz znanja, kao i kreativne i likovne radove“, naglašavaju u Ministarstvu prosvjete.

Prisustvo različitih kultura na jednom području čini bogatstvo različitosti i unapređuje društveni život u svim sferama, oplemenjujući život i manjinskog i većinskog stanovništva. Kao stimulus dijalogu, prihvatanju i pravednosti, interkulturalnost podrazumijeva toleranciju i suživot. Interkulturalnost teži uravnoteženju razlika između pojedinaca, etničkih, nacionalnih, kulturnih i religijskih zajednica. Vaspitanje i obrazovanje dece u duhu interkulturalizma jed-

na je od glavnih težnji savremenih školskih sistema. Interkulturalnost je princip po kome obrazovanje treba da razvije razumijevanje učenika prema drugim kulturama, njihovim karakteristikama i različitostima. Stoga je u školama neophodno decu poučiti vrijednostima poput: razumijevanja drugih, solidarnosti, poštovanja različitosti, prevazilaženja i odbacivanja nacionalizma, rasizma, homofobije, kao i drugih oblika diskriminacije. U Ministarstvu prosvjete napominju da su ih plemeniti razlozi i ciljevi opredijelili da, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, kao i Agencijom za pomoć interkulturalnom obrazovanju, učestvuju u ovom projektu kojim se promovise dečje aktivno prisustvo u interkulturalnim aktivnostima, da bi ona tako bila spremnija za toleranciju, odgovornost, saradnju, razumijevanje, kao i uspostavljanje humanih odnosa.

Š. B.

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović i predsjednik Privredne komore Crne Gore Velimir Mijušković uručili stipendije za deficitarna zanimanja učenicima stručnih škola

STIMULISANJE UČENIKA DA UPIŠUJU ZANIMANJA NEOPHODNA TRŽIŠTU RADA

– Slavoljub Stijepović: Dodjeljivanje ove stipendije je samo početak dugoročne saradnje sektora obrazovanja i predstavnika poslodavaca na planiranju budućih potreba za kvalifikacijama i vještinama i podjela odgovornosti između partnera, javnog i privatnog sektora
– Velimir Mijušković: Naša privreda ima nesumnjiv interes da dobije radnu snagu sa znanjima, vještinama i kompetencijama koje su odgovarajuće za obavljanje poslova u realnom sektoru, pa je potrebno da svi uložimo napore da obrazujemo kvalitetnu radnu snagu

UČEŠĆE SOCIJALNIH PARTNERA U DEFINISANJU STRUČNOG OBRAZOVANJA JEDNO OD KLJUČNIH NAČELA: Sa dodjele stipendija

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović i predsjednik Privredne komore Crne Gore Velimir Mijušković, uručili su 61 stipendiju za deficitarna zanimanja učenicima stručnih škola koji se obrazuju po obrazovnim programima: kuvar, elektroinstalater, zavarivač, instalater sanitarnih uređaja, grijanja i klimatizacije, automehaničar, keramičar, instalater

u građevinarstvu, poljoprivredni tehničar, elektrotehničar energetike. „Crna Gora je društvo znanja. Vlada Crne Gore, Ministarstvo prosvjete i naši partneri svjesni su činjenice da je ulaganje u znanje, u mlade, ulaganje u razvoj, odnosno da je obrazovanje ključni faktor razvoja svakog društva. Crnu Goru vidimo kao društvo koje

neprestano uči, društvo razvijene ekonomije u kome svako ima mogućnost za lični i profesionalni razvoj, društvo inovatora i vrijednih ljudi – preduzetnika. Ova svečanost predstavlja važan trenutak za stručno obrazovanje u Crnoj Gori. Ovim pokazujemo da u praksi primjenjujemo sistemska rješenja predviđena našom reformom, Knji-

gom promjena, zakonima, strategijama koje ćemo dalje razvijati i unapređivati, kako bi crnogorsko obrazovanje bilo što kvalitetnije. I što je jednako važno – u funkciji napretka Crne Gore. Posebno ističem da je dugoročni strateški prioritet misija Ministarstva prosvjete usklađivanje obrazovne ponude sa potrebama tržišta rada, odnosno stvaranje onih profila kadrova koji su neophodni našoj privredi i ekonomiji”, kazao je ministar prosvjete Slavoljub Stijepović.

Stipendije podsticaj i ostalim učenicima

On je istakao da je jedno od ključnih načela u oblasti stručnog obrazovanja učešće socijalnih partnera u definisanju politike i planiranju, realizaciji, praćenju i vrednovanju stručnog obrazovanja. „Privredna komora je od početka reforme obrazovnog sistema uključena u procese definisanja strategije razvoja i ciljeva promjena u obrazovanju kroz saradnju sa resornim Ministarstvom, kako bi se stvorili uslovi za brži odgovor obrazovanja na potrebe poslodavaca. U tom smislu, rezultat naše saradnje je i osnivanje Fonda za stipendiranje učeni-

VAŽAN TRENUTAK ZA STRUČNO OBRAZOVANJE: Slavoljub Stijepović i Velimir Mijušković uručuju stipendije

cima iz 15 stručnih škola iz skoro svih gradova Crne Gore, ministar je izrazio uvjerenje da su oni napravili pravi izbor, a na nadležnima je da njihove odluke

znanja, u kome kvalitetno stručno obrazovanje pruža svakom pojedincu mogućnost ličnog i profesionalnog razvoja”, rekao je ministar Stijepović.

Niska mobilnost radne snage

Velimir Mijušković, predsjednik Privredne komore Crne Gore, ukazao je da tržište rada u Crnoj Gori već dugu niz godina, pored ostalog, karakterišu: visoka stopa nezaposlenosti, prije svega, mladih; nepovoljna starosna i kvalifikaciona struktura nezaposlenih; velika razlika između regionalnih tržišta rada i niska mobilnost radne snage; smanjenje broja zaposlenih u realnom sektoru, a naročito neusaglašenost ponude i potražnje radne snage. Prema posljednjim podacima, ankete o radnoj snazi iz 2013. godine, stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 24 godine je 34,4 odsto. Slično stanje je i u Evropi.

Prema mišljenju Mijuškovića, rješenje za prevazilaženje ovog stanja može biti u snaženju sistema stručnog obrazovanja, jer u ovom vremenu svjetske ekonomske krize najmanje negativne posljedice i najmanju stopu nezaposlenosti imaju zemlje koje imaju razvijeno stručno obrazovanje i kvalifikacije na ovim nivoima obrazovnog sistema.

On je podšetio da se u Crnoj Gori srednje stručno obrazovanje realizuje kroz 63 obrazovna programa u četvorogodišnjem trajanju, 32 obrazovna programa u trogodišnjem trajanju i dva programa višeg stručnog obrazovanja. Stručno obrazovanje se stiče u 42 ustanove u Crnoj Gori, na odgovarajućim nivoima Nacionalnog okvira kvalifi-

ULAGANJE U ZNANJE, U MLADE JE ULAGANJE U RAZVOJ: Dobitnici stipendija sa ministrom Stijepovićem i predsjednikom Privredne komore Mijuškovićem

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović: SARADNJA ŠKOLA I LOKALNE ZAJEDNICE

Saradnja škola i lokalne zajednice osnov je da škola na pravi način odgovori na potrebe tržišta rada u svom okruženju. Zato ističemo pozitivne primjere: Opština Bar je dodijelila deset stipendija učenicima, budućim ugostiteljima. To će uraditi i opština Budva. Sličnu aktivnost priprema opština Tivat. Ministarstvo prosvjete je otvoreno za saradnju sa drugim udruženjima – Unijom poslodavaca i sa Zanatsko-preduzetničkom komorom Crne Gore. Sa Privrednom komorom dogovorene su aktivnosti koje imaju za cilj animiranje mladih da se upisuju u stručne škole, posebno one koje obrazuju kadar čije kvalifikacije odgovaraju kako današnjim, tako i projektovanim, budućim potrebama tržišta u Crnoj Gori i samim tim obezbjeđuje sigurno zaposlenje nakon završetka škole.

Za narednu školsku godinu takođe će biti dodijeljene stipendije za deficitarne kvalifikacije. Za kvalitetno stručno obrazovanje veoma su važni i savremeni programi, opremljene škole, udžbenici, osposobljeni nastavnici koji vam pomažu da steknete znanja, potrebna za oblikovanje svijeta vaše i naše budućnosti. Sve aktivnosti u obrazovnom sistemu usmjerene su na mlade u nastojanju da kod vas razvijamo samostalnost, odgovornost, spremnost na izazove da budete preduzetnici, da stvarate, da zamislite i ideje pretvarate u djelo.

ka. Formiranje Fonda je samo jedna od aktivnosti koje sprovodimo kako bi podstakli upis učenika na programe koji su potrebni tržištu rada, omogućili stvaranje kvalitetnog kadra i prevazišli strukturnu nezaposlenost. Dodjeljivanje ove stipendije je samo početak dugoročne saradnje sektora obrazovanja i predstavnika poslodavaca na planiranju budućih potreba za kvalifikacijama i vještinama i podjela odgovornosti između partnera, javnog i privatnog sektora”, istakao je ministar prosvjete.

Naglašavajući da se stipendije dodjeljuju učeni-

podrže. „Učenici kojim danas uručujemo stipendije su budućni preduzetnici, koji će sutra, po završetku obrazovanja, formirati svoja preduzeća, stvarajući tako nova radna mjesta i biti korisni i samostalni članovi društva. Dodjelom stipendija dajemo podsticaj i drugima učenicima da, pri izboru budućeg poziva, imaju u vidu svoja interesovanja, ali i potrebe tržišta rada koje, kao odgovorna država, moramo sve više osluškivati.

Sve što radimo, radimo zbog vas – učenika koji ćete pomoći u ostvarenju vizije Crne Gore kao društva

kacija, počev od trećeg nivoa, pa sve do petog, odnosno od srednjeg stručnog obrazovanja (u trajanju tri i četiri godine), pa do višeg stručnog obrazovanja (u trajanju od dvije godine, kao nastavku srednjeg stručnog obrazovanja).

Postojeća školska mreža omogućava prihvatanje svih učenika koji žele da nastave obrazovanje nakon završetka osnovne škole, ali mora se priznati da još uvijek odabir obrazovnih profila nije usklađen sa potrebama tržišta rada i planovima razvoja opština ili regiona. O tome najbolje govore podaci da na Zavodu za zapošljavanje posao čeka 34.639 kandidata, dok je Vlada upravo zbog ove neusklađenosti odobrila kvotu za zapošljavanje nerezidenata od 19.500 od čega je samo u januaru iskorišćeno oko 3.000.

Opredjeljenje za konkretna zanimanja

„Treba istaći, da jedan od osnovnih preduslova za razvoj kvalitetnog sistema stručnog obrazovanja u nacionalnim okvirima predstavljaju finansijska sredstva, koja se u toku godine opredijele za ovu namjenu. U Crnoj Gori ta izdvajanja nisu dovoljna, pa je potrebno mobilisati i privrednike da se i na ovakav način uključe u finansiranje obrazovanja kadrova u cilju smanjenja neusklađenosti obrazovnog sistema, sa realnim potrebama privrede, promocije sistema stručnog obrazovanja i stimulisanja mladih ljudi da se opredijele za konkretna zanimanja. Upravni odbor Privredne komore donio je prošle godine u martu Odliku o osnivanju Fonda za

Predsjednik Privredne komore Crne Gore Velimir Mijušković: VEĆE UKLJUČENJE POSLODAVACA U OBRAZOVNI SISTEM

Zemlje u tranziciji, kojima pripada i Crna Gora, imaju dodatne razloge za strukturne promjene u pristupu unapređenja konkurentnosti radne snage i sistema stručnog obrazovanja. Tu, prije svega, mislim na mnogo veće uključenje poslodavaca u obrazovni sistem kako bi se obezbijedile kvalifikacije potrebne tržištu rada. U tom pravcu potreban je aktivniji odnos svih nas i više inicijativa za promjenu nastavnih planova i programa, uvođenje novih zanimanja, kao i koncipiranje odgovarajuće stručne prakse.

Većim angažmanom privrede u sistem stručnog obrazovanja obezbijedila bi se bolja interakcija privrede i obrazovnih ustanova, privreda bi obrazovala mlade ljude shodno svojim potrebama, a i omogućilo bi se brže zapošljavanje najboljih. Kako poslodavci žele da imaju „gotove kadrove“ kroz sistem praktičnog obrazovanja kod poslodavca i praktične nastave, obezbjeđuju se tržištu rada kvalitetniji kadrovi, a ovakvi angažmani doprinose efikasnijem načinu regrutovanja potencijalnih kandidata i adekvatnoj preliminarnoj selekciji, jer se obavljaju ovakvog vida obrazovanja može posmatrati kao jedan vid probnog rada.

stipendiranje učenika srednjih stručnih škola, obrazovnih profila za deficitarne kvalifikacije. Na osnovu protokola, potpisanog između Ministarstva prosvjete i Privredne komore, ove godine će se prvi put dodijeliti 60 stipendija iz ovog fonda. Sredstva u fondu su obezbijedili Ministarstvo prosvjete, Privredna komora i privredni subjekti. Za školsku 2013/14. godinu stipendije se dodjeljuju učenicima prvog razreda stručnih škola koje se obrazuju po obrazovnim programima za koja je interesovanja iskazala Privreda. Kako su ova zanimanja potrebna tržištu rada Crne Gore, ovo je još jedan od napora da se uskladi obrazovna ponuda

sa potrebama tržišta privrede“, kazao je Velimir Mijušković.

On je naglasio da naša privreda ima nesumnjiv interes da dobije radnu snagu sa znanjima, vještinama i kompetencijama koje su odgovarajuće za obavljanje poslova u realnom sektoru, pa je potrebno da svi uložimo napore da je kvalitetno obrazujemo. On je pozvao privrednike da se uključe u sistem stručnog obrazovanja, kako kroz prihvatanje učenika srednjih stručnih škola na praktičnu nastavu i na praktično obrazovanje kod poslodavca, tako i u ovaj fond, i doniraju sredstva kako bi stimulirali naše mlade ljude da upisuju deficitarna zanimanja.

Sastanak ministra prosvjete Slavoljuba Stijepovića i ambasadorke Republike Francuske u Crnoj Gori Veronique Brumeaux

OBNOVITI ADMINISTRATIVNI SPORAZUM O PROMOVISANJU NASTAVE FRANCUSKOG JEZIKA

NASTAVITI USPJEŠNU SARADNJU: Sa sastanka

Na sastanku ministra prosvjete Slavoljuba Stijepovića i ambasadorke Republike Francuske u Crnoj Gori Veronique Brumeaux, ocijenjeno da je uspješna realizacija Sporazuma, koji je potpisan 2011. godine na period od tri godine, omogućila da u Francuskoj: 11 profesora francuskog jezika prati specijalističke obuke, 14 crnogorskih studenata budu korisnici stipendija za V godinu, i pet studenata boravi mjesec dana u svrhu nastavka doktorskih studija. Pored toga, svake godine 50 profesora francuskog jezika iz crnogorskih škola usavršavalo se na godišnjim seminarima Udruženja profesora francuskog je-

zika. Sve navedene aktivnosti finansirane su zajednički od strane vlada dviju zemalja.

Takođe je dogovoreno da se obnovi Administrativni sporazum o promovisanju nastave francuskog jezika u Crnoj Gori, potpisanog nakon što je naša zemlja u oktobru 2010. godine dobila status zemlje posmatrača u Međunarodnoj frankofonoj organizaciji (OIF). To će, kako je kazala ambasadorka, doprinijeti unapređenju postojeće bilateralne saradnje, kao i promociji višejezičnosti koja predstavlja adut Crne Gore, i u skladu je sa obavezama koje je Crna Gora preuzela prema Evropskoj uniji i Organizaciji frankofonije.

Ministar Stijepović je istakao značaj obnavljanja ovog sporazuma, čiji je cilj nastojanje da se podstakne učenje francuskog jezika u Crnoj Gori. Istovremeno, preduzimanje aktivnosti u ovoj oblasti predstavlja siguran put ka uspješnoj integraciji Crne Gore u Evropsku uniju i Sjeverno-atlantsku alijansu.

Imajući u vidu da su zajedničke aktivnosti doprinijele podizanju kvaliteta izučavanja francuskog jezika u Crnoj Gori, ambasadorka Brumeaux i ministar Stijepović smatraju da i ubuduće treba raditi na kontinuiranom usavršavanju nastavnika francuskog jezika, ali i promovisanju francuskog jezika i kulture. Lj. V.

REKLI SU:

Miloš Marić, direktor Srednje elektro-ekonomske škole u Bijelom Polju

UČENICI ĆE MOĆI ODMAH DA DOBIJU ZAPOSLENJE

Ovo je prvi put da učenici srednjih stručnih škola dobijaju stipendije. Posebno je važno to što se radi o obrazovnim programima, nakon čijeg završetka učenici mogu odmah da dobiju zaposlenje koje je dovoljno plaćeno da im omogući egzistenciju. Značajno je i zbog upisa budućih generacija, jer će ovaj gest pojačati interesovanje za upis na ove obrazovne profile. Naime, radi se o učenicima III stepena.

Veselin Grdinić, direktor Srednje mješovite škole „Vuksan Đukić“ u Mojkovcu

ZANIMANJA POZNATA KAO DEFICITARNA

U skladu sa potrebom tržišta rada za ova zanimanja, Ministarstvo prosvjete i Privredna komora Crne Gore su napravili izvanredan korak usklađenosti obrazovne potrebe sa potrebom privrede. Navedena zanimanja su prepoznata kao deficitarna a na ovaj način, osim što su stimulative za sadašnje učenike i buduće generacije, stipendije mogu biti i prepoznate kao dobar znak sigurnog dobijanja zaposlenja poslije završene srednje škole. Nadam se da će se u ovu akciju u narednom periodu uključiti i lokalne samouprave, a naročito preduzetnici koji će na taj način imati odlične kadrove za svoje potrebe.

Vaso Vujović, direktor Srednje stručne škole u Beranama:

DOBRO JE ŠTO ĆE SE STIPENDIJE DODJELJIVATI U KONTINUITETU

Mislim da je ovaj gest veoma dobar. Dobro je i što će se stipendije dodjeljivati u kontinuitetu. Iz naše škole dobila su je tri đaka. Svi su iz siromašnih porodica, i ovaj materijalni stimulans im puno znači.

Elma Popović (obrazovni profil kuvar), učenica SMŠ „Bećo Bašić“, Plav:

MOTIVISATI ĐECU DA UPISUJU NEDOSTAJUĆA ZANIMANJA

Drago mi je što su mene izbrali da dobijem stipendiju. To mi mnogo znači. Stipendije treba češće dodjeljivati jer će to motivisati decu da upisuju deficitarna zanimanja.

Alden Radončić „Bećo Bašić“, (obrazovni profil kuvar), učenica SMŠ „Bećo Bašić“, Plav:

OMOGUĆILI SU NAM DA OŠETIMO DA SMO DOBRO IZABRALI

Drago mi je što su se odlučili da daju ove stipendije. Zahvaljujem Ministarstvu prosvjete i Privrednoj komori što su nam to omogućili da ošetimo da smo izabrali pravo zanimanje. To je motiv i za druge đake da izaberu ovaj obrazovni profil.

Damir Bahović, učenik Građevinske škole „Marko Radević“, Podgorica:

NADA U BOLJU BUDUĆNOST

Baš sam se iznenadio kad sam saznao da sam dobio stipendiju. Drago mi je, jer su me ovim podstakli da se malo više posvetim učenju i opravdam ovu stipendiju. Smatram da bi više učenika trebalo da dobije stipendiju jer bi ih motivisalo da bolje uče i da se nadaju boljoj budućnosti, zaposlenju.

Zehra Čekić (obrazovni profil kuvar), učenica SMŠ „Bećo Bašić“, Plav:

STIPENDIJA JE MOTIV DA JOŠ BOLJE UČIM

Za mene je ovo uspjeh. Dobro je što su prepoznali da ovo zanimanje treba stipendirati. Stipendija je motiv da još bolje učim.

Nikola Pavlović, učenik Srednje elektro-ekonomske škole, Bijelo Polje:

DOVOLJNO DA KUPIM SVE ŠTO MI TREBA ZA ŠKOLU

Bilo je to veoma prijatno iznenađenje. To mi je velika podrška i motiv. Mjesečni iznos je uglavnom dovoljan da kupim sve što mi treba za školu.

Miljan Mihailović, učenik Građevinske škole „Marko Radević“, Podgorica:

DODATNI PODSTICAJ

Stipendija me je iznenadila, ali i obradovala. Lijepo je što su se setili mog zanimanja. Dodatni podsticaj za učenjem uvijek dobro dođe.

Akademik Mladen Lompar, književnik, likovni kritičar, predsjednik Crnogorskog PEN Centra, potpredsjednik DANU, glavni i odgovorni urednik časopisa „Ars“

DA NAM DRŽAVA NE OSTANE PRAZAN VRČ U BUDUĆOJ ARHEOLOGIJI

Obrana crnogorskog identiteta je i njegova dogradnja i snaženje kao način da, ulaskom u Evropsku zajednicu, imamo svoju prepoznatljivost. Crnogorski PEN je ostao dostojanstveno uz biće svoje države i naroda. Ko god pokuša opravdati stvaralaštvo bazirano na tuđim mitovima i mitologiji, stvarnost ga je demantovala. Kad budemo imali jasnu viziju očuvanja i razvoja kulture, imaćemo i stabilnu i svoju Crnu Goru. Ako hoćemo katedru na kojoj će se izučavati i crnogorska književnost i jezik, moramo se potruditi da je osnujemo. Na Cetinju ili neđe drugo, svejedno. Ova nikšićka neka ostane to što je. Članstvo u CANU me više ne zanima

Akademik Mladen Lompar jedan je od najistaknutijih i najrelevantnijih crnogorskih intelektualaca, književnika i likovnih kritičara, historičara i esejista. Svojom borhesovskom stvaralačkom zvijezdom palimpsesta visoko je uzdigao, na nebu izbjirljivih vrijednosti evropske i svjetske duhovnosti, i nepatvorenu i autentičnu crnogorsku zvijezdu jedinstvenog i neponovljivog identitetskog, umjetničkog i kulturnog, izvornodukljanskog, sklada istorije i mita, fikcije i dokumenta, prošlosti i budućnosti.

Crnogorski identitet je sva naša ljudska i prirodna osobnost

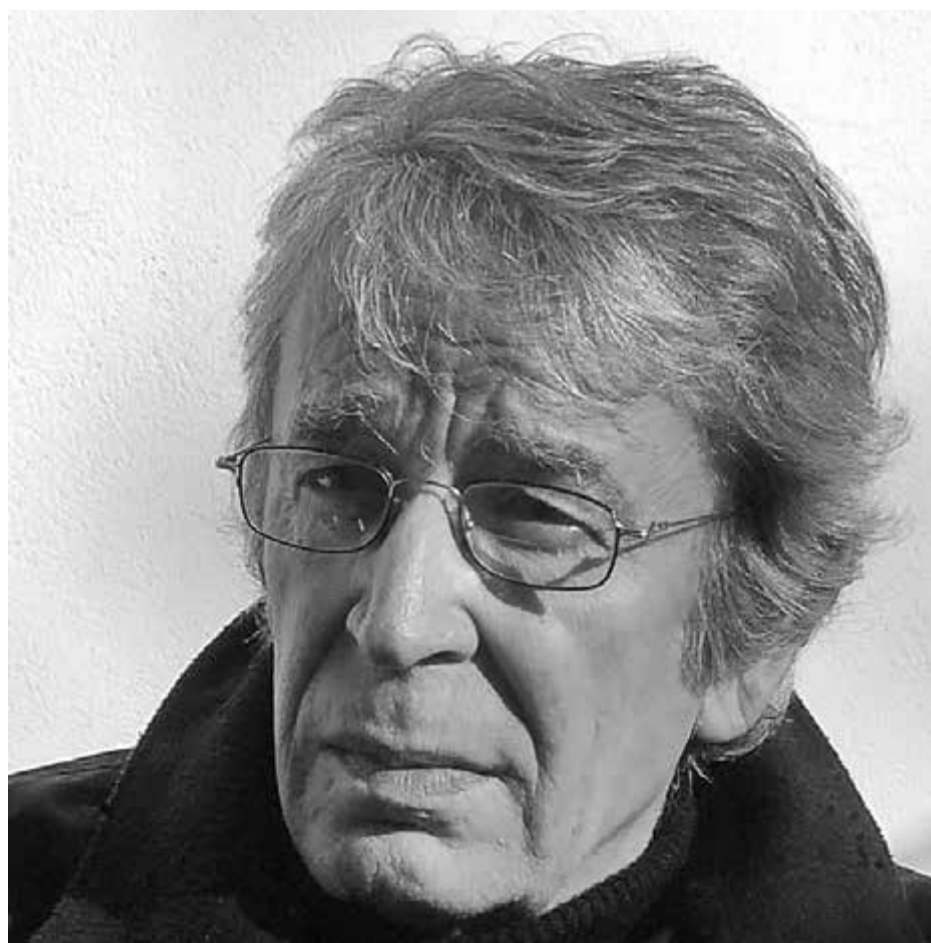
Prosvjetni rad: G. Lompar, dugo godina se borite za valorizaciju i prezentaciju crnogorskog identiteta. Da li ste zadovoljni rezultatima?

Lompar: Crnogorski identitet je sva naša ljudska i prirodna osobnost, svi elementi: etnički, nacionalni, vjerski, kulturni... koji nose prepoznatljivost prostora, života i vremena i njegove istorije...

Tu treba dodati i tekući život, kompleksnu i, po mnogo čemu, izuzetnu crnogorsku stvarnost.

Ali, sva ta istorija, ljudska i kulturna specifičnost, vjekovima je predmetom prisvajanja, prije svega, srpskih nacionalistički nastrojanih naučnih i političkih struktura. Oni vrlo dobro znaju sve što nas čini (stvaralački i ljudski) drugačijim, i baš zato hoće da nas preimenuju i posvoje. I to rade dugo i na razne načine, od prisilnih (period poslije Prvog svjetskog rata i Božićne pobune rodoljuba i boraca za pravo, čast i slobodu Crne Gore...), do perfidnijih metoda, posebno usavršavanih poslije 2006. godine i izglasavanja crnogorske nezavisnosti.

Treba istaći da je najperfidniji atak na identitet danas u pojačanoj destruktivnoj djelatnosti Mitropolije crnogorsko-primorske koja „juriša“ na sve što je nesrpsko u trajanju ovih prostora. Postavljaju svoje kiljane i ruše tradiciju i duhovna dobra (Kult sv. Vladimira na Rumiji, činjenice o Njegoševoj kapeli na Lovčenu itd.), sve do proglašavanja novih svetaca i grčevite jagme za blagostanja u dobrima, sakralnim i prostornim, koja drže u okupaciji od 1920. godine, tj. od nasilnog ukidanja Crnogorske pravoslavne crkve. Koliko je karikaturalna njihova samouvjerenost, najbolje svjedoči Hram Hristovog vaskrsenja u Podgorici, zapravo ikonografski sloj u njemu. Naime, u donatorskoj kompoziciji, sa aktuelnim mitropolitom SPC u Crnoj Gori, naknadno je umetnut i lik crnogorskog premijera. Porčijem god je to nalogu urađeno, kažem nalogu, jer likovnog opravdanja nema

VRIJEME SOPSTVENOSTI: Mladen Lompar

(ni kompozicionog niti bilo kog drugog pravila zografskog izobličavanja), dovedeni su do krajnje improvizacije čvrsti kanoni crkvenog freskopisanja. To podsmijavanje i destrukcija srednjovjekovne „komunikacije“ sa vjernicima je još tragičnija u freskama sa likovima aktuelnih političara ili neistomišljenika smještenih u scenama pakla.

I poslije ovog kratkog osvrtu, ono što bih htio da dodam: odbrana identiteta je i njegova dogradnja i snaženje, da bi se, iz dana u dan, osmišljavao i jačao njegov imunitet. A to je način da, ulaskom u Evropsku zajednicu, imamo svoju prepoznatljivost.

Zakonom o nevladinim organizacijama sroza se crnogorska kultura

Prosvjetni rad: Jedan ste od najpoznatijih crnogorskih likovnih kritičara i esejista. Likovno stvaralaštvo je jedno od najosobnijih stvaralačkih polja u crnogorskoj duhovnosti. U posljednje vrijeme primjetni su napor u njegovom prezentovanju i kući i vani. Da li je to dovoljno?

Lompar: Mnogo više potpore treba afirmacija crnogorskog likovnog stvaralaštva, posebno u svijetu. Poslije uspješnog preživljavanja moralne i materijalne krize, koja je u Crnoj Gori trajala mučnih godina sankcija kojima smo bili izloženi, krenulo se putem uspješnog prezentiranja naše umjetnosti. I to oslanjajući se, prije svega, na institucije čije se osnivanje i pojačan razvoj poklapaju sa tim drastičnim teškoćama. Tu, prije svega, mislim na Cetinjski

ski bijenale i Fakultet likovnih umjetnosti na Cetinju.

U vremenu naše izolovanosti od svijeta, Bijenale je bilo jedina direktna veza sa umjetničkim tokovima savremene Evrope. Dakle, kad se teško dolazilo do bilo kakvih informacija i kontakata sa svjetskim metropolama, realizuje se najradikalniji zaokret i prodor u stvaranje recentne umjetnosti.

Tu mislim na otklon od tradicionalizma, prelomnica koja je bila posebno

značajna za stvaralaštvo umjetnika vezanih (školanjem ili djelatnošću) za cetinjski Fakultet likovnih umjetnosti.

Taj uspješni put u aktuelne tokove evropskog stvaralaštva, nažalost, usporen je nerazumnim i laičkim paragrafima Zakona o nevladinim organizacijama (sve što je u našem stvaralaštvu bilo nosilac razvoja, pripadalo je NVO organizacijama). Tim zakonom, ključne institucije kulture ostale su bez materijalne

potpore društva, tako da se, i pored sveg nemuštog pravdanja, može, nažalost, zaključiti da se radi o radu koja je htjela svakako srozavanje crnogorske kulture.

Opet drugi hoće da nam sude

Prosvjetni rad: Predsjednik ste Crnogorskog PEN-a, nacionalnog ogranka jedne od najrelevantnijih i najuglednijih međunarodnih organizacija sa bogatom istorijom borbe za slobodu stvaralaštva i dignitet stvaraoca. Što ova institucija znači za crnogorski nacionalni, državni i kulturno-jezički individualitet?

Lompar: Crnogorski PEN centar je osnovan u, gotovo, ilegalnoj situaciji 1990. godine, u atmosferi straha, prijetnji i progona njegovih članova... Hajka, koja je mjesecima (čak godinama) trajala u medijima od pisaca režimskog UKCG, ministara kulture (Lakušić, Dubak, Čelebić – inače članova UKCG), pretila se na gotovo kompletnu vladajuću strukturu, tako da nije mnogo promijenilo ni priznanje Crnogorskog PEN-a od Internacionalnog PEN-a na Kongresu u Beču 1991. godine.

Dozvolite mi da se ovde prisjetim besede koju sam već jednom prilikom izrekao, govoreći o rubnom položaju stvaraoca u državi Crnoj Gori. Jednim dijelom baveći se i tragičnim opatom Dolčijem, iznio sam svoje vjerovanje da se u Crnoj Gori pjesnici vole poslije smrti, a političari živi. Ne ka mi bude dozvoljeno da kratko kažem nešto o sudbini moje omiljene istorijske ličnosti.

Pjesnik opat Dolči, koji je dvadeset godina bio sekretar Svetog Petra Cetinjskog, osuđen je krajem marta 1805. godine, na osnovu saslušanja ruskog inkvizitora Mazurevskog, na smrt vješanjem, zato što je Napoleonu Bonaparti poslao svoju pjesmu... Međutim, Sveti Petar je molio da ga ne ubiju, pa su mu kaznu preinačili na robijanje u lancima.

Ne može se sa sigurnošću tvrditi kako je skončao. Pouzdano se zna da je opat Dolči nađen mrtav u tamnici 27. aprila 1805. godine i da je kotorski biskup odbio da izvrši posmrtni obred.

Tako su počinjali stvarajući u Crnoj Gori. I, eto, i završavali. Bila je, dakle, suverena zemlja, a sudili su nam drugi...

Pjesnik i njegova poezija su ubijeni, a državnik i njegova država poniženi.

Danas, poslije kolonijalnog statusa koji je bio nametnut Crnoj Gori krajem prošloga vijeka, opet drugi hoće da nam sude. Prostor nikako da se osvješta i da se krene logičnim razvojem u osmišljeni nacionalni program i poštovanje sopstvenih vrijednosti i specifičnosti.

Stvaralaštvo ostaje incident. Ako se mora pisati, slikati i baviti umjetnošću, živi se od nečega drugog.

I sve ostaje bez legitimnosti – i posao, i stvaralaštvo i život.

Kakav je naš status? I što možemo učiniti da se on poboljša?

Poslije dvadeset tri godine Crnogorskog PEN centra koji je, opet da podsetim, bio priznat prije u svijetu nego u Crnoj Gori, i danas smo bez elementarnih uslova za normalno djelovanje. Bez prostorija, telefona, stalnih sredstava, čak i za članarinu koju smo dužni plaćati redovno Centrali međunarodnog PEN-a.

Ali, ostali smo dostojanstveno uz biće svoje države i naroda. Reagovali smo na sva velika neljudska djelovanja kod nas, na potiranje crnogorskog naroda, nacije, jezika, Crnogorske pravoslavne crkve, angažovali se na širenju istina i ispravljanje „guslarske istorije“ i babologije, kojom se komšijski, „brat-ski“ asimilatori trude da nas potru.

Za poboljšanje našeg statusa, da budem direktan, mora se pobrinuti država. PEN je tu da je podseća stalno na njenu obavezu da ne gubi kontakt sa svojom svijesću.

Najznačajnije teme crnogorske literature su izvorno naše

Prosvjetni rad: Vaš književni rad se temelji i na duhovnoj valorizaciji bogatog sveukupnog istorijskog nasljeđa milenijumskog trajanja crnogorskog nacionalnog, državnog, jezičkog i

BIO-BIBLIOGRAFIJA

Mladen Lompar je rođen 22. marta 1944. godine na Cetinju. Završio je Filozofski fakultet u Beogradu.

Knjige poezije:

Pustinožitelj, Obod, Cetinje, 1970; **Karabojno Žitije**, Obod, Cetinje, 1972; **Tajni osvit**, Obod, Cetinje, 1975; **Noć poslije**, Pobjeda, Titograd 1981; **Uzalud riječ**, Udruženje književnika Crne Gore, Titograd, 1986; **Dnevnik iz boce**, Crnogorsko društvo nezavisnih književnika, Titograd, 1991; **Prostor izgubljene svjetlosti**, Književni krug Split, 1991; **Do dir za gubilište**, Rora, Podgorica, 1993; **Kraljica Jakvinta, opat Dolči i vrijeme stida**, (prvo i drugo izdanje), Dignitas, Cetinje, 1995; **Tri pisma Darinki i narod jedinstvenog kraja**, Dignitas, Cetinje, 1996; **Boca lude princeze**, Dignitas, Cetinje, 1997; **Triptihon iz nacionalne biblioteke**, Grafos, Cetinje, 1998; **Tišina Četvrtog pečata**, Grafos, Cetinje, 1999; **Do dir za gubilište**, (drugo izdanje), DUKS, Podgorica 2001; **Noć iz lapidarija**, Crnogorsko društvo nezavisnih književnika, Podgorica 2003; **Sjena na sceni**, DANU, Podgorica, 2004; **Senca na prizorištu (Sjena na sceni)**, Apokalipsa, Ljubljana, 2006; **Sedam redova života**, Meandar, Zagreb, 2009; **Vrijeme u kojemu sam prošlost** (prvo i drugo izdanje), Crnogorsko društvo nezavisnih književnika, Podgorica, 2009; **Mit o izgubljenim dodirima**, Otvoreni kulturni forum, Cetinje, 2010; **Proročišta snova – Oracles des Songes**, Podgorica, Set, DANU, 2012; **The Arc of Finitude (Putanja konačnosti)**, DANU, 2013; **Zasipnat glas (Promukli glas)**, Blesok, Skopje, 2013; **Triptih ot narodnata biblioteka**, Avangard print, EOOD – Ruse, Sofija, 2013; **Balsamovana kletva**, Otvoreni kulturni forum, Cetinje, 2013.

Piše i likovnu kritiku i eseje.

Monografije:

Crnogorski slikari, Atlas, CID, Podgorica, 2010; **Painters of Montenegro**, Atlas, CID, Podgorica, 2010; **Milo Milunović**, Matica crnogorska, Pobjeda, DPC, Podgorica, 2013; **Mloš Vušković**, Matica crnogorska, Pobjeda, DPC, Podgorica, 2013; **Mihajlo Vukotić**, Matica crnogorska, Pobjeda, DPC, Podgorica, 2013; **Jovan Zonjić**, Matica crnogorska, Pobjeda, DPC, Podgorica, 2013; **Petar Lubarda**, Matica crnogorska, Pobjeda, DPC, Podgorica, 2013.

Predsjednik je Crnogorskog PEN centra, potpredsjednik Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, član Matice crnogorske i Crnogorskog društva nezavisnih književnika.

Glavni je i odgovorni urednik časopisa „Ars“.

Nagrade:

Zlatni pečat Crnojevića, 2002; **Risto Ratković**, 2004; **Trinaestojulska nagrada**, 2007; **Vito Nikolić**, 2009; **Aleksandar Leso Ivanović**, 2010; **Miroslavljevo jevandjelje**, 2010.

kulturnog bića. Koliko literatura može učiniti u ovom pogledu?

Lompar: Najznačajnije teme crnogorske literature, od Barskog rodoslova i Vladimira i Kosare, su izvorno naše. Mislim, naravno, na ono što ima životnost i legitimitet. Ko god pokuša opravdati stvaralaštvo, bazirano na tuđim mitovima i mitologiji, stvarnost ga je demantovala.

Svoju poeziju sam, uglavnom, bazirao na temama, kako rekoste, milenijumskog trajanja crnogorskog bića... U pitanju je stvaralaštvo koje leži na snazi fiktivnog i stvarnog zajedno, postupak čija se baza nalazi duboko ukorijenjena u onome što je bilo i što je, možda, naučno protumačeno drugačije. Jednostavno, to je borhevski pristup literaturi, način da se nađe što uvjerljivija fabula za svoju priču, i ja sam to pokušao uvesti u poeziju.

Sada zavisi sa koliko poštovanja će se sve to protumačiti.

Važno mi je bilo što je za sve vrijeme stvaranja moje poezije, trajala jedna ista nit – drhtava kao kardiogram, ali ista, neprekidna. Može se to videti lako. Odmah sam počeo velikim nepravdama, uzimajući za uzor ono što savremena poezija Evrope daje. Nije se moglo naći oslonca u savremenoj crnogorskoj poeziji, u kojoj je istorija bila istorički, prepjevavanje, a ne kavafijevski pogled na duh iščezlih svetišta, ili stvaralaštvo Elitisa, Seferisa, Montalea...

Svaka moja pjesma mi je dio sopstvenog svetilišta. Štoviše, to je svaka riječ u njoj. Koliko god se krili iza nekih univerzalnih tema, svi smo mi pjesnici sopstvenog pakla. Ono što je na svakom oltaru pjesme je misao pjesnika, on sam... Čak i u pjesmama o kraljici Jakvinti, knjaginji Darinki, opatu Dolčinju, ugrađen je dio mene... Ono što nijesam ja u mojoj pjesmi, jeste samo perje, pokušaj da se uljepša nešto...

Krizna vremena traže pojačano ulaganje u kulturu

Prosvjetni rad: Prisutni ste u crnogorskom intelektualnom životu već decenijama. Kako, prema Vama, treba raditi i šta država mora preduzimati da bi se uspješno i trajno utemeljilo crnogorsko državno, nacionalno i kulturno-jezičko biće?

Lompar: Ovako teška i krizna vremena traže, prije svega, pojačano ulaganje u kulturu. Ako mislimo da nam poslije krize ostane ista naše, prepoznatljivo naše. Da nam država ne ostane prazan vrč u budućoj arheologiji. Crna Gora nikad nije imala jasan plan i strategiju razvoja kulture. Sve što smo radili, bilo je prinudno, odbrana od raznih nasrtaja i prisvajanja svega što smo stvarali. Zato, treba imati program razvoja kulture i specifičnosti kultura drugih naroda i konfesija na tlu crnogorske države. Njegovati prožimanja i bogatstvo, i čuvati ih i u najtežim vremenima i uslovima.

Vrijeme postupno kreše ratne i političke i slične uspone kroz trajanje, a čuva kulturne dragocjenosti... lma u našoj istoriji bezbroj primjera, ali od njih još uvi-

jek nijesmo naučili, niti učimo dovoljno.

Kad budemo imali jasnu viziju očuvanja i razvoja kulture, imaćemo i stabilnu Crnu Goru. I svoju. Ništa nam ne znači da prigrlimo neki opšti identitet.

Žrtvovanje svoje prepoznatljivosti kosmopolizmu je kompleks onih koji nemaju što braniti. Nas je to mnogo koštalo kroz istoriju. Iako, s ponosom, imamo što i kazati i pokazati.

Đeca su nam se vaspitavala po tuđim matricama

Prosvjetni rad: Koliko je savremena crnogorska literatura, te adekvatni kritički tekstovi o njoj, prisutna u školskim nastavnim planovima i programima, u udžbenicima?

Lompar: Donedavno se u crnogorskim školama nekritički, i bez smislenog razloga izbjegavalo uvođenje crnogorskih pisaca u školske programe. Đeca su nam se vaspitavala po tuđim matricama, tako da nije bilo prilike da se upoznaju ni sa najznačajnijim crnogorskim stvaraocima dvadesetog vijeka, a ako se slučajno i našlo koje djelo crnogorskog pisca to se moglo tretirati kao prosvjetni incident. Ili je to bilo u sklopu proučavanja literature nekog opšteg prostora, kakav je bio slučaj na Studijskom programu katedre za srpski jezik i južnoslovenske književnosti Filozofskog fakulteta u Nikšiću. Tu crnogorske književnosti nije bilo. U stvari, bila je razdrobljena i poklonjena sveopštem duhovnom dobru, bez znaka i imena.

No, iako se osnivanjem Studijskog programa za crnogorski jezik i književnost u Nikšiću dobila mogućnost mnogo boljeg i temeljitijeg proučavanja crnogorske literature i književnog stvaralaštva naših prostora uopšte, sve se za komplikovalo, naročito poslije okončane standardizacije crnogorskog jezika, i trenutno sve je na ivici raspada.

Danas sam u prilici da ponovim jednu svoju izjavu iz 2005. godine, datu prilikom sličnih problema: *Ako hoćemo katedru na kojoj će se izučavati i crnogorska književnost i jezik, moramo se potruditi da je osnujemo. Na Cetinju ili neđe drugo, svejedno. Ova nikšićka neka ostane to što je.*

Jezgro može biti Institut za crnogorski jezik i književnost u Podgorici, koji je u kratkom vremenu objavio više zapaženih djela: Trotomna istorija crnogorske književnosti, Pravopis crnogorskoga jezika, ogromna Njegoševa bibliografija (sa preko trideset hiljada jedinica), petnaestak knjiga crnogorskih govora, itd.

Nikada mi nije bilo po volji „druženje“ sa onima koji su, u većini, protiv svoje države

Prosvjetni rad: Što mislite o objedinjavanju CANU i DANU, odnosno o Zakonu o CANU?

Lompar: Odmah da kažem, članstvo u CANU me više ne zanima, niti mi je ikada bilo po volji „druženje“ sa onima koji su, u većini, protiv svoje države, koji nemaju toliko ljudskog stvaralačkog poštenja da mogu prkositi njenom trajanju... Da budem sasvim precizan, filijali SANU, in-

stituciji druge države, koja je u pripremi i razvoju kravog raspada bivše Jugoslavije imala zapaženu ulogu...

Svoje raspoloženje prema Crnoj Gori i njenim zakonima pokazali su nepoštovanjem odluka crnogorskog pravnog sistema i Zakona o CANU.

A što je po srijedi, osim neposlušnosti i neshvatljivog prkosa? Grupa članova CANU je, zaklanjajući se iza svog predvodnika g. Đurović Momira i njegovih „travah“ izjava, našla mogućnost da svoju inferiornost, neskromnost i nedostatak stvaralačkog potencijala brani i po cijenu ogrešenja o državu i njeno ustrojstvo, u bojazni da svoj lako stečeni naučni, kulturni i društveni status, ne izgube u društvu naučno i kulturno kompletnijih. I to Crnogoraca.

Trenutno, mislim da je poslu oko Enciklopedije Crne Gore bliža DANU

Prosvjetni rad: Treba li, prema Vašem mišljenju, formirati Leksikografski zavod sa zadatkom rada na crnogorskoj Enciklopediji?

Lompar: Za vaskršnuće Leksikografskog zavoda Crne Gore sada je kasno. Ruku na srce, najveća greška je bilo negovo ukiđanje i anuliranje višedecenijskog naučnog i stručnog rada velikog broja urednika i saradnika na poslovima izdavanja Enciklopedije Crne Gore. Za taj posao je poslano došlo do „rasijanja“ ljudi, ideja i sredstava, i niđe se nije odmaklo dalje od alfabeta, odnosno abecedara. Jednom je taj posao prihvatila CANU, i imala određeni alfabetar, ali im je posao propao, a zbog čega – ne znamo. Nešto kasnije, Dukljanska akademija nauka i umjetnosti krenula je u kampanju pisanja i izdavanja dvotomne Enciklopedije Crne Gore. Formiran je Savjet, Uredništvo, stručni i naučni timovi, i posao se dobro odvijao. Urađen je alfabetar, obrađeno je oko dvije trećine materijala, a jedna trećina objavljena, a onda se i tu stalo... Zašto? Mislim da je u pitanju nedostatak sredstava. Danas sav taj materijal, iz obje akademije, taj ogromni posao, treba objedinjati i sa jednom ekipom leksikografa, naučnika i stručnjaka, krenuti u konačno dovršavanje Enciklopedije Crne Gore.

Kao što vidite, da je došlo do objedinjavanja naučnog i umjetničkog potencijala u okviru jedne akademije nauka, posao oko izrade Enciklopedije Crne Gore mogao bi se rješavati zajedničkim snagama, u jednom prostoru i sa stabilnim finansiranjem.

Trenutno, mislim da je tom poslu bliža DANU, zbog projekta koji je do nedavno bio aktuelan, a i zbog činjenice da je CANU daleko od namjere da svoj posao nastavi, sudeći po izjavi njenog predsjednika da nikome ne treba enciklopedija danas kad postoji Wikipedia.

Zato, mislim da novi Leksikografski zavod nije potrebno, barem za posao stvaranja Enciklopedije Crne Gore, ponovo osnivati. Jednostavnije je opredijeliti prostor i sredstva i povjeriti sve Dukljanskoj akademiji nauka i umjetnosti.

Razgovarao: Goran Sekulović

O jeziku i kulturi mikrofonskoj

CRNOGORSKA „LIČNA KARTA“

Kompletan Vukov rječnik je napisan (i)jekavskim dijalektom, a kompletna Srbija piše i govori ekavski (m)!

Zašto? Meritorni lingvisti tvrde da je „ijekavština smetala“ (prvo novosobovskoj) urbanoj srpskoj „sredini“, a potom i svima osim... u nekim selima oko Čačka i Užica gdje se dan-danas pridržavaju Vukovog ijekavskog pisanja i čitanja...

(An-passan: ko je, dakle, prvi napao i zanemario zakonitosti svojega jezika, a da „debelo zamera“ onima koji se vraćaju svojem, autentičnom, svojstvenom?)

Piše: Bratislav Bato Kokolj, doajen crnogorskog novinarstva

Zašto naše novinarke i naši novinari u elektronskim medijima otežu gdje ne treba i ne zatežu kad treba? Zašto smo zaboravili stara dobra pravila jezika i izgovora?

Znano je da su, svakom na svoj (uglavnom-isti) način, radio i televizija, u kontekstu javnog govora i svih značajki koje izgovorene riječi sobom nose i donose – oba medija postala svojevrstne katedre jezika kojim se spikeri, novinari, voditelji... obraćaju auditorijumu. Ovdje bi, možda, posebice valjalo apostrofirati mlade, pa i najmlađe slušaocce koji se u kampanju pisanja i izdavanja dvotomne Enciklopedije Crne Gore. Formiran je Savjet, Uredništvo, stručni i naučni timovi, i posao se dobro odvijao. Urađen je alfabetar, obrađeno je oko dvije trećine materijala, a jedna trećina objavljena, a onda se i tu stalo... Zašto? Mislim da je u pitanju nedostatak sredstava. Danas sav taj materijal, iz obje akademije, taj ogromni posao, treba objedinjati i sa jednom ekipom leksikografa, naučnika i stručnjaka, krenuti u konačno dovršavanje Enciklopedije Crne Gore.

Minulo je, bezmalo, pola stoljeća kada je mladim novinarima Radio-Titograda tada (i dugo, dugo potom) besjedio najbolji, najčuveniji, dosad nedostizni radio, pa i tv spiker. Taj gostostani – a rafiniranom likom i ponašanjem gospodstveni Branišlav Surutka – u cigla dva dana po četiri sata (o)držao je nezaboravne lekcije na temu mikrofonске govorne kulture. Njegov baršunasti i sugestivni glas, ugodnog „tembra“ i bas-baritonskog registra, mamljivo je ispunjavao naše uši i dušu u memljivom ambijentu podrumskog bifea tada i, zadugo zatim, jedine crnogorske radio-stanice.

Govorio je, a mi smo pomno slušali, učili i mnogo naučili o mikrofonskoj, uopšte „javnoj“ govornoj kulturi u čijem opsegu su, kako veliki Brana reče: artikulacija, akcentuacija, boja, ritmika, tembr i apostofacija (!) govornog aparata čiji je „proizvod“ – naš glas. Ovi elementi nijesu samo atribucije, već imperativi za svakog kvalitetnog spikera, reportera, voditelja, naratora, pa i medijatora ili promotera.

O glumačko-scenskom govoru – da i ne pričamo. **NAŠE (NAKARADNE) NAVIKE:** Primijetili ste da je riječ akcentuacija pojačana – „boldovana“. S ra-

zlogom: malo duže ćemo se zadržati na toj (akcentološki) nakaradnoj i do iritacije nabujaloj navici znanog broja, uglavnom tv voditeljki, novinarki, najavljačica programa, ili „meteora“, i znanog broja novinarki – manekenki u tzv. panel-susretima i (često bla-bla) razgovorima. A prilikom intervjua – sa govornik odgovara i na takva narcisoidna pitanja koja počinju sa „Kažite MI...“, „MENE interesuje, „JA bih vas pitao da MI odgovorite“... Kao da je intervjuisani đak ili student, a novinar – profesor!

Nekulturno, narcisoidno, pa i nepristojno – zar ne?

Ali, prava je poplava onih koji idu do blaziranog i maznog razvlačenja prvog ili drugog samoglasnika, u bezbroj riječi, imenica, imena, pridjeva, pa čak i – brojeva? I to u gotovo (ili baš) svim našim radio i tv emisijama!

AKCENTI, LJUDI I GREŠKE: Da li ste, opetovano, i bezbroj puta tako, od naših RTV poslenika pred mikrofonom – čuli akcente koje je i nemoguće ovdje napisati, jer su pri izgovoru znatno duži i od onih tzv. ravnih, dakle malo produženih. A, zna se – trebalo bi da budu kratkouzlazni!

Ipak, pokušaću ovako: „Noovinarima se danas obratio preedsjednik Vlade Đukaonović, govoreći o velikim i jaasnim pitanjima td. I tome sl. Akcenti, slični i tipični za žargon, bezmalo i sleng sa beogradske „štrafte“. I, nažalost, za ogromnu većinu RTV „govornika“ u tamošnjim medijima. Ali – to je njihov problem, a neki naši su to dugo slušali i (be)zdušno, da ne kažem bezglavo, k nama prenijeli.

To je, dakle, dio blaziranog velegradskog slenga i „jezika sa asfalta“. To je izgovor – BEZ PRAVILNOG VUKOVOG KRATKOUZLAZNOG AKCENTA!

No, tamo se više ne čuje glas od sjajnih, DOSAD NEPREVAZIĐENIH spikera – Surutke, Orlovića, Ljiljane, Mića, Raše, Marka (svi Marković), nema u TVBG nedavno preminule gospodstvene Hrvaticice Dušanke Kalanj i drugih radio i tv srpskih spikera, novinara, reportera ... Ipak, i oni su se, doduše nenamjerno i ne svojom krivicom, oglušili i ogriješili o onu nenadmašnu „Bibliju“ (čitajte: Rječnik) srpskog jezika.

Zar decidna poruka i puka ne glasi: Piši kao što govoriš – čitaj kao što je napisano. Ali ne, nije tako. Jer,

KOMPLETAN VUKOV RJEČNIK je napisan (I)JEKAVSKIM dijalektom, a KOMPLETNA Srbija piše i govori EKAVSKI (M)!

(OD)MICANJE OD VUKA: Zašto? Meritorni lingvisti tvrde da je „ijekavština smetala“ (prvo novosobovskoj) urbanoj srpskoj „sredini“, a potom i svima osim... u nekim selima oko Čačka i Užica gdje se dan-danas pridržavaju Vukovog ijekavskog pisanja i čitanja.

(An-passan: ko je, dakle, prvi napao i zanemario zakonitosti svojega jezika, a da „debelo zamera“ onima koji se vraćaju svojem, autentičnom, svojstvenom?)

I, kad već pomenuh vrle srpske, valja se prisjetiti i onih koji su, uglavnom na našem radiju, „držali katedru“ pravog dijalekta i akcentovanja: Dragutin i Dušanka Šundić, Smilja Knežević, Dragiša Milić, Rosanda Kovijanić, Beba Kljajić-Čejovic, a ima ih još.

Nažalost, mnogo manje od broja onih koji nam danas, i kod nas, već poodavno, „paraju“ uši, kvare jezik, pogrešno uče našu mlađu generaciju. Oni, srećom, ne poprimaju takva „jezička naravoučenija“ (zamalo ne napisah – načertanija). Da: ne poprimaju – dok ne stanu-šednu pred mikrofon, plasirajući nam one, kako rekoš – mazne, a dodao bih, i blazirano-rasp (j) evane akcente sa beogradske štrafte.

Izvinjavam se, ali to se posebice može odnositi na jednu, po mnogočemu dobru voditeljku Dnevnika TVCG koja, kao da nikada u životu, barem na dva sata, nije boravila u Nikšiću – gradu odakle su pred naše mikrofone stali i stasali oni kojima je Vukov (pa i Beličev, Kangrgin, Kilibardin...) KRATKOUZLAZNI akcentat, dugo i doživotno, (p)ostao zakon (itost) pravog i pravnog govora u Crnoj Gori, dosad „ni za zeru“ promijenjenim dijalektom i izgovorom!

ZASLUŽNI I ZABORAVLJENI: Na kraju, moram istaći i zdušnu pomoć i brigu filigransko preciznog lingviste, dugogodišnjeg, rafiniranog lektora i džentlmena Veljka Mičovića, koji je, tokom potonjih decenija minulog vijeka – jeziku učio i usavršio generacije spikera i novinara Radio-Titograda.

Vaistinu, mnogo, mnogo smo mu zahvalni. Osim što nam je štedro „pročišćavao“ govor i tekstove, nerijetko nas je podsjećao da je jezik prva i najkompletnija, time i kompetentnija, „lična karta“ svih ostalih osobina i „osobnih dokumenata“.

U Ministarstvu prosvjete održana prezentacija učešća Crne Gore na međunarodnom forumu o održivom razvoju u Rusiji

JEDNA PLANETA – JEDNA BUDUĆNOST

Pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vučurović je ukazala na značaj učešća naših obrazovnih ustanova u međunarodnoj Uneskovoj mreži škola u koju je uključeno 180 zemalja, jer omogućava komunikaciju sa ostalim školama u toj mreži, te razvijanje vrijednosti mira, tolerancije, razumijevanja

Učenik IV razreda Gimnazije „Tanasije Pejatović“ iz Pljevalja Božo Knežević i profesorica ruskog jezika iz te škole Jadranka Jestrović predstavljali su Crnu Goru na VI Međunarodnoj konferenciji UNESCO mreže pridruženih škola „Ob-irliš riječni basen: mladi proučavaju i čuvaju prirodno i kulturno naslijeđe u regionima Velikih rijeka u Hantij Mansijsku“ i Međunarodnom omladinskom ekološkom forumu „Jedna planeta – jedna budućnost“, koji su održani u sibirskom gradiću Hantij Mansijsku. Skupu je prisustvovalo oko 100 učesnika iz Finske, Poljske, Slovačke, Slovenije, Bugarske, Ukrajine i Rusije.

Tema foruma odnosila se na učešće mladih u rješavanju problema očuvanja životne sredine i strategije održivog razvoja, a cilj foruma na: očuvanje prirodnog i kulturnog naslijeđa, podršku mladih aktivista, podršku aktivistima ekološkog pokreta, razmjenu iskustava okružnih, regionalnih, državnih i međunarodnih omladinskih ekoloških organizacija i udruženja.

Delegati su učestvovali u sljedećim programskim aktivnostima: okružnom konkursu omladinskih društveno-značajnih ekoloških projekata, radu forum-timova, imitaciono-plesnoj igri „Globalno pitanje“ i interaktivnom, stvaralačkom i sportskom programu.

Zaštita prirodnog i kulturnog naslijeđa

Svoja iskustva i utiske sa tog događaja crnogorski predstavnici podijelili su sa

JACANJE SARADNJE NA ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE: Sa prezentacije u Ministarstvu prosvjete

predstavicima Ministarstva prosvjete, Zavoda za školstvo, te četiri srednje škole, članice Uneskovne mreže pridruženih škola (UNESCO ASPnet): Gimnazija „Tanasije Pejatović“, Pljevlja, „Slobodan Škerović“, Podgorica i Gimnazije Kotor, te SMS „17. septembar“, Žabljak, na prezentaciji održanoj u Ministarstvu prosvjete u Podgorici.

Pomoćnica ministra prosvjete Vesna Vučurović je ukazala na značaj učešća naših obrazovnih ustanova u međunarodnoj Uneskovoj mreži škola u koju je uključeno 180 zemalja, jer omogućava komunikaciju sa ostalim školama u toj mreži, te razvijanje vrijednosti mira, tolerancije, razumijevanja, a

razmatraju se i pitanja kao što su održivi razvoj i zaštita prirodnog naslijeđa. Ona je čestitala predstavnicima Gimnazije iz Pljevalja na postignutom rezultatu i zapaže-

nom učešću na ovoj konferenciji te su uspješno predstavili svoju školu i Crnu Goru.

Prezentacije crnogorskih predstavnika na konferenciji

Profesorica Jadranka Jestrović

ISTAKLI SMO DA SE U ŠKOLI IZUČAVAJU EKOLOGIJA, BIODIVERZITET, HEMIJA I ŽIVOT

Profesorica Jadranka Jestrović je učesnike konferencije upoznala sa dostignućima i aktivnostima Gimnazije „Tanasije Pejatović“ na zaštiti životne sredine.

„Naš naglasak je bio na tome da ukažemo kako je Crna Gora postala ekološka država. Istakli smo i da se u školi izučavaju predmeti vezani za zaštitu životne sredine: ekologija, biodiverzitet, hemija i život“.

Učenik Božo Knežević

IZ MOSKVE POŠETILI CRNOGORSKO PRIMORJE

Učenik Božo Knežević je predstavio interesantnost različitih područja Crne Gore.

„U svojoj prezentaciji sam nastojao da pokažem kakve ljepote posjedujemo. Rezultati su bili interesantni. Ostvarili smo i kontakt sa nekoliko učenika iz Rusije i neki od njih, prije svega, iz Moskve, pošetili su naše primorje.“

bile su informativnog i edukativnog karaktera.

Imalo se šta naučiti

Crnogorski predstavnici su bili veoma zadovoljni iskustvima koja su stekli tokom učešća na konferenciji, jer, kažu, kada je u pitanju održivi razvoj, Rusi veoma ozbiljno rade i deca s velikim entuzijazmom i sa naučnim pristupom prilaze tim temama.“

Božo Knežević je ukazao na veliku akciju u Hantij Mansijsku „Spasiti i sačuvati“, koja se sprovodi već dugo vremena i objedinjuje čitav taj grad

i čitav okrug. Toga dana deca iz vrtića, učenici osnovnih i srednjih škola, i zaposleni izlaze na ulice i čiste grad da bi sebi obezbijedili kvalitetniji život.

Jestrovićka je kazala da su mladi radili kroz saradnju pet forum-ekipa: lider-menadžeri, kreatori-menadžeri, art-menadžeri, pi-ar-menadžeri i savjetnici, dok su nastavnici svakodnevno prenosili iskustva jedni drugima.

Na završnoj večeri, u Centru za talentovanu decu, održana je ceremonija proglašenja pobjednika konkursa društveno značajnih ekoloških projekata. Istakavši se izvrsnim znanjem ruskog jezika i aktivnim učešćem, Božo Knežević je odabran za voditelja te večeri. Tom prilikom, njemu i profesorici Jestrović su uručene i zlatne medalje i diplome pobjednika.

Konferencija i Forum rezultirali su zaključcima i preporukama za poboljšanje instrumenata zaštite životne sredine i instrumenata jačanja saradnje na ovom polju.

Lj. V.

Obrazovan Savjet za prava deteta

UNAPRIJEDITI POLOŽAJ ĐECE NA SVIM POLJIMA

Savjet za prava deteta, obrazovan s ciljem unapređenja položaja dece u oblasti socijalne zaštite, vaspitanja i obrazovanja, kao i u drugim oblastima od značaja za zaštitu prava i interesa najmlađe populacije. Od posebnog značaja je uspostavljenje mreže dnevnih centara na lokalnom nivou za brigu o deci sa posebnim obrazovnim potrebama

Rješenjem Ministarstva rada i socijalnog staranja obrazovan je Savjet za prava deteta. Osnovan je s ciljem unapređenja položaja dece u oblasti socijalne zaštite, vaspitanja i obrazovanja, kao i u drugim oblastima od značaja za zaštitu prava i interesa najmlađe populacije.

Članovi Savjeta upoznati su sa aktivnostima koje je Ministarstvo rada i socijalnog staranja realizovalo u cilju poboljšanja položaja dece. Tako je u 2013. godini donijet Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, kao i niz podzakonskih akata koja su bila osnov za razvoj raznovrsnih, ali i uvođenje novih usluga socijalne i dječje zaštite

u zajednici i uključivanje u sferu pružanja usluga različitih aktera. Zakonom je proširen i preciziran broj usluga: procjena i planiranje, podrška za život u zajednici, savjetodavno-terapijski i socijalno-edukativne usluge, smještaj, te neodložne intervencije. U cilju uspostavljanja bolje kontrole u oblasti socijalne i dječje zaštite, planirano je osnivanje socijalne inspekcije, ali i zavoda za socijalnu i dječju zaštitu za obavljanje razvojnih, savjetodavnih, istraživačkih i drugih stručnih poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti. Osim toga, informisani su i o aktivnostima koje su realizovane u okviru kampanje „Svako dijete treba porodi-

PREDŠEDNIK SAVJETA MINISTAR PREDRAG BOŠKOVIĆ

Osim ministra Predraga Boškovića, predsjednika Savjeta, ovo tijelo broji još 12 članova iz redova vladinog resora, državnih institucija, NVO sektora, te Nacionalne asocijacije roditelja dece i omladine sa smetnjama u razvoju CG, „NARDOS“ iz Podgorice. „Savjet će pratiti primjenu Nacionalnog plana akcije za decu od 2013. do 2017. godine i međunarodnih propisa za unapređenje i zaštitu prava dece i jačanje saradnje sa lokalnom samoupravom i nevladinim organizacijama u procesu implementacije i zaštite prava dece“, saopštavaju iz Ministarstva rada i socijalnog staranja.

cu“, koju je Ministarstvo rada i socijalnog staranja realizovalo u saradnji sa UNI-

CEF-om i UNDP-em, a uz finansijsku podršku Evropske unije.

Podsećanja radi, kampanja „Svako dijete treba porodicu“ pokrenuta

je s ciljem pružanja informacija građanima o hranitelstvu kako bi što veći broj njih ponudio mogućnost smještaja dece u svoje domove. U okviru kampanje, u svim crnogorskim opštinama organizovani su „Dani otvorenih vrata“. Od početka kampanje podnijeto je 67 zahtjeva za hranitelstvo, od kojih je 26 u proceduri, dok je četvoro dece već smješteno u hraniteljske porodice. U toku su aktivnosti na transformaciji dječijeg doma u Bijeloj, s ciljem rasterećenja kapaciteta, te da se i deca, uzrasta do 3 godine života, vrate u porodice ili izmjestu u alternativne oblike zaštite, odnosno hraniteljske porodice.

Š. B.

MREŽA

DNEVNIH CENTARA NA LOKALNOM NIVOU

Od posebnog značaja za unapređenje položaja dece sa smetnjama u razvoju predstavlja uspostavljanje mreže dnevnih centara na lokalnom nivou. Trenutno je formirano osam centara, a očekuje se otvaranje i u Mojkovcu. U toku su pripreme za izgradnju centara u Podgorici, Baru, Budvi i Rožajama.

ČLANOVI SAVJETA UPOZNATI SA REALIZOVANIM AKTIVNOSTIMA: Sa šednice

Promovisan priručnik Zavoda za školstvo „Kako učenicima pomoći da stvaraju usmene i pismene umjetničke i neumjetničke tekstove“

PISANJE JE PROCES

Namjera autora priručnika je bila da iskustva stečena tokom realizacije projekta ne ostanu u okviru 13 škola koje su bile uključene u njega, nego da budu dostupna i ostalim nastavnicima. Ključna aktivnost projekta je put stvaraoca i kako stvarati tekst, i taj postupak je u ovoj knjizi opisan. Dato je 20 izabranih primjera kako profesori opisuju čitav proces i šest će se opisuju pojedine faze procesa, tj. kako su oni to primijenili u nastavi

Rezultat projekta *Kako učenicima pomoći da stvaraju usmene i pismene umjetničke i neumjetničke tekstove* je priručnik pod istoimenim nazivom koji je pripremio stručni tim projekta, a izdao Zavod za školstvo. Urednica izdanja je dr Dušanka Popović, a u redakciji su bile još Nađa Durković, Aleksandra Vešović Ivanović, doc. dr Sanja Šubarić i mr Dijana Laković.

Kako je na promociji ove publikacije u OŠ „Radojica Perović“ u Podgorici kazala rukovodilac projekta dr Dušanka Popović, namjera autora priručnika je bila da iskustva stečena tokom realizacije projekta ne ostanu u okviru 13 škola koje su bile uključene u njega, nego da budu dos-

tupna i ostalim nastavnicima. „Htjeli smo da, u skladu sa reformom obrazovanja, i pristupom koji smo prihvatili u okviru te reforme, a to je da je nastavni proces usmjeren na učenika, uvedemo novine u nastavu jezika i književnosti. Usredsredili smo se na način kako pomoći deci da uspješno stvaraju tekst, bilo usmeni ili pismeni“, kazala je ona.

Popovička je podšetila da je primjena projekta počela 2011. godine. Iako je planirano da traje samo dvije godine, njegova realizacija je produžena i produžice se još. Ona je kazala da je realizacija ovog projekta podstaknuta njenim utiskom, ali i ostalih praktičara da tokom rada u školi

đake ne nauče najbolje da pišu, te da profesori nijesu krivi, jer ni na fakultetu nijesu naučeni da drugačije rade. Za uvođenje ove novine na ruku im je išao i novi program koji je djelimično otvoren i ciljan, i dozvoljava fleksibilniji pristup.

Unapređivanje vještine pisanja

„Cilj projekta jeste da se ispitaju i preporuče najbolji načini za razvoj funkcionalne pismenosti, umještosti stvaranja usmenog i pisanog teksta. Nastavom jezika to je moguće izvesti. Ključna aktivnost projekta je put stvaraoca i kako stvarati tekst i taj postupak je u ovoj knjizi opisan. Dato je 20 iz-

abranih primjera kako profesori opisuju čitav proces, i šest će se opisuju pojedine faze procesa, tj. kako su oni to primijenili u nastavi. Suštinski je pristup u tome da ne insistiramo da sva deca završe tekst za jedan čas (45 minuta), već da je pisanje proces i da pisac prolazi kroz proces stvaranja. Naše nije samo da ih ocijenimo, nego da ih podržimo, pomognemo i naučimo, a možemo ocijeniti samo ono što smo ih naučili. Ovaj proces opisan je kao dio teorije pismenosti početkom ovog vijeka i kasnije razvijan. Prihvatili su ga mnogi autori sa Zapada“, kazala je Dušanka Popović. Ona je naglasila da su najbitniji zaključci tokom primjene projekta da učenici prihvataju i prepoznaju činjenicu da je stvaranje teksta proces, te da taj proces omogućava učenje i unapređivanje vještine pisanja i rezultira boljim zadatkom. Učenici svih uzrasta radije pišu i imaju mnogo više samopouzdanja kad je ova aktivnost u pitanju.

Nađa Durković je ocijenila da će priručnik u ovoj formi biti dragocjen doprinos metodici nastave maternjeg jezika i književnosti. „Čini mi se da je metodika nastave maternjeg jezika i književnosti u Crnoj Gori još uvijek nekako u povoju. I oni koji su pozvani i oni koji to nijesu vrlo često govore na temu šta to treba deci pružiti, čemu ih treba podučavati. Rijetki su oni koji kažu kako ih, tome što smo odabrali, podučavati. Mi smo probali da u ovom priručniku to pokažemo“, rekla je ona.

Kako izbjeći šablone

Durkovička je istakla da se dosta polemislalo o izboru tema za školske pismene zadatke. „Pokušali smo da ukažemo i na šablone koje postoje u ško-

TEORIJSKO-PRAKTIČNI OKVIR I PRIMJERI METODSKOG POSTUPKA U NASTAVI

U priručniku je predstavljena primjena metodskog postupka Put stvaraoca u nastavi, koji ima četiri cjeline. Prva cjelina – Teorijsko-praktični okvir nudi teorijsku podlogu, kao i neke mogućnosti i značaj primjene ovog metodskog postupka i obuhvata tekstove: Put stvaraoca ili kako stvarati tekst; Stvaranje teksta – mogućnosti za razvoj funkcionalne pismenosti u osnovnoj školi i aktuelni obrazovni programi; Oblici učeničkih pisanih radova, s posebnim osvrtom na podsticanje vještine opisanja, Put stvaraoca kao dio nastavne prakse i Značaj primjene metodskog postupka od prvog razreda osnovne škole. Autorke su članice stručnog tima: dr Dušanka Popović, Nađa Durković, Aleksandra Vešović Ivanović, doc. dr Sanja Šubarić i mr Dijana Laković.

Druga cjelina sadrži primjere metodskog postupka u nastavi za kompletan proces (20) i za pojedine njegove faze (šest). Autorke su profesorice uključene u projekat: Natalija Lakić, Jelena Gošović Perović, Ana Janjušević, Gordana Miladinović, Mirka Živković, Irena Mugoša, Ljubica Bulatović, Staša Barabaš, Snežana Turković, Željka Truš, Gordana Ljutica, Marina Gajović, Slavica Radević, Snežana Vorošević, Vera Mićunović, Mirjana Vujović, Aleksandra Kuć, Nataša Radović, Anela Mulić, Medina Kajević, Sonja Peković, Esmana Kajević, Irena Femić, Ljiljana Drpljanin i Elvira Hamzić.

U trećoj cjelini predstavljene su aktivnosti realizovane u okviru projekta, a u četvrtoj su izneseni zaključci, perspektive i ideje za dalji rad.

Učenici o projektu

BIRAMO TEME, NASTAVNICI NAS PODRŽAVAJU TOKOM PISANJA

Neda Radonjić

Igor Aleksić

Ksenija Rašović

Učenici OŠ „Radojica Perović“ su veoma zadovoljni što je ovaj projekat zaživio u njihovoj školi.

„Ulaskom u ovaj projekat omogućeno nam je da zajedno sa nastavnicima biramo teme. Pisanje traje duže od 45 minuta. Radimo više verzija. Nastavnik nam puno pomaže“, ističe Neda Radonjić.

Ni Ksenija Rašović nije krila zadovoljstvo. Ona kaže: „Po prvi put smo mogli da duže radimo i pišemo ove sastave. Ranije smo mogli samo određen period – jedan školski čas. Meni se najviše dopada faza konsultacija. Smatram je najkorisnijom jer mi je potrebna podrška tokom pisanja. Moji drugari se takođe slažu i mnogo im se više sviđa ovaj način pisanja od ranijeg.“

Igor Aleksić je takođe ukazao na prednosti ovog projekta u kojem su od VI razreda. „Činjenica da sami biramo temu koju ćemo pisati veoma je zainteresovala mene i moje drugove koji nisu toliko voljeli pisanje i umjetničko stvaralaštvo. Najviše mi se sviđelo to što nismo imali određeni vremenski period – 45 minuta za pisanje, već onoliko koliko nam treba, pa smo imali vremena i da uradimo plan. Bilo je veoma dobrih radova. Takođe nam se sviđelo to što smo mogli da se konsultujemo sa nastavnicom. Projekat je veoma dobar i želio bih da uspije“, smatra on.

lama i o načinima kako da se ti šablone izbjegnu. Dozvoljavali smo mogućnost da nastavnici sa učenicima biraju teme ali i da im dozvole da, u okviru te teme, oni daju naslov. Ono da deci zavole to. Posebno važan segment u priložima nastavnika su promišljanja nastavnika o samom procesu. Njihova samoprocjena, samoevaluacija je toliko važna, jer je upravo to iskreno razmišljanje“, ukazala je Nađa Durković.

Profesorica razredne nastave Dijana Gajević, član stručnog tima projekta, govorila je o tome koliko je važno da se ovaj projekat realizuje od prvog razreda osnovne škole. „Mi-

slim da je poseban kvalitet puta stvaraoca, našeg metodskog postupka, zato što je prepoznao vježbanje pisanja. Mi đake vježbamo pisanju. To kao student nisam učila na fakultetu. Stvaranje teksta je proces, podučavanje za stvaranje teksta je takođe proces. Ocijeniti možemo samo, ono čemu smo učeničke učili i naučili“, naglasila je Gajevića.

Prisutne je pozdravila direktorica škole Mirjana Bošković, koja je izrazila nadu da će autorke svoje ideje pretočiti u još projekata, priručnika i knjiga, i poželjela im na tom putu puno uspjeha.

Lj. Vukoslavović

Nikšičko Udruženje za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju

SEDAM SOCIJALNIH SERVISA PODRŠKE I POMOĆI

– Stručni tim od sedam mladih ljudi (logoped, učitelj, vaspitač, fizioterapeut, psiholog, vozač i koordinator) svakodnevno pruža stručne tretmane deci i omladini sa invaliditetom

– Dobitnici plakete za poslodavca godine 2012.

Udruženje za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju, iz Nikšića, osnovano 1991. godine, realizuje brojne projekte.

„U saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore i Biroom rada Nikšić realizujemo dva projekta. U okviru prvog 'Radom do društvene inkluzije' zapošljavamo sedam odraslih osoba sa invaliditetom koje prave suvenire. Inače, naše udruženje je jedini poslodavac u Crnoj Gori koji zapošljava toliko osoba sa invaliditetom, za što smo i dobili Plaketu za poslodavca godine u 2012. godini. Po osnovu drugog projekta, „Personalna asistencija kao po-

moć u kući deci i omladini sa invaliditetom“ angažovane su tri osobe koje pomažu osobama sa invaliditetom oko hranjenja, oblačenja, održavanja lične higijene, druže se sa njima, šetaju, igraju, čitaju im knjige, novine...“, naglašava Miluša Cica Žugić, izvršna direktorica.

Stručni tim od sedam mladih ljudi (logoped, učitelj, vaspitač, fizioterapeut, psiholog, vozač i koordinator) pruža stručne tretmane deci i omladini sa invaliditetom svakog dana, u dvije smjene, a obezbijeđen im je i prevoz od kuće do „Igračke koteke“. Te servise pružaju kroz projekat „Podrška djeci i omladini sa invalidite-

tom“, za koji su dobili sredstva od 5.720 eura na Konkursu za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću.

Uz pomoć evropskih fondova

U saradnji sa UNDP Kancelarijom u Crnoj Gori, osposobljavaju za posao još deset omladinaca sa invaliditetom kroz projekat „Dnevni boravak za osobe sa invaliditetom“. Tu su i volonteri koji nesebično pomažu, a ovih dana počela je realizacija još jednog evropskog projekta, putem kojeg će 30 volontera iz cijelog svijeta boraviti u Udruženju na trening kursu i

družiti se sa tom decom i omladinom.

U okviru programa Vlade Crne Gore za zapošljavanje pripravnika ovde se osposobljava osam visokoškola. Veoma smo ponosni na to što su ti mladi ljudi izabrali upravo nas da usavrše svoja znanja i umijeća“, kaže Žugićka.

Iako raspolaže sa veoma malim sredstvima, Udruženje pruža sedam socijalnih servisa podrške svojim članovima i zapošljava ukupno 26 osoba pomažući tako, ne samo osobama sa invaliditetom, već doprinoseći i smanjenju nezaposlenosti u Nikšiću. Takođe, veoma su uspješni

i u projektima koji se realizuju uz pomoć evropskih fondova.

Stručna usavršavanja – prioritet

Za projekat „Ljetnja škola inkluzije“, koji je realizovan prošle godine, dobili su priznanje za najbolju praksu, a informacije i fotografije o projektu objavljene su u evropskom Newsletteru Yellow & Blue. Takođe su proglašeni i za najuspješnijeg aplikanta u okviru IPA programa prekogranične saradnje BiH – CG. Uz pomoć ovog projekta dijelom je adaptirana OŠ „Bajo Pivljanin“ u Donjim Breznama,

u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i opštinom Plužine. Tokom ljetnjeg raspusta, 124 dece sa invaliditetom i njihovih vršnjaka boravilo je u kampu, a stručni timovi, sačinjeni od edukovanih lica iz šest opština u CG i BiH učestvovali su na obuci za rad sa decom i omladinom sa invaliditetom.

U Udruženju, kako naglašava naša sagovornica, pripremaju decu za školu, pomažu im u izradi domaćih zadataka, a ovih dana počinju kursevi računara i engleskog jezika za decu i omladinu sa invaliditetom.

Bl. Koprivica

U Podgorici promovisan univerzalni vodič „Nastava orijentisana na učenje za nastavnike usmjerene na postignuća“

PUT KA KVALITETNOM UČENJU

– Mr Radoslav Milošević Atos: Knjiga je sofisticirani didaktičko-pedagoški alat za nastavnike sa kojim mogu snažnije popravljati učenje svojih đaka. Ona će im pomoći da bolje sagledaju odnos između nastave i učenja, jer nudi mnoštvo iskustava i pogleda na učenje i nastavu, te primjere dobre prakse

– Nađa Durković: Ovaj priručnik ima kvalitet u tome što nudi puteve

– Vesna Milović: Svima nam je jasno da se škola ne može promijeniti ako se ne promijene oni koji su najodgovorniji za nastavni proces, tj. ako ne promijenimo naše shvatanje uloge škole u sticanju znanja, o čemu se govori u ovom priručniku

U želji da pomogne nastavnicima u jugoistočnoj Evropi da snažnije utiču na učenje svojih učenika i da jasnije sagledaju odnos između nastave i učenja, Centar za demokratiju i pomirenje u Jugoistočnoj Evropi (CDRSEE) iz Soluna objavio je univerzalni vodič „Nastava orijentisana na učenje za nastavnike usmjerene na postignuća“. Priručnik je djelo renomiranog autora prof. Lo-

jem ljudskih resursa. Projekat je realizovan uz finansijsku podršku Evropske unije.

Publikacija je promovisana u Podgorici u prisustvu predstavnika CDRSEE, Ministarstva prosvjete, Zavoda za školstvo, Ispitnog centra, Centra za stručno obrazovanje, Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, direktora škola, nastavnika, te predstavnika udruženja nastavnika.

na testiranja na kojima naši učenici ne postižu baš najbolje rezultate. Odlučili smo da uradimo nešto po tom pitanju a to je ovaj priručnik. U ovom poslu imali smo veliku podršku Minsitarstava prosvjete Crne Gore i Zavoda za školstvo“, istakla je Kovač.

Mr Radoslav Milošević Atos, pomoćnik direktora Zavoda za školstvo u sektoru unapređivanja nastave, naglasio je da su prepo-

ma i direktorima škola, s obzirom na to da i jedni i drugi imaju ključnu ulogu u tome što će učenici znati i čega će se sjećati kad završe školu. Značajna je odgovornost i na učenicima, roditeljima, prosvjetnim institucijama i svim donosiocima odluka vezanim za obrazovanje, odgovornim za pozicioniranje obrazovanja kao prioriteta u društvu. Knjiga je sofisticirani didaktičko-pedagoški alat za nastavnike sa kojim mogu snažnije popravljati učenje svojih đaka. Ona će im pomoći da bolje sagledaju odnos između nastave i učenja, jer nudi mnoštvo iskustava i pogleda na učenje i nastavu, te primjere dobre prakse. Ona je plod međunarodne saradnje, zajedničkog rada obrazovnih eksperata, specijalizovanih za reforme obrazovanja“, smatra Milošević.

PREPORUKE ZA PRAKTIČNU PRIMJENU

Struktura – sadržaj vodiča: Nastava koja izaziva promjene: perspektive i opšti pregled (Lorin V. Anderson); Školovanje i učenje u modernim demokratskim društvima (Andreas Demetriu); Okruženje za učenje (Dimitris K. Mavroskufis); Ciljevi učenja (Vesna Janevski); Nastava, Ana Pešikan; Resursi za učenje (Snježana Koren); Ocjenjivanje (Rada Spasić); Kurikularno usklađivanje (Eleni Hodolidu); Praktični primjeri; Rezime; Pojmovnik;

Knjiga je zamišljena kao skup starih papirnatih fascikli i svaka ima svoje ime. Najveća fascikla nosi naziv „Društveni kontekst i školska kultura“, zatim „Okruženje za učenje“, a posljednja – „Kurikularno usklađivanje“, govori koliko je važno obezbijediti da svi djelovi funkcionišu kao koherentna cjelina: horizontalno – u jednom vremenskom trenutku; vertikalno – kroz vrijeme; i eksterno (spoljno) – u smislu usklađenosti s obaveznim programom, testiranjima i standardima.

Skoro sva poglavlja imaju preporuke. Nakon svake preporuke dati su prijedlozi kako da se to primijeni u učionici.

POSTIZANJE RAVNOTEŽA KOJA JE POTREBNA IZMEĐU MEMORISANJA I KRITIČKOG MIŠLJENJA: Sa promocije

Savjeti – šta uraditi?

Citirajući riječi urednice vodiča Korine Noak-Aetopulos iz rezimea koje su joj se učinile ilustrativnim: „Ovo je knjiga o promjenama, o našim stavovima prema promjenama, značaju promjena, teškoći promjene, o stvaranju i održavanju promjene, da bismo bili konkurentniji“, Nađa Durković je izrazila divljenje prema timu koji je imao svijest o tome koliko su u obrazovanju potrebne promjene. Jer, kako kaže, život ima takvo ubrzanje a obrazovni sistemi, pogotovo u zemljama jugoistočne Evrope, ne prate to, rigidni su, škola još uvijek nije dovoljno otvorena za sve promjene koje su neophodne. „Knjiga koja je pred nama je vodič ka kvalitetnom učenju. Sve što stoji u njoj nama nije nepoznato. U jednom pasusu ove knjige se i kaže ‘učiniće vam se na prvi pogled da vam je sve to poznato’. Ovdje je vrijedno

to što se pošlo od deduktivnog puta, od opšteobrazovne politike koja je zasnovana na konstruktivizmu. Dedukcijom se došlo nekih vrlo konkretnih stvari koje su posebno dragocjen dio ovoga priručnika. Dakle, ti savjeti što uraditi u konkretnim situacijama, isto tako i veliko poglavlje koje se tiče upravo nastave, primjenjivosti svega ovoga, veoma je značajno. Ovaj priručnik ima kvalitet u tome što nudi puteve“, kazala je Durkovića.

Kritički odnos prema informaciji

Zaključivši da nema velike razlike između današnje škole i škole u kojoj je ona učila (Učionice su i dalje sa velikim brojem učenika. Ne razmišlja se mnogo o znanju, a posebno o upotrebljivosti znanja koje dači treba da steknu u školi. I danas, kao ranije znanje se vrlo često izjednačava sa reprodukcijom), psiholog Vesna Milović je naglasila „Svima nam je jasno da se škola ne može promijeniti ako se ne promijene oni koji su najodgovorniji za nastavni proces, tj. ako ne promijenimo naše shvatanje uloge škole u sticanju znanja. O tome se govori u ovom priručniku. Osnovne ideje date u njemu su: podsticanje pozitivne motivacije, tj. podsticanje učenika da se fokusiraju na učenje, a ne na ocjene, a da bi oni to suštinski razumjeli, čini mi se da je najbolji način da im pokažemo da smo mi ti koji svaki dan nešto učimo. Obrazovni sistem koji se zasniva na davanju informacije nije više potreban. Potreban je sistem koji razumije informacije i koji razvija kritički odnos prema informaciji. Priručnik nam daje konkretna uputstva za postizanje ravnoteže koja je potrebna između memorisanja i kritičkog mišljenja“.

Lj. V.

rin W. Andersona, učenika dr Benjamina Bluma. Odgovorna urednica je Korina Noak-Aetopulos a adaptaciju na crnogorski jezik uradila je Nađa Durković, sajeticnica za izdavaštvo u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica. Knjiga je sabrala mnoštvo iskustava i pogleda na učenje i nastavu, te primjere dobre prakse i plod je međunarodne saradnje koja je objedinila obrazovne eksperte koji su se bavili reformama obrazovanja, usavršavanjem nastavnika i razvo-

Traže se bolja rješenja

Zvezdana Kovač (CDRSEE) je kazala da je tokom rada na projektu zajedničke istorije i u kontaktu sa nastavnicima i ostalima koji se bave obrazovanjem primijećeno da nam je način obrazovanja pomalo zastario. Nastavnici se suočavaju sa problemima u nastavi u prenatrpanim učionicama. Njima je prepušteno da inspirišu i motivišu svoje đake, te da stvaraju pozitivnu atmosferu. „To govore i međunarod-

znatljivi naponi Crne Gore i država u okruženju, Evropi i svijetu da se obrazovanje konstantno stavlja pod lupu, popravlja i reformiše. Traže se bolja rješenja, razvijaju se novi programi, a sve sa ciljem da se poboljšaju isходи učenja; povećava konkurentnost na tržištu rada, te da se učenik osposobi da se nosi sa sve složenijim i nepredvidljivijim okruženjem. To je jedan od razloga zašto su nam potrebne ovakve knjige. „Knjiga je prvenstveno namijenjena nastavnicima

Predstavljen prvi zvučni udžbenik – Čitanka za četvrti razred osnovne škole „Čarolija čitanja“

NASTAVNI SADRŽAJI OD SADA BLIŽI STANDARDIMA INKLUZIJE

Povodom promocije prve zvučne čitanke za četvrti razred osnovne škole „Čarolija čitanja“, autorki Nataše Borović i Sonje Ašanin, održana pres konferencija u Crnogorskom narodnom pozorištu. U Resursnom centru za decu i mlade „Podgorica“ planirano snimanje još pet udžbenika u audio formatu. Glumcima i studentima Fakulteta dramskih umjetnosti šef Kancelarije Unicefa u Crnoj Gori Bendžamin Perks dodijelio zahvalnice za profesionalizam i posvećenost deci i mladima

U Crnogorskom narodnom pozorištu održana je pres konferencija povodom promocije prvog zvučnog udžbenika – čitanke za četvrti razred osnovne škole „Čarolija čitanja“, autorki Nataše Borović i Sonje Ašanin, snimljene u Dezi formatu. Zapravo, promovisan je projekat „Snimanje udžbenika za osnovnu školu u audio tehnici“, koji realizuje Resursni centar za decu i mlade „Podgorica“, uz

podršku Kancelarije Unicefa u Podgorici, Ministarstva prosvjete, Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva i Fakulteta dramskih umjetnosti sa Cetinja. Na konferenciji su govorili: mr Zoran Bošković, direktor Resursnog centra za djecu i mlade „Podgorica“, Anđela Dragović, učenica srednje škole tog Resursnog centra, Bendžamin Perks, šef predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Vesna Vučurović, pomoć-

nica ministra prosvjete, Radmila Vojvodić, dekan Fakulteta dramskih umjetnosti, i Nađa Durković, savjetnica u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva.

Pozdravljajući prisutne, učesnici konferencije iskazali su zahvalnost svima koji su omogućili nastanak prvog audio udžbenika, koji je značajan za svu decu, posebno za onu sa razvojnim smetnjama, naglašavajući da je ovo veoma vri-

PRVI PUT OMOGUĆENO SAMOSTALNO UČENJE: Sa promocije

jedan poduhvat koji će nastavne sadržaje učiniti bližim i zanimljivijim. Mnogi će omogućiti da prvi put samostalno uče, a njegovim uvođenjem u obrazovni sistem Crne Gore čini škole bližim standardima inkluzije, dostupnijim i stimulativnijim za svu decu. Udžbenik će biti objavljen na web saj-

tu Resursnog centra za decu i mlade „Podgorica“. Tokom tekuće godine predviđeno je snimanje još pet udžbenika u audio formatu. Konferenciji su prisustvovali učesnici projekta: glumci i studenti Fakulteta dramskih umjetnosti sa Cetinja, koji su kao volonteri učestvovali u snimanju, te članovi Re-

dakcije i produkcije. Na kraju konferencije, glumcima i studentima Fakulteta dramskih umjetnosti šef Kancelarije Unicefa u Podgorici gospodin Perks dodijelio je zahvalnice za profesionalizam i posvećenost deci i mladima.

Š. B.

Održano Treće godišnje takmičenje Britanskog savjeta *Montenegro English Challenge*: „Kako poboljšati rezultate na PISA testiranju u Crnoj Gori“?

UČENICI POKAZALI ZANIMLJIVE I KONSTRUKTIVNE IDEJE

– Takmičari pokazali kako nastavu matematike učiniti zanimljivijom, kako poboljšati motivisanost i angažman učenika, kako predavati naučne predmete na način da budu, ne samo razumljivi, već i uzbudljivi, kroz projekte, istraživanja, korišćenje tehnologije i kompjutera, tamo će nema laboratorija, kroz korišćenje autentičnih materijala i primjera iz života. Mogla su se čuti i razmišljanja učenika o tome šta su uzroci niskog postignuća na PISA testiranju, a neki od njih su sproveli i istraživanje u svojoj školi za potrebe ovog takmičenja

– Od 400 đaka, 15 je prošlo u finalni krug

– Najbolji Jelena Đurović, OŠ „Maksim Gorki“, Alen Đenčić, OŠ „Srbija“ i Jana Vasiljević, OŠ „Dašo Pavičić“

Treće godišnje takmičenje Britanskog savjeta *Montenegro English Challenge*, koje testira učenike iz znanja engleskog jezika i kulture, ali i niza drugih vještina iz domena komunikacija, kreativnosti i kritičko-analitičkog razmišljanja, održano je u Podgorici.

Jednoglasnom odlukom komisije (Vanja Madžgalj, direktorica Britanskog savjeta, Lyndon Radnedge, zamjenik britanskog ambasadora u Crnoj Gori, i Radoslav Milošević Atos, zamjenik direktora Zavoda za školstvo) prvo mjesto pripalo je Jeleni Đurović, OŠ „Maksim Gorki“, Podgorica (nagrada: lap-top), drugo Alenu Đenčiću, OŠ „Srbija“, Bar (nagrada: foto-aparat i fotoram), a treće Jani Vasiljević, OŠ „Dašo Pavičić“, Herceg Novi (nagrada: iPod Shuffle).

Britanski savjet je u saradnji sa Zavodom za školstvo, tokom novembra i decembra organizovao intenzivnu kampanju kojom je obuhvaćeno 60 osnovnih škola u Cr-

POBJEDNICI NADMETANJA: Jelena Đurović, Jana Vasiljević i Alen Đenčić

noj Gori. Tokom kampanje, učenici su se upoznali sa konceptom takmičenja i nastavljali da se pripremaju uz podršku svojih nastavnika, koristeći kao osnovu sajtove Britanskog savjeta za učenje

engleskog jezika za različite uzrasne grupe. U prvom krugu, takmičenja učestvovalo je oko 600 učenika. Učenici su radili online test koji sadrži 50 pitanja na koja su morali da odgovore u roku od

30 minuta. U ovom krugu, 400 đaka uspjelo da završi zadatke u zadanom vremenskom roku. Pitanja testiraju kako znanje jezika tako i savremeni život u Britaniji, njenu istoriju, geografiju, kulturu i

umjetnost. Petnaest najboljih takmičara prošlo je u finalni krug.

Finale je izazov za učenike jer oni prilikom rješavanja zadataka treba da koriste svoju kreativnost i sposobnost analitičkog razmišljanja. Rješenja izlazu na engleskom koristeći power point prezentaciju. Ove godine imali su zadatak „Kako poboljšati rezultate PISA testiranja u Crnoj Gori“. Tokom prezentacija, takmičari su iznijeli niz zanimljivih, konstruktivnih ideja: kako se može nastavu matematike učiniti zanimljivijom, kako poboljšati motivisanost i angažman učenika, kako predavati naučne predmete na način da budu, ne samo razumljivi, već i uzbudljivi, kroz projekte, istraživanja, korišćenje tehnologije i

kompjutera tamo će nema laboratorija, kroz korišćenje autentičnih materijala i primjera iz života. Mogla su se čuti razmišljanja učenika o tome šta su uzroci niskog postignuća na PISA testiranju, a neki od njih su sproveli i istraživanje u svojoj školi za potrebe ovog takmičenja.

Tokom prezentacija, komisija je ocjenjivala četiri aspekta prezentacija: kvalitet engleskog jezika (upotreba fraza i idioma, gramatika, izgovor i intonacija); kvalitet ponudjenog rješenja, kreativnost i analitičnost, realističnost ideje; vizuelni dizajn prezentacije; prezentacijske vještine, samopouzdanje, i kontrola vremena za prezentaciju.

Lj. V.

Međunarodni Sokratov komitet Evropske poslovne skupštine u Oksfordu dodijelio nagrade

JEDAN OD DOBITNIKA GRADONAČELNICA KOTORA MARIJA ČATOVIĆ

ZA LIČNI DOPRINOS POZITIVNOJ SLICI NACIONALNE EKONOMIJE: Sa uručenja u Kotoru

Predsjednica Opštine Kotor Marija Čatović dobila je nagradu „Ujedinjena Evropa“, koju dodjeljuje Međunarodni Sokratov komitet Evropske poslovne skupštine u Oksfordu u Velikoj Britaniji. Ona je jedan od tri nagrađena predsjednika evropskih gradova. Priznanje joj je pripalo za lični doprinos pozitivnoj slici nacionalne ekonomije, implementaciji i realizaciji međunarodnih pro-

grama i razvoju procesa evropskih integracija.

Nagradu je uručio Džom Neting, predsjednik Evropske poslovne skupštine.

Ovo je prvi put da je neko iz Crne Gore dobio ovo priznanje. Prema mišljenju Međunarodnog Sokratovog komiteta Evropske poslovne skupštine, dodjela ove nagrade olakšaće dalju promociju grada Kotora.

Lj. V.

U Privrednoj komori predstavljen probni program „Priprema nezaposlenih lica za rad na sezonskim poslovima“

UČINITI DOMAĆU RADNU SNAGU KONKURENTNOM

Razvoj ljudskih resursa, usvajanje savremenih znanja i vještina, unapređenje zapošljivosti naših građana su među ključnim prioritetima Crne Gore na putu pune integracije u evropske strukture, kazao je rukovodilac Sektora za obrazovanje Privredne komore Crne Gore dr Mladen Perazić

POSLODAVAC OBUČAVA NEZAPOSLENE PO SVOM PROGRAMU RADA: Sa prezentacije u Privrednoj komori

U cilju povećanja zaposlenosti domaće radne snage i podsticanja poslodavaca za njeno zapošljavanje kroz sufinansiranje programa, Zavod za zapošljavanje je pokrenuo program „Priprema nezaposlenih lica za rad na sezonskim poslovima“, koji je prezentiran u Privrednoj komori Crne Gore.

„Razvoj ljudskih resursa, usvajanje savremenih znanja i vještina, unapređenje zapošljivosti naših građana su među ključnim prioritetima Crne Gore na putu

pune integracije u evropske strukture, jer razvoj ljudskih resursa predstavlja jedan od najvećih kapitala i osnovni preduslov za ostvarivanje ovog strateškog cilja“, kazao je rukovodilac Sektora za obrazovanje Privredne komore Crne Gore dr Mladen Perazić.

On je naglasio da investiranje u ljudske resurse doprinosi ekonomskom razvoju, kao i svi drugi oblici investicija, a praksa razvijeno svijeta je pokazala da veći stepen obrazovanja i stručnosti

omogućava veće ekonomske slobode i mogućnosti za izbor svakog pojedinca.

Direktorica Zavoda za zapošljavanje Vukica Jelić objasnila je da je program namijenjen poslodavcima koji će u svojim prostorijama i po svom programu rada obučavati nezaposlene za ona zanimanja koja su im potrebna u toku sezone. Program ne zahtijeva licenciranje provajdere, već daje priliku svim poslodavcima da, u skladu sa svojim potrebama, profilu kadrove ko-

je će zaposliti na sezonskim poslovima.

„Želimo da promoviramo naše radnike, jer imamo previše stranaca na tržištu rada. Cilj nam je da se dobiju kvalifikovana stručna znanja koja su potrebna poslodavcima da bi se na najbolji mogući način obavljali poslovi“, istakla je Jelić.

Ona je naglasila da nije namjera Zavoda da zatvori crnogorsko tržište rada za strance, već da domaću radnu snagu učini konkurentnom.

Predstavljajući program, pomoćnica direktora Zavoda Sanja Rabrenović kazala je da je on namijenjen, prije svega, poslodavcima iz oblasti turizma i ugostiteljstva u cilju direktnog zadovoljenja njihovih kadrovskih potreba.

„Poslodavac obučava nezaposlene po svom programu rada za zanimanja koja su mu potrebna u toku sezone. On može da zaključi ugovor o radu sa obučanim kandidatom na period ne kraći od tri mjeseca. Benafti koje poslodavac dobija od Programa su mogućnost odabira kandidata, obučena radna snaga, skraćena procedura posredovanja i učešće Zavoda u finansiranju obuke“, rekla je Rabrenovićeva.

Lj. V.

Obilježen Dan bezbjednog interneta, 11. februar

KREIRAJMO SIGURAN INTERNET ZAJEDNO

Potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije prof. dr Vujica Lazović je istakao da zaštita nacionalnih interesa predstavlja primarni strateški cilj svake države u vremenu sve veće dominacije informacionih tehnologija

Pored svih blagodeti i koristi koje sa sobom nosi informatičko globalizovano društvo i internet zajednica, kako u pogledu razvoja novih radnih mjesta, zapošljavanja, ekonomije, transparentnosti, demokratizacije, ono nosi i opasnosti koja se u opštem kontekstu može tretirati kao bezbjednost na Internetu", rekao je potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije prof. dr Vujica Lazović povodom Dana bezbjednog interneta, 11. februara. On je na skupu, nazvanom „Kreirajmo siguran internet zajedno“, naveo da je Boston Konsalting grupa prije neko-

liko godina, u istraživanju za potrebe Google, predviđela da će svake godine biti oko 200 miliona novih korisnika interneta. Očekuje se da će do kraja 2015. godine biti oko tri milijarde korisnika. Potpredsjednik Lazović je istakao, da zaštita nacionalnih interesa predstavlja primarni strateški cilj svake države u vremenu sve veće dominacije informacionih tehnologija.

Obezbeđivanje pouzdanog rada IT procesa je od vitalnog značaja

„Imajući u vidu sve dobre strane globalizacionih

tokova, te napredak koji su moderne tehnologije donijele cjelokupnom društvu, svjesni smo činjenice da se suočavamo sa 'drugom stranom medalje' ovih tokova i procesa. Svjedoci smo da se institucije na svim nivoima sve više oslanjaju na sajber, odnosno informatičke infrastrukture, i danas gotovo da nema državnog organa koji svoje poslovanje i pozitivne procese na određeni način ne bazira na platformama koje su, u suštini, dominantne web platforme sa otvorenim konceptima. Glavni državni organi upotrebljavaju informacione tehnologije, ne samo za obavljanje nekih prostih operativnih poslova, nego i za značajnije nivoje strateškog odlučivanja. Imajući to u vidu, zaštita informacionih sredstava i obezbeđivanje pouzdanog rada IT procesa je od vitalnog značaja za poslovne operacije, kako korporativnih, tako i vladinih tijela. Evidentno je da razvoj i zaštita informacionog društva, kao i primjena ICT-a u cilju podizanja nivoa efikasnosti ekonomskih i društvenih procesa zahtijeva koordinirane napore i aktivnosti od str-

ne svih vladinih institucija. Vlada ima odgovornost da zaštiti sopstvene sisteme, kao i kritičnu nacionalnu infrastrukturu obezbeđujući na taj način siguran digitalni ambijent za preduzeća i pojedince. To podrazumijeva da se obezbijedi logistička i tehnička podrška, edukacija, kao i adekvatni organizacioni i pravni okvir. Prepoznajući nove trendove na polju informacionih tehnologija, te kao odgovor na povećanje prijetnji koje dolaze iz tzv. sajber prostora, Vlada Crne Gore definisala je zakonodavni okvir koji prati savremene evropske i međunarodne standarde u predmetnoj oblasti. Dakle, usvojili smo Zakon o informacionoj bezbjednosti u čijoj su pripremi, pored Ministarstva za informaciono društvo, učestvovali i svi državni organi", rekao je Lazović.

Ekspanzija hakerskih foruma

U septembru prošle godine Vlada je usvojila Strategiju sajber bezbjednosti Crne Gore od 2013. do 2017. godine, čiji su ciljevi: zaštita kritične informacione infrastrukture, sarad-

nja sa relevantnim međunarodnim organizacijama, jačanje administrativnih kapaciteta i kontinuirane obuke i vježbe, kao i podizanje nivoa javne svijesti o značajnosti sajber bezbjednosti. Istovremeno, u okviru Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije prepoznati su nacionalni nosioci sistema sajber bezbjednosti, a radi se i na jačanju kapaciteta i osnivanju nacionalnog savjeta za sajber bezbjednost, kao stručno-tehničkog tijela, koji će koordinirati realizacijom Strategije o sajber bezbjednosti Crne Gore.

Dejan Tomović iz Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB) ukazao je na ekspanziju hakerskih foruma prilagođenih ovom govornom području. On je rekao da na njima postoje detaljne informacije o ranjivosti pojedinih državnih institucija, ali i sajtova privatnih institucija, kao i instrukcije o sprovođenju hakerskih napada.

Prema riječima Tomovića, okolnosti se usložnjavaju i one su uticale da se prethodnih godina koncept bezbjednosti sa vojnog premjesti i na ostala područja,

kao što su politika, ekologija, ekonomija i dr.

„Analitičari bezbjednosti ukazuju da se velika pažnja mora posvetiti sajber bezbjednosti i da bez adekvatnog tretiranja tog pitanja nema ni pravog tretiranja nacionalne bezbjednosti. ANB u skladu sa zakonom tretira savremene oblike ugrožavanja sajber bezbjednosti, u koje spada i sajber bezbjednost. Crna Gora predstavlja područje sa izraženim stepenom zaraženosti malicioznim softverom i to je ono na čemu, prije svega, kroz manju zastupljenost piraterije treba raditi ubuduće", rekao je Tomović.

On je ukazao da je primjetan porast napada kojima se ostavljaju različite, prvenstveno političke poruke na sajtove. Kao primjer, Tomović je naveo više napada na sajt predsjednika Crne Gore, dodajući da je ANB više puta radila forenzičku istragu u tim slučajevima.

Na konferenciji su govorili Adis Balota iz Ministarstva za informatičko društvo i telekomunikacije i drugi predstavnici relevantnih institucija.

O. Đ.

EDUKACIJA JAVNOSTI O SAJBER PRIJETNJAMA

„U narednom periodu, članstvom, povezivanjem i razmjenom iskustava sa regionalnim, evropskim i međunarodnim organizacijama i forumima, kao i uspostavljanjem nacionalne mreže za koordinaciju i saradnju, nastavićemo da se aktivno borimo sa prijetnjama i incidentima u sajber prostoru. Naravno, nastavićemo i sa projektima promotivnog tipa, koji će imati za cilj da se kroz edukaciju i komunikaciju sa javnošću naši građani informišu o prijetnjama u sajber prostoru, kao i modelima otklanjanja tih prijetnji", istakao je prof. dr Vujica Lazović.

U CANU održana naučna rasprava „Budućnost mobilnih komunikacija“

NOVINE POSEBNO ZNAČAJNE ZA MEDICINSKU PRAKSU

Teško je pretpostaviti će će ići razvoj ICT, ali je sigurno da će ta oblast najviše uticati na sve aspekte našeg života. Predviđa se da će do 2025. godine moći da se rade osnovni medicinski nalazi putem mobilnog telefona

U Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti (CANU), u organizaciji Odbora za informaciono-komunikacione tehnologije, održana je naučna rasprava „Budućnost mobilnih komunikacija“, sa koje je upućen apel Vladi Crne Gore da, u što kraćem roku, preduzme sve potrebno kako bi bežični (wireless) Internet bio dostupan i besplatan na čitavoj teritoriji Crne Gore.

Prof. dr Igor Đurović, vanredni član CANU, rekao je da je cilj ovakvih skupova da se raspravlja o nekim manje aktualnim temama u okviru informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT) – temama koje danas prožimaju sve oblasti ljudskog rada i koje interesuje sve ljude od naučnika, stručnjaka, edukatora, biznis zajednice do laika.

„ICT se prepoznaju u crnogorskom društvu kroz prisustvo modernih telekomunikacionih platformi, raznih oblika pametnih telefona, ajfona, tableta... Budućnost mobilnih komunikacija možemo sagledati kroz tri problema i trendove u tim problemima. Prvi nivo je raz-

voj komunikacionog sloja, zatim, integracija uređaja u mobilnu platformu i razvoj servisa na mobilnim platformama", rekao je, u uvodom izlaganju, Đurović.

Prema njegovim riječima, tržište ide ka zabavnim aplikacijama, stvaranju novih softvera, servisa, kamera, tač ekrana koji su već integrisani u nove mobilne platforme i koji će postati sve zabavniji i korisniji. Svaki od ovih uređaja koji se integriše u mobilnu platformu omogućavaju povezivanje sa svim prethodno integrisanim uređajima, tako da se otvara mogućnost za dalje napredovanje u ovoj oblasti.

„Znamo da svaki senzor mora da ima visok stepen integracije, mora da ima malu potrošnju i veliko interesovanje javnosti. Dosta se razmišlja u tom pravcu da se integrišu pojedini medicinski aparati, predviđa se da će do 2025. godine moći da se rade osnovni medicinski nalazi putem mobilnog telefona", rekao je, uz ostalo uvodničar rasprave.

Akademik Momir Đurović, predsjednik CANU, postavio je pitanje kako će se

sa aspekta naučnih dostignuća i tehnologije, a kako sa aspekta društvene vrijednosti stvari dalje odvijati.

„Problem je što nismo svjesni da te tehnologije idu i kakav je naš refleks na njih. Mi postajemo robovi ICT-a, mobilnih telefona, niko od nas ne misli šta je on, nego, čim ga dizajniraju, odmah se prilagođavamo tom aparatu. Uopšte ne razmišljamo kao ljudska bića kakve to ima posljedice. Svi trčimo da kupimo novi mobilni telefon, automobil, uređaj u domaćinstvu koji izvršava i neke operacije koje nam uopšte ne trebaju, i onda postajemo robovi tehnologije. Mislim da je to mnogo veći problem", naglasio je akademik Đurović. On je dodao da je teško pretpostaviti da će ići razvoj ICT, ali da je sigurno da će ta oblast najviše uticati na sve aspekte našeg života. Zbog toga je, smatra predsjednik CANU, itekako potreban besplatan internet na čitavoj teritoriji Crne Gore, da bi ona bila savremeno društvo.

Akademik Perko Vukotić je ukazao na sociološki aspekt problema, koji je izu-

zetno važan, jer ICT mijenja socijalnu realnost, mijenja psihologiju ljudi i ustrojstvo društva.

Raspravi su prisustvovali profesori i studenti Elektrotehničkog fakulteta, kao i predstavnici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije. Studenti su poručili da žele da učestvuju u izradi naučnih radova i da povećaju nivo praktičnih znanja i rješavanja problema zapošljavanja.

„Većina kolega upisali su fakultet sa idejom da se po završetku školovanja zaposle u nekoj firmi. Mnogim kolegama nedostaje ideja da započnu samostalni posao pa ta priča o aplikacijama treba da bude podsticaj našim kolegama i da bude nešto ka čemu trebaju da idu inicijative. Trebalo bi da se mladima nametne to kao jedna od ideja kako da šutra fokusiraju svoju karijeru, ka čemu da streme, i da naprave, možda, i neki biznis koji može da bude zanimljiv sa idejama koje postoje i u razvijenijim zemljama", poručili su studenti.

O. Đ.

Projekat Wireless Montenegro Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije

VIŠE OD MILION KONEKCIJA BESPLATNOG BEŽIČNOG INTERNETA

Građani Nikšića su, za samo 10-ak dana, ostvarili oko 50.000 konekcija na lokacijama Filozofskog fakulteta i Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje

Rezultati korišćenja besplatnog bežičnog interneta za građane Crne Gore, koje Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije realizuje u sklopu projekta Wireless Montenegro, prevažila su sva očekivanja. U ovom trenutku registrovano je preko milion konekcija putem kojih su građani koristili internet. Kako je saopšteno iz Ministarstva, besplatan internet imali su građani Podgorice, Budve i Nikšića, koji su se 1.100.186 puta konektovali. Najveći broj konekcija, više od 200.000, ostvareno je na lokaciji Kliničko-bolničkog centra, a građani Nikšića su, za samo 10-ak dana, ostvarili oko 50.000 konekcija na lokacijama Fi-

lozofskog fakulteta i Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje.

U saopštenju se podseća da građani besplatan bežični internet mogu koristiti pod nazivom „Free Montenegro“.

Iz Ministarstva obavještavaju da su u Podgorici pokrivene još dvije lokacije – Srednja elektrotehnička škola i južna strana gradskog stadiona „Budućnost“.

Shodno planu, nastavljaju se aktivnosti i obavljaju procedure za početak implementacije besplatnog WiFi interneta za građane Bara, kao i aerodroma u Tivtu.

O. Đ.

Projekat Ombudsmana: Strip „Nevolje sa Rokijem i druge priče o dječjim pravima“

UPOZNAVANJE NASILJA KROZ ŽIVOTNE SITUACIJE

– Strip je izdat u 12 hiljada primjeraka i koristiće se kako pomoćno nastavno sredstvo u okviru predmeta Građansko vaspitanje. Prije početka njegove primjene u školama, institucija Ombudsmana organizovala je edukaciju za nastavnike građanskog obrazovanja

– Nevenka Stanković, pomoćnica ombudsmana za dječja prava: Pravne norme su suvoparne i to je razlog što smo se odlučili da deci na dopadljiv i prihvatljiv način pričamo o ljudskim pravima

PROMOCIJA STRIPA U OŠ „RADOJICA PEROVIĆ“ U PODGORICI

Ombudsman Šučko Baković DECO, PIŠITE OMBUDSMANU

Ombudsman Šučko Baković je kazao da će ovaj strip na originalan i slikovit način deci i nastavnicima približiti koncept dječjih prava.

„Nadam se da će ohrabriti decu da se bore za zaštitu i unapređenje svojih prava i da će doprinjeti prepoznavanju institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda kao partnera u toj borbi. Broj dece koja se obraćaju instituciji ombudsmana kroz projekat 'Djeco, pišite ombudsmanu' svaki dan je sve veći. To predstavlja najbolju potvrdu da ona sve više razumiju svoja prava. Deca se Ombudsmanu ne obraćaju samo u vidu pritužbi i žalbi, već sve više predlažu svoje ideje koje su usmjerene na unapređenje poštovanja ljudskih prava“, kazao je Ombudsman.

Šef predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Bendžamin Perks ZADOVOLJSTVO ŠTO JE NACIONALNI SAVJET ZA OBRAZOVANJE ODOBRILO STRIP ZA UPOTREBU U OSNOVNIM ŠKOLAMA

I šef predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Bendžamin Perks je istakao da strip sadrži priče koje ukazuju na probleme sa kojima se deca svakodnevno susreću.

„To su diskriminacija, vršnjačko nasilje, međusobni odnosi sa nastavnicima i upravom škole, kao i njihovu potreba da se čuju i neke druge mogućnosti, de mogu da učestvuju i budu kreativni. Veliko nam je zadovoljstvo što je Nacionalni savjet za obrazovanje odobrio ovaj strip za upotrebu u osnovnim školama“, rekao je Perks.

Ambasador Velike Britanije Ian Robert Viting CRNA GORA VEOMA POSVEĆENA PROCESU PRISTUPANJA EVROPSKOJ UNIJI

Prema mišljenju ambasadora Velike Britanije Iana Roberta Vitinga, Crna Gora je veoma posvećena procesu pristupanja Evropskoj uniji. Taj proces ipak, kako ističe, ne podrazumjeva samo usvajanje zakona i primjene procedura.

„To je, prije svega, proces mijenjanja načina na koji ljudi vide društvo u kome žive. Postići tako nešto, uopšte nije lako. Zbog toga je izuzetno važno raditi sa decom i učiniti sve da se ona razvijaju i odrastaju u tolerantnom i slobodnom okruženju“, smatra ambasador Velike Britanije.

Izvršna direktorka Akcije za ljudska prava Tea Gorjanc Prelević IZRADA STRIPA VELIKO DOSTIGNUĆE

Izvršna direktorka Akcije za ljudska prava Tea Gorjanc Prelević ocijenila je da je izrada ovog stripa veliko dostignuće, navodeći da nigde u okruženju strip ne postoji u vidu udžbenika. Ona je rekla da je vrlo bitno da deca od malih nogu imaju jasnu predstavu o svojim pravima.

Direktorka škole „Radojica Perović“ Mirjana Bošković STRIP VEOMA KORISTAN NASTAVNICIMA GRAĐANSKOG VASPITANJA

Direktorku škole „Radojica Perović“ Mirjanu Bošković raduje što je strip odobren za upotrebu u školama, jer će, kako smatra, biti veoma koristan nastavnicima građanskog vaspitanja, ali i učenicima koji će u stripu prepoznati situacije u kojima im nije pružena zaštita, a bila im je neophodna.

Iz kampanje „Djeco, pišite ombudsmanu“, koju Kancelarija ombudsmana realizuje već dvije godine, proistekao je strip „Nevolje sa Rokijem i druge priče o dječjim pravima“. Kako kaže pomoćnica ombudsmana za dječja prava Nevenka Stanković, pisma koja su slala deca odnosila su se na nasilje u školama i nekorektan odnos i primjenu disciplinskih mjera od strane nastavnika prema njima. Otuda je dio priča u stripu, tačnije prva priča, posvećena upravo vršnjačkom nasilju, ali i nasilju u porodici. Jedna priča se odnosi na diskriminaciju, a tu su i priče o odnosu i ponašanju nastavnika i učenika u školama. Ukupno je pet priča. Strip je izradila Kancelarija ombudsmana, u saradnji sa Akcijom za ljudska prava, Ministarstvom prosvjete, Unicefom i ambasadama Velike Britanije i Švajcarske.

Smjernice za korišćenje stripa

„Deca su bila maksimalno uključena u izradu ovog

stripa. Na oglas za scenarij i crtače javio se veliki broj umjetnika iz Crne Gore i regiona. Od ponuđenih autorskih radova, komisija je izabrala tri i onda ih dostavila đacima u školama, uzrasta VI i VII razreda (oni izučavaju predmet Građansko obrazovanje) da odaberu koji im se likovi od crtača najviše sviđaju. Inače, autori scenarija jedne od priča – 'Priča u tami' su učenici literarne sekcije iz OŠ 'Radomir Rakočević' iz Prošćenja kod Mojkovca. Ostale priče su osmislili Svetozar Obradović i Ante Krstulović. Priče je nacrtao likovni umjetnik Ilija Nikčević“, ističe Stankovića.

Strip je izdat u 12 hiljada primjeraka i koristiće se kao pomoćno nastavno sredstvo u okviru predmeta Građansko vaspitanje. Naime, Nacionalni savjet za obrazovanje dao je zeleno svjetlo za njegovo korišćenje.

Prije početka primjene ovog stripa u školama, institucija Ombudsmana organizovala je edukaciju nastavnika građanskog obrazovanja. Održana su tri okrugla

stola za oko 105 nastavnika centralnog, ševernog i južnog regiona na kojima su date smjernice na koji način da koriste strip u nastavi ovog predmeta. Završena je distribucija ove publikacije u svim crnogorskim osnovnim školama. Uputstva i smjernice nalaze se i na sajtu Ombudsmana. S obzirom na to da su im u drugom polугоду u okviru predmeta Građansko vaspitanje, na programu ljudska prava, mogu bez problema da koriste ovaj strip.

Uvideti svoje greške

„Deci je najbližiji ovakav način prikazivanja problema. Pravne norme su suvoparne, i to je razlog što smo se odlučili da im na dopadljiv i prihvatljiv način pričamo o ljudskim pravima, tj. da o problemima, sa kojima se oni svakodnevno susreću, ukazujemo kroz životne situacije i da kroz tu priču naglasimo koja su njihova prava. Mnogo nam je bitnije bilo da im ukažemo na koji način mogu te da razriješe konflikte i da zaštite

svoja prava. Zato svaka priča ima pozitivni kraj – obraćanje direktoru škole, uključivanje drugih u rješavanje problema. Cilj nam je da nastavnici uvide svoje greške i da se izade u susret tome da se, ipak, ta prava dece poštu-

ju. Osnovna poruka stripa je da svi stičemo ljudska prava rođenjem, pa i deca. Na takav način treba da funkcioniše društvo. Nastavnici treba da uvažavaju ličnost i dostojanstvo svojih učenika. I ne samo nastavnici, nego i roditel-

ji a, s druge strane, deca treba da izvršavaju svoje obaveze i poštuju odrasle. Stripom smo željeli i da ukažemo deci da, ukoliko doživljavaju nepravdu, postoje institucije koje će moći da ih razriješ“, ističe Nevenka Stanković.

Članovi literarne sekcije OŠ „Radomir Rakočević“ iz Prošćenja autori teksta o slabovidom dječaku Veljku „Pogled u tamu“ TIMSKIM RADOM DO KVALITETNOG SADRŽAJA

Scenario je dobio svoj finalni oblik, zahvaljujući umješnosti profesorice crnogorskog jezika Mariole Stanić

ČLANOVI LITERARNE SEKCJE OŠ „RADOMIR RAKOČEVIĆ“ IZ PROŠĆENJA: Milan Filipović, Ivana Medojević, Valentina Stanić, Todor Raičević, Duško Zejak, Božidar Medojević, Anđela Stanić i Anđela Medojević sa profesoricom Mariolom Stanić, Ilijom Nikčevićem, crtačem stripa i Zoranom Iličem, direktorom škole

Scenario o slabovidom dječaku Veljku „Pogled u tamu“, koji su osmislili članovi literarne sekcije OŠ „Radomir Rakočević“ iz Prošćenja, nastao je timskim radom svih članova. „Valentina Stanić, sada učenica gimnazije, vedrim duhom i dobrom voljom da pomogne drugima, ugradila je dio sebe u lik djevojčice Mirele iz stripa. Sada, takođe gimnazijalac, Duško Zejak mirnim, nenametljivim stavom predložio je nekoliko sjajnih ideja koje su bile osnova karakterizacije likova slabovidog dječaka Veljka i njegove majke. Milan Filipović, prepoznatljiv po spremnosti na šalu, svoje duhovite dosjetke ugradio je u djelove teksta. Anđela Medojević, vedra svestrana učenica, koja se ističe kako u prirodnim tako i u društvenim naukama, svoj talenat za pisanje odlično je primijenila stvarajući maštoviti rasplet scenarija. Todor Raičević, izvanredni učenik sedmog razreda, sjajan šahista, osmislio je likove nastavnika. Anđela Stanić i Ivana Medojević, odlične, a tihe učenice, „brinule“ su o ošećanjima učesnika priče. Božidar Medojević, čak pješak, svojim jedinstvenim duhom predložio je djelove scenarija koji se odnose na nestašluke učenika. Scenario je dobio svoj finalni oblik, zahvaljujući umješnosti profesorice crnogorskog jezika Mariole Stanić“, kaže nastavnica Ljiljana Jokić.

„Diskriminacija je nešto što me veoma pogađa, i uvijek sam željela da se bavim njenim rješavanjem. S ovim problemom se srećemo na svakom koraku. Naročito su ugrožena deca sa posebnim potrebama. Mnogo sam razmišljala kako im se može pomoći i zaključila da je jedini način staviti nasilnike u položaj deteta sa posebnim potrebama da sami iskuse ošećaj nemoći“, priča Anđela Medojević.

„Inspiraciju za pisanje stripa dobio sam nakon razgovora sa sestrom iz Podgorice. Ona mi je ispričala da neki njeni vršnjaci maltretiraju slabovidog dječaka, a ostatak razreda ne preduzima ništa da mu pomogne“, ističe Todor Raičević.

„Inspiraciju sam dobila na časovima građanskog vaspitanja. Navodili smo različite oblike nasilja nad decom, razgovarali o onome što smo videli i čuli u našoj okolini“, kaže Ivana Medojević.

„Đaci su u strip pretočili ono što su videli i čuli na školskim odmorima, vršnjačkim druženjima i igrama. Pažljivo su oslušivali kako se njihovi drugari obraćaju jedni drugima, kakve izraze koriste, koje su specifične (ponekad i grube) šale aktuelne. Na nastavi građanskog vaspitanja, u igri uloga sami su isticali pojedine slučajeve kršenja dječjih prava, pa su i to iskoristili u scenariju“, ističe profesorica Mariola Stanić.

„Škola bez nasilja“: Neophodni preventivni programi EDUKACIJA NASTAVNIKA MORA BITI MNOGO VEĆA

Deca, pored klasičnih pritužbi, veoma često iznose predloge i sugestije i uključuju se u aktivnosti institucija. Potrebna je bolja opremljenost škola, fiskulturne sale, igrališta za decu, parkova

Kampanja „Djeco, pišite ombudsmanu“ podstakla je učenike da se stalno obraćaju ombudsmanu. Pisma koja šalju su iz različitih oblasti. Dosta njih odnosi se na neku vrstu nasilja, bilo da se radi o vršnjačkom, ili o nasilju u porodici, te o različitim zloupotrebama i nasilju putem informaciono-komunikacionih tehnologija. Deca, pored klasičnih pritužbi, veoma često iznose predloge i sugestije i uključuju se u aktivnosti institucija. „Tako, recimo, u sali SO Cetinje održali smo sastanak i radionicu sa njima i nastavnicima. Sa te radionice dobili smo 18 pisama koja se uglavnom odnose na potrebu poboljšanja usluga na nivou lokalne zajednice a koje se tiču dece. Na primjer, potrebna je bolja opremljenost škola, fiskulturne sale, igrališta za decu, parkova... Već se dogovaramo sa lokalnom samoupravom kako da to razriješimo“, kaže Nevenka Stanković.

Ona ističe da su u okviru institucije Ombudsmana analizirali te pritužbe, ali i činjenicu da je vršnjačko nasilje dosta često. Jedna od preporuka ombudsmana je bila da se mora uspostaviti bolja saradnja između škola kao vaspitnih ustanova, roditelja koji treba da budu aktivniji, ali i centara za socijalni rad na rješavanju ovoga problema. „Svi oni uglavnom rješavaju problem tek kada on nastupi, pokušavaju da otklone posljedice. Smatramo da je potrebno da se mnogo više bave uzrocima koji dovode do nasilja. Bilo bi veoma dobro da imamo preventivne programe. Istina, Unicef u saradnji sa Ministarstvom prosvjete realizuje projekat „Škola bez nasilja“, a izdat je i priručnik Ministarstva prosvjete kako u takvim situacijama postupati. Smatramo da bi pedagoško-psihološke službe morale biti mnogo aktivnije u tom dijelu. Takođe, prema pritužbama koje dobijemo, primjećujemo da i sami nastavnici često svoja ponašanja ponekad ne vide kao nasilje. To su, recimo, vikanje, vrijeđanje, čupanje za kosu. Nasiljem doživljavaju isključivo fizičko nasilje. U tom cilju preporučili smo da edukacija nastavnika mora biti mnogo veća, te da pedagoško-psihološke službe rade sa njima“, naglašava Nevenka Stanković.

U Podgorici promovisana knjiga prof. dr Živka Andrijaševića „Knjaz Danilo Petrović – politički spisi“, u izdanju Matice crnogorske

NAŠE VRIJEME JE NAJSLIČNIJE VREMENU KNJAZA DANILA

– Radoje Pajović: Andrijašević s pravom piše da nijedan crnogorski vladar nije imao toliko političkih protivnika u Crnoj Gori koliko knjaz Danilo

– Marko Špadijer: Mi još vjerujemo da imamo što da naučimo iz istorije i da nam je potrebna pouka za budućnost. Knjaz Danilo je dobar primjer za to

– Dragan Radulović: Čini mi se da je obnova crnogorske državnosti na referendumu najslabija Danilovom proglašenju za knjaza i raskolu sa teokratskim oblikom vladavine, sa svim političko-pravnim posljedicama koje je ta odluka sobom nosila, kako u Crnoj Gori, tako i u najbližem okruženju

Dragan Radulović, književnik i filozof, predsjednik Matice crnogorske ZBOG ČEGA CRNOGORSKA KULTURA OD OBNOVE DRŽAVNOSTI S POJAČANOM PAŽNJOM GLEDA NA KNJAZA DANILA

Knjiga „Knjaz Danilo Petrović Njegoš – politički spisi“, koju je priredio za štampu

i opremio uvodnom studijom profesor Živko M. Andrijašević, a objavila Matica crnogorska –

POLITIČKI TRILER

Knjiga se može čitati kao politički triler u najboljem smislu te riječi, i dva su osnovna razloga zbog kojih je tako.

Prvi je uvodna studija profesora Andrijaševića u kojoj se veoma detaljno analizira vojna i politička borba knjaza Danila, njegovi odnosi sa političkim protivnicima, kao i načini na koje se obračunavao sa njima, a koji su često bili brutalni i nemilosrdni. Što je sasvim razumljivo, jer protivnici knjaza Danila nijesu htjeli samo da mu uzmu vlast, već, uz vlast, i glavu. Studija predstavlja okvir za razumijevanje pisama, tako da se žanrovski stil trilera u njoj uspostavljen, u čitalačkoj imaginaciji docnije prenosi na pisma, jer iza svakog od njih postoji trilerska pozadina koja je u studiji objašnjena.

Drugi razlog zbog kojega je ovu knjigu moguće čitati kao politički triler jeste „zgnusnutost istorijskog vremena“ vladavine knjaza Danila. Istina, on je upravljao Crnom Gorom svega devet godina, ali se za to kratko vrijeme u njoj dogodilo mnogo toga istorijski bitnog, što će duboko obilježiti njenu budućnost. Iako naša domovina ne pati od deficita istorije, čini se da pomenuta „zgnusnutost“ za vrijeme niti jednog drugog Petrovića nije bila tako snažna. Kada se to prepozna u pismima knjaza Danila, a nemoguće je ne uočiti, onda se u čitalačkoj imaginaciji proizvode efekti iščekivanja i uzbuđenja, što su, dakako, žanrovska obilježja dobrog trilera.

I, naravno, kvalitet, bez kojega bismo uzalud govorili o elementima političkog trilera: profesor Andrijašević piše jasno, detaljno argumentuje svoje teze i logički precizno izvodi zaključke, čime majstorski oblikuje horizonte očekivanja i imaginaciju svojih čitalaca.

predstavlja na određeni način ispravljanje nepravde koju je crnogorska kultura nanijela knjazu Danilu. Svi vladari iz dinastije Petrović–Njegoš odavno već imaju objavljene knjige svojih političkih pisama, a knjaz Danilo prvi put ovom dobija sopstvenu. To, naravno, ne znači da mnoga od njegovih političkih pisama, proglašenja, naredbi i govora nijesu do sada bili poznati javnosti, objavljivani, u djelovima ili u cjelini, prvo u periodici njegovog doba, potom u naučnim radovima istoričara, u novinskim feljtonima itd. već to znači da se ovom knjigom čitalac prvi put na jednom mjestu može obavijestiti o političkoj djelatnosti jednog od znamenitih vladara iz kuće Petrovića. Obavijestiti – što je posebno bitno! – od samog aktera tih političkih zbivanja, jer je riječ o originalnim pismima knjaza Danila koja su objavljena u cjelini, kao prvorazredni istorijski dokument.

Knjiga kao politička biografija

Kako nas obavještava priređivač, profesor Andrijašević, u crnogorskim arhivima nalazi

se oko 800 različitih dokumenata, čiji je autor ili potpisnik knjaz Danilo. Riječ je o pismima političkog karaktera, memorandumima, proglašenjima, rješenjima ili priznanicama... Međutim, za potrebe ove knjige priređivač je izdvojio 176 dokumenata, od kojih se oko 130 u crnogorskoj kulturi pojavljuje prvi put. Njegova osnovna namjera bila je da svojim izborom dokumenata uveća naučnu i saznavnu vrijednost knjige, da stvori djelo koje će predstavljati dubok uvid u političku i državničku djelatnost knjaza Danila ali, s druge strane, i da stvori knjigu koja samostalno može funkcionisati kao politička biografija ovog značajnog Petrovića. Postavljeni cilj je bio veoma zahtjevan, ali na radost čitalaca – u cjelini i postignut.

Knjiga omogućava čitaocu da se iz blizine same stvari upozna sa državnim i diplomatskim aktivnostima knjaza Danila, a izborom odgovarajućih dokumenata stvorena slika o njegovoj borbi za slobodu i međunarodno priznanje Crne Gore postaje upečatljiva i nezaboravna. Kao čitaoci, razumijevamo njegovu ljudsku i državničku figuru u cjelini najrazličitijih izazova kojima je morao da odgovori, a koji su

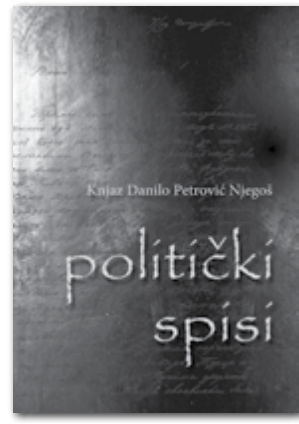
ga oblikovali moralno i politički dok ih je rješavao.

Što to u našoj sadašnjosti traži uporište u djelovanju knjaza Danila?

Čitajući ovu knjigu, vjerujem da je opravdano postaviti pitanje: zbog čega se ona u crnogorskoj kulturi nije dogodila ranije, ili preciznije – zbog čega se dogodila sada? Podsetiću, knjaz Danilo je bio u skorije vrijeme predmet jednog književnog istraživanja, Mirko Kovač je o njemu napisao veoma uspješnu dramu. Zbog čega, dakle, crnogorska kultura, od obnove državnosti, s pojačanom pažnjom, rekao bih, gleda na knjaza Danila? Ili, drugim ri-

ječima, čemu nas njegovo političko djelovanje može podučiti, kakvu nam danas poruku šalje kakvu vrstu istorijske legitimacije? I da li je pronalazi?

Vjerujem da je takva zapitanost kulture sasvim prirodna jer, uzmemo li kao kriterijum pomenutu „istorijsku zgnusnutost vremena“ i radikalne promjene političkih paradigmi, onda je ovo naše vrijeme najslabije vremenu knjaza Danila. Čini mi se da je obnova crnogorske državnosti na referendumu najslabija Danilovom proglašenju za knjaza i raskidu sa teokratskim oblikom vladavine, sa svim političko-pravnim posljedicama koje je ta odluka sobom nosila, kako u Crnoj Gori, tako i u najbližem okruženju, jer se tim činom na Balkanu pojavila još jedna knjaževina, još jedna, u pravom smislu riječi – dinastija. Opet Danilovo razočarenje nakon Pariske konferencije u tradicionalnog saveznika, Rusiju, jer su ga hladno i na bestidan način ostavili na čedilu, i njegovo okretanje Francuskoj i caru Napoleonu III, što je veza koja će, na kraju, rezultirati razgraničenjem s Osmanskim carstvom – neodoljivo podseća na naše savremene evroatlantske integracije, sa naglaškom na atlantske...

14

Prosvjetni rad

MART 2014
BROJ 23

Marko Špadijer, publicista, glavni urednik časopisa „Matica“

NIJE SE DAO POKORITI INTERESIMA VELIKIH SILA

Ovom knjigom i posljednji od vladara Petrovića je dobio cjelokupne političke spise. Njih je Andrijašević izabrao iz časopisa, almanaaha, zbornika, memoara i 800 arhivskih spisa i tako olakšao posao budućim obrađivačima knjaza Danila Petrovića.

Druga vrijednost ove knjige je studija Živka Andrijaševića: *Političko djelovanje i vladarska ličnost knjaza Danila Petrovića Njegoša*, kojom je dao doprinos naučnom sagledavanju ove izuzetno značajne i kontroverzne ličnosti crnogorske istorije 19. vijeka.

Ovo je treća knjiga Matice koja se bavi knjazom Danilom. Prethodne su: Dragoje Živković: *Istorija crnogorskog naroda tom III, vladavina Knjaza Danila 1851–1860*, Cetinje 1998, i Momčilo Šaletić: *Ubiše Knjaza*, dva izdanja 2004. i 2005). U časopisu Matica 2008. objavili smo nekoliko tekstova i dokumenata.

Mentalitet plastičnije od slikava vrijeme nego činjenice

Evo nekoliko misli koje su inspirisane ovom knjigom. Naravno, onim dijelom studije u kojem Andrijašević konstatuje da je knjaz Danilo umjesto „srpskog“ rješavao „crnogorsko“ pitanje i za „relativno

kratko vrijeme nijedan crnogorski vladar nije uspio da učini više od njega“. Zbog toga je nastao „sukob dva sjetonazora ili dva mentaliteta“. Tu Andrijašević ulazi u omiljeno područje – mentalitet. Za primjer je uzео Sulu Radova i njegov poznati komentar za Knjaževinu Crnu Goru „Što će brod u kamenicu?“. Mogao se šetiti Vida Novakova Boškovića koji se protivio izgradnji prijestonice Crne Gore u Bjelopavlicima „ne damo našu Orju Luku, ovu našu dedovinu, nikome ni prsta“. Tako

kva svijest, za koju Andrijašević s pravom kaže „u kojoj nema ništa drugo do plemenske zavisti i male pameti, ni do današnjeg dana ne može da oprosti knjazu što je devet godina udarao u temelje na kojima ona počiva“.

Volio bih da je Andrijašević u studiji slijedio tu atraktivnu tezu, umjesto što se opredijelio za pozitivizam i političku biografiju vladavine knjaza Danila. Sa knjazom Danilom počini dramu crnogorskog mentaliteta. Mentalitet plastičnije od slikava vrijeme nego činjenice. „Istorijske činjenice su, u suštini, psihološke činjenice“ (Mark Blo). Knjaz Danilo je najomraženiji Petrović među Srbima zbog toga što je proglasio Crnu Goru knjaževinom, omražen među rusofilima, jer je spoljnu politiku okrenuo pre-

ma Evropi, omražen među nahijama koje je kažnjavao zbog samovolje i izdajstva, omražen među zelenašima iz glavarškog sloja kojima je ukinuo monopol u trgovini. Omražen među velikim silama, čijim se interesima nije dao pokoriti.

Danilo ne pripada epskoj, već političkoj istoriji

Crna Gora je za Knjaza Danila postala centar ustanka okolnih krajeva protiv Turske. Danilo je svjestan da je Crna Gora „na vjetrometini tuđih interesa“, pa traži od velikih sila: da joj se priznaju suverenitet, granice, proširenje, izlaz na more. Na nedostojne prijedloge velikih sila odgovara: „Moja zemlja nije torina raje koja traži čobana, no u njoj živi slobodan narod“, a un-

SPECIFIČNA KRETANJA U CRNOGORSKOJ PROŠLOSTI

Pisani dokumenti su važni, ali ne jedini izvori za tumačenje prošlosti. Pisani izvori često su služili da se potkrijepe već formirani stereotipi o Crnoj Gori ili dopuni seoska usmena istorija. Trebaće da brojne društvene nauke dublje izuče supstrate civilizacija i kultura, etnička miješanja, svijest o državi i autonomiji na ovom području, kao limesu civilizacija u raznim epohama. Tada će biti jasnije kako se stvarao i živio model plemenske organizacije, formirao kult slobode, čojstva, junaštva i pravednosti, crnogorski državni patriotizam, narodna crkva, glavarstvo, ali i kompleks izolovanosti, srpski kompleks, kompleks inferiornosti, kompleks siromaštva, kompleks dodvorničtva... To nije problem sa činjenicama, već u shvatanju mentaliteta crnogorskog naroda. Crnogorski istoričari nijesu uspjeli da nađu adekvatan naučni metod za proučavanje specifičnih kretanja i odnosa u crnogorskoj prošlosti.

trašnju strategiju definiše ovako: „Crna Gora treba da živi od proizvodnje svoga rada i od onoga što će joj donijeti trgovina“.

Danilo ne pripada epskoj (mada je ispoljio junaštvo u bitkama koje je predvodio, on i njegov brat veliki vojvoda Mirko), već političkoj istoriji. Politiku prate zavjere. Devetogodišnja vladavina knjaza Danila je stalna zavjera. Zavjera protiv smjelosti da se napusti tradicionalni poredak. Zavjera protiv nove, samosvjesne i suverene države Crne Gore. Zavjere koje i danas traju.

Dokumenta iz istorije treba objavljivati i time demistifikovati i demokratizovati nauku. „Nema ni jednog starijeg teksta za koji se ne bi procijenilo da je vrijedan objavljivanja“ kaže Koselek. To proizilazi iz nastojanja da se sazna o ljudima iz prošlosti više nego što

su oni o sebi znali. Pisma crnogorskih vladara su svojevrsni istorijski almanasi. Poslanice Petra Prvog su i prvorazredna književnost, a kod Njegoša i knjaza Danila dnevnik vladara i diplomatska prepiska.

Crnogorci poštuju svoju istoriju, njome se diče, intimišu se sa njom, idealizuju je kao pjesmu, a na ličnosti iz minulih epoha gledaju kao na savremeni. Zbog toga, izgleda, nije dovoljna distanca od 150 godina da bi istoriju shvatili kao prošlost.

Mi još vjerujemo da imamo što da naučimo iz istorije i da nam je potrebna pouka za budućnost. Knjaz Danilo je dobar primjer za to. Međutim, ne treba previše očekivati od istorije.

Živko Andrijašević ima talenta da nam priredi prijatna iznenađenja.

PROTIV MISTIFIKOVANJA I KRIVOTVORENJA

Dragoje Živković u monografiji o knjazu Danilu iscrpno analizira politiku knjaza Danila prema Srbiji i reagovanje Ilije Garašanina na vijest o proglašenju za knjaza „To je najnesrećniji događaj za Srbiju“. Knjaz Danilo je, kao znak dobrih odnosa sa Srbijom poslao ljude da utvrde zajedničku strategiju borbe protiv Turske i bio spreman da oženi Kleopatru, ćerku kralja Aleksandra Karađorđevića. Ta se misija završila neuspješno, a Aleksandar se pridružio protivnicima knjaza Danila. U svakom slučaju, simptomatično je da niko od istoričara, pa ni Živko, ovu knjigu ne koristi niti navodi kao literaturu za svoje bavljenje knjazom Danilom.

Publicistička knjiga Momčila Šaletića *Ubiše Knjaza* je ljekovita publikacija protiv mistifikovanja i krivotvorenja jednog događaja (skup u manastiru Ostrogu i motivima atentatora Todor Kadića) koji traje do današnjih dana.

Žao mi je što naši istoričari malo koriste knjige o recepciji Crne Gore u Češkoj i Grčkoj, koje smo takođe objavili. Jedan grčki časopis konstatuje: „Dešavanja u... Crnoj Gori počela su da dobijaju karakter važnih događaja“ i navodi da se u Rusiji 1852, i Austriji 1853, štampaju karte Crne Gore. Delari, sekretar knjaza Danila i eksponent francuske politike prema Slovenima, piše da je princu sugerirao „slabljenje ruskog uticaja, borba protiv germanizacije Slovena“.

Čeh Jaroslav Čermak je postavio likovni temelj za ilustraciju borbe Crnogoraca protiv Turaka, a Jan Vaclik je, na osnovu dokumenta iz crnogorskih arhiva i poznavanja međunarodnog prava, objavio spis: *Suverenitet Crne Gore i pravo malih naroda u Evropi*. Kao sekretar knjaza Danila, a zatim Nikole, on je obavio živu diplomatsku aktivnost u korist nezavisnosti Crne Gore, a u štampi evropskih zemalja propagirao političke aspiracije knjaza Danila u obnovi Ivanbegovine.

Akademik prof. dr Radoje Pajović, istoričar NIJEDAN CRNOGORSKI VLADAR NIJE USPIO DA UČINI VIŠE

Živka Andrijaševića ne treba posebno predstavljati publici, jer je njegovo ime dobro poznato i široj crnogorskoj javnosti, ne samo kao univerzitetski profesor, već i kao briljantni istoriograf, sa desetak objavljenih knjiga i više od sto naučnih i stručnih članaka, polemika, televizijskih priloga. Njegova oblast interesovanja je istorija Crne Gore od kraja XV do kraja XIX vijeka, a bavi se i savremenim politikološkim problemima.

Za profesora i naučnika Živka Andrijaševića knjaz Danilo je najznačajniji crnogorski državnik, i ne samo iz glasite crnogorske dinastije Petrović Njegoš. On na jednom mjestu u knjizi kaže da, za relativno kratko vrijeme, nijedan crnogorski vladar nije uspio da učini više od knjaza Danila. Za samo devet godina vladavine, on je uspio da učvrsti državnu vlast, izgradi važne državne institucije, porazi protivnike državne politike, formuliše spoljnopolički i nacionalni program, napiše i donese Zakonik, uredi finansijski sistem zemlje, reguliše položaj Crnogorske pravoslavne crkve, internacionalizuje „crnogorsko pitanje“, uspostavi povjereničku mrežu u okruženju, organizuje tri velika ustanaka u Hercegovini i suzbije nared i neposlušnost u zemlji.

Državne reforme

U prvom dijelu knjige sistematizovana su dosadašnja saznanja o testamentu vladice Rada, o naporima da se Njegošev testament realizuje, o naporima da u Crnoj Gori dođe do promjene državno-političkog statusa i uspostavljanja Crne Gore za nasljednu knjaževinu, a crnogorski gospodar proglaši za knjaza. Prikazuju se problemi vezani za prvu Omerpašinu godinu od početka januara do kraja februara 1853. godine. Značajan prostor posvećen je državnim reformama:

- uspostavljanju krstonske vojske koja je imala nešto manje od 10.000 vojnika (9.700),
- uspostavljanju garde,
- formiranju artiljerije kao roda vojske,
- uspostavljanju novih državnih simbola,
- uvođenju crkvenih reformi,
- ukidanju zastarjelih običaja,
- donosi se Zakonik za Knjaževinu Crnu Goru (aprila 1855),

BITKA ZA MEĐUNARODNO PRIZNANJE

Među najznačajnije aktivnosti knjaza Danila Andrijašević ubraja: donošenje nacionalnog programa, bitku za međunarodno priznanje Crne Gore i borbu protiv unutrašnjih neprijatelja. Osnovne tačke nacionalnog programa su izlaz na more, oslobođenje Zetske ravnice kao buduće crnogorske žitnice sa Podgoricom kao centrom, oslobođenje Polimlja, Potarja, Plavske oblasti, dijela Istočne Hercegovine, što je sve to simbolično nazvano „Obnavljanje Ivanbegovine“. Sastavni dio tog programa je i međunarodno priznanje Crne Gore. Prava prilika ukazala se u programima za održavanje međunarodnog mirovnog kongresa u Parizu 1856. godine.

– vrši se popis stanovništva. Godine 1854. Crna Gora ima 93.000 stanovnika.

Do sredine 50-tih godina, Crna Gora se oslanjala na carsku Rusiju. Kako je Rusija u Krimskom ratu doživjela poraz, čime joj je značajno opao međunarodni ugled, a time i uticaj, knjaz Danilo je bio prinuđen da u spoljnoj politici napravi zaokret i potraži oslonac i podršku od carske Francuske, umjesto Rusije. Uoči Konferencije u Parizu, knjaz Danilo je uputio Memorandum velikim silama, a garanta za to vidio je u caru Napoleonu III i Francuskoj. U knjaževom Memorandumu dominirala su četiri zahtjeva:

- 1) da se diplomatskim putem prizna nezavisnost Crne Gore;
- 2) da se prošire granice Crne Gore prema Hercegovini i Albaniji, pri čemu se pretenduje na Grahovo, Zubce, Banjane, Pivu, Nikšićku Župu, Drobniak, Kruševice i Vasojeviće do Lima i Tare;
- 3) da se utvrde granice prema Turskoj i
- 4) da se Crnoj Gori ustupi Bar.

Otpori centralnoj vlasti

Andrijašević s pravom piše da nijedan crnogorski vladar nije imao toliko političkih protivnika u Crnoj Gori koliko knjaz Danilo. On te protivnike svrstava u tri kategorije. U prvu kategoriju spadaju čelnici crnogorske vlasti iz Njegoševog doba, od kojih su neki pretendovali i na crnogorski prijesto (Njegošev brat Pero Tomov). Oni su od strane knjaza Danila razvlašćeni kao politički protivnici, čime su izgubili ne samo vlast, politički uticaj nego su time ugrožene i njihove ekonomske pozicije. U drugu kategoriju su svrstani plemenske vođe iz pograničnih krajeva sa Turskom,

koji su sa turskim osmanskim vlastima imali zajedničkih ekonomskih interesa, pa su centralizacijom države gubili plemenski uticaj, što je dovelo i do njihovog odmetanja od centralne vlasti (Kuči i Bjelopavlići, na primjer). I, najzad, u treću kategoriju svrstani su neki plemenski prvaci iz Bjelopavlića, koji su se pobunili zbog narušavanja plemenskih običaja prilikom knjaževog gostovanja sa svojom svitom u Ostrogu 1854. o crkvenim svečanostima, što je u propagandi naduvano do neslućenih razmjera. Autor konstatuje da, što je država bila jača, to su plemenski otpori podređivanju centralnoj vlasti bili sve snažniji.

Autor podseća da su takvi sporovi bili vidni i u Njegoševom doba, tridesetih godina. U te sporove se uključila i turska osmanska vlast, pa su, objektivno, plemenski nezadovoljnici postali sa turskom vlašću saveznici u borbi protiv Crne Gore. Skadar je bio jedan od centara crnogorske opozicije, a Osman-paša Skopljak jedan od njenih pokrovitelja. Knjaz Danilo se od početka svoje vladavine surovo obračunavao sa ovim oponentima, jer je to bilo protivljenje, ne samo vlasti, nego i državi. S tim u vezi može se reći, zaključuje autor, da crnogorska vojska 1854. i 1856. godine nije ratovala protiv Bjelopavlića, niti protiv Kuča, već protiv protivnika države u ovim plemenima. Autor, dalje, nastavlja da je crnogorska država protiv ovih turskih saveznika sprovedila „primjerenu represiju“. Za počinjene zločine prema neboraćkom stanovništvu knjaz Danilo se ne može distancirati, nezavisno od toga je li on naredio te zločine, i bez obzira na kvantum zločina. Autor smatra, da se, i pored toga što je knjaz Danilo prema političkim protivnicima često bio surov, a prema prekršiocima zakona strog, njegova vladavina, ipak, ne bi mogla smatrati strahovladom? Nijesam siguran da se ova ocjena može održati, bez obzira što postoji i stara latinska pravna sentenca „dura lex, sed lex“.

Brojni falsifikati

Čini se da ostaje i dalje dosta nerazjašnjenih momenata u vezi s tom aferom. Činjenica je da je odnos prema neboraćkom stanovništvu ušao u narodnu svijest kao svirep zločin, iako se vjeruje da je taj zločin po masovnosti preuveličan, ali je takođe činjenica da knjaz Danilo taj zločin nije priznao.

I Andrijašević je svjestan brojnih falsifikata, pa je vrlo oprezan kod navođenja takvih iskaza. On, na primjer, ne prihvata navodno „svjedočenje“ nekih uglednih vojvoda, koji nijesu prisustvovali zbivanjima u Kučima, a pišu na osnovu sumnjivih kazivača. Oprezan je i prema navodima ozbiljnih istraživača, ako lično nijesu vidjeli te izvore.

Ministarka odbrane prof. dr Milica Pejanović Đurišić razgovarala sa mladim oficirima Vojske Crne Gore: Veće šanse za školovanje u inostranstvu

ČAST JE NOSITI UNIFORMU VOJSKE CRNE GORE

Što se tiče razmišljanja o nekim formama profesionalnog obrazovanja u okviru crnogorskog obrazovnog sistema, ministarka odbrane Milica Pejanović Đurišić je objasnila: „Pokušaćemo da nađemo način da, u saradnji sa civilnim visokoobrazovnim ustanovama u Crnoj Gori, utvrdimo da li i pod kojim uslovima možemo realizovati posebne programe u skladu sa našim potrebama“

STVARANJE USLOVA ZA USAVRŠAVANJE OFICIRSKOG KADRA: Sa susreta u Podgorici

Ministarka odbrane prof. dr Milica Pejanović Đurišić razgovarala je sa mladim oficirima Vojske Crne Gore (VCG) o razvoju kapaciteta VCG i posebno razvoju ljudskih resursa, njihovim očekivanjima i izazovima sa kojima se susrijeću nakon završetka školovanja i preuzimanja novih dužnosti.

Ona je poručila da su to ministarstvo i Generalštab VCG fokusirani na dodatno stvaranje uslova koji će omogućiti dalje usavršavanje oficirskog kadra. „Kroz integracione procese preuzimamo određene obaveze, ali imamo i nebrojene prednosti i mogućnosti koje nam se otvaraju. Jedna od njih je u vezi sa vašim školovanjem i daljim usavršavanjem. Čast je nositi uniformu Vojske Crne Gore, ali i velika odgovornost, pri čemu se od vas očekuje da budete nova pokretačka snaga,

jer su reforme proces koji se ne završava“, ukazala je ministarka odbrane.

Pejanović Đurišić je najavila da će i u narednom periodu raditi na povećanju broja oficira na vojnim akademijama u inostranstvu, navodeći da u tom smislu postoje kontakti sa Italijom, Velikom Britanijom i Francuskom. Ona je dodala da je školovanje u inostranstvu omogućeno kroz saradnju sa partnerskim zemljama, članicama NATO-a.

Što se tiče razmišljanja o nekim formama profesionalnog obrazovanja u okviru crnogorskog obrazovnog sistema, Đurišićeva je objasnila: „Pokušaćemo da nađemo način da, u saradnji sa civilnim visokoobrazovnim ustanovama u Crnoj Gori, utvrdimo da li i pod kojim uslovima možemo realizovati posebne programe u skladu sa našim potrebama“.

Poručnik korvete Roberto Golović, koji je završio Vojnomorsku akademiju u SAD i angažovan je na školskom brodu „Jadran“, rekao je novinarima da „dobro zna nju može da se primijeni u crnogorskoj mornarici“, jer je to opšte pomorsko znanje.

Potpporučnica Enita Radončić, koja je studirala na Vojnoj akademiji u Njemačkoj, kaže da, iako je žena, na nju u vojsci gledaju kao na oficira, poštuju je i kroz stav da ne postoji razlika u komandovanju u odnosu na muškarce.

Potpporučnik Milan Joksimović školovao se za pilota u Grčkoj, ističe da je stručna obuka bila na najvišem nivou, po svim NATO standardima. „Ti principi, pravila i propisi u vazduhoplovstvu su svim zemljama su, manje-više, isti“, dodao je Joksimović. O. Đ.

U Rektoratu Univerziteta Crne Gore održana tribina o pregovaračkom procesu – komparativna iskustva Crne Gore i Srbije ZAJEDNO BRŽE DO EVROPSKE UNIJE

Pripreme Srbije u ovom momentu se baziraju na svim dokumentima koje je Crna Gora imala i predstavljala Evropskoj komisiji, Uniji i državama članicama tokom pregovaračkog procesa

Crna Gora i Srbija zajedno mogu mnogo toga brže i bolje uraditi na evropskom putu, objedinjavajući kapacitete i znanja“, izjavila je Tanja Mišević, glavni pregovarač Srbije sa Evropskom unijom (EU), na tribini koja je održana u Rektoratu Univerziteta Crne Gore. Na tribini o pregovaračkom procesu – komparativnim iskustvima Crne Gore i Srbije govorio je i Aleksandar Andrija Pejović, državni sekretar za evropske integracije i glavni pregovarač u ime Crne Gore.

Miševićeva je kazala da Srbija izostaje u sprovođenju primjene usklađenih zakona i pravila, te da može mnogo toga da nauči i da se njene pripreme baziraju na svim dokumentima koje je Crna Gora predstavljala EU tokom pregovaračkog procesa.

Oslanjaju se jedna na drugu

„Crna Gora je u pregovarački proces ušla godinu i po dana ranije prije Srbije. Možemo mnogo naučiti i mnogo učimo. Naše pripreme u ovom momentu se baziraju na svim dokumentima koje je Crna Gora imala i predstavljala Evrop-

skoj komisiji, Uniji i državama članicama tokom pregovaračkog procesa. Postoje neka pitanja koja ćemo moći mnogo brže i efikasnije zajedno da uradimo objedinjavajući kapacitete, znanja i sredstva. To su oblasti de se Srbija i Crna Gora oslanjaju jedna na drugu i jedni bez drugih ne možemo da uradimo“, ukazala je ona. Prema riječima Miševićeve, za Srbiju su najveći izazov poglavlja 23, 24 i 35.

„Ovo posljednje je za Crnu Goru malo i još uvijek neotvoreno poglavlje, a za nas je suštinski važno. To obuhvata praćenje sprovođenja svega što je dogovoreno tokom procesa dijaloga između Beograda i Prištine. Za Srbiju poglavlje 35 ima potpuno istu snagu kao poglavlja 23 i 24.

Glavni pregovarač Crne Gore sa EU Aleksandar Andrija Pejović najavio je da će uslijediti konkretna saradnja dva pregovaračka tima.

Najava saradnje dva tima

„Prije svega, mislim na formiranje odbora koji će dovesti obje strane kako bismo saradivali na temu evropskih in-

tegracija i kako bi se fokusirali na ono što su nam ključne mogućnosti za radnju. Mislim na razmjenu prevoda, materijala koji smo do sada odradili i pregovaračke pozicije koje ćemo dijeliti sa kolegama iz Srbije, jer njima tek predstoji izrada pozicija, kao i stalan rad i saradnja na temu vladavine prava. Razmotrene su i mogućnosti saradnje na temama zaštite životne sredine i prekogranične saradnje. Radi se o konkretnim oblastima i vjerujem da je ovo početak jedne odlične saradnje“, naveo je Pejović.

On je dodao da je intenzivna godina u najavi za Crnu Goru kada je evropska agenda u pitanju i da je nezahvalno govoriti o rokovima koji čekaju do članstva u EU.

Upitan da li napadi na novinare mogu ugroziti evropski put, Pejović je kazao da to može uticati negativno na pregovore jedino na duže staze, ukoliko se ne budu rješavali.

„U Briselu su veoma zadovoljni kako komisija nadležna za napade na novinare radi i očekuje rezultate u istragama o tim krivičnim djelima.

O. Đ.

BLISTAVA POBJEDA NA GRAHOVU

U odnosima Crne Gore i Francuske nastaju brojne peripetije. Podršku Crnoj Gori Napoleon III uslovljava da Crna Gora prethodno zatraži tursko sizenstvo. Knjaz je bio prinuđen da zatraži pregovore sa Velikom Portom, tj. turskom vladom, ali je postavio nerealne zahtjeve kako bi ga Turci odbili. U tom zahtjevu knjaz Danilo je, kao uslov za sizenstvo, tražio cijelu Hercegovinu, dio Albanije i Bar s okolinom, čime bi se Crna Gora uvećala za pet puta, i da se Crna Gora prizna za kraljevinu. Kako su propali svi knjaževni zahtjevi i kod Francuza i kod Turaka, to je on podstakao masovni ustanak u Hercegovini, de se na oružje diglo oko 4.000 Hercegovaca. Sredinom aprila 1858. godine Porta je odlučila da problem Hercegovine riješi vojnim – ratnim putem. Dolazi do bitke na Grahovu, de je došlo do blistave crnogorske pobjede, nakon čega je, pod pritiskom velikih sila, došlo do razgraničenja sa Turskom, pri čemu je teritorija Crne Gore uvećana za 50% (odnosno za novih 1.500 km²), tako da je nakon toga Crna Gora imala 4.400 km² i 120.000 stanovnika. Crna Gora je tada dobila oblast Grahova (Rudine, Banjane), Uskoke, Župu Nikšićku, Gornje Lipovo, Gornje Vasojeviće, dio Drobnjaka i dio Kuča.

Na zaokret knjaza Danila prema Francuskoj, Rusija je odgovorila – zaokretom prema Crnoj Gori. To je značilo krajnje neprijateljski stav prema knjazu Danilu i početak aktivnosti za njegovo svrgavanje. Glavnu ulogu u tome dobio je ruski konzul u Dubrovniku Petar Nikolajević Stremouhov, a izvršilac takve politike postao je Milorad Medaković, dotadašnji sekretar knjaza Danila.

Potpredsjednik Vlade Crne Gore Duško Marković razgovarao sa studentima Fakulteta za državne i evropske studije o NATO

AKO STE U NATO-U KORISTITE ZNANJA DA RAZVIJETE SVOJE ODBRAMBENE SPOSOBNOSTI

Potpredsjednik Vlade Duško Marković je u razgovoru sa studentima Fakulteta za državne i evropske studije na temu „Snagom činjenica i argumenata do stava o članstvu u NATO“, istakao brojne prednosti članstva u toj alijansi, prije svega bezbjednosne.

„U suočavanju sa savremenim bezbjednosnim izazovima, kao što su terorizam i sajber kriminal, dostupnost fondova i mehanizama NATO Crnoj Gori bila bi od značajne pomoći. Vojska Crne Gore, bi u slučaju da se država opredijeli za neutralnost, morala biti tehnički opremljenija, a morao bi se povećati i broj vojnika“, rekao je Marković.

Što se načina odlučivanja o članstvu u NATO tiče, on je ukazao na nedostatke referenduma kao načina odlučivanja, prije svega zbog ekonomske situacije u zemlji, te smatra da je bolja opcija donošenje odluke u Skupštini.

DOSTUPNOST FONDOVA I MECHANIZAMA NATO CRNOJ GORI BILA BI OD ZNAČAJNE POMOĆI: Duško Marković

ZBOG NEUTRALNOSTI BILO BI SLUŽENJA VOJNOG ROKA

Potpredsjednik Vlade Duško Marković kazao je da sadašnji nivo crnogorske vojske zadovoljava potrebe NATO-a i, ukoliko želimo biti neutralni, morali bismo imati znatno veću i tehnički mnogo opremljeniju vojnu strukturu, što bi, kako ističe, mnogo koštalo i stvorilo potrebu za uvođenjem vojne obaveze.

„Naša vojska, u toj varijanti, ne bi mogla više biti na nivou od dvije hiljade vojnika, već četiri hiljade. Ne možete toliko vojnika obezbijediti po sistemu ugovora, nego bi morali preći na sistem služenja vojnog roka. Ne vjerujem da bi se ijedan mladi čovjek danas opredijelio da se vraćamo korak u nazad i prihvatio vojnu obavezu“, ocijenio je Marković.

DOZVOLJENO ODBIJANJE UČEŠĆA U MIROVNOJ ILI RATNOJ MISIJI

Ukoliko bude članica NATO-a, Crna Gora može odbiti učešće u nekoj misiji, bilo mirovnoj ili ratnoj, i to neće imati nikakve posljedice po zemlju.

„Znači, cio sistem NATO-a može donijeti odluku da učestvuje u nekoj misiji, a ako Crna Gora kaže – ne, to joj niko neće zamjeriti i neće biti nikakvih posljedica. Mi bismo bili van te misije, ali i dalje u NATO-u“, objasnio je potpredsjednik Vlade Duško Marković.

Ministar za Evropu u Ministarstvu vanjskih poslova Velike Britanije Dejvid Lidington održao predavanje na Univerzitetu Crne Gore

ANTI-KORUPCIJA PRIORITET ZA ČLANSTVO U EU

DOBRO UPRAVLJANJE I VLADAVINA PRAVA ZNAČAJNI ZA INTEGRACIJE: Dejvid Lidington i Aleksandar Andrija Pejović

Ministar za Evropu u Ministarstvu vanjskih poslova Velike Britanije Dejvid Lidington održao je predavanje u Rektoratu Univerziteta Crne Gore o EU i NA-

TO integracijama, bilateralnim odnosima Crne Gore i Velike Britanije, njihovoj međusobnoj saradnji i zadacima koji su pred Crnom Gorom.

Naglasivši podršku Velike Britanije Crnoj Gori u tom procesu, Lidington je rekao da su dobro upravljanje, vladavina prava i antikorupcija prioriteti za zemlje koje treba da se pridruže evropskoj zajednici. Lidington je naveo i neke od ključnih izazova sa kojima se suočava EU i istakao mogućnosti buduće saradnje Velike Britanije i Crne Gore.

Rektor Univerziteta Crne Gore prof. dr Predrag Miranović istakao je da univerziteti iz Velike Britanije saraduju sa Univerzitetom Crne Gore u realizaciji važnih projekata, kao i da postoje brojne mogućnosti za poboljšanje saradnje. Moderator predavanja je bio Aleksandar Andrija Pejović, državni sekretar i glavni pregovarač sa EU.

O. Đ.

Potpredsjednik Vlade Crne Gore prof. dr Vujica Lazović razgovarao sa studentima Univerziteta „Mediterran“ o članstvu u NATO-u

UČLANJENJE JE PRAVI IZBOR ZA CRNU GORU

Vojnu neutralnost mogu da priušte sebi razvijene zemlje, sa tradicionalno stabilnim okruženjem

Živimo u svijetu kojeg, pored nevjerovatnih tehnoloških napredaka, i dalje odlikuju sukobi i svaka zemlja je prinuđena da radi na svom odbrambenom sistemu

NATO JE GARANT GLOBALNOG MIRA I STABILNOSTI: Prof. dr Vujica Lazović

Potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije prof. dr Vujica Lazović smatra da je članstvo u NATO pravi izbor za Crnu Goru, jer je taj savez garant globalnog

odbrambenog sistema i bezbjednosnih službi.

„NATO nije idealna alijansa, i ima svojih pozitivnih i negativnih strana, ali više je onih prvih. Najbolje bi bilo kada zemlje ne bi bile prinuđe-

posljednja stepenica do učlanjenja, i svake godine se kontoliše da li je zadovoljila određene standarde, prije svega, u pogledu vladavine prava, odbrambenog sistema, reformi vojske i službe bezbjednosti, kao i unapređenja podrške javnosti tom projektu.

Na pitanje studenata da li evropske integracije znače obavezno i evroatlantske, Lazović je rekao da to nije obavezno, ali je poželjno i podrazumijeva se. Što se tiče odluke o učlanjenju u tu alijansu, u Ustavu Crne Gore ne postoji obaveza sprovođenja referenduma, već bi odluku donijela Skupština.

„Ako se uzmu u obzir programi partija koje se zalažu za članstvo u NATO, sada u Parlamentu postoji 2/3 poslanika koji bi glasali za alijansu. Međutim, na osnovu istraživanja

CRNA GORA JE OD 2009. GODINE U MAP PROGRAMU, ŠTO JE POSLJEDNJA STEPENICA DO UČLANJENJA: Sa tribine

mira i stabilnosti. „Vojnu neutralnost mogu da priušte sebi razvijene zemlje sa tradicionalno stabilnim okruženjem“, istakao je Lazović, u okviru javnog dijaloga na temu „Snagom činjenica i argumenata do stava o članstvu u NATO“, koji je održan sa studentima Univerziteta „Mediterran“.

„Crna Gora se nalazi u izazovnom razvojnom ambijentu, kako u ekonomskom, tako i u političkom smislu, a dva dominantna cilja su procesi integracije u EU i NATO“, naglasio je Lazović. On je dodao da je NATO, koji sada ima 28 članica, garant globalnog mira i stabilnosti, kroz kontrolu

ne da ogroman novac izdvajaju za svoje odbrambene sisteme, i kada bi sav taj novac mogli da potroše za suzbijanje siromaštva i nerazvijenosti. Ali, na žalost, živimo u svijetu kojeg, pored nevjerovatnih tehnoloških napredaka, i dalje odlikuju sukobi i svaka zemlja je prinuđena da radi na svom odbrambenom sistemu. Ukoliko želimo biti neutralni, moramo da ulažemo mnogo novca, četiri do pet puta više nego do sada. Morali bismo ponovo uvesti obavezno služenje vojnog roka“, ukazao je potpredsjednik Vlade.

Crna Gora je od 2009. godine u MAP programu, što je

javnog mnjenja, vidi se da je manje od 40 odsto građana za članstvo, što govori da postoji nesklad između političkih reprezentata, onog što oni saopštavaju i stavova građana. To je, prije svega, rezultat predrasuda i nedovoljne informisanosti građana“, smatra potpredsjednik Vlade.

Govoreći o ekonomskim benefitima članstva u NATO, on je rekao da je stabilnost zemlje jedan od bitnijih razloga kada za onoga ko odlučiti da investira novac. Prema riječima Lazovića, članarina za članstvo u Alijansi je dva posto BDP-a.

O. Đ.

Potpisan Memorandum više institucija o saradnji za realizaciju projekta „Spremni za Evropu“

CRNOGORSKI SREDNJOŠKOLCI U KVIZU O POZNAVANJU EVROPSKIH RADOVA

Ministarstvo prosvjete, Radija i Televizije Crne Gore, NVO Centra za razvoj nevladinih organizacija i NVO Centra za građansko obrazovanje potpisali su Memorandum o saradnji za realizaciju projekta „Spremni za Evropu“.

Crnogorski srednjoškolski učestvovali u kvizu „Spremni za Evropu“, koji će se emitovati na Radiju i Televiziji Crne Gore, a tim koji pokaže

najbolje poznavanje evropskih vrijednosti i kulturne baštine biće nagrađen putovanjem u Brisel, de će biti u prilici da posjeti sve važne evropske institucije. Svaka škola će imati po tri predstavnika koji će se takmičiti u ovom kvizu. Kriterijum selekcije su najbolji i najinformisaniji đaci o Evropskoj uniji, koje će predložiti njihovi profesori.

Projektom su planirane i posete i edukativne radio-

nice u srednjim školama širom Crne Gore, što će doprinijeti promovisanju vrijednosti Evropske unije i podizanju svijesti učenika i nastavnika o značaju evropskih integracija.

Projekat „“, koji finansijski podržava Delegacija EU u Crnoj Gori, RTV Crne Gore realizovaće u saradnji sa Centrom sa građansko obrazovanje i Centrom za razvoj nevladinih organizacija.

Lj. V.

U Nikšiću održano predavanje: „Preduzetništvo i informacione tehnologije“ za učenike trećeg i četvrtog razreda Srednje stručne, Gimnazije i Ekonomske škole

OD IDEJE DO BIZNISA

Cilj predavanja bio je da inspiriše mlade da u svakodnevnom životu prepoznaju i iskoriste biznis priliku, te da preduzetništvo shvate kao moderan vid obrazovanja i shvatanja pojma konkurencije i pripreme za posao. Održana i radionica u toku koje su timovi učenika razrađivali i prezentovali svoje ideje

NVO „Zeleni tranzistor“ i „Mozila“ zajednica u Crnoj Gori organizovali su radionicu i predavanje za učenike trećeg i četvrtog razreda nikšićke Srednje stručne škole, Gimnazije i Ekonomske na temu „Preduzetništvo i informacione tehnologije“. Cilj predavanja bio je da inspiriše mlade da u svakodnevnom životu iskoriste biznis priliku. Predavači su bili Predrag Lešić, izvršni direktor kompanije „Domen“, Nataša Đukanović, direktorka marketinga, i Vladimir Vulić, asistent na Ekonomskom fakultetu, inače osnivači „Digitalizuj.me“.

Mala i srednja preduzeća osnova razvoja

Obraćajući se srednjoškolicima, Predrag Lešić naglasio je da je neophodno testirati mlade koliko razmi-

šljaju o tome da sami pronađu posao, umjesto da ga samo pasivno čekaju. On je podsetio da je iza nas socijalistički režim sa takvim odnosom prema zaposlenju.

„Danas živimo u kapitalizmu, i sa promjenom sistema moramo se mijenjati i prilagođavati naš odnos prema poslu. Internet nije samo sredstvo komunikacije i zabave, već učenja i mogućnosti nalaženja zanimljivih biznis ponuda. Preduzetništvo predstavlja osnovu razvoja društva, te na malim i srednjim preduzećima treba zasnivati ekonomiju u Crnoj Gori, ali i zemljama u regionu“, poručio je Lešić.

Promovisanje ispravnog izbora

Osnivač NVO i predstavnik „Mozila“ zajednice Rajko Orman, učenik, izrazio

Podstaci mlade da sami traže posao, a ne da ga čekaju

je uvjerenje da jednostavnim rješenjima i upotrebom tehnologijom mla-

di mogu unaprijediti svakidašnju, prepoznati situacije i mogućnosti koje mo-

gu stvoriti profit. Slavko Bojović, direktor Srednje stručne škole, kazao je da predu-

zetništvo pruža učenicima mogućnost da osmišljavaju ideje i primjenjuju svoju kreativnost u raznovrsnim ekonomskim i socijalnim kontekstima.

„Cilj preduzetništva je promovisanje ispravnog izbora zanimanja, podizanje nivoa obrazovanja iz oblasti biznisa, izgrađivanje preduzetničkog duha kod učenika, kao i stvaranje ambijenta međusobnog povjerenja“, kazao je Bojović.

Nakon predavanja, održana je radionica u toku koje su timovi učenika razrađivali ideje i prezentovali ih. Predavanju su prisustvovali još i predstavnici Centra za stručno obrazovanje Sandra Brkanović i Srđan Obradović. Sa temom o preduzetništvu i informacionim tehnologijama upoznali su se i učenici u Baru.

Š. B.

U Privrednoj komori održan okrugli sto „Razvoj preduzetničkog učenja u sistemu obrazovanja“

PODRŽATI MLADE NA PUTU KA SAMOSTALNOM BIZNISU

Organizovano preko 70 seminara iz oblasti preduzetništva, dva nacionalna sajma za učenike koji izučavaju predmet Preduzeća za vježbu, a do sada smo učestvovali na preko 20 međunarodnih sajmova i osvojili više od 30 nagrada iz te oblasti, istakao Srđan Obradović iz Centra za stručno obrazovanje

Na okruglom stolu „Razvoj preduzetničkog učenja u sistemu obrazovanja“, koji je Privredna komora Crne Gore organizovala u saradnji sa Savezom sindikata, Direkcijom za mala i srednja preduzeća i Centrom za stručno obrazovanje, sagledano je mjesto preduzetništva u sistemu obrazovanja i predstavljene budući planovi u cilju unapređenja preduzetničkih vještina, ljudskih resursa.

Kako je kazao rukovodilac Sektora za obrazovanje Privredne komore dr Mladen Perazić, otežani uslovi poslovanja, koji već nekoliko godina opterećuju našu i veći dio svjetske ekonomije, u središte stavljaju akumulirano znanje i intelektualni kapital koji može doprinijeti optimizaciji vlastitog procesa rada. U procesu ekonomske tranzicije i pristupanju Evropskoj uniji, razvoj preduzetništva i preduzetničkih kompetencija prepoznaje se kao jedan od glavnih oslonaca crnogorske ekonomije i društva.

PODRŽATI INOVATIVNE I TALENTOVANE UČENIKE: Sa okruglog stola

„Potrebni su nam preduzetnički nastrojani ljudi za dinamičnu ekonomiju. Preduzetništvo, odnosno posjedovanje sopstvenog biznisa, postalo je poželjan ali i nužan izbor karijere mladih ljudi. Mi u Crnoj Gori moramo uložiti vi-

še napora da kroz obrazovni sistem afirmišemo preduzetništvo, jer je naša ekonomska realnost takva da će se mali biznis i programi samozapošljavanja često nametati kao jedino rješenje“, kazao je Perazić.

stava obrazovnih praksi u regionu i evropskoj zajednici, odlučeno da preduzetničko učenje bude uvedeno kao ključna kompetencija koju će razvijati sva đeca od I do IX razreda osnovne škole. Ministarstvo prosvjete i Zavod za školstvo pripremaju uvođenje ovog vida obrazovanja i u gimnazije.

Čabrilović je istakla da se o preduzetništvu uči u svim razredima osnovnih škola, te da je Zavod za školstvo napravio uputstvo za nastavnike kako bi ovaj vid učenja bio implementiran kroz sve nastavne predmete. „To je međupredmetna oblast koja dopunjava već postojeće sadržaje u predmetnim programima. Taj vid učenja doprinosi intergrativnom pristupu obrazovanju i u većoj mjeri povezuje sve obrazovne sadržaje koji se uče. Značajna novina, u odnosu na dosadašnje predmetne programe, su metode i oblici rada. Ovaj vid učenja zahtijeva primjenu savremenih metoda i oblika rada u nastavi. Ide se ka tome da svi zadaci koji su definisani nude primjenljiva znanja“, naglasila je Čabrilović.

Usmjeriti centre ka projektima

O preduzetničkim centrima, formiranim u srednjim

Velibor Bošković:

NEDOVOLJNA PODRŠKA

Preduzetnički centri usmjereni ka učenicima srednjih škola, ali i svim drugima koji žele preduzetničku edukaciju. Osnovani su s ciljem da pokrenu mlade ljude u pravcu privatnog biznisa, ohrabre ih da svoje ideje realizuju na tržištu. Saradnja sa lokalnom zajednicom je od presudnog značaja. U tom cilju formirani su lokalni koordinacioni odbori kao savjetodavna tijela koja sačinjavaju predstavnici opštine, zavoda za zapošljavanje i privatni preduzetnici.

Među mladom populacijom postoji potencijal za razvoj privatnog biznisa u tom regionu. Prepreke tome su nedostatak znanja, entuzijazma i sveobuhvatne podrške tim mladim ljudima, pa u tome vidi ulogu preduzetničkih centara.

stručnim školama u Mojkovcu, Bijelom Polju i Beranama, što je rezultat projekta MNE/011, govorio je predstavnik projekta Velibor Bošković.

Projekat, uz donatorsku podršku Vlade Luksemburga, realizuje Centar za stručno obrazovanje i Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa lokalnim upravama, Zavodom za zapošljavanje, Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća, Privrednom komorom, Unijom poslodavaca, Ekonomskim fakultetom iz Podgorice, Asocijacijom poslovnih žena, Investiciono-razvojnim fondom i finansijskim i mikrokreditnim institucijama u Crnoj Gori. „Jedan od glavnih problema je održivost ovih preduzetničkih centara na duži rok. Pokušavamo da ih usmjerimo ka projektima koje bi finansirala Evropska unija. Želja nam je da oni budu dio regionalne mreže centara, partnera na različitim projektima koji se bave podrškom za mala i mikropreduzeća, jer tako bi mogli doći do vrijednijih projekata“, ističe Bošković.

Planove dalje promocije preduzetništva u sistemu stručnog obrazovanja predstavio je Srđan Obradović iz Centra za stručno obrazovanje. On je ukazao da je posljednjih godina, kada je u pitanju preduzetništvo, u srednjim stručnim školama urađeno mnogo. U skoro sve obra-

zovne programe uveden je predmet Preduzetništvo, a u ekonomskim školama predmet Preduzeća za vježbu. Osnovan je i poseban sajt za učenike i nastavnike koji izučavaju, odnosno predaju taj predmet, a urađeni su i priručnici. Obučeni su i nastavnici koji ih predaju. „Organizovali smo preko 70 seminara iz oblasti preduzetništva, dva nacionalna sajma za učenike koji izučavaju predmet Preduzeća za vježbu, učestvovali na preko 20 međunarodnih sajmova i osvojili više od 30 nagrada iz te oblasti. Prošle godine prvi put je održano takmičenje učenika u izradi biznis plana. Ove godine planirana je organizacija III nacionalnog sajma preduzeća za vježbu u Nikšiću, nacionalno takmičenje za najbolji biznis plan. Uspostavili smo saradnju sa brojnim institucijama u drugim zemljama. Imamo potpisan sporazum o saradnji sa bugarskim Ministarstvom prosvjete, kao i Obrazovnom grupom Zrinski iz Hrvatske.

Učesnici u raspravi su, između ostalog, kazali da u Crnoj Gori postoji prostor da se unaprijedi institucionalni okvir za preduzetničko učenje, te da je potrebno da institucije prate i podržavaju inovativne i talentovane učenike.

Lj. Vukoslavović

Mladen Perazić:

SPREMNOST ZA POSLOVNI RIZIK

„Maloj crnogorskoj ekonomiji su potrebni samostalni preduzetnici koji moraju dobiti snažnu institucionalnu podršku, ne samo poreske podsticaje i olakšice, već i kvalitetne obrazovne institucije i pravni sistem koji stvara povjerenje u budućnost i spremnost da se preuzme poslovni rizik. Podrška preduzetništvu je još bitnija u svijetlu činjenice da će se kapital pribavljati teže i skuplje usljed njegove oskudice i povećanog rizika, bilo da se orijentišemo na emisije akcija i obveznica, ili na bankarske kredite. Takođe, za očekivati je da tokovi prekograničnog kapitala budu skromniji nego u godinama prije krize.“

Nevena Čabrilović:

PRIMJENLJIVA ZNANJA

„Nastavnici su već počeli da implementiraju sadržaje iz preduzetništva, koji obiluju primjenljivim znanjima. Do sad je održano 26 savjetovanja kojima je prisustvovalo 758 nastavnika. Za sada su pripremljene škole u Podgorici, Baru i Danilovgradu. Đeci je učenje na ovaj način mnogo zanimljivije od klasičnog, jer ovim vidom učenja, oni vide rezultate svog rada i stiču mnogo više znanja o preduzetništvu. Đaci su, između ostalog, pisali CV Petra II Petrovića Njegoša da bi naučili da sastave svoje, pravili i prodavali suvenire, proizvodili sok od divljeg nara.“

Integrativni pristup obrazovanju

On je naglasio da će Privredna komora nastaviti da podstiče preduzetništvo i kroz predlaganje cijelog spektra regulatornih, administrativnih i mjera za finansijsku podršku malim i srednjim preduzećima.

U svom izlaganju o preduzetničkom učenju u osnovnom obrazovanju, Nevena Čabrilović iz Zavoda za školstvo, istakla je da je, uvažavajući iskustva iz naše obrazovne prakse i isku-

Procjena kvaliteta nastave u školama: Neki pristupi eksternoj evaluaciji

NIJE INSPEKCIJA VEĆ PODSTICAJ BOLJEM UČENJU I RUKOVOĐENJU

- Eksterna evaluacija u našem obrazovnom sistemu sprovodi se kao cjelokupan pregled djelovanja (aktivnosti) škole
- Nema te centralne institucije koja „odozgo“ i spolja može poboljšati stanje jedne ustanove ukoliko je direktor te ustanove nezainteresovan i nekompetentan
- Samoevaluacija škole, nakon eksterne evaluacije, od ključnog značaja za poboljšanje škole i obezbjeđenje kvaliteta

Piše: Vojin Cicmil

I nakon desetak godina od uvođenja eksterne evaluacije (nadzora) u Crnoj Gori, prisutne su nedoumice o njevoj funkciji, ulozi, efektima u sistemu obrazovanja. U dijelu stručne javnosti i dalje je prisutna „stara škola“ i bivše inspektorsko shvatanje evaluacije, koje se uglavnom zasnivalo na subjektivnoj procjeni i mišljenju, dakle, bez dovoljno objektivnih mjera i pokazatelja. Kao posljedica toga, nekritički se javljaju brojne predrasude o novom sistemu eksterne evaluacije škola. Jedna od njih, ujedno i najjača, je o **evaluaciji (pojedinačnog) nastavnika**, umjesto evaluacije nastave, odn. škole kao cjeline. Najnovije istraživanje Zavoda za školstvo pokazalo je izražen interes za ovo pitanje. Nastavnici dobro znaju da se iza dobrog rada nekog nastavnika kriju i oni koji slabije rade, pa ih najčešće zbunjuje to što se ocjena u finalnom izvještaju nadzornika odnosi na kvalitet nastave u cjelini, a ne sadrži ocjenu o pojedinačnom nastavniku. Sudeći po tome, nastavnici se zalažu za individualizaciju odgovornosti pri evaluaciji nastave i protiv su kolektivne evaluacije i odgovornosti. Evaluacija nastave obično se zasniva na posjeti časovima, na razgovoru sa nastavnikom i na usmenoj povratnoj informaciji o njegovom radu. Prema obliku i namjeni, eksterna evaluacija u našem obrazovnom sistemu sprovodi se kao **cjelokupan pregled djelovanja (aktivnosti) škole**. Autor ovih redova smatra da je evaluaciju nastavnika, kao *ad hoc* aktivnost, moguće realizovati samo kao naručenu i to, prije svega, od strane ruko-

vodilaca škola, potom i centralnih institucija, dakle potpuno odvojeno od eksterne evaluacije nastave, koja se može koristiti za različite interne namjene (profesionalni razvoj, kvalitet nastave i sl.). Kakva su međunarodna iskustva o ovom pitanju? Prema međunarodnoj praksi, (*Evaluacija škole, OECD, 2009. godine*), evaluacija nastavnika uglavnom je rijetko uključena u evaluaciju škole kao cjeline. Samo u nekim obrazovnim sistemima postoji srednje razvijena praksa da se nastavnici procjenjuju na pojedinačnoj osnovi i ograničenog je dometa. U ovom kontekstu, evaluacija nastavnika može se usmjeriti na nastavnikovo poznavanje predmeta, na upravljanje odjeljenjem ili na nastavne vještine. Posmatranje nastave u cjelini je predmet evaluacije najvećeg broja inspeksijskih sistema.

Kompetentnost direktora – važna karika

Pojedinačno ocjenjivanje nastavnika nije stvar nadzora već unutrašnje pitanje kvaliteta rada svake škole, prije svega, pitanje interne eva-

NAGRAĐIVANJE NASTAVNIKA

U nekim državama postoji praksa da se „sudovi o nastavnom osoblju formiraju kao dio procesa interne evaluacije cjelokupne škole“ (Poljska). Zato direktor škole treba da pravilno informiše Nastavničko vijeće o funkciji eksterne evaluacije, rezultatima i povratnoj informaciji. Kompetentan direktor, koji je *primus inter pares* (prvi među jednakima) i koji se bavi nastavom (a ne samo poslušnim izvršavanjem naredbi „odozgo“), veoma lako će razriješiti dilemu o tome kako evaluirati pojedinačnog nastavnika u cilju profesionalnog razvoja, kvaliteta nastave ili boljih postignuća učenika. Interna evaluacija može da riješi to pitanje na jednostavan način. U praksi nekih država razvijeno je nagrađivanje nastavnika, zavisno od postignuća učenika na eksternoj provjeri znanja (Mađarska), a što je stvar politike škole i sistema obrazovanja, pa se na osnovu toga smanjuje razlika između individualnih i kolektivnih oblika odgovornosti.

luacije škole, o čemu je najpozvaniji i najodgovorniji direktor škole. On treba da na osnovu hospitacija i interne evaluacije identifikuje i prepoznaje kvalitet rada svakog pojedinca, nagrađuje i stručno usmjerava u okviru profesionalnog razvoja u školi i izvan škole.

Direktor škole, kao pedagoški rukovodilac, dakle, svojevrsni nadzornik za ško-

lu, mora imati stručni autoritet i kompetencije da pred nastavničkim kolektivom razgovara, polemiše o pitanjima kvaliteta (nastave i sl.) i pokreće promjene iznutra, da identifikuje dobre i slabe nastavnike i da preduzima mjere za nagrađivanje, osposobljavanje i poboljšanje. Zato je od izuzetne važnosti za obrazovni sistem i pojedinačne obrazovno-vas-

pitne ustanove **kompetentnost direktora škole**. Postoje brojni dokazi na osnovu međunarodnih istraživanja o uzajamnoj korelaciji između uprave škole i kvaliteta nastave, odn. postignuća učenika. Naime, egzaktno je dokazano da uprava škole bitno utiče na kvalitet obrazovno-vaspitanog procesa i njegove rezultate, odnosno na rad nastavnika i postignuća učenika. Nema te centralne institucije koja odozgo i spolja može poboljšati stanje jedne ustanove ukoliko je direktor te ustanove nezainteresovan i nekompetentan. U praksi eksterne evaluacije ima i takvih slučajeva da se nekompetentan direktor krije pred svojim kolektivom iza autoriteta nadzornika, očekujući da nadzornik umjesto njega pojedinačno ocjenjuje nastavnikove kolektive, ili rješava neki problem u školi kojom on rukovodi.

Nadzor kao kontrola škole

Dosta rašireno shvatanje o nadzoru kod nas je da je nadzor klasična kontrola škole, pa je kod kolektiva škole uvijek vidan strah od sankcija i sl. Po osnovu toga često se dešava da uprava škole uoči nadzora generalno „pospremi“ školu, tako da ona izgleda umiveno i našminkano samo za vrijeme trajanja nadzora, a poslije toga, sve po starom. Međutim, treba imati u vidu da je dominantna funkcija eksterne evaluacije odgovornost, a ne kontrola. Povratna informacija o snagama i slabostima jedne ustanove koju nadzornici posreduju i podstiču, utiče na poboljšanje i unapređenje rada škola. Prema tome, nadzornici su, prije svega, pokretači promjena, promoteri kvaliteta, poboljšanja, više nego što su kontrolori ustanova. Evaluacija ili nadzor nije jednokratna, birokratska kontrola, već prikupljanje informacija o radu škole (dobrim i slabim stranama) i o tome šta škola treba da uradi da poboljša stanje u kome se nalazi. U našem obrazovnom sistemu evaluacija je više podrška školama s ciljem objektivnog utvrđivanja stanja i na osnovu toga podsticanja poboljšanja i odgovornosti, dakle, mnogo manje klasični nadzor „odozgo“ i spolja. U našem kontekstu, nadzor kao kontrola je krajnje uprošćeno shvatanje, koje najčešće za posljedicu ima pojavu nepotrebnog stresa ustanove uoči nadzora. U nekim drugim obrazovnim sistemima evaluacija je mnogo strožija od naše i na osnovu rezultata o nekim ozbiljnim nedostacima, ministar može izreći školi administrativne, čak i finansijske sankcije (Česka, Holandija, SAD, Koreja).

Efekte eksterne evaluacije

Među državama koje izvode evaluaciju u zapadnoj Evropi postoje razlike u obliku i načinu njenog izvođenja, ali postoji zajednička saglasnost **da unaprijede i poboljšaju nastavu i učenje**. U tom smislu, eksterna evaluacija ima za cilj da poveća pozitivni učinak same evaluacije tj. da samoevaluacija bude prvi korak u evaluacijskom procesu.

Jedna najnovija studija OECD-a pokazuje da efekti evaluacije zavise od pravilne upotrebe rezultata evaluacije (povratna informacija, akcioni plan mjera poboljšanja). Drugim riječima, ako direktori škola nijesu zainteresovani za poboljšanje kvaliteta svoje škole, uzaludni su svi napori nadzornika i tzv. vertikalne odgovornosti koja dolazi „odozgo i spolja“. Procedura praćenja nakon evaluacije tiče se implementacije rezultata evaluacije na osnovu akcionog plana poboljšanja, koji je sačinila škola. U našem sistemu evaluacije, ova oblast nije dovoljno razvijena, pa se dešava da zbog neodgovornosti škola (direktora), mnoge preporuke nadzornika ostanu samo na papiru, bez značajnijih efekata u praksi.

Evropska praksa je pokazala (istraživanje OECD) da samo **horizontalna odgovornost** svih učesnika u školi, na osnovu rezultata eksterne evaluacije najvažnije usmjerava i određuje poboljšanje škole. Zato je samoevaluacija škole, nakon eksterne evaluacije, od ključnog značaja za poboljšanje škole i obezbjeđenje kvaliteta, pa je sve više egzaktnih dokaza da su uzaludni rezultati eksterne evaluacije bez sprovođenja samoevaluacije. Jer, samo se iznutra i po horizontalnoj dubini svih učesnika (nastavnog osoblja) može preuzeti odgovornost za poboljšanje nekog segmenta škole, nikako nametnuto „odozgo“ i spolja. Nažalost, praksa samoevaluacije kod nas nije dovoljno razvijena, bez obzira na zakonske obaveze, tako da rezultati eksterne evaluacije najčešće nijesu osnova za samoevaluaciju, pa se događa da u odsustvu samoevaluacije, eksterne evaluacija biva vještački nakalemljena, nametnuta „odozgo“ i izolovana, kao strana tijelo na unutrašnji sistem škole, a to znači bez značajnijih efekata u pogledu kvaliteta. O ovom pitanju još uvijek kod nas nema empirijskih podataka, već samo subjektivnog doživljaja učesnika u obrazovno-vaspitnom procesu.

(autor je prosvjetni nadzornik za domove učenika)

ŠTA JE EKSTERNA EVALUACIJA?

Evaluacija je proces koji **sistematski i objektivno** procjenjuje relevantnost, efikasnost i uticaj aktivnosti u odnosu na ostvarenje ciljeva obrazovno-vaspitne ustanove. Evaluacija se, dakle, odnosi na provjeru kvaliteta rada obrazovno-vaspitne ustanove kao cjeline ili njenih segmenata, zavisno od predmeta evaluacije. Većina pristupa u praksi izvođenja eksterne evaluacije bavi se i procesima i ishodima i obuhvata sve aktivnosti u školi. **Glavni cilj evaluacije mogao bi se sažeti u jedan glavni: koliko koristi učenicima imaju od škole (nastave)? Koliko škola pomaže i doprinosi u postizanju boljih postignuća učenika i kvaliteta učenja, koliko su zadovoljeni interesi roditelja.** U različitim državama razvijeni su i neki drugi oblici evaluacije, zavisno od karaktera obrazovnih sistema, kao što je tematska i diferencirana evaluacija.

Kvalitet nastave i učenja je srce poboljšanja škole. Neposredno posmatranje nastave je ključni dio eksterne evaluacije ili nadzora. Od bivšeg inspektorskog sistema evaluacije koji je kod nas važio do 2004. godine, naglasak se pomjerio sa ocjenjivanja pojedinog nastavnika na ocjenjivanje kvaliteta nastave i učenja. Primjera radi, u našoj praksi predmet eksterne evaluacije je neposredno praćenje nastave u jednoj školi na uzorku od oko 40% nastavnika. U izvještaju o eksternoj evaluaciji date škole procjenjujemo kvalitet nastave u cjelini (na osnovu određenog uzorka). Prilikom opservacije časova kod određenog broja nastavnika, akcenat je na metodičkim pitanjima, na kvalitetu procesa prenošenja znanja, na aktivnostima učenika, na ostvarenju ciljeva časa. Dakle, podrazumijeva se da nastavnik ima odgovarajuće kompetencije na osnovu bazičnog znanja iz metodike nastave oblasti za koju je zadužen, kao i kontinuiranog stručnog usavršavanja u toku rada (ta znanja će nastavnik u najskorije vrijeme dokazivati licencom), tako da nadzornik ne vrši provjeru njegovih metodičkih znanja i sadržaja za određeni nastavni predmet. Glavni zadatak evaluacije škole je da se utvrdi kvalitet nastave i nastavnika u cjelini i na osnovu javnog izvještaja poveća odgovornost škole za svoja postignuća, odn. kvalitet. Naime, javni izvještaj tima nadzornika utiče na odgovornost obrazovno-vaspitne ustanove za njegovu implementaciju pred svojim interesnim grupama (učenicima, roditeljima, Ministarstvu, lokalnoj zajednici...).

Održano državno takmičenje učenika osnovnih i srednjih škola

ODMJERAVANJE ZNANJA 452 OSNOVCA I 229 SREDNJOŠKOLACA

Državno takmičenje učenika osnovnih i srednjih škola održano je u organizaciji Ispitnog centra početkom marta na Ekonomskom fakultetu u Podgorici. Ove godine nadmetao se 681 đak – 452 osnovca i 229 srednjoškola. Učenici osnovnih škola takmičili su se iz matematike u VI i IX razredu, a iz fizike, hemije, biologije, engleskog, ruskog, francuskog, italijanskog i njemačkog jezika u IX

razredu. Srednjoškolci su se iz matematike, fizike, hemije, biologije, programiranja, istorije i stranih jezika takmičili u IV, a iz geografije u II razredu. Škole su mogle prijaviti i takmičare iz nižih razreda, ukoliko su dodatnim radom savladali predviđeni program i osvojili nagradu na školskom takmičenju. Kao i prethodnih godina, prvo mjesto mogao je da osvoji takmičar koji ima naj-

manje 75 bodova, drugo 62, ili prvoplasirani koji nije ispunio uslov za prvo, već drugo mjesto. Za treće mjesto bilo je potrebno najmanje 50 bodova, a mogli su ga osvojiti i prvoplasirani ukoliko nisu ispunili uslove za prvo odnosno drugo mjesto, a jesu za treće. (Spisak nagrađenih sa takmičenja objavićemo u sljedećem broju)

Lj. V. Foto: N. Čupić

AFIRMACIJA TALENATA: Sa takmičenja

Projekat: Obrazovanje za održivi razvoj na Zapadnom Balkanu 2009–2013

SACUVATI VRIJEDNOSTI PRIRODE ZA OPŠTE DOBRO DRUŠTVA I BUDUĆIH GENERACIJA

Odabrano 25 škola i opština (10 u BiH, 10 u Srbiji i pet u Crnoj Gori) koje su učestvovala u projektu. Održivi razvoj ne treba da se shvata kao ideal budućnosti i kao nešto što nije ostvarljivo, već kao nešto što je konkretno, i od čega ne samo škola, već i cijela lokalna zajednica ima koristi. Za održivu školu se podrazumijeva sortiranje otpada, štednja vode, korišćenje štednih sijalica, popravka prozora, poštovanje tradicije, primjena aktivnih metoda učenja, saradnja sa NVO sektorom, te integrisanje održivosti u cjelokupno učenje i život škole

Termin **održivi razvoj** je poznat kroz mnoge segmente u društvu. Različite nacionalne politike sve više se bave ovom oblašću. Crna Gora ima i ministarstvo za održivi razvoj. Održivi razvoj je sve više koncept koji definiše ideje savremenog društva. „Održivi razvoj je razvoj koji prati potrebe sadašnjice, ne kompromitujući mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe“ (Svjetska komisija za životnu sredinu i razvoj, naša zajednička budućnost, Izvještaj Brundtland, 1987).

Ljudi, staništa i ekonomski sistemi su međusobno povezani. Na društvo utiču brojni faktori, ekonomska kriza, različiti ekosistemi, i ono se oslanja na zdravu populaciju. Društvo teži napretku zbog egzistencije svojih članova, zalažući se za jednakost, demokratičnost, participaciju, stabilnost, solidarnost. Ekonomija je faktor razvoja države. Velike razlike između siromašnih i bogatih država prijete razvoju svjetske ekonomije. Mnogi smatraju da su uzroci ekonomske krize ugroženost životne sredine i neracionalna potrošnja. Savremena ekonomija teži pravilnoj upotrebi resursa, pravednoj podjeli dobara, novim proizvodnim tehnologijama, zapošljavanju.

Životna sredina je preduslov razvoja društva i ekonomije. Mi zavisimo od ekosistema, mnogi resursi su neobnovljivi, pa upravljanje resursima, kontrolisanje zagađenosti, zaštita biodiverziteta su prioritete mnogih zemalja. Vrijednost prirode je neprocjenjiva, što mnogi još ne shvataju.

Glavni pokretač ekonomskog napretka

Mnoge organizacije, OECD, UN, Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond, i druge pronalaze mogućnosti da održivost bude glavni motor i pokretač njihovih ekonomija.

Vlada Crne Gore je usvojila Nacionalnu strategiju za održivi razvoj 2007. god. sa Akcionim planom za period 2007–2012. god. Strategija ima sljedeće ciljeve: ubrzanje ekonomskog rasta i razvoja, te smanjenje nesrazmjernosti u razvoju, smanjenje siromaštva, obezbjeđivanje kontrole i smanjenja zagađivanja, efikasno upravljanje prirodnim resursima, očuvanje kulturne raznolikosti.

Ključni koraci

Obrazovna zajednica, pa i šira javnost nijesu u dobroj mjeri, ili su djelimično upoznati sa pojmom *obrazovanje za održivi razvoj*, mnogi pod tim podrazumijevaju ekologiju, koja je samo jedan segment. Neophodno je da škole što više učestvuju u projektima, posebnu korist škole mogu imati od EU IPA fondova, a saradnja sa

NVO sektorom poboljšava funkcionalnost škola pri izradi projekata.

Ključni koraci u kreiranju koncepta održive škole su:

- Definisanje koncepcije održive škole;
- Definisanje standarda;
- Definisanje indikatora napretka;
- Definisanje metoda i instrumenata za samoprocjenu škole.

Uvođenje održive prakse u školama podrazumijeva:

- Obuku uprave škole, nastavnika, učenika, roditelja, vannastavnog osoblja o održivim praksama (energetska efikasnost, čišćenje, reciklaža, upravljanje otpadom);
- Izrada projekata (učenički i nastavnički rade zajedno na projektima);
- Odrediti prioritete u infrastrukturnom smislu;
- Izrada školskog razvojnog plana;

Pedagoška načela obrazovanja za održivi razvoj

- interdisciplinarnost i usmjerenost ka cilju;
- podsticaj vrijednosti;
- podsticanje kritičkog razmišljanja;
- usmjeravanje na rješavanje problema;
- metodička raznovrsnost;
- otvorenost za saradnju;
- lokalna relevantnost;
- obrazovanjem za održivi razvoj škole i li

Tri stuba održivog razvoja

nastavi doprinosi se: boljem anticipiranju neposredne budućnosti, implementaciji školskog razvojnog planiranja, boljoj podršci škole za pisanje projekata, jačanju menadžmenta škole, boljem timskom razvoju škole, podsticanju profesionalnog

Mr Nikola Raičević, u posjeti jednoj održivoj školi u okviru studijskog boravka u Finskoj, oktobar, 2011. god.

razvoja škole i ličnog plana profesionalnog razvoja nastavnika, jačanju školskih kapaciteta za inkluziju, participativnom učenju...

„Da svi koriste energiju i resurse kao što to mi činimo u zapadnom svijetu, bile bi nam potrebne još najmanje tri planete. A mi imamo samo jednu.“ (Mona Sahlin, bivši ministar za održivi razvoj, Šved-

ska). Obrazovanje za održivi razvoj razvija i jača sposobnost pojedinaca, grupa, zajednica, organizacija, pa i samih država. Ono može unaprijediti način razmišljanja ljudi, te im tako omogućiti da naš svijet učine sigurnijim i zdravijim.

Program obrazovanja za održivi razvoj na Zapadnom Balkanu

Regionalni centar za zaštitu životne sredine za Centralnu i Istočnu Evropu (REC), kao međunarodna organizacija, čija je uloga pružanje pomoći u rješavanju problema u životnoj sredini, razvio je 2009. godine program koji je imao za cilj pružanje podrške školama i lokalnim zajednicama u zajedničkom radu na dostizanju principa održivog razvoja. Program se zove *Obrazovanje za održivi razvoj na Zapadnom Balkanu*, 2009–2013, čiji je donator Ministarstvo spoljnih poslova Finske. Od aprila do oktobra 2009. godine prikupljane su informacije i ispunjavani upitnici o potrebama i situaciji u školama Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije. Nakon toga, rezultati su

opredijelili i izbor škola koje će učestvovati u pomenutom programu, odnosno projektu REC-a. Tako je odabrano 25 škola i opština (10 u BiH, 10 u Srbiji i 5 u Crnoj Gori) koje će učestvovati u projektu *Obrazovanje za održivi razvoj na Zapadnom Balkanu*.

Škole iz Crne Gore su: OŠ „Radomir Mitrović“ – Berane, OŠ „Aleksa Đilas Bećo“ – Mojkovac, OŠ „Risto Manojlović“ – Kolašin, OŠ „Dušan Obradović“ – Zabljak, OŠ

BRIGA ZA SEBE, ALI I ZA DRUGE

Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore je usvojilo Akcioni plan za integraciju održivog razvoja u obrazovni sistem od 2007. do 2009. god. Akcionim planu je prethodila decenija obrazovanja za održivi razvoj EU (2005–2014). Jedan od ciljeva akcionog plana bio je da se obrazuju studenti u budućnosti koji će da razumiju i primjenjuju osnovne principe održivog razvoja. Da se uvedu sadržaji održivog razvoja; u postojeće predmete i razvoj izbornih predmeta u osnovnim i srednjim školama, primjena održivosti kroz školu u prirodi i popunjavanje 20% otvorenog dijela kurikuluma škola koji se još adaptira u skladu sa održivim razvojem. Model održive škole počinje sa brigom za sebe, za druge, i za okolinu. Održiva škola je koncept koji ima za cilj poboljšanje kvaliteta nastave i procesa učenja, poboljšanje školske politike i organizacije i, prema tome, glavni aspekti održive škole su: zaštita prirode, sortiranje i reciklaža, resursi, život škole, osećaj zajedništva, participacije, školsko razvojno planiranje, reforma obrazovanja.

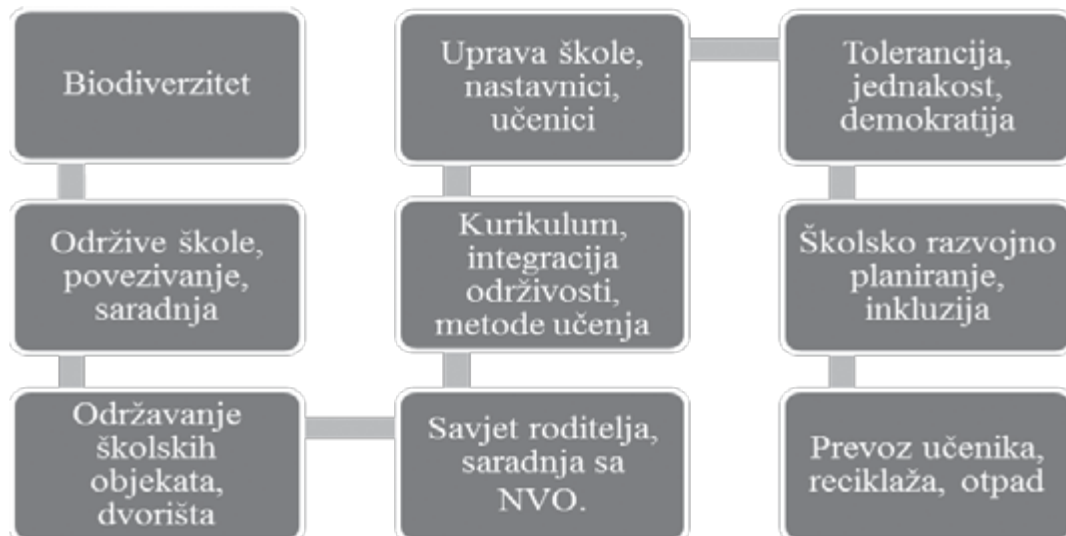
„Bajo Jojić“ – Andrijevića. Predmet interesovanja programa bio je pomoć školama i zajednicama kako bi zajednički radile na održivom razvoju. Projekat je trajao od 2009. do 2013. godine. Sveukupni cilj programa bio je posvećen povećanoj svijesti o obrazovanju za održivi razvoj u zajednicama na Zapadnom Balkanu i povećana svijest o procesu planiranja razvoja u zajednicama baze-rijeke Drine. Svrha programa bila je poboljšanje prakse za održivi razvoj u školama i zajednicama u oblasti sliva rijeke Drine (BiH, CG, Srbija). Krajnji korisnici progra-

ma su učenici u pomenutim zemljama. Škole i opštine u sve tri zemlje dobile su podršku u cilju iskazivanja posvećenosti i unapređenja prakse koja promovise održivi razvoj.

Znanje bez vrijednosti nije dovoljno

Autorovo iskustvo u radu na pomenutom programu rezultiralo je sa znanjem da održivi razvoj ne shvata kao ideal budućnosti i kao nešto što nije ostvarljivo, već nešto što je konkretno, i od čega ne samo škola, već i cijela lokalna zajednica ima koristi (Ispred opštine Berane, pored gradonačelnika, rukovodeća osoba za projekat bila je koordinator projekta mr Rita Barjaktarević, a ispred škole „Radomir Mitrović“, pored direktora, rukovodilac je bila koordinatorica projekta Dubravka Keković, nast. informatike i ICT koordinator, a članovi tima, pored njih, bili su i profesor mr Nikola Raičević, Sanja Vešović, profesor biologije, i Biljana Gligorić, mentorka za izradu školskog razvojnog plana).

Za održivu školu važno je da svi faktori (učenički, nastavnici, uprava škole,

Glavne komponente održive škole

Mr Nikola Raičević, OŠ „Radomir Mitrović“, Berane

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović sa predstavnicima Evropske komisije svečano otvorio novi kabinet u podgoričkoj Elektrotehničkoj školi „Vaso Aligrudić“

EVROPA KOD NAS

– **Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović: Crnogorski obrazovni sistem teži da bude punopravni dio savremenih informaciono-tehnoloških dostignuća i na taj način potvrđujemo privrženost svom evropskom putu koji zahtijeva integracije savremenih obrazovnih struktura i informacionih tehnologija**
– **Nastava će biti realizovana tako što će profesor postavljati pitanja na interaktivnom monitoru, a učenici uz pomoć montiranih tablet uređaja na đačkim klupama odgovarati, čime se omogućava njihovo aktivno učešće tokom trajanja časa**

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović, predstavnik Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Alberto Kamarata, šef političkog sektora, kao i direktor škole Veselin Pičurić svečano su otvorili kabinet „Evropa kod nas“ u Elektrotehničkoj školi „Vaso Aligrudić“ u Podgorici.

Radi se o kabinetu sa interaktivnim monitorom i montiranim tablet uređajima na đačkim klupama. Predviđeno je da se nastava realizuje tako što će profesor postavljati pitanja na monitoru, a učenici uz pomoć tableta odgovarati, čime se omogućava njihovo aktivno učešće tokom trajanja časa.

Ministar Stijepović istakao je da Ministarstvo prosvjete kontinuirano radi na razvoju i usavršavanju informacionih i tehnoloških kompetencija nastavnika i učenika u funkciji uspostavljanja savremenog obrazovnog sistema. Proizvod toga je činjenica da gotovo svi nastavnici posjeduju evropski priznate sertifikate o informacionoj pismenosti, što dokazuje da crnogorski obrazovni sistem teži da bude punopravni dio savremenih informaciono-tehnoloških dostignuća, i

Ministar Stijepović istakao je da Ministarstvo prosvjete kontinuirano radi na razvoju i usavršavanju informacionih i tehnoloških kompetencija nastavnika i učenika u funkciji uspostavljanja savremenog obrazovnog sistema. Proizvod toga je činjenica da gotovo svi nastavnici posjeduju evropski priznate sertifikate o informacionoj pismenosti, što dokazuje da crnogorski obrazovni sistem teži da bude punopravni dio savremenih informaciono-tehnoloških dostignuća, i

USPOSTAVLJANJE SAVREMENOG OBRAZOVNOG SISTEMA: Sa otvaranja kabineta

na taj način potvrđujemo privrženost svom evropskom putu koji zahtijeva integracije savremenih obrazovnih struktura i informacionih tehnologija.

ra i informacionih tehnologija. Lj. V.

Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, u Podgorici

SLIJEDE PUTANJU USPJEHA

I ove školske godine učenici svoje talente potvrdili brojnim priznanjima i nagradama. Škola ostvaruje zavidnu saradnju sa Univerzitetom Centralna Oklahoma u Americi, dok je maturantima obezbijeđeno besplatno školovanje u toj zemlji. Prepoznatljiva po orkestrima „Podgorički solisti“, „Crnogorski gudači“, te crnogorskoj filharmoniji, formiranoj 2007. g.

Sa jednog od nastupa: Aleksa Asanović, dirigent sa svojim orkestrom

Da učenici podgoričke osnovne i srednje muzičke škole za talente „Andre Navara“ slijede putanju uspjeha, potvrdili su i u ovoj školskoj godini. Kroz raznovrsne aktivnosti, nastupe i takmičenja svojoj školi i gradu donijeli su brojna priznanja i medalje. Tako su, na primjer, prilikom posete svojih drugara OŠ „Vuk Karadžić“, nastupili učenici Danilo Bujšić, Teodora Kaličanin i Tijana Rončević. Na susretima dvije osnovne škole, iz Golubovaca i Lazina, nastupili su Vukica Rašović, Teodora Kaličanin i Danilo Bujšić. Prilikom promocije knjige pisca Perivoja Popovića u KIC-u „Budo Tomović“ nastupila je Teodora Kaličanin, učenica III razreda, violina, dok

je na promociji knjige Vukica Marovića nastupila Vukica Rašović, učenica I razreda SMS, violina. Na prošlogodišnjem Festivalu mladih muzičara Crne Gore, održanom u Herceg Novom, učenici ove ustanove osvojili su pet zlatnih, četiri srebrne i dvije bronzane lire. Takođe, tu je i koncert učenika ove škole, organizovan povodom 19. decembra, Dana oslobođenja Podgorice, gdje je nastupio i orkestar Srednje muzičke škole. Povodom 20 godina rada ove ustanove, organizovan je i Podgorički proljetni festival na kom su nastupili Jovan Kulundžija, poznati violinista, kao i Aleksa Asanović, violončelista, Gudački kvartet „Mokranjac“, te orkestar ove škole „Crnogorski gudači“.

Pomenimo i brojne nastupe prilikom važnih manifestacija u gradu, kao i interne časove gudačkog i klavirskog odsjeka, predavanja o flauti i solo koncerte učenika na Gradskom trgu, u okviru Prvog međunarodnog lutkarskog festivala, književne večeri, festivali kamerne muzike, muzički festivali mladih, te godišnji koncerti. Izražavajući zadovoljstvo postignutim rezultatima svojih učenika, Aleksa Asanović, direktor, istakao je da je on zapravo, rezultat predanog rada ovog kolektiva, kao i truda i zalaganja učenika. Govoreći o njihovom daljem školovanju, kao i zapošljenu, on je naglasio da je od presudne važnosti saradnja muzičkih škola sa važnim institucijama poput, Muzičke akademije i Muzičkog centra. On podseća na zavidnu saradnju koju škola ostvaruje sa Univerzitetom Centralna Oklahoma, u okviru koje je profesorima omogućeno da drže predavanja, izvode koncerte, dok je maturantima obezbijeđeno besplatno školovanje u Americi. Kada je o planovima za sljedeću školsku godinu riječ, direktor Asanović najavljuje daljnje koncertene i u zemlji i u inostranstvu, koji će biti realizovani u zavisnosti od finansijskih sredstava.

Š. B.

U nikšičkoj OŠ „Milija Nikčević“ održana tribina „Ljudska prava u akciji“

ŠKOLE, SREDINA, INSTITUCIJE – NA ISTOM ZADATKU

Na tribini istaknuta zavidna saradnja Skupštine Opštine sa školama i institucijama koje promovišu ljudska prava. Jedna od aktivnosti u okviru projekta „Ljudska prava u akciji“ bila je istraživanje o percepciji učenika, roditelja i nastavnika na ovu temu. Projekat realizovan od juna 2013. g. do januara 2014.

U nikšičkoj OŠ „Milija Nikčević“ održana je javna tribina „Ljudska prava u akciji“. Povod organizovanja bio je predstavljanje dosadašnjih aktivnosti u okviru projekta „Ljudska prava u akciji“, kao i rad institucija, organizacija i pojedinaца angažovanih na pitanjima demokratskog građanstva u lokalnoj i široj društvenoj zajednici. Podsećanja radi, ova vaspitno-obrazovna ustanova učestvovala je na Ljetnjoj akademiji „Ljudska prava u akciji“, koja je nastala na inicijativu mreže koordinatora za građansko obrazovanje i ljudska prava za Jugoistočnu Evropu, s ciljem jačanja kapaciteta škola, njihovih nastavnika građanskog vaspitanja, nevladinog sektora i roditelja za primjenu i unapređenje

štine Nikšić Sonja Nikčević koja je govorila o saradnji SO sa školama i aktivnostima koje promovišu ljudska prava. Branka Kankaraš, savjetnica za osnovne škole u Ministarstvu prosvjete, govorila je o pravima i dužnostima učenika, istakavši projekte koje Ministarstvo prosvjete podržava i realizuje u saradnji sa drugim institucijama i organizacijama, među kojima je i ova ustanova. Takođe, i predstavnik Zavoda za školstvo, Džovana Perkač, govorila je o aktivnostima Zavoda za školstvo u cilju promovisanja ljudskih prava.

Branko Perović, profesor građanskog obrazovanja i član školskog projektnog tima obrazovanja, upoznao je prisutne sa dosadašnjim aktivnostima u okviru ovog

iznijela predstavnicu Učeničkog parlamenta, Gordana Vujović, učenica VIII razreda. Predstavnicu Savjeta roditelja, Aleksandra Jokić ukazala je na partnerski odnos sa zaposlenima u ovoj ustanovi, pružajući podršku učenicima i nastavnicima u razvijanju ličnih i profesionalnih interesovanja. Osim toga, i NVO „Nansen dijalog centar“ Crne Gore bila je partnerska organizacija u realizaciji ovog projekta, kao i programa Obrazovanja za mir, te je o zajedničkim aktivnostima govorila njena direktorica Ivana Gajović. Sve aktivnosti koje je realizovala škola na polju ljudskih prava podržao je i Sekretarijat za sport, kulturu, mlade i socijalno staranje Nikšić. O dosadašnjim saradnji, kao i trenutnim

ZAJEDNO STIGLI DO CILJA: Sa tribine

nje ljudskih i dečijih prava u svakodnevnom životu, kao i školskoj praksi. Ljetnja akademija je organizovana u saradnji sa Savjetom Evrope, centrom „Vergelend“ iz Norveške, te Zavodom za školstvo Crne Gore.

Nakon uvodne riječi direktorice Slavice Perošević, prisutnima se obratila predsjednica Skupštine Op-

projekta. Jedna od aktivnosti u okviru projekta bila je istraživanje o percepciji učenika, roditelja i nastavnika na temu ljudskih prava na nivou škole, kao i lokalne i šire društvene zajednice. Dobijene rezultate istraživanja na lokalnom nivou prezentovala je Tanja Šturanović, pedagogica, dok je rezultate na nivou škole

aktivnostima prisutne je informisao sekretar Sekretarijata, Milan Korać. Slavko Milić, predstavnik Centra bezbjednosti Nikšić, izrazio je zadovoljstvo saradnjom Uprave policije i škole. Podsetimo, projekat je realizovan od juna 2013. do januara 2014. godine.

Š. B.

20

Prosvjetni rad

MART 2014
BROJ 23

FORMIRANA DVA ORKESTRA I FILHARMONIJA

Ono po čemu je škola još prepoznatljiva jesu formirana dva orkestra i filharmonija. Orkestar „Podgorički solisti“ Osnovne muzičke škole čine učenici uzrasta od šest do 15 godina, formiran je 1995. godine, a Orkestar „Crnogorski gudači“ 2001. godine, a čine ga učenici srednje škole. On predstavlja visok domet koncertnih aktivnosti učenika. Repertoar orkestra čine brojna djela domaće i strane muzičke literature. Posebno zapažen nastup zabilježili su na takmičenju „Balkanski orkestri“ u Tiranu, kao i u Beču. Tu je i Crnogorska filharmonija mladih formirana (2007. godine) od učenika i profesora škole, kao i bivših učenika, sada diplomiranih muzičara. Takođe, oni su angažovani i u Simfonijskom orkestru Muzičkog centra, muzičkim školama, kao i orkestrima u zemlji i inostranstvu.

Gimnazija „Slobodan Škerović“ u Podgorici obilježila 107 godina rada ŠKOLA U KOJOJ ŽIVI MUDROST, CARUJE ZNANJE, ODJEKUJU USPJESI

Radiša Ščekić: Naučili smo i da iz ovog kamena možemo iznjedriti velikane, pronaći talente i usmjeriti ih na pravi put. A ovaj kojim mi idemo, jedan je od najvažnijih i on ne smije imati stranputica

Prigodnom svečanošću, u prisustvu brojnih poslenika prosvjete, nauke, kulture i društvenog života, roditelja, učenika i profesora, Gimnazija „Slobodan Škerović“ obilježila je svoj dan.

„U ovom hramu obrazovanja, zrno je klicu znanja zametnulo još prije 107 godina, a njeni plodovi, zreli i jaki, najbolji su reprezentanti te klice – toga korijenja, naše Crne Gore i šire sjeme svoga znanja kako u našoj državi, tako i van nje. Još od prve generacije maturanata do današnje, u ovoj školi živjela je mudrost, carovalo znanje, odjekivali su uspjesi, a zvano je uvijek najavljalivo početak nečeg novog.

Mi, Crnogorci, naučili smo od našeg vladike Rada da čovjek nije samo ratnik, već i emotivna ljudska priroda sakrivena u roditelju, vojskovođi, vladaru – u svakom smrtniku; da je vas-

pitač i učitelj ne samo u porodici, već svuda đe se nađe iliti zadesi. Naučili smo i da iz ovog kamena možemo iznjedriti velikane, pronaći talente i usmjeriti ih na pravi put. A ovaj kojim mi idemo, jedan je od najvažnijih i on ne smije imati stranputica. Mislim – uvjeren sam – da je to gimnazija“, kazao je direktor Gimnazije Radiša Ščekić.

On je naglasio da smo svi mi slika svojih vaspitača, đeca su slika nas, naša budućnost, tradicija i nasljeđe u koje treba nesebično ulagati. „Zato smo tu da prenesemo iskustva, da osmislimo i pronađemo put ka boljem uspjehu i da budemo učesnici u procesu obrazovanja; da ulažemo svoje znanje i iskustvo od onog prvog do posljednjeg zvona, u vrijeme od prije i poslije njega; da čuvamo mlado žito koje je razvilo klasove, da ga hranimo znanjem, za-

livamo ljubavlju i ponosno uživamo kada od nas krene u život. I samo tako možemo čuvati profesiju i biti sigurni u uspjeh“, istakao je Ščekić.

Boris Sekulić, predsjednik Studentskog sportskog saveza Crne Gore i predstavnik Crnogorskog olimpijskog komiteta, uručio je zahvalnicu Gimnaziji, a pomoćnica direktora Jadranka Đerković priznanje Nikoli Đukanoviću, učeniku koji je osvojio drugo mjesto za literarni rad na konkursu o Njegošu, koji je organizovalo Ministarstvo prosvjete.

Svečani program, pod sloganom „Šta je čovjek, a mora bit' čovjek“, učenički su posvetili jubileju 200-godišnjice od rođenja vladike i najvećega crnogorskog pjesnika Petra II Petrovića Njegoša. U okviru proslave, organizovana je i izložba slika i fotografija, čiji su autori učenici Gimnazije.

Lj. V.

ĐECA SU NAŠA BUDUĆNOST: Sa svečanosti u Gimnaziji

List učenika Gimnazije „Slobodan Škerović“, Podgorica KORACI (Br. 39, 2014)

„List Koraci su ogledalo škole satkane od različitosti. I to smo mi. Ne želimo to da zaboravimo, zato bilježimo. List se potrudio da pokaže najzanimljivije trenutke školskog života, naše odlične rezultate, uspjehe u mnogim oblastima, đačka interesovanja. Cilj nam je bio da vas informišemo, obradujemo uspjelim fotografijama naših drugara, da vam otvorimo vrata njihovih misli“, poručuju u uvodnoj riječi članovi Redakcije lista, učenici Gimnazije „Slobodan Škerović“.

Sadržaj lista, čine tekstovi o različitim takmičenjima u znanju, recitacijama, držanim debatama, volonterizmu, te putovanjima. Tako u tekstu „U znanju je snaga“ objavljena su imena učenika koji su postigli najbolje rezultate na školskom takmičenju iz matematike, programiranja, biologije, geografije, istorije, engleskog, italijanskog, francuskog, ruskog i njemačkog jezika, hemije i fizike. Objavljeni su intervjui sa Radišom Ščekićem, direktorom ove vaspitno-obrazovne ustanove, kao i Jadrankom Đerković, pomoćnicom direktora. Zabilježen je i uspjeh muške ekipe u fudbalu, seminar – ciklus predavanja o klimatskim promjenama i obnovljivoj energiji, a predstavljen je rad Volonterskog, kao i Debatnog kluba. Naravno, nijesu izostali ni nezaboravni trenuci sa maturske ekscurzije. Takođe, tu je i učešće učenika na Desetoj konferenciji učenika, održanoj na Kosovu, u organizaciji Američke škole Kosova (American School of Kosovo), kao i druga regionalna konferencija Asocijacije direktora škole Jugoistočne Evrope „Boljim upravljanjem do boljeg uspjeha učenika“, održanoj u Budvi.

„Koraci“ pišu i o novom svjetskom poretku i mjestu društvenih mreža, zdravim režimima ishrane, te upozoravaju na proizvodnju genetski modifikovane hrane koja je sve više zastupljena na svjetskom tržištu. Učenici pišu i o dilemama u vezi nastavka daljeg školovanja, daju informacije o stipendijama koje su zapravo, šansa za ambiciozne, ali i utiscima iz pozorišnih predstava, koncerata klasične muzike, o pravoj vrijednosti filmske umjetnosti, te, kako oni kažu, heroju generacija Miladinu Šobiću, muzičaru, u vremenu komercijalizovane umjetnosti.

Š. B.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović SAČUVATI ONO NAJBOLJE IZ NAŠE VASPITNO-OBRAZOVNE TRADICIJE

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović uputio je kolektivu Gimnazije i učenicima telegram u kojem im je poželio puno uspjeha u životu i radu.

„Već 107 godina Gimnazija 'Slobodan Škerović' je uzoran kolektiv u kojem se vaspitaju i obrazuju generacije učenika Podgorice i Crne Gore. Za dugi period, ova obrazovna institucija je iznjedrila plejadu mladih ljudi koji su svojim profesionalnim i društvenim aktivizmom obilježili vrijeme i događaje naše istorije.

Vjerujem da će ova gimnazija i u vremenu koje je pred nama sačuvati ono najbolje iz naše vaspitno-obrazovne tradicije i dati svoj doprinos sveobuhvatnom unapređenju naše Crne Gore“, poručio je predsjednik Vujanović.

U KIC-u „Budo Tomović“ održana manifestacija „Gimnazijalci u Podgorici“ PROMOCIJA VANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Učenici Gimnazije „Slobodan Škerović“ organizovali su u KIC-u „Budo Tomović“ manifestaciju pod geslom „Gimnazijalci Podgorici“. Tim povodom otvorena je izložba radova „Nit“, kojima su učenici predstavili svoje viđenje Njegoša. Osmislili su ga profesori likovne umjetnosti i učenici, izlažući radove koji su nastajali u nastavnom procesu. Promovisani su gimnazijski list „Koraci“, časopis „Znak“ i zidne novine „Prolazniče“. Predstavili su se Volonterski i Debatni klub Gimnazije.

Kruna svega bio je recital „Što je čovjek, a mora bit' čovjek“. Prema riječima profesorice crnogorskog – srpskog, bosanskog i hrvatskog jezika i književnosti Irene Ivanović, koja je pripremila recital, manifestacija je organizovana sa ciljem da se promovira vannastavne aktivnosti učenika i profesora, tj. da ti dometi i kreativnost i jednih i drugih ne ostanu samo u granicama škole.

Recital je već bio izveden povodom dana škole. „Motivisana onim što se u prethodnoj godini dešavalo vezano za Njegoša – 200 godina od njegovog rođenja, osmislila sam recital koji nastaje kao jedinstvena cjelina „Gorskog vijenca“ i „Luča mikrokozma“. Moto recitala je „Šta je čovjek a mora bit' čovjek“. Recital se predstavio kao sinkretična cjelina koja objedinjuje više umjetnosti, jer su u programu učestvovali hor, folklor, balet, solisti. Kroz taj umjetnički kontekst predstavljen je čovjek kao mikrokozam, dakle taj mali kosmos, sazdan od protivrječnosti. Jer, čovjek je stalno u borbi između onog želi i onog što može, između dobra i zla, pravde i nepravde, u rasponu između zemaljskog i nebeskog. Suština je da je Njegoš, u stvari, čovjeka predstavio kao izvor i poprište borbi tih suprotnosti koje se reflektuju i na makrokosmos. Tako da je cilj osmišljavanja ovog recitala bio da se te svevremenske univerzalne poruke prenesu“, ističe Ivanovića.

Program je pratio veliki broj Podgoričana, bivših učenika, koji su pokazali izuzetno interesovanje, što je, kako kaže profesorica Ivanović, još jedna potvrda da je ovo veoma lijepa ideja koja će sigurno pozitivno uticati i na buduće generacije i biti klica jednog novog odnosa prema vannastavnim sadržajima.

Lj. V.

KREATIVNOST ODUŠEVILA PUBLIKU: Detalj iz programa u KIC-u

Časopis učenika Gimnazije „Slobodan Škerović“, Podgorica ZNAK (Br. 12, 2014)

Na oko 100 strana „Znak“, časopis učenika podgoričke Gimnazije „Slobodan Škerović“, donosi obilje tekstova koji su u duhu poznate devize „Gimnazija je stanje duha, a ne samo obrazovanje po određenom nastavnom programu“. Kao i u prethodnim, i u ovom broju objavljeni su radovi bivših učenika ove škole. Obraćajući se čitaocima, koordinatorke im u uvodnoj riječi poručuju da za njih otvaraju riznicu škole: prošlost je uvijek sadašnjost, samo treba pronaći putokaze i mostove. „Zato znak postoji i traje“, objašnjavaju one.

I u ovom broju predstavili su se gimnazijalci pjesnici: Jelena Malović, III razred („Jedan akord i par stihova“, „Još noćas“), Milica Rahović, III razred („Sive kiše oktobra“, „Slika beznađa“), Luka Pićurić, IV razred („Vjetar tišinu pretavara u prah“) i Mila Brajović, IV razred („Asteroidi“ i „Njegoš“). Takođe, učenici su objavili i prozu na zadate teme. Barbara Simović, IV razred, (Znakovitost Kafkinog romana „Proces“), Milica Janković, II razred, („Biblija kao trajni izvor simbola i alegorijskih slika“), Sara Stijović, I razred, (Simbolika naslova romana „Rani jadi“), Katarina Milačić („Beketova vizija života“), Filip Mišurović, III razred („Fema u našem društvu“), Jelena Rakočević, II razred, („Dan po dan“) i Sanja Raković („Igra svjetla i tame u meni“). Objavljeni su i nagrađeni radovi na konkursu Ministarstva prosvjete: prvo mjesto za Kristinu Dedić, III razred „Od Njegoša do Lovčenskog Olimpa“, drugo za Nikolu Đukanovića, III razred „Njegoš – državnik i pjesnik“. Tu je i drama „Znaka“ u pet činova „Pobjeda Sunca i Mjeseca“, proglašena najboljom na konkursu „Kotor Arta“ i Đečjeg festivala u Kotoru (dramski tekst namijenjen deci do 12 godina). Nijesu izostali ni detalji sa časova književnosti i španskog jezika. Iz simboličnih riznica gimnazije iznijeti su dragocjeni biografski podaci o Jeleni Bašić, koje je priredila Rosanda Bajović, profesorica književnosti. Uz gotovo sve objavljene priloge stoje i fotografije sa Male izložbe „Znaka“.

Š. B.

Učenica IV razreda Gimnazije „S. Škerović“ Anja Lj. Petrović objavila prvi roman NA STAZAMA MLADOSTI

Mlada autorka Anja Lj. Petrović, rođena 1995. godine u Podgorici, objavila je svoj prvijenac roman pod naslovom „Na stazama mladosti“. Ova odlična učenica četvrtog razreda Gimnazije „Slobodan Škerović“ u Podgorici, svoja mladalačka maštanja, sa elementima autobiografskih detalja, uplela je u skladni vijenac doživljaja mladih ljudi, čija su imena univerzalna, primjenljiva za svaku sredinu. Ta razigrana mladost, logikom savremenog življenja, vodi razgovore svojim žargonom, dinamično troši vrijeme kroz gradsku tjeskobu prodavnica, žurki, kafića, škole...

Ovu uspješnu razdraganu romansiranu priču prepoznala je i objavila Štamparija „Obod“ Cetinje, krajem 2013. godine.

Srednja mješovita škola „Bećo Bašić“ u Plavu

SAVREMENA NASTAVA MOTIVIŠE UČENIKE

Zahvaljujući predanom radu zaposlenih, kvalitet nastave na zavidnom nivou. Inoviran je i način arhiviranja pedagoške dokumentacije. Škola već 15 godina njeguje saradnju sa Zajednicom opština Le Šo de Fon u Švajcarskoj. U kolektivu izražavaju posebnu zahvalnost ovoj zajednici na donacijama u vidu opreme za kabinete i školske radionice. Realizovano je i nekoliko zanimljivih projekata

Srednja mješovita škola „Bećo Bašić“ u Plavu i ove školske godine nastavila je svoj rad u duhu uspješno realizovanih planova. Prema riječima Rama Kolašinca, direktora ove vaspitno-obrazovne ustanove, kvalitet nastave je na zavidnom nivou, zahvaljujući predanom radu zaposlenih, a unaprijeđeni su i ostali segmenti bitni za rad. Na primjer, inoviran je način evidencije pedagoške dokumentacije (roditeljski sastanci, vaspitne mjere, brojno stanje učenika, uspješni na takmičenjima znanja), a rad stručnih aktivna, nastavnih i vannastavnih aktivnosti, te lični i planovni profesionalnog razvoja moguće je pratiti i realizovati elektronskim putem. Tu je i izvanredna saradnja sa roditeljima, kao bitna karika u lancu uspjeha.

„Budući da je kvalitet nastave prioritet u našoj ustanovi, kao tim smo nastojali smo da ga osvjedožimo otvorenim linijama komunikacije putem različitih vidova organizovanog i planiranog prenošenja znanja, kao i razmjene stručnih profesionalnih iskustava kako unutar naše, tako i u saradnji sa drugim školama. Profesori su usred-

„ČUVARI TRADICIJE“, „POMOĆ STARIM I IZNEMOGLIM“, „PREDUZETNIŠTVO“

U školi je realizovano nekoliko zanimljivih projekata poput: „Čuvari tradicije“, „Pomoć starim i iznemoglim licima“ i „Preduzetništvo“, đe su učenici ulagali trud i iskazali veliko znanje. Oko 20 radionica organizovano je za zahvaljujući dobroj saradnji sa NVO sektorom. Teme su bile raznovrsne, počevši od onih posvećenih zdravim stilovima života u osnovnim do onih o inkluzivnom obrazovanju u srednjim stručnim školama.

sređeni da putem školskih takmičenja i različitih prezentacija njihovih aktivnosti u nekim oblastima motiviše učenike da u učenju prepoznaju bogatstvo“, objašnjava Kolašinac.

On podseća da škola već 15 godina njeguje saradnju sa Zajednicom opština Le Šo de Fon u Švajcarskoj. Svake školske godine organizuju se posete, kao i razmjena učenika i iskustava. Kolektiv ove ustanove izražava posebnu zahvalnost na donacijama u vidu opreme za kabinete i školske radionice. Tako je prošle godine postavljen solarni sistem na dijelu školskog zdanja, uz

pomoć jednog broja učenika koji su obučeni za to. Takođe, u školi nastoje da učenike usmjere na obuku u oblasti poljoprivrede, a za tu namjenu obezbijeđena je ogledna parcela na plan-taži poznatog proizvođača iz plavskog kraja. S obzirom na to da područje ove opštine sve više postaje atraktivno turističko mjesto, ekološka sekcija ostvaruje saradnju sa NVO sektorom iz ove oblasti. Zahvaljujući tome, organizovani su brojni programi koji afirmišu značaj očuvanja zdrave životne sredine.

Š. B.

U OŠ „Sutjeska“ promovisan školski časopis

KRUNA GODIŠNJEG RADA

– OŠ „Sutjeska“ u prošloj školskoj godini proglašena najuspješnijom u Crnoj Gori

– Časopis ogledalo profesionalnosti i posvećenosti nastavnom i pedagoškom poslu i nastavnika i uprave škole

– Promociju pratio i inventivno osmišljen bogat umjetnički program u izvođenju samih učenika

Nastavnici i uprava škole su ovakvim časopisom pokazali ne samo svoju inventivnost, stručnost i smisao za organizaciju, već i odgovornost prema pedagoškom pozivu i svemu onome što sobom nosi tako jedna važna i, za prosperitet svakog društva, magistralna profesija.

Direktor škole, mr Vesko Gagović otvorio je prezentaciju i pozdravio goste, istakavši važnost časopisa, kao krunu uspješnog jednogodišnjeg školskog života. Posebnu zahvalnost direktor je izrazio prijateljima škole Željku Stajkiću, fotografu, i Branku Gazdiću koji je omogućio štampanje časopisa.

Pratni kulturno-umjetnički program takođe je bio na visini: učenice Marija Vušanović i Teodora Đinović čitale su svoje poetske i prozne radove, a mladi muzičari Marko Pavićević i Ema Prelević izveli su kompozicije na gitari i violini.

Na kraju, na pitanje – Šta je strah? osmijeh su izmamili i šaljni odgovori učenika odjeljenja II 3.

J. Vk.

Članovi ekoloških sekcija tivatskih osnovnih škola „Drago Milović“ i „Branko Brinić“ obišli tivatska Solila i obilježili Dan močvarnih staništa

ZAŠTITA I PROUČAVANJE PTICA

– U tivatskoj Gradskoj kući organizovana radionica i okrugli sto na temu – Upravljanje zaštićenim rezervatom prirode tivatska Solila dobar primjer saradnje na svim nivoima

– Predstavnici CZIP pozvali decu da preko posebnog internet sajta iznesu svoja zapažanja o vrstama ptica selica

Povodom obilježavanja Svjetskog dana močvarnih staništa, učenici tivatskih osnovnih škola „Drago Milović“ i „Branko Brinić“ učestvovali su u radionici, i okruglom stolu na temu „Upravljanje zaštićenim, rezervatom prirode – tivatska Solila dobar primjer saradnje na svim nivoima“. Ovu posebnu ekološku manifestaciju i pouku, održanu u Gradskoj kući za školarce, organizovali su: preduzeće „Upravljanje morskim dobrom“, NVO „Centar za zaštitu i proučavanje ptica“ i Opština Tivat.

„Deca nemaju dovoljno informacija o Solilima, o tome šta ovo područje, zapravo, predstavlja i koliko je važno za opstanak ptica“, objasnila je Marija Stanišić, predstavnica NVO „Centar za proučavanje i zaštitu ptica“, ističući razloge organizovanja inte-

raktivne radionice za školarce. Obilježavanje Dana močvarnih staništa održano je u okviru „IPA adriatik projekta „Shape“ i prekograničnog projekta „Orni ba“.

Solila su obišli članovi ekoloških sekcija ovih dviju vaspitnoobrazovnih ustanova, te su se tako iz prve ruke upoznali sa bogatstvom flore i faune koji karakterišu ovaj zaštićeni rezervat prirode u Tivatskom zalivu. Osim toga, posmatrali su i brojne vrste ptica u njihovom prirodnom staništu. Ističući da je na Solilima prisutno čak 111 vrsta ptica, od kojih se neke, osim ovdje, rijetko de drugo mogu sreći u Crnoj Gori, Marija Stanišić, iz Centra za zaštitu i proučavanje ptica, naglasila je da su Solila izuzetno značajno stanište i brojnih biljnih vrsta, posebno prilagođenih životu u slanim močva-

rama. Takođe, predstavnici ove NVO upoznali su osnovce i sa akcijom „Spring alive“ koju sprovodi CZIP (Centar za zaštitu i proučavanje ptica), a koja podrazumijeva da deca preko posebnog internet sajta registruju svoja zapažanja o tome kada su i de prvi put s početkom proljeća videli neku vrstu ptica selica.

Nakon interaktivne radionice, održan je i okrugli sto na temu „Upravljanje zaštićenim područjem – tivatska Solila dobar primjer zaštite“, na kome je bilo riječi o aktivnostima za unapređenje stanja i zaštite tog područja. Kako je naglašeno, tome su doprinijeli Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine „Morsko dobro“, opština Tivat i NVO „Centar za zaštitu i proučavanje ptica“.

Š. B.

CKB poklonila Umjetničkoj školi za muziku i balet „Vasa Pavić“ flautu i klarinet

DA MLADI TALENTI USAVRŠE SVOJE MUZIČKE VJEŠTINE

Ovaj gest motiviše i druge da pomažu razvoju institucija i pojedinaca u ovoj oblasti, izjavio direktor škole Ilija Dapčević. Povodom uručenja donacije učenici izveli prigodan koncert

U okviru donatorske akcije koju je organizovala uoči proteklih praznika, Crnogorska komercijalna banka A. D. Podgorica uručila je nedavno vrijednu donaciju podgoričkoj Umjetničkoj školi za muziku i balet „Vasa Pavić“. Budući da su, školi prema procjeni uprave, školskom instrumentarijumu nedostajali klarinet i flautu, CKB je stoga opredijelila sredstva za njihovu kupovinu.

Uručujući poklone, Branislava Vukčević, direktorica Korporativnog sekretarijata, izrazila je uvjerenje da će darovitim mladim muzičarima na ovaj način biti omogućeno da u potpunosti razvijaju svoj talenat i usavrše muzičke vještine. U ime učenika zahvalio je Ilija Dapčević, direktor ove vaspitno-obrazovne ustanove, izražavajući nadu da će ovaj gest motivisati i druge

da pomažu razvoju institucija i pojedinaca u ovoj oblasti. Povodom uručenja donacije, učenici su izveli prigodan koncert za flautu i klarinet. Podsetimo, CKB je krajem prošle godine odlučila da sredstva, prvobitno planirana za novogodišnje poklone partnerima i klijentima, usmjeri ustanovama koje se bave zdravstvenom zaštitom, obrazovanjem i kulturom.

Š. B.

Predstavnici dnevnog lista „Pobjeda“ poklonili knjige đacima cetinjske OŠ „Šunjo Pešikan“ na Trešnjevju

ZA BOGATIJU BIBLIOTEKU I VEĆE ZNANJE

Obrađovani poklonima

Predstavnici dnevnog lista „Pobjeda“ nedavno su učenicima cetinjske OŠ „Šunjo Pešikan“ na Trešnjevju poklonili 12 kompleta knjiga iz edicije „Znamenite ličnosti“. U ime ove vaspitno-obrazovne ustanove, na lijepom gestu zahvalila je direk-

torica Rada Pupović, naglasivši da će ove knjige znatno proširiti znanja učenika, ali i obogatiti školsku biblioteku. Ipak, ona je dodala da školi nedostaje CD plejer, koji bi učenicima omogućio da ovaj materijal koriste i u toj formi, a koji su dobili uz komplet.

Podsetimo, ovo je jedna od najstarijih obrazovnih ustanova u Crnoj Gori. Ove godine broji svega 12 učenika, od prvog do devetog razreda, dok njih 10 do škole putuje oko pet kilometara.

Š. B.

U podgoričkom Dječjem vrtiću „Đina Vrbica“ obilježen Dan roditelja

ĐECA I RODITELJI – TIM KOJI NIKADA NE GUBI

Lutkarskom predstavom „Niko neće da se igra“, pjesmicama, recitacijama, te vrijednim poklonima obilježen Dan roditelja u vaspitnim jedinicama „Zvezdani vrt“ u Golubovcima i „Suncokret“ u Matagužima, a u vaspitnoj jedinici „Jelena Četković 2“ kroz aktivnosti prilagođene deci

I predsjednik Gradske Opštine Golubovci Dušan Radonjić čestitao roditeljima

U podgoričkom Dječjem vrtiću „Đina Vrbica“, Dan roditelja obilježen

je u vaspitnim jedinicama „Zvezdani vrt“ u Golubovcima i „Suncokret“ u Mata-

gužima. Lutkarskom predstavom „Niko neće da se igra“, u jedinici „Zvezdani vrt“ proslava je imala poučnu poruku za roditelje. Program su ispunile recitacije, pjesmice i dramatizacije a razdraganom atmosferi doprinijela je i radionica u vidu kviza „Takmičenje između ekipa tata i mama“. Rezultat je bio neriješen, a kraj ovog veselog događaja bio je u znaku uručivanja zahvalnica roditeljima koji su pružili svoj doprinos u uređivanju enterijera ovog zdanja. Predstavnicu Crvenog krsta u Golubovcima Dragica Raičević u vaspitnoj jedinici „Suncokret“ u Mataguži-

UVJEK SU TU ZA NJIH: Roditelji učestvovali u radionici u vaspitnoj jedinici „Zvončić“

Mališani vaspitne jedinice „Zvezdani vrt“ zajedno sa roditeljima i vaspitačima

ma uručila je vrijednu donaciju u vidu didaktičkog materijala: slikovnica, igraćaka, torbi, odjevnih predmeta, i ostalog što će najmlađima učiniti udobniji i ljepši boravak u vrtiću.

Uživali u notama

U vaspitnoj jedinici „Jelena Četković 2“ roditelji različitih zanimanja su, kroz aktivnosti prilagođene uzrastu dece, svoja znanja i vještine pokazali kroz interaktivne sadržaje. Na primjer, u mlađoj vaspitnoj grupi, majka Dragana Jaramaz, profesorica likovne umjetnosti, deci je prezentovala novu likovnu tehniku – grafički otisak. Tako su deca slikala na keramičkim pločicama i nakon toga ih otiskivala na papir u boji. Milanka Nikčević, majka, profesorica klavira iz Muzičke škole „Vasa Pavić“, u starijoj vaspitnoj grupi 1, sa još svoja dva učenika, Janom Paunović i Lazarom Đurićem, svirala je i pjevala, a u muzički sadržaj uključili su i decu koja su sa njima svirala na sintisajzeru, pjevala razne pjesmice i uživala u poznatim i nepoznatim notama.

Engleski uz poslastice

U starijoj vaspitnoj grupi 2 aktivnosti su započete nastupom Jane Rovčanin, učenice Muzičke škole, koja je na gitari odsvirala nekoliko interesantnih lijepih numera. U skladu sa plani-

MAME PRUŽILE SVOJ DOPRINOS DA SVE BUDE VESELO I ŠARENO: Detalj iz vaspitne jedinice „Zvončić“

ranom mjesečnom temom, Dan roditelja obilježen je nastupom gošći majki Tanje Radonjić i Kristine Labović, (frizerke), koje su djevojčicama, između ostalog, uljepšavale kosu lijepo ispletenim pletenicama. Vasilisa Labović, majka, sa decom je pravila ogrlice od prirodnog materijala, dok je Snežana Krunic, kuvarica, u cen-

tru za senzorni rad od tješta pravila razne poslastice u boji. Opisujući svoje zanimanje deci, Gordana Kastratović, profesorica engleskog jezika, razmijenila je sa njima nekoliko riječi na engleskom jeziku koje su oni savladali u vrtiću.

Š. B.

Foto: Željko Stajkić

U TOPLIM ZAGRLJAJU SVOJIH RODITELJA: Mališani iz vaspitne jedinice „Zvezdani vrt“ u Golubovcima

Nevladina organizacija „Džonatan Livingston“ otvorila Klub za decu i mlade u cetinjskoj OŠ „Njegoš“

ZA ZDRAV I STABILAN RAZVOJ ĐECE

Projekat „Klub za decu i mlade“, zamišljen kao program neformalnog obrazovanja za učenike od VI do VIII razreda. Programi će se realizovati kroz različite tipove radionica: psihološke, edukativne, računarske, kreativne.

Učenicima je na raspolaganju i širok spektar aktivnosti u kojima mogu ispoljiti kreativnost, poput: izrade nakita, zidnih novina i publikacija, organizovanje tematskih žurki...

Nevladina organizacija „Džonatan Livingston“ otvorila je u prostorijama cetinjske OŠ „Njegoš“ Klub za decu i mlade. Klub je otvoren uz finansijsku podršku Fonda za aktivno građanstvo i ambasade SAD. Projekat „Klub za decu i mlade“ zamišljen je kao program neformalnog obrazovanja za učenike od VI do VIII razreda ove cetinjske vaspitno-obrazovne ustanove. Svojim sadržajem i koncep-

tom rada, klub predstavlja mjesto za lični i društveni razvoj, a programi će se realizovati kroz različite tipove radionica (psihološke, edukativne, računarske, kreativne...), uz pomoć obučeni i iskusnih predavača. Tokom rada, učenici će biti u prilici da nauče osnove programa za rad na računaru, kao i da se upoznaju sa različitim likovnim tehnikama, dramskim i literarnim sadržajima. U klubu za decu i mla-

de učenicima se nudi širok spektar raznih aktivnosti u kojima mogu da ispolje svoju kreativnost, poput: izrade nakita, zidnih novina i publikacija, organizovanje tematskih žurki i druženja, izložbi i predstava. Rad u klubu korisnicima pruža priliku da svoje slobodno vrijeme ispunje zanimljivim sadržajima: druženjem, igrom, zabavom i usvajanjem korisnih znanja i vještina. Kako navode psihološkinje Žana

Đurović i Dejana Rudović, aktivnosti u slobodnom vremenu bitno utiču na zdrav i stabilan psihološki i emocionalni razvoj djeteta. One smatraju da deca koja imaju priliku da ispolje i zadovolje svoj kreativni potencijal produbljuju samopouzdanje, postaju proaktivnija, i uopšte, stiču pozitivan pojam o sebi.

„Sve predviđene aktivnosti u Klubu jednako su važne za učenike za realiza-

ciju, jačanje socijalne kohezije, ali i prevazilaženje diskriminacije i uvažavanje različitosti. Projekat će biti realizovan do 4. maja, a sa nedjeljom, utorkom i četvrtkom od 16 do 18 časova. Svi zainteresovani mogu nas posjetiti u navedenim terminima u prostorijama škole i priključiti nam se, kako bi našim mladim sugrađanima učinili boravak u klubu što interesan-

tijim“, poručila je izvršna direktorica ove NVO Aleksandra Žugić. Ona je naglasila da će klub pomoći korisnicima u sticanju socijalnih vještina, jačanju kapaciteta kroz doživljaj lične vrijednosti u razvoju svijesti o pravima i odgovornosti, kao i razvoju sposobnosti donošenja adekvatnih životnih i profesionalnih odluka.

Š. B.

23

Prosvjetni rad

MART
2014
BROJ
23

ŠAHOVSKE VERTIKALE

Uspješna saradnja Ministarstva prosvjete i Šahovskog saveza Crne Gore

UČENICI SVE ZAINTERESOVANIJI ZA ŠAH

– Kao izborni predmet šah sve popularniji u osnovnim školama

– Šahovski savez Crne Gore je velika podrška i učenicima i nastavnicima, darujući im, pored ostalog, šahovske garniture i literaturu neophodnu za ovaj predmet

– Posebno su aktivni osnovci iz Dobrote, Herceg Novog, Nikšića...

Šah kao nastavni predmet u ovoj školskoj godini izučava 1.603 učenika, zvanični su podaci Zavoda za školstvo, nedavno prosljeđeni kancelariji Šahovskog saveza Crne Gore (ŠS CG). Tako je na najbolji način afirmisana akcija „Šah u škole“, koju je prije nekoliko godina pokrenuo upravo Crnogorski šahovski savez.

Posebno je šah popularan među učenicima OŠ „Narodni heroj Savo Ilić“ u Dobroti, de se 179 učenika 7. 8. i 9. razreda opredijelilo za šah kao izborni predmet. Dio „krivice“ snosi i predmetni

nastavnik Radoš Nedović koji je na pravi način znao da stimuliše i zainteresuje buduće fide i inter majstore za drevnu igru.

Veliku popularnost šah uživa i u OŠ „Dašo Pavičić“ u Herceg Novom, de je formirano i jedno odjeljenje učenika koji su izabrali šah kao izborni predmet. Nedavno su ovu školu posetili i generalni sekretar ŠS CG Dejan Milošević i stručni saradnik Zoran Peruničić i tom prilikom nastavniku Stevu Obradoviću uručili i više šahovskih garnitura. Obradović se zahvalio na vrijednom poklonu

i naglasio da je uvjeren da će broj učenika koji se opredjeluju za šah kao izborni predmet iz godine u godinu biti sve veći.

Novim šahovskim garniturama i šahovskom literaturom obradovali su se i učenici OŠ „Ratko Žarić“ iz Nikšića. Naime, njihov sugrađanin Mišo Prijović, inače član Upravnog odbora Šahovskog saveza Crne Gore, uručio je ove vrijedne poklone direktoru škole Savi Čupiću i tom prilikom konstatovao odličnu saradnju ove škole sa OŠK „Mladost“, čiji je Prijović i sekretar.

ZAVOLJELI IGRU NA 64 POLJA: Osnovci OŠ „I. Kišić“ iz Zelenike

Škola šaha (6)

ŽRTVA DAME

Žrtva najjače šahovske figure, dame, prava je atrakcija za ljubitelje drevne igre posebno kad se ona žrtvuje da bi se poveo direktan napad na protivničkog kralja.

Bronštajn-Kotov
Karo-Kan
Moskva, 1946.
Komentar: A. Sokolski

1. e4 c6, 2. d4 d5, 3. Sc3 de4, 4. Sxe4 Sd7, 5. Sgf3 Sgf6, 6. Sc3

Češće se igra 6. Sg3, ostavljajući mogućnost da se kasnije igra c3 ili c4...

6... e6, 7. Ld3 Le7, 8. 0-0 c5, 9. De2 cd4

S ovom razmjenom nije trebalo žuriti. Trebalo je igrati jednostavno 9... 0-0, a zatim b6.

10. Sxd4 0-0, 11. Lg5 Sc5, 12. Tad1 Sxd3, 13. Txd3 Dc7.

Bolje je bilo 13... da5 i na 14. Td3 Tfd8, 15. Tfd1 Ld7, završavajući razvoj uz mogućnost Lf8 na Lh6.

14. Sb5! Dc6, 15. Tfd1 b6, 16. Sd4 Dc7, 17. Tg3 Kh8.

Trebalo je igrati 17... Td8.

18. Scb5!

Bronštajn znalački manjeve skakačima.

18... Db7, 19. De5 a6, 20. Sc3 Sd7?

DIJAGRAM

21. Lh6!!

Crni Predaje.

Priredio: Nebojša Knežević

Predstavnici Školskog centra „Srečko Kosovel“ iz Sežane u okviru KEPASS projekta obišli gimnazije „Petar I Petrović Njegoš“ u Danilovgradu i „Slobodan Škerović“ u Podgorici i Zavod za školstvo

DOGOVORENA RAZMJENA UČENIKA

RAZMIJENJENA SU ZNANJA I ISKUSTVA O OBRAZOVNOM PROCESU: Gosti iz Slovenije u Zavodu za školstvo

U okviru aktivnosti na projektu „Razmjena znanja među učenicima srednjih škola u Jadranskoj regiji“ (KEPASS), u Crnoj Gori je boravila slovenačka delegacija iz Školskog centra „Srečko Kosovel“ iz Sežane. Gosti iz Slovenije su obišli akreditovane škole iz Crne Gore: gimnazije „Petar I Petrović Njegoš“ u Danilovgradu i „Slobodan Škerović“ u Podgorici, i partnersku instituciju na KEPASS projektu Zavod za školstvo.

Direktor Školskog centra iz Sežane predstavio je svoju školu koja je takođe jedna od akreditovanih škola u

projektu. Susret je bio prilika da se dogovore detalji oko razmjene učenika, sa posebnim osvrtom na prohodnost programa i smještaj učenika. Pet đaka iz Školskog centra „Srečko Kosovel“ pohađaću nastavu u trajanju od tri mjeseca u Gimnaziji u Danilovgradu, dok će tri učenika iz danilovgradske gimnazije pohađati nastavu u Sežani, a dva u Mostaru.

Tokom posete Zavodu za školstvo, slovenačka delegacija razgovarala je sa direktorom Zavoda Pavlom Goranovićem, pomoćnikom direktora Radovanom Popovićem, koordinator-

kom projekta Nevenom Čabrilo i Predragom Vujičićem, savjetnikom za pravna pitanja. Razmijenjena su znanja i iskustva o obrazovnom procesu u srednjem obrazovanju, kao i razmišljanja o modalitetima saradnje nakon realizacije KEPASS projekta.

Školski centar iz Sežane predstavili su Dušan Štolfa, direktor, Alojz Čotar, pomoćnik direktora, mentorka u programu razmjene profesorica Jelena Uršič i Jani Žiberna, profesor u Školskom centru.

Lj. V.

U nikšićkom Domu „Braća Vučinić“ organizovana tribina o bolestima zavisnosti za stanare – učenike prvog i drugog razreda srednjih škola

VAŽNE INFORMACIJE ZA MLADE

Saradnja sa Kancelarijom za prevenciju narkomanije izuzetno značajna, ocijenio Budimir Pićurica, pedagog, u Domu. Predstavnici Uprave policije predstavili učenicima uzorke droga i ukazali na štetnost njihovog djelovanja

Oduprijeti se pritisku vršnjaka

U saradnji sa nikšićkom Upravom policije, tačnije Odjeljenjem za borbu protiv narkomanije, Kancelarija za prevenciju narkomanije organizovala je u nikšićkom Domu učenika i studenata „Braća Vučinić“ tribinu o bolestima zavisnosti i njihovim posljedicama. Tribina je organizovana za stanare doma – učenike prvog i drugog razreda srednjih škola, a prisustvovali su i predstavnici rukovodstva ove ustanove. Budimir Pićurica, pedagog, ocijenio je da je saradnja sa Kancelarijom za prevenciju narkomanije izuzetno značajna, jer su

informacije iz ove oblasti veoma važne za mlade koji bora-ve u Domu. Predstavnici Kancelarije govorili su o vrstama psihoaktivnih supstanci, kao i štetnom djelovanju i posljedicama, faktorima rizika i zaštiti od vršnjačkog pritiska, te dosljednosti u odlukama.

Članovi Uprave policije predstavili su učenicima uzorke droga uz objašnjenje o njihovom dejstvu i štetnosti. Osim toga, posebno su upozoreni na praksu prodaje opojnih sredstava na ulici, kao i kaznenim mjerama. Učenici i studenti postavljali su pitanja i komentarisali po-

jedinačne slučajeve iz svog okruženja. Kako napominju u Kancelariji za prevenciju narkomanije, godišnjim planom planiran je rad sa učenicima osnovnih i srednjih škola u nikšićkoj opštini. Takođe, bilo je riječi i o suptilnijim oblicima zavisnosti, kao što su kockanje, internet, video igrice i mobilni telefoni. Naravno, Kancelarija je otvorena za saradnju sa svim obrazovnim ustanovama, institucijama i organizacijama u opštini i šire u cilju kvalitetnijeg informisanja mladih, kao i promocije zdravih stilova života.

Š. B.

U podgoričkoj i danilovgradskoj gimnaziji realizovan projekat Montenegro/obnovljivi izvori energije

PREDAVANJA I NAČIN RADA UČENICIMA OD VELIKE KORISTI

Njemačka Agencija Crossing Borders Students (CBS), koja okuplja studente Univerziteta iz Štutgarta, realizovala je Gimnaziji „Petar I Petrović Njegoš“ u Danilovgradu projekat – Montenegro/obnovljivi izvori energije.

Cilj projekta je da se podigne svijest učenika o obnovljivoj energiji. Tokom tri

dana, učenici su slušali predavanja o obnovljivim izvorima energije, elektromagnetnim talasima i praktično radili na izradi automobila koje pokreće foto energija.

Zadovoljstvo radom na projektu bilo je obostrano. Učenici su bili veoma zadovoljni zanimljivim predavanjima mladih ljudi i samim

načinom rada koji je uključivao i primjenu naučenog – praktičan rad.

Uz dobru atmosferu, kao završnica trodnevnog rada, organizovana je trka napravljenih automobila i podijeljeni su sertifikati učesnicima seminara i diplome pobjednicima trke.

Ciklus predavanja o klimatskim promjenama i obnovljivoj energiji realizovan je i u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ u Podgorici. Učenici su imali priliku da prisustvuju teoretskim predavanjima na kojima su informisani o značaju obnovljive energije i klimatskim promjenama. Organizovan je praktični dio u kojem su voditelji pomagali učenicima da naprave modele auta sa pogonom na električnu energiju. U okviru seminara, učenicima se predstavila i privatna firma BB solar, čiji su osnivači bivši učenici ove škole. BB solar se bavi obnovljivim izvorima energije i energetskom efikasnošću, i uključeni su u proces pripreme za pro-

Učesnici projekta iz Gimnazije Petar I Petrović u Danilovgradu

izvodnju električne energije iz hidro i solarnog potencijala u Crnoj Gori.

U Gimnaziji je organizovana zajednička izložba modela nastalih u okviru ovog

seminara, a koji podržavaju koncept obnovljive energije. Lj. V.

PRAKTIČNA PRIMJENA NAUČENOG: Iz Gimnazije „S. Škerović“

Konkurs „Reciklaža metalnih proizvoda“ u podgoričkoj SSŠ „Spasoje Raspopović“

ZDRAVA ŽIVOTNA SREDINA PRIORITET

Učenici i prethodnih mjeseci učestvovali na konkursima koji afirmišu značaj reciklaže i istovremeno podstiču da koriste različite vidove informisanja i učenja, kao i korišćenja ICT tehnologije. Škola obezbijedila poklone učenicima, a osim tri prve nagrade dodijeljena i priznanja za učešće

Na konkursu „Reciklaža metalnih proizvoda“, koji je objavila podgorička Srednja stručna škola „Spasoje Raspopović“, Anđela Kostić, učenica IV razreda, smjer tehničar industrije aluminijuma, osvojila je prvo mjesto, dok je drugo pripalo Anđeli Radonjić, učenici II razreda, smjer hemijski laborant. Treće mjesto ravnopravno su podijelile Dragana Minić i Kristina Gojačanin, učenice IV razreda, smjer grafički tehničar.

„Od prvog razreda član sam ekološke sekcije „Zaštiti sredinu – recikliraj“, tako da mi ovakvi sadržaji nijesu bili novi. Potrudila sam se da pošaljem fotografije koje će odgovarati zadatoj temi i to je ocijenjeno kao najbolje. Osim toga, prethodno smo učestvovali i u informativnoj kampanji o značaju reciklaže, kao u i projektu prikupljanja i reciklaže limenki. Kako ove godine završavam školu i odličan sam učenik, planiram da nastavim školovanje na studijama Zaštite životne sredine u Podgorici“, objasnila je Anđela.

Ljeposava Vuksanović, direktorica ove vaspitno-obrazovne ustanove, podšetila je da su i prethodnih mjeseci učenici učestvovali na konkursima ove vrste, te da je njihov cilj afirmacija i značaj reciklaže, kao i podstrek učenika da koriste različite izvore informisanja, učenja, kao i ICT tehnologiju (alat) u nastavi. Poruke na fotografijama bile su snažne i isticale

ZASLUŽENO PRVO MJESTO: Anđela Kostić, učenica IV razreda

OSVOJENO DRUGO MJESTO: Anđela Radonjić, učenica II razreda

su problem reciklaže metalnih proizvoda, ali i pružale su sugestije mogućih rješenja. Pohvalno je i to što su učenici upoređivali naša sa inostarnim iskustvima na ovom polju. Škola je obezbijedila skromne poklone u vidu upotrebnih proizvoda koje će učenici koristiti u svakodnevnom životu“,

istakla je direktorica Vuksanović.

Priznanja za učešće na konkursu dodijeljena su još i: Anji Radunović, Stefanu Bujišiću, Maji Uskoković, Anđeli Radunović, Milisavu Bašanoviću, Filipu Jokiću i Marijani Uskoković.

Š. B.

Učenici šestih razreda podgoričkih osnovnih škola „Milorad M. Burzan“, „Savo Pejanović“ i „21. maj“ obilježili Dan maternjeg jezika učešćem u kreativnoj radionici u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“

MOJ JEZIK MOJ IDENTITET

Učenici šestih razreda podgoričkih osnovnih škola „Milorad M. Burzan“, „Savo Pejanović“ i „21. maj“ obilježili Dan maternjeg jezika učešćem u kreativnoj radionici

Strane riječi i žargoni nijesu potrebni

Povodom obilježavanja međunarodnog Dana maternjeg jezika, učenici šestih razreda podgoričkih osnovnih škola „Milorad M. Burzan“, „Savo Pejanović“ i „21. maj“, zajedno sa svojim profesorima, učestvovali su u kreativnoj radionici, pod motom „Moj jezik – moj identitet“, organizovanoj u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“. Druženje je počelo igrom asocijacija, čije je konačno rješenje bilo „jezik“. Obraćajući se đacima, Vjera Popović i Mirjana Žiha, bibliotekarke, naglasile su da jezik svakog naro-

da predstavlja odraz kulture i etničkog identiteta, te ga stoga treba njegovati.

„Jezik je duša jednog naroda, i dok on živi, živi i taj narod. Budući da bogatstvo predstavlja znanje stranih jezika, ipak nikada ne treba zaboraviti maternji i njegovo bogatstvo koje isključuje potrebu korišćenja stranih riječi. Takođe, ne smijemo zanemariti snažan uticaj američke kulture koji se na mlade posebno prenosi putem muzike, kao i filmske umjetnosti. Stoga često čujemo u žargonu današnje generacije kako kažu: „Kul ti je

imidž na stejdžu“, umjesto da lijepo i jednostavno kažu: „Lijepo izgledaš na sceni“, primjećuje Vjera Popović.

Učenici OŠ „M. M. Burzan“ poklonili su gradskoj biblioteci lijepo ukrašene panoje sa ispisanim poslovicama, kao i imenima domaćih književnika. Kreativna radionica završena je čitanjem literarnih radova na temu „Moj jezik“. Ređale su se istančane misli, izgovorene duhom generacije najboljih učenika ove tri vaspitno-obrazovne ustanove.

Š. B.

Takmičenje osnovaca u sklapanju robota od lego kockica

NAJUSPJEŠNIJA EKIPA OŠ „PAVLE ROVINSKI“

„First lego liga“ je program robotike za uzrast od 9 do 16 godina, koji je osmišljen sa ciljem da podstakne interesovanje dece za nauku i tehnologiju. Učestvovali su timovi iz devet crnogorskih osnovnih škola – iz Podgorice, Nikšića, Danilovgrada, Bara, Kotora i Cetinja

Učenici OŠ „Pavle Rovinski“ osvojili su prvo mjesto na Nacionalnom takmičenju u robotici, pod nazivom „First Lego League“, koje je održano prvi put u Crnoj Gori. Domaćin je bila OŠ „Pavle Rovinski“, a organizator Fondacija Mladi pronalazači Crne Gore, uz podršku ministarstava prosvjete, nauke, rada i socijalnog staranja, te firmi „Domen“, „Elkotim“, „Neckom“, „Fleka“, kao i opštine Bar i Bijelo Polje.

Učestvovali su timovi iz devet crnogorskih osnovnih škola – iz Podgorice, Nikšića, Danilovgrada, Bara, Kotora i Cetinja.

Predsjednik fondacije „Mladi pronalazači Crne Gore“ prof. dr Srđa Kadić kazao

je da su deca uz pomoć lego kompleta kockica pravila robota i rješavala postavljene zadatke. On je dodao da je „First lego liga“ program robotike za uzrast od 9 do 16 godina, koji je osmišljen sa ciljem da podstakne interesovanje dece za nauku i tehnologiju. Zadatak za mlade pronalazače je bio da naprave autonomnog robota od lego kockica korišćenjem kompleta „Lego Mindstorms“.

Kadić je kazao da je misija ove lige da inspiriše mlade da ostvaruju svoje potencijale i snove u nauci i tehnologiji. Kroz taj program oni dobijaju zanimljive zadatke i izazove, na koje kroz timski rad, pod nadzorom mentora, daju inovativna rješenja.

Pobjedničku ekipu, pod nazivom „MonteBot“, činili su učenici Veljko Kokić, Aleksa Kostić, Mara Jovanović, Edvin Medunjanin, Milan Micev i Darko Papić, a mentor je bio nastavnik Vlado Smolović. Oni će predstavljati Crnu Goru na Regionalnom takmičenju u Ljubljani i na Evropskom takmičenju u Španiji, u maju 2014. godine. Tema ovogodišnjeg nadmetanja je „Bijes prirode“.

Na evropskom takmičenju učestvovali su 200 hiljada dece iz više od 70 zemalja. Pobjednički tim „MonteBot“ se takmičio već tri puta u ovoj oblasti i, kako kažu takmičari, daće sve od sebe da svoju državu i školu prezentuju u punom sjaju.

O. Đ.

DAĆE SVE OD SEBE NA REGIONALNOM I EVROPSKOM TAKMIČENJU: Pobjednička ekipa

Pljevaljska inicijativa da se bivša zgrada Gimnazije proglasi kao kulturno dobro

OČUVANJE NASLJEĐA DUG PREMA ISTORIJI I TRADICIJI

Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore prihvatila da se nekadašnja zgrada Gimnazije, sada zgrada Srednje stručne škole (građena 1906/1907. godine) proglasi kulturnim dobrom od nacionalnog interesa

Nedavno je Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore prihvatila inicijativu NVO „Mostovi kulture“ Pljevlja da se nekadašnja zgrada Gimnazije, sada zgrada Srednje stručne škole (građena 1906/1907. godine) proglasi kulturnim dobrom od nacionalnog interesa. Uprava SSS škole, uz podršku Ministarstva prosvjete, pristupiće sanaciji ove zgrade koja, po svojim arhitektonskim karakteristikama i istorijskoj ulozi, zaslužuje status zaštićenog objekta.

Radi podsjećanja, ističemo da je ova zgrada pravljena dobrovoljnim priložima nakon što je staru zgradu uništio požar.

U vezi s tim događajem „Glas Crnogorca“ 13. novembra 1904. godine objavio je tekst u kome se, pored ostalog, kaže da će: „...Svjesni srpski narod tačno ocijeniti nanešeni gubitak ovom nesrećom, te nastojati da što prije podigne srpsku gimnaziju i da se plodonosni rad opet uzmgone nastaviti...“ O istom događaju i akciji na prikupljanju pomoći objavljiva- ni su prilozima i u „Carigradskom glasniku“, „Bosanskoj vili“, „Zastavi“, „Srpskoj reči“, „Srbadiji“. Prema podacima objavljenim u tim glasilima, šteta od

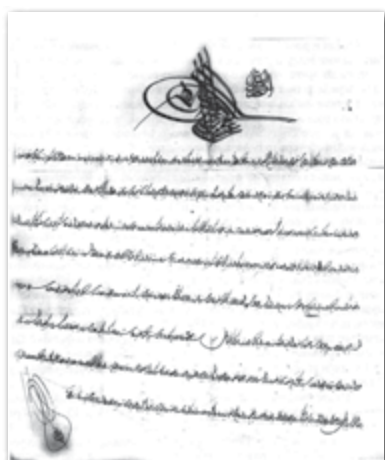
požara bila je 60.000 dinara. Uslijedio je zahtjev za sakupljanje pomoći za izgradnju nove zgrade, pa je pomoć pritala sa više strana... U Beogradu je bio obrazovan Odbor za prikupljanje i upisivanje priloga. S tim u vezi 12. decembra 1904. godine u Velikoj školi bio je organizovan duhovni koncert, o čemu je izdat proglas, objavljen u tadašnjoj „Pravdi“ i „Bosanskoj vili“.

Odobrenje iz Carigrada

Opština je 10. januara 1906. godine uputila zahtjev sultanu da joj izda dozvolu za izgradnju nove zgrade. Ubrzo potom, u martu, stiglo je odobrenje iz Carigrada, uz konstataciju sultana da niko ne smije biti protiv izgradnje nove zgrade, a da zadatak izvrši Sulejman-paša. Ori-

PRILOZI ZA IZGRADNJU STIZALI SA MNOGIH STRANA

Prilozima za izgradnju zgrade pristizali su sve do kraja novembra 1907. godine. U toj akciji Pljevlja su dala 14.713,10 groša, Turska 9458,07, Bosna 5004,15, Hercegovina 1343,30, Kneževina Crna Gora 2500,17, Austrougarska 3696,15, Srbi iz Francuske 569,20. Najveća pomoć došla je od Kraljevine Srbije – 98.891,10 groša. Osim navedene sume, pozajmljeno je od opštine 25933 groša. Naknada za odobrenje – ferman iznosila je 552 groša.

Ferman kojim je sultan 4. marta 1906. dao dozvolu za podizanje zgrade na temelju izgorele

U OŠ „Maksim Gorki“ u Podgorici gostovali dečiji pisci

BOGATIJA ISKUSTVA I NOVA POZNANSTVA

Književnici su bili lijepo ugošćeni onim što najviše vole – poezijom. Učenici VI 3 odjeljenja: Irena Kovačević, Mihajlo Ivanović, Ratko Cmiljanić, Ana Đurović, Mia Jovanović i Anastasija Popović govorili su svoje stihove koje su posvetili velikom crnogorskom književniku i vladaru, Petru II Petroviću Njegošu

Darivali jedni druge stihovima – pjesnici i đaci zajedno

Neko je jednom rekao: „Kad poučavamo druge, učimo i sami“. Upravo tako jedno uzajamno djeljenje znanja dogodilo se u OŠ „Maksim Gorki“ u Podgorici, prilikom posjete poznatih crnogorskih književnika: Dušana Đurišića, Dragiše Jovovića, Slobodana Vukanovića i Gorana Sekulovića. Ovo je bila jedna mala književna radionica, sa koje su i gosti, kao i učenici, izašli nasmejani lica i bogatiji za jedno novo iskustvo i nova poznanstva.

Bjelinski je rekao: „Čovjek je srećan samo onda kada uspije usrećiti drugoga“. Sreća poput ove vidjela se na licu Svetlane Sekulić, profesorice crnogorskog-srpskog-bosan-

skog, hrvatskog jezika i književnosti u našoj školi i ujedno organizatorke događaja, koja je ovim lijepim gestom uspjela da izmami osmijeh na licu učenika škole, što je njoj, kako i sama kaže, najveća nagrada.

Književnici su bili lijepo ugošćeni onim što najviše vole – poezijom. Učenici VI 3 odjeljenja: Irena Kovačević, Mihajlo Ivanović, Ratko Cmiljanić, Ana Đurović, Mia Jovanović i Anastasija Popović govorili su svoje stihove koje su posvetili velikom crnogorskom književniku i vladaru, Petru II Petroviću Njegošu. Ni profesorica im nije ostala dužna, već je na dar gostima dečijim piscima govorila stihove svoje pjesme „Černogorija“.

Kao šlag na tortu, u ovom veoma prijatnom druženju uslijedilo je međusobno darivanje knjiga. Pjesnici su deca poklonili neke od svojih naslova, a ona njihovu kolektivnu zbirku poezije „Zujalica“.

Poznata je Paskalova misao da onaj ko smisao svog života traži u duhovnom usavršavanju ne može biti nezadovoljan, jer je ono što on želi uvijek u njegovoj vlasti. Bilo je to i objašnjenje zašto rastanak učenika i pjesnika nije bio jedan od onih tužnih rastanaka, jer su svi bili svjesni da su od toga dana bogatiji za jedno novo iskustvo i nova poznanstva.

Bojana Šolaja, IX 4 odjeljenje škole

Panorama starih Pljevalja

ginal fermana, koji je preveo imam Coković, nalazio se u Arhivu Manastira Sv. Trojica. Na poleđini fermana je napisano na srpskom jeziku da je u Pljevljima, u kancelariji Sulejman-paše, prepis zaveden u knjizi 3. 12. 1906. godine.

Naporedno sa prikupljanjem pomoći i traženjem dozvole za izgradnju nove zgrade, preduzete su i aktivnosti za izradu plana zgrade. Upućen je zahtjev Ministarstvu građevinarstva, preko Ministarstva inostranih djela,

da uradi besplatno plan za novu zgradu. U zahtjevu su predloženi tehnički elementi zgrade, veličina, broj prostorija, namjena, vrsta materijala, karakteristika zemljišta na kome se podiže zgrada i drugi elementi bitni za izradu projekta.

Prvi direktor Petar Kosović

Zgrada je bila gotova novembra 1907. godine. Tim povodom bila je piredena svečanost kojoj je prisustvovala izaslanik Sulejman-paše Mehmed –paša Bajrović. On je uručio prilog od 54 dukata. Priloge su dali i drugi muhamedanci koji su prisustvovali proslavi. U programu je učestvovalo Pjevačko društvo „Bratstvo“. Poslije izvedenog programa pristupilo se useljenju u zgradu Gimnazije, Djevojačke škole, knjižare i čitaonice.

U školskoj 1907. godini Gimnazija je počela rad prema programu koji je odobrio predsjednik Ministarskog savjeta i ministara inostranih djela Nikola Pašić. Prema tom programu, u nastavi su bili zastupljeni sljedeći predmeti: Nauka o hrišćanstvu, Srpski jezik, Turski jezik, Francuski jezik, Geografija, Istorija Srba, Matematika, Zoologija i Botanika, Fizika, Hemija sa Minerologijom, Pjevanje crkveno, Notno pjevanje, Crtanje, Lijepo pisanje, Sviranje.

Te školske godine za direktora Gimnazije postavljen je Petar Kosović, rodom iz Nikšića (završio fakultet u Beogradu). Preko njega su išli svi izvještaji nadležnim organima. On je imao najvišu vlast, dato mu je ovlaštenje kao da je konzul, pri čemu je crkvena vlast bila znatno potisnuta.

Milorad Joknić

U Rektoratu Univerziteta Crne Gore obilježen početak realizacije Tempus projekta „Razvoj ishoda učenja – put ka boljoj uporedivosti, priznavanju i zapošljavanju“

POMOĆ POSLODAVCIMA DA PREPOZNAJU ZNANJA STUDENATA

– Prof. dr Predrag Miranović: Stvorimo neophodne metodološke koncepte za uvođenje ishoda učenja u institucije visokog obrazovanja, a kvalifikacije će postati uporedivije na međunarodnom nivou

– Mubera Kurpejović: Ovaj projekat je izuzetno važan jer predstavlja prvi korak u razvoju ishoda učenja na svim ustanovama visokog obrazovanja, i na svim studijskim programima

– Prof. dr Mira Vukčević: Sve zemlje potpisnice Bolonjske deklaracije moraju uskladiti svoje nacionalne okvire kvalifikacija sa evropskim, a to se postiže preciznim definisanjem znanja, vještina i kompetencija, koje nosi svaka pojedina kvalifikacija

U Rektoratu Univerziteta Crne Gore (UCG) obilježen je početak realizacije Tempus projekta „Razvoj ishoda učenja – put ka boljoj uporedivosti, priznavanju i zapošljivosti“, čiji je osnovni cilj definisanje ishoda učenja na studijskim programima sva tri univerziteta u Crnoj Gori. Koordinator projekta je državni Univerzitet u saradnji sa univerzitetima „Mediteran“ i Donja Gorica, Ministarstvom prosvjete, Zavodom za zapošljavanje, Privrednom komorom Crne Gore, a od partnera iz EU tu su univerziteti iz Danske, Austrije, Grčke i organizacija WUS Austrija. Projekat će trajati do 2016. godine a ukupni budžet iznosi oko 550.000 eura.

U uvodnom izlaganju, rektor UCG prof. dr Predrag Miranović istakao je da pro-

jekat predstavlja važan korak ka unapređenju kvaliteta studijskih programa svih univerziteta u Crnoj Gori, kao i stvaranju snažnijih veza između institucija visokog obrazovanja i tržišta rada.

Internacionalizacija obrazovnog sistema u Crnoj Gori

„Iako su programi sva tri univerziteta u Crnoj Gori prilagođeni bolonjskim principima, nisu definisani u smislu ishoda učenja, a postojeći dodaci diplomama ne nude adekvatno rješenje, tako da poslodavci u Crnoj Gori ne mogu precizno da prepoznaju znanja, vještine i kompetencije budućeg zaposlenog“, rekao je on dodajući da će projekat doprinijeti internacionalizaciji i

RADNA SNAGA KONKURENTNA NA EVROPSKOM TRŽIŠTU RADA: Sa skupa u Rektoratu

transparentnosti kvalifikacija i obrazovnog sistema Crne Gore.

„Stvorimo neophodne metodološke koncepte za uvođenje ishoda učenja u institucije visokog obrazovanja, a kvalifikacije će postati uporedivije na međunarodnom nivou. Uvođenje ishoda učenja u obrazovni sistem pozitivno će se odraziti na kvalitet, kao i na relevantnost visokog obrazovanja. Primjena principa Bolonjske deklaracije dovela je do brojnih promje-

na u visokoobrazovnim institucijama. Međutim, institucije visokog obrazovanja u Crnoj Gori stvarale su nastavne planove i programe bez aktivnog učešća socijalnih partnera i tako proizveli određeni broj kvalifikacija koje ne odgovaraju realnim potrebama tržišta. Zato imamo važan zadatak da modernizujemo proces kreiranja novih kvalifikacija kroz definisanje ishoda učenja za svaki od njih. Na taj način omogućimo njihovu uporedivost na međunarodnom nivou, a steći će se i preduslovi za definisanje prethodno stečenog formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja“, naveo je Miranović.

Stvoriti kvalitetne ljudske resurse

Rektor državnog univerziteta je najavio da predstoji izrada akcionog plana za uvođenje ishoda učenja na institucije visokog obrazovanja u Crnoj Gori sa metodološkim pristupom, obuka predavača i studenata za definisanje ishoda uče-

nja, revizija ECTS kredita, kao i načina mjerenja opterećenja studenta, i unapređenje saradnje između institucija visokog obrazovanja i tržišta rada. Ovaj projekat predstavlja važan korak u procesu reforme i modernizacije sistema visokog obrazovanja i unapređenja njegovog kvaliteta.

Pomoćnica ministra prosvjete Mubera Kurpejović kaže da se do sada često moglo čuti kako poslodavci kažu da studenti nemaju znanja, vještine i kompetencije koje im trebaju.

„Ovaj projekat će omogućiti socijalnim partnerima da kažu šta njima u stvari treba, koja su to znanja, vještine i kompetencije, odnosno kroz ishode učenja i dodatak diplome poslodavci zaista prepoznaju šutra svoje buduće saradnike. Sa aspekta države ovaj projekat je izuzetno važan jer predstavlja prvi korak u razvoju ishoda učenja na svim ustanovama visokog obrazovanja, i na svim studijskim programima. Važno je što ćemo stvoriti kvalitetne ljudske resurse i kapacitete u smislu da će ti ljudi šutra moći da razviju ishode učenja na svim ustanovama kako bi za četiri-pet godina imali uspostavljen nacionalni okvir kvalifikacija koji je uporediv sa evropskim okvirom i kako bi šutra naša radna snaga bi-

la konkurentna i na evropskom tržištu“, ukazala je ona.

Prorektor za međunarodnu saradnju prof. dr Mira Vukčević pojasnila je da su ishodi učenja sredstvo kojim se opisuje znanje, vještine i kompetencije koje student stekne tokom studija, od nivoa pojedinačnih predmeta, preko cijelog studijskog programa, do stečene kvalifikacije, odnosno diplomiranja.

Veća mobilnost radne snage

Prema riječima profesorice Vukčević, uvođenjem principa Bolonjske deklaracije, sprovedene su brojne reforme crnogorskog sistema visokog obrazovanja. Međutim, obrazovne institucije stvarale su nastavne planove i programe bez aktivnog učešća socijalnih partnera, pa poslodavci u Crnoj Gori nisu mogli precizno da prepoznaju znanja, vještine i kompetencije budućeg zaposlenog.

„Da bi se svi zahtjevi savremenog tržišta ispunili, tako da kvalifikacije budu transparentne i uporedive na međunarodnom nivou, svaki studijski program treba da definiše šta student zna, razumije i može da radi, a to se definiše upravo ishodom učenja. Sve zemlje potpisnice Bolonjske deklaracije moraju uskladiti svoje nacionalne okvire kvalifikacija sa evropskim, a to se postiže preciznim definisanjem znanja, vještina i kompetencija, koje nosi svaka pojedina kvalifikacija. Pitanje ishoda učenja do sada nije pristupano na sistemski način a ovim projektom se otpočinje proces metodološkog pristupa ishodi- ma učenja i njihovoj ocjeni. Jedan od rezultata projekta biće metodološki pristup izradi ishoda učenja za različite kvalifikacije na svim nivoima visokog obrazovanja. Uvođenjem ishoda učenja poboljšaće se transparentnost kvalifikacija, a potencijalno i mobilnost radne snage“, zaključila je Vukčevićeva.

O. Đ.

Menadžer Univerziteta „Donja Gorica“

Sandra Tinaj:

OBJEDINJENA SVA TRI UNIVERZITETA

Menadžer Univerziteta „Donja Gorica“ Sandra Tinaj naglasila je da je projekat bitan sa dva aspekta – kao prvo, objedinjena su sva tri univerziteta u Crnoj Gori, i drugo, što su ishodi učenja sada jako bitni i predstavljaju indikator znanja u zemlji.

Rektor Univerziteta „Mediteran“ prof. dr Slobodan Backović: RAD UNIVERZITETA, NACIONALNI OKVIR KVALIFIKACIJA I TRŽIŠTE RADA

Rektor Univerziteta „Mediteran“ prof. dr Slobodan Backović istakao je posebno značajnim što projekat okuplja sva tri univerziteta na jednom mjestu, sa idejom da se poboljša kvalitet obrazovanja na fakultetima, istovremeno i da se univerziteti jače povežu sa tržištem rada.

„Ovo je prvi put da imamo projekat koji povezuje reformu zakona, kurikuluma, povezivanje sa tržištem rada, sa zakonima koji se tiču nacionalnog okvira kvalifikacija, tako da je to nešto što je bilo neophodno Crnoj Gori, i mislim da je ovo dobro zamišljen projekat, čiji rezultati treba da budu prepoznati od relevantnih državnih organa i da se rezultati tog rada nađu u zakonskoj regulativi koja se odnosi na rad univerziteta, nacionalni okvir kvalifikacija i tržište rada“, smatra Backović.

Studentima Fakulteta za poslovne studije Univerziteta „Mediteran“ predstavljene vještine za zapošljavanje

OBAVEZNO POZNAVANJE ENGLESKOG JEZIKA I KOMPJUTERA

– U privrednoj strukturi Crne Gore nalazi se veliki broj mikropreduzeća, pa se od visokoškolača očekuje da upoznaju potrebe poslodavaca

– Nije dovoljno samo formalno obrazovanje već i specijalistička znanja

Fakultet za poslovne studije Univerziteta „Mediteran“, u saradnji sa Studentskim parlamentom, organizovao je predavanje „Znanje i vještine mladih za zapošljavanje“. Direktorica Zavoda za zapošljavanje Crne Gore Vukica Jelić navela je da je, od 9.560 registrovanih nezaposlenih visokoškolača, najviše ekonomista, pravnika i profesora.

„U privredi su potrebni mladi i kreativni ljudi, koji posjeduju znanja i vještine. U privrednoj strukturi Crne Gore nalazi se veliki broj mikropreduzeća, pa se od visokoškolača očekuje da upoznaju potrebe poslodavaca“, kazala je Jelićeva.

Prema njenim riječima, nedostaju znanja i vještine za turizam i ugostiteljstvo. „Postoji deficit kvaliteta. Tehnologija se brzo mije-

Najviše nezaposlenih ekonomista, pravnika...

nja, znanja zastarijevaju, studenti ne smiju dozvoliti sebi da ne poznaju strane jezike, pogotovo engleski, kao i informatička znanja“, dodala je Jelićeva.

O zapošljavanju je govorila i prof. dr Jelena Žugić, koja je studentima prenijela iskustva i savjete na koji način da ulažu u sebe i svoje obrazovanje, kako bi na tržištu bili konkurentniji. Ona je naglasila da za to nije dovoljno samo formalno obrazovanje već i specijalistička znanja.

Dekan Fakulteta prof. dr Dragoljub Janković ukazao je da je važno da studenti budu informisani o novinama i načinima kako da se pripreme za tržište rada.

O. Đ.

Atlas fondacija stipendira 20 studenata sa sva tri univerziteta u Crnoj Gori

NAJBOLJIMA PO HILJADU EURA

Atlas fondacija stipendiraće 20 najboljih studenata Univerziteta Crne Gore, te privatnih univerziteta „Mediteran“ i „Donja Gorica“. Oni će biti 13. generacija stipendista Atlas fondacije i dio Atlas Alumni mreže koja do sada ima 175 članova. Atlas fondacija je za tu namjenu opredijelila 20.000 eura.

Dobitnici stipendija za 2013/2014. akademsku godinu su: Dušan Đurović, Mari-

ja Nikčević, Anđelija Rondo- vić, Lidija Nikčević, Petar Jokić, Igor Pejović, Marina Maraš, Jelena Lakićević, Jovana Žugić, Danijela Lazović, Jelena Vučinić, Tijana Mićović, Martina Abat, Anđela Radovanović, Mileva Kadić, Julija Vukčević, Nikola Latković, Nemanja Kovačević, Marko Lalić i Milica Bojović, navodi se u saopštenju Atlas fondacije.

O. Đ.

Vlada Crne Gore usvojila informaciju o finansiranju naučnoistraživačke djelatnosti za 2014. godinu

ZA NAUKU UTROSTRUČEN IZNOS NOVCA U OVOJ GODINI

Ukupna sredstva, u iznosu 4.766.525 eura obezbijeđena iz dva izvora: iz sopstvenog budžeta 2.209.000 eura, i ostalih izvora, uključujući i Svjetsku banku iz koje će se obezbijediti 2.557.000 eura

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović izjavila je, povodom Vladozovog usvajanja informacija o finansiranju naučno-istraživačke djelatnosti za 2014. godinu, da su ulaganja u nauku utrostručena i da će iznositi više od četiri miliona eura.

Ona je naglasila da će iznos ulaganja u nauku za 2014. godinu biti utrostručen i da će iznositi 4.766.525 eura.

„Naučnoistraživačka djelatnost finansiraće se u tri kategorije. Prvu kategoriju čine preuzete obaveze na nacionalnom nivou. Nastavićemo sufinansiranje nacionalnih naučnoistraživačkih projekata iz sopstvenih izvo-

ra u iznosu 550.000 eura i 200.000 eura iz ostalih izvora. Takođe, izdvojena su sredstva za projekat 'Tehnopolis' u Nikšiću. Drugu kategoriju čine preuzete obaveze na međunarodnom nivou. Ministarstvo nauke će raditi na tome da omogući našim naučnicima učešće u programima 'Horizont 2020' i 'Eureka'. Takođe, Ministarstvo nauke će raditi i na obezbjeđivanju članstva u Međunarodnom centru za genetski inženjering, kao i članstvu u Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju", kazala je Vlahovićeva.

Treću kategoriju obuhvataju planirane aktivnosti na nacionalnom nivou, koje se

tiču realizacije prvog Centra uspješnosti, ali i ostalih projekata koje Ministarstvo nauke realizuje sa Svjetskom bankom. Na prvi Centar uspješnosti će biti usmjereno 1.190.000 eura, na grantove 532.000 eura, a 30.000 eura na izradu studije o naučnoj dijaspori.

Ministarka nauke je istakla da se Ministarstvo odlučilo da ukupna sredstva za naučnoistraživačku djelatnost obezbijedi iz dva izvora, i to iz sopstvenog budžeta u iznosu od 2.209.000 eura, i ostalih izvora, uključujući i Svjetsku banku iz koje će se obezbijediti 2.557.000 eura.

O. Đ.

NAUČNOISTRAŽIVAČKA DJELATNOST FINANSIRAĆE SE U TRI KATEGORIJE: Zgrada Vlade

Akademik Radomir V. Ivanović održao u CANU predavanje o odnosu istorije i književnosti

MAŠTA OŽIVLJAVA MIT

ŠĆEPAN MALI ZAGONETKA ISTORIJE: Sa tribine u CANU

Akademik Radomir V. Ivanović održao je u CANU naučnu tribinu na temu „O odnosu istorije i književnosti (istina i legenda o Šćepanu Malom u djelima Stjepana Zanovića, Petra II Petrovića Njegoša i Stefana Mitrova Ljubiše)“.

Navodeći nekoliko istorijskih i književno-istorijskih djela o Šćepanu Malom, koji su mu bili orijentiri u ovom istraživanju, akademik Ivanović je ukazao na francuskog istoričara Šodona. Njegova knjiga „Demaskirane varalice i kažnjeni uzurpatori ili istorija nekih avanturista“ koji su, preuzimajući titulu cara, kralja, princa,

ambasadora, tribuna, mesije, proroka itd. život završili zaboravljeni ili umrli nasilnom smrću – objavljena je u Parizu tri godine nakon smrti Šćepana Maloga 1776. godine, a u kojoj su mu posvećene tri stranice.

Prema riječima Ivanovića, veoma je instruktivna rasprava Gligora Stanojevića „Šćepan Mali zagonetka istorije“, kao i knjiga Rastislava V. Petrovića „Šćepan Mali zagonetka je rešena“. Važna je i monografija Miroslava Pančića „Književnost na tlu Crne Gore i Boke kotorske od 16. do 18. vijeka“, studija Radoslava Rotkovića objavljena u knjizi „Pakao ili nebo“ i dvije

knjige koje su na sredini između istorije i književnosti – Mirka Brejera „Antun konon smrti – njegovi sinovi“ i Mila Dora „Sva moja braća“.

Akademik Ivanović se, takođe, posvetio analizi djela Petra II Petrovića Njegoša, Sima Milutinovića Sarajlije, Stjepana Zanovića i Stefana Mitrova Ljubiše. Objasnjavajući termin književni mit, on je citirao Albera Kamija da „mit postoji da bi ga mašta oživljavala“, i dodao da u njemu postoje procesi: mitologizacija, demitologizacija, remitologizacija, mistifikacija i demistifikacija.

O. Đ.

Vladimir Pejović, student II godine Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore najuspješniji mladi istraživač u 2013. godini

NAGRAĐA KOJA PODSTIČE I OBAVEZUJE

Izražavajući nadu da će se ubuduće povećavati sredstva koja se izdvajaju za nauku i da će uslovi za naučnoistraživački rad u Crnoj Gori biti sve bolji, Pejović dodaje da za deset godina sebe vidi u timu koji radi u laboratoriji na nekom istraživačkom projektu

Prema odluci Ministarstva nauke, najuspješniji mladi istraživač – talenat do 20. godine života jeste Vladimir Pejović, student II godine Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore, sa prosječnom ocjenom 10.

Vladimir je za to prestižnu nagradu, vrijednu 1.000 eura, predložila Fondacija za promovisanje nauke (PRO-NA). Zahvaljujući svom znanju i talentu, on je 2012. godine osvojio prvo mjesto na Državnom takmičenju iz fizike za učenike srednjih škola (multidisciplinarnom pristupom u istraživačkom radu) i dobio pohvalu na 43. međunarodnoj fizičkoj olimpijadi u Estoniji iste godine. Bio je polaznik i koordinator Ljetnje škole nauke na Ivanovim Koritima, te kordinator V festivala nauke „Noć istraživača“. Rezultati njegovog samostalnog istraživačkog rada su: upotreba integrisanog kola NE 555, kao oscilatora za postizanje

talasa u električne impulse, projektovanje temperaturnih i svjetlosnih senzora (upotreba NTC termistora i fototranzistora), kao i projektovanje audio-modulisanog Teslinog transformatora i demonstracija TEA – lasera. Sve se to može kad je neko pametan, talentovan, posvećen onome što voli, ambiciozan i dobro organizovan.

Rano se odlučio za struku

Pejović kaže za „Prosvjetni rad“ da je još od osnovne škole imao afinitet prema prirodnim naukama, i da se prilično rano odlučio da će studirati elektrotehnički fakultet. Nagrada Ministarstva nauke za njega predstavlja veliki podstrek, kao i obavezu za dalji rad.

„S obzirom na to da u Crnoj Gori ima dosta talentovanih mladih ljudi, konkurencija je sigurno bila veoma jaka i ovo priznanje za mene predstavlja izuzetnu čast. Takođe,

nijeti njenom napretku“, ističe Pejović.

Sebe vidi u timu

On smatra da bi trebalo da država obezbijedi adekvatne uslove za istraživanje i na taj način omogući talentima da napreduju u svojoj zemlji, i da obezbijedi adekvatne uslove za rad koji bi privukli naučnike i istraživače da ostanu u svojoj zemlji, ili da se nakon usavršavanja u inostranstvu vrate u Crnu Goru.

Vladimir je imao pomoć i podršku profesora u produbljivanju znanja iz fizike, ali se najviše oslanjao na svoj rad i smatra da je to najbolji način da se uči.

Izražavajući nadu da će se ubuduće povećavati sredstva koja se izdvajaju za nauku i da će uslovi za naučnoistraživački rad u Crnoj Gori biti sve bolji, on dodaje da za deset godina sebe vidi u timu koji radi u laboratoriji na nekom istraživačkom projektu.

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović i Vladimir Pejović

zvučnih i svjetlosnih efekata, projekti sa digitalnim kolima (upotreba dekadnog brojača 4017), projekti sa operacionim pojačivačima (LM³58 i LM³86), integrisanim i digitalnim kolima, mikrokontrolorima (upotreba Arduino platforme), pretvaranje zvučnih

svjedoci smo da veliki broj mladih i talentovanih ljudi napušta Crnu Goru tako da je očigledno da uslovi za napredak nisu najbolji. Nadam se da će se to u budućnosti promijeniti i da će sve veći broj talenata ostajati u Crnoj Gori i na taj način dopri-

Mladim talentima koji žele da se posvete nauci poručio je da ne odustaju od zacrtanog cilja. Takođe, da se ne oslanjaju samo na znanje koje mogu da dobiju od svojih profesora, već da što više uče sami iz bilo kojih izvora koji su im dostupni.

O. Đ.

Stipendije Međunarodnog centra iz Moskve

USAVRŠAVANJE IZ OBLASTI ENERGIJE I ODRŽIVOG RAZVOJA

Međunarodni centar za održivi energetski razvoj – ISEDC iz Moskve ponudio je 20 stipendija u trajanju od četiri nedjelje (od 06. do 31. oktobra 2014. godine), koji će dijelom donirati UNESCO, saopšteno je iz Ministarstva nauke.

Ove stipendije imaju cilj da pomognu izgradnju kapaciteta i razvoj ljudskih resur-

sa u oblastima održivih i obnovljivih izvora energije u zemljama u razvoju i zemljama u tranziciji.

Stipendiraće studijske oblasti: energija i održivi razvoj; ekološko upravljanje energetskim resursima; obnovljiva energija; održiva i obnovljiva proizvodnja struje. Kursom je predviđeno da kan-

didati imaju univerzitetsku diplomu (najmanje nivo BSc, odnosno BA iz ekonomije), odlično poznavanje engleskog jezika, i da budu mlađi od 35 godina.

Rok za dostavu dokumentacije za prijavu Nacionalnoj komisiji za UNESCO, sa sjedištem na Cetinju, je 12. maj 2014. godine.

O. Đ.

Osnivanje prvog centra uspješnosti u Crnoj Gori

NAJUSPJESNIJI PROJEKAT ELEKTROTEHNIČKOG FAKULTETA

Crna Gora će dobiti istraživačke centre koji će biti u prilici da svoja istraživanja podignu na najviši nivo i funkcionišu na nivou evropskih i svjetskih standarda. Instituciji (grupi naučnika) koja dobije status prvog centra uspješnosti u Crnoj Gori, u naredne tri godine biće na raspolaganju 3,7 miliona eura

Elektrotehnički fakultet (ETF) Univerziteta Crne Gore sa projektom BIO-ICT, prof. dr Igora Đurovića, dobio je najviše ocjene na konkursu za dobijanje granta za osnivanje prvog Centra uspješnosti u Crnoj Gori.

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović je na konferenciji za novinare istakla da će osnivanjem Prvog centra uspješnosti Crna Gora dobiti značajno povećanje ulaga-

nja u naučnoistraživačku djelatnost.

„Crna Gora će dobiti istraživačke centre koji će biti u prilici da svoja istraživanja podignu na najviši nivo i funkcionišu na nivou evropskih i svjetskih standarda. Vršenje istraživanja u centru učiniće da dobijeni rezultati doprinesu razvoju društva u oblastima u kojima se istražuje“, naglasila je Vlahovića.

Na konkurs je stiglo 10 prijava projekata naučnoistraživačkih ustanova iz Crne Gore, u saradnji sa stranim partnerima, nakon čega je započeo proces evaluacije od strane inostranih eksperata, koji je prošao kroz dvije faze strane ekspertize, kao i davanje mišljenja Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost.

Efektivnije korišćenje evropskih fondova

„Ministarstvo nauke odlučilo se na realizaciju dva instrumenta za podizanje važnosti naučnih istraživanja a to su centri uspješnosti i tehnopolis. Oni su važni je su centri uspješnosti mjesta na kojima nastaju nove ideje, nova naučna istraživanja i inovacije, a tehnoparkovi su mjesta gdje se te inovacije pretaju u praksu, zapravo u nove proizvode i usluge ili u inovirane proizvode i usluge, što značajno podiže konkurentnost u jednoj državi. Naš je cilj da taj ciklus zao- kružimo osnivanjem te divi-

Zgrada Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore u Podgorici

je institucije prvi put u Crnoj Gori“, kazala je ministarka Vlahović.

Ona je navela četiri ključna razloga koja su u kontekstu ovog projekta važna. „Prvo značajno uvećanje ulaganja u naučnoistraživačku djelatnost, drugi razlog jeste da će Crna Gora dobiti istraživačke centre koji će u svojim oblastima istraživanja funkcionisati na nivou standarda Evrope i svijeta, što će omogućiti našim istraživačima kvalitetniju saradnju sa kolegama iz sličnih centara iz drugih zemalja. Treći značaj jeste u tome da će centri izvrsnosti, institucionalni grantovi koji će za koju godinu omogućiti stvaranje novih centara uspješnosti, kao i naučnotehnoški park koji će započeti projektom tehnopolis, biti projekti koji će omogućiti bolje,

efektivnije korišćenje sredstava iz evropskih ali i drugih fondova od strane naših institucija. U tom smislu na putu smo da otvorimo vrata jednog novog okvirnog programa za nauku EU Horizont 2020 u kojem će Crna Gora učestvovati. I konačno, vršenje istraživanja u prioritetnim oblastima u centrima izvrsnosti učiniće da rezultati tih istraživanja budu primijenjeni na način da oni doprinese razvoju ne samo naučnoistraživačkog sistema u Crnoj Gori, već da doprinese i ukupnom razvoju društva u onim oblastima u kojima se istraživanja vrše“, navela je Vlahovića.

Podsticanje transfera znanja

Pomoćnik ministra nauke i direktor INVO projek-

ta mr Darko Petrušić je dao pregled rang liste prijavljenih projekata sa ocenama, kao i budućih aktivnosti. On je istakao da je cilj projekta da podstakne transfer znanja i mobilnost istraživanja, da stvori novu generaciju naučno-tehnoloških talenata i da, na kraju, omogućiti komercijalizaciju rezultata istraživanja.

Petrušić je kazao da će instituciji (grupi naučnika) koja dobije status prvog centra uspješnosti u Crnoj Gori, u naredne tri godine biti na raspolaganju 3,7 miliona eura, kako bi svoja istraživanja podigli na najviši nivo. On je dodao da su prioritetne oblasti istraživanja energija, ICT, medicina i zdravlje ljudi, održivi razvoj i turizam, kao i poljoprivreda i hrana.

O. Đuričković

KO JE SVE KONKURISAO?

Eksperti su se u prvoj fazi ocjenjivanja fokusirali na finansijski i naučni aspekt projekata, dok su kriterijumi u drugoj fazi bili inovativnost, konkurentnost, održivost i komercijalni aspekt projekta. Savjet za naučnoistraživačku djelatnost vodio je brigu o tome da je projekat u interesu države i njenih prioriteta i saglasio se sa odlukom stranih evaluatora o kvalitetu projekta BIO-ICT. Na konkursu, kao drugorangirani, je projekat Biotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore „FoodBoostMe“. Takođe su konkurisali i Fakultet za biznis i turizam iz Budve, Agencija za ljekove i medicinska sredstva Crne Gore, Fakultet za turizam Univerziteta Mediteran, AD „13. Jul Plantaže“, sa UCG Ekonomski i Mašinski fakultet, te Fakultet humanističkih studija Univerziteta Donja Gorica.

Zimska škola preduzetničkih ideja održana na Ekonomskom fakultetu u Podgorici

PREDUZETNIŠTVO NAJBOLJI POKRETAČ EKONOMSKOG RASTA

– **Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović, otvarajući Školu, istakla je važnost preduzetništva sa aspekta države, jer otvara put ka povećanju zaposlenosti, kreiranju novih usluga i proizvoda**

– **Dekan Ekonomskog fakulteta prof. dr Milivoje Radović naglasio je da će pažnja biti posvećena pitanju finansiranja preduzetničkih aktivnosti, posebno onih koje su važne za start-up biznis**

– **Školu je pohađalo više od 40 srednjoškolaca i njihovih nastavnika, kao i studenata ekonomije, koji su upoznati sa tehnikama i vještinama razvijanja preduzetničke ideje i izradom biznis-plana**

Organizaciji Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore i Centra za stručno obrazovanje, uz podršku projekta MNE/01, održana je druga Zimska škola preduzetničkih ideja, koju je pohađalo više od 40 srednjoškolaca i njihovih nastavnika, kao i studenata ekonomije.

Tokom dvodnevnih interaktivnih predavanja i vježbi, sa polaznicima su obrađene teme: Analiza tržišta i preduzetnički poduhvati, Kreiranje zadovoljnih potrošača kao osnova uspješnog biznisa, Konkurentnost privrede kao preduslov rasta preduzetničke aktivnosti, Generisanje, razvoj i pokretanje preduzetničke ideje i Psihološki profil preduzetnika.

„Preduzetničke aktivnosti su decenijama unazad prepoznate kao jedan od najboljih pokretača ekonomskog rasta i razvoja mnogih zemalja, bez obzira na njihovu veličinu“, istakao je na otvaranju Škole dekan Ekonomskog fakulteta prof. dr Milivoje Radović. On je dodao da je program Škole osmišljen za potrebe savladavanja i razumijevanja važnosti osnovnih preduzetničkih vještina, kreiranja i sprovođenja ideja, kao osnove za bilo koju preduzetničku aktivnost, a sve u cilju uspješnog pokretanja, ali i dugoročnog vođenja sopstvenog biznisa.

„Pažnja će biti posvećena pitanju finansiranja preduzetničkih aktivnosti, posebno onih koje su važne za start-up

biznis. Zbog činjenice da je finansiranje tijesno povezano sa investicionim aktivnostima, fokus Zimske škole će biti na rizicima koji su svojstveni preduzetničkom projektu. Uspjeh svakog preduzetnika je u vezi sa njegovom sposobnošću da tumači i razvije biznis-plan. Shodno tome, bićete u prilici da se upoznate, ne samo sa tehnikama i vještinama razvijanja preduzetničke ideje, već i tehnikama izrade biznis-plana“, poručio je Radović.

Direktor Centra za stručno obrazovanje Duško Rajković izrazio je nadu da će od septembra preduzetništvo početi da se izučava i u osnovnim ško-

lama i gimnazijama, a već je zastupljeno u programima srednjih stručnih škola. Rajković je polaznicima Škole poželio „da prenose ideju mijenjanja svijesti srednjoškolaca i studenata u pogledu zapošljavanja i traženja posla, da sami učestvuju u svom zapošljavanju u realizaciji svojih biznis ideja“.

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović, otvarajući Školu, istakla je važnost preduzetništva sa aspekta države, jer otvara put ka povećanju zaposlenosti, kreiranju novih usluga i proizvoda, doprinosi time sveukupnom povećanju konkurentnosti državnog ekonomije.

„Sa druge strane, sa strane preduzetnika, preduzetništvo otvara šansu da, koristeći sopstvena znanja i ideje, kreiraju biznis po svojoj mjeri. Zato i Vlada prepoznaje značaj ove pojave u društvu i predano radi na njegovoj promociji, kako u sistemu obrazovanja, tako i uopšte u društvu“, istakla je Vlahovića, dodajući da Ministarstvo nauke nastoji da kroz različite projekte, u kojima učestvuju ili ih kreiraju, stvori okvir u kojem će preduzetnici imati priliku da istinski razvijaju svoj mikro, mali i srednji biznis na bazi svojih ideja.

O. Đ. S. B.

Sa otvaranja

RIJEČ POLAZNIKA

Anđela Lučić, učenica III razreda Ekonomsko-ugostiteljske škole u Nikšiću, objasnila je da su ona, kao i njene dvije drugarice, prvi put učestvovala u ovoj školi, budući da tek ove godine imaju predmet Eko-net, u okviru kojeg uče i razradu biznis-planova.

„Utisci koje nosim sa ove škole pozitivni su. Uvjereni sam da će informacije koje smo čuli biti od velike pomoći onima koji odluče da se bave preduzetništvom zato što mi, između ostalog, jasno bili istaknuti ciljevi koje je neophodno ostvariti. Škola je odlična prilika pripreme za buduće zapošljenje, te shvatanje pojma konkurencije“, ističe Anđela.

Nađa Četković, njena drugarica iz odjeljenja, objašnjava kako je uopšte došlo do toga da pohađaju ovu školu.

„U našoj školi je formirano preduzeće za vježbu, koje je na prethodnom takmičenju proglašeno kao najbolje u osmišljavanju slogana za jedan biznis-plan 'Veliki biznis malih majstora'. Tako je naša profesorica Natalija Kostić predložila nas tri. Iako su sva predavanja na svoj način bila interesantna, ipak, izlaganje ministarke nauke Sanje Vlahović bilo je podsticajno. Između ostalog, ona je poručila da u biznisu san nije ono što vidimo, već nešto što nam ne da da zaspimo“, prišuća se naša sagovornica.

Motivisana željom da sazna nešto novo i proširi svoje znanje, i Žana Čvorović, takode učenica III razreda ove škole, doživjela je Školu preduzetništva kao vrijedno iskustvo.

„Zahvaljujući lijepo pripremljenim predavanjima, bliže sam razumjela pojam lidera. To nije samo osoba koja predvodi u biznisu, već i neko ko napreduje u svojoj oblasti, kontinuirano produbljujući znanje i razvijajući svoje vještine“, ističe Žana.

Jelica Peković, učenica Srednje ekonomske škole „Mirko Vešović“ iz Podgorice, navodi da je između predavanja bilo vremena za razmjenu ideja i iskustava sa drugim polaznicima. „Govorilo se o preduzetništvu opšte i o liderstvu, o tome kako da sprovedemo svoje ideje, zatim, profesori sa Ekonomskog fakulteta držali su interesantna i vrlo poučna predavanja. Imali smo i radionicu, de smo u grupi radili i smišljali biznis ideje i plan putem kojeg ona treba da se sprovede“, kazala je Pekovića.

Njen drug iz škole Radoslav Razić, dodaje da je svaka grupa imala po deset članova (učenika, studenata i ljudi iz privrede). „Naša ideja je bila formiranje plantaže lavande, koja može da se uzgaja na zemljištu manje vrijednosti, ekonomska računica je održiva i tu može da se zaradi novac. Sa određenim ulaganjima može da se obezbijedi dobit dugoročno, jer iz lavande može narednih 20 godina da se crpi proizvod. Naša ideja je pobijedila, jer ostale nisu bile tržišno isplative“, rekao je Razić.

Prema njegovim riječima, poruka škole bi bila da preduzetnici treba da budu odvažni, i da će sigurno uspjeti u realizaciji svojih ideja ako vjeruju u njen uspjeh. „Važno je biti odvažan i uporan, jer preduzetništvo zahtijeva dosta vremena, i treba prihvatiti velike rizike da bi se dobila materijalna satisfakcija“, dodao je Radoslav Razić. Njegova profesorica Ana Đurović dodala je da im je ova škola dosta pomogla jer ih je „uvela u osnove preduzetništva i upotpunila već stečena znanja“.

Razgovor: Vesna Novović, direktorica beranskog Centra za kulturu

KULTURA JE IDENTITET DRŽAVE I POJEDINCA

– U posljednjih nekoliko godina, sa više od 600 programa, ova ustanova je doprinijela snažnom nadahnuću svih progresivnih ljudi i poklonika umjetničkog izraza u Beranama i čitavom polimskom kraju

– Sve bogatiji knjižni fond biblioteke „Dr Radovan Lalić“, koja radi u okviru Centra

– Najavljeno renoviranje zgrade Centra

Beranski Centar za kulturu je, u posljednjih nekoliko godina, postao važna i prepoznatljiva odrednica na kulturnoj mapi Crne Gore. Očigledan je zavidan kontinuitet ostvarenosti ove institucije.

Organizovanjem i priređivanjem programa kroz tradicionalne manifestacije, svoju produkciju, dobru saradnju sa Ministarstvom kulture, ostalim centrima za kulturu, Centrom Savremene umjetnosti Crne Gore, Narodnim muzejom, CNP-om, Kraljevskim pozorištem – Zetski dom, Gradskim pozorištem iz Podgorice i svim drugim institucijama i kulturnim i naučnim poslenicima Crne Gore i okruženja, beranski Centar za kulturu je na pravi način odgovorio na zahtjevnost svoga postojanja. U posljednjih nekoliko godina, sa više od 600 programa, ova ustanova je doprinijela snažnom nadahnu-

ću svih progresivnih ljudi i poklonika umjetničkog izraza u Beranama i čitavom polimskom kraju.

Za koje biste programske sadržaje Centra mogli reći da su bili u prvom planu?

U posljednjih pet-šest godina, u Spomen-domu vojvode Gavra Vukovića, organizovano je 60-ak izuzetno značajnih izložbi, a beranski Centar za kulturu, za to vrijeme, isijavao je i kroz stotinjak pozorišnih predstava koje su nam dohobile iz Crne Gore i regiona. Uključujući tradicionalne manifestacije (Beransko kulturno ljeto, Polimske književne staze, Diplomatska ljetnja škola „Gavro Vuković“, Beranska lira, Opštinska smotra recitatora, doskorašnje Dane dijaspore u Petnjici i novoformiranu Međunarodnu beransku likovnu koloniju „12“), u beranskom Centru za kulturu održano je osamdesetak

koncerata ozbiljne, džez, etno i drugih vrsta muzike.

Vrhovi i ondašnje Jugoslavije

Pored svega toga, pokrenuli ste i izdavačku djelatnost.

Pored obnavljanja „Tokova“ (časopis za naučna, književna i društvena pitanja), Centar je objavio i petnaestak knjiga, između ostalih, „Uramljeno nebom“ (zbirka pjesama Blage Žurić), tri knjige dečije poezije Velimira Ralevića, laureata Stare masline za 2013. godinu, a objavili smo i antologiju „Beranski tragovi“, pjesnički zbornik književnih stvaralaca koji su vezani za ovo podneblje. Mnogi od pjesnika zastupljenih u ovoj antologiji bili su vrhovi i ondašnje Jugoslavije: Radovan Zogović, Dušan Kostić, Čedo Vuković, Radnja Vešović, Vukman Otašević, Risto Ratković...

UVIJEK DOVOLJNO INTERESOVANJA: Ispred Centra za kulturu

Koliko su građani zadovoljni uslugama Centra?

OVA SREDINA ZNA DA PREPOZNA KVALITETNE PROGRAME

Uvijek može bolje. Ali, to što beranska publika dolazi u Centar za kulturu, jedan je od dokaza da ova sredina umije i zna da prepozna kvalitetne umjetničke programe. Ona umije da aplauzima nagradi pozitivnu energiju koju umjetnici donose sa sobom, a da je vibracija obostrana, potvrđuju i brojni, dragi nam gosti, koji kažu da nose sjajne utiske iz Berana.

U okviru Centra za kulturu, svoju misiju obavlja i biblioteka „Dr Radovan Lalić“. Kako ona odolijeva naletima, ne baš naklonjenog, vremena za knjigu i čitanje?

I biblioteka „Dr Radovan Lalić“ daje svoj doprinos u ukupnom kulturnom ambijentu grada, istrajavajući, u granicama svojih mogućnosti, u osnovnom postulatu svoga postojanja – ponudi bibliotečkih usluga. Knjižni fond se u posljednjih nekoliko godina, što kupovinom, što knjigama koje su poklo-

njene biblioteci, uvećao za 6.000 naslova. Biblioteka sada raspolaže sa oko 23.000 naslova, i ima oko 600 korisnika. Pošćivani su sajmovi knjiga u Beogradu i Podgorici, skupovi i seminari bibliotekara na Cetinju i druge slične manifestacije.

Život bez vrijednosti – život je bez smisla

Kako, i uz čiju finansijsku pomoć ostvarujete svoje programe?

Ponajviše u saradnji sa Ministarstvom kulture Crne Gore, putem konkursa Ministarstva kroz projekat Razvoj kulture na ševeru, a imamo pomoć i od opštine Berane, koja, onoliko koliko može, učestvuje u realizaciji naših programa. U narednom periodu, nadamo se i najavljenom renoviranju samog zdanja Centra, poslije čega ćemo, uz osmišljeniji i ljepši prostor, sa još većim elanom, ulaziti u nove programske ponude za naše građane.

I na kraju, imate li kakvu poruku?

Kultura je posebnost koja, između ostalog, predstavlja i moralne vrijednosti jednog društva, a život bez vrijednosti – život je bez smisla. Ona je identitet i države i pojedinca, a od realnih problema tranzicije, svakako, mnogo je opasnije samo pomanjkanje kulture i svega onoga što ona sa sobom nosi.

Velimir Ralević

30

Prosvjetni rad

MART

2014

BROJ

23

Izložba „Lubarda kao inspiracija“ cetinjskih i hercegnovskih učenika u više crnogorskih gradova

KREATIVNOST U PUNOM SJAJU

– Marko Gardašević dobitnik Prve nagrade stručnog žirija

– Izložba, na kojoj je prepoznat veliki talenat učenika, biće tradicionalna

Lubarda kao inspiracija” naziv je izložbe organizovane povodom četrdesetogodišnjice od smrti poznatog crnogorskog likovnog velikana Petra Lubarde, na inicijativu Fondacije „Petar Lubarda“. Izložba je sastavni dio zimskog dijela programa ove fondacije, a prikazana je na Cetinju, Herceg Novom, Baru i Podgorici. Postavku čini 40 radova učenika SLŠ „P. Lubarda“ sa Cetinja i SMŠ „Ivan Goran Kovačić“ iz Herceg Novog. Koliko se organizovano i promišljeno prišlo toj izložbenoj postavci najbolje svjedoče prethodne pripreme: učenici su posetili Narodni muzej na Cetinju đe su mogli da vide dio reprezentativnih djela Petra Lubarde, a organizovana je i radionica, u kojoj je, nakon redovne nastave, grupa zainteresovanih učenika uradila oko 50 radova u različitim tehnikama, od kojih su izabrani najbolji. Za pohvalu je i to što je učenica Teodora Sukalo osmislila vizuelni identitet izložbe, a to podrazumijeva pozivnice, plakat, katalog, diplome, zahvalnice...

Prema riječima direktorice SLŠ „Petar Lubarda“ Gordane Tomašević, umjetnička škola sama za sebe jeste jez-

SA OTVARANJA: Veliko interesovanje publike

gro iz kojeg izlazi, praktično, sve što je danas na savremenoj likovnoj sceni Crne Gore, ističući s posebnom radošću kako učenici nastavljaju školovanje ne samo na cetinjskom FLU, već i u regionu i šire. „Ima i onih koji su postigli značajan uspjeh van Crne Gore i onda su joj se vratili“.

Na samom otvaranju izložbe, profesor Radoslav Milošević Atos, nekadašnji direktor škole, sada potpredsjednik Fondacije „Petar Lubarda“, naglasio je da poduhvat i pregnuće učenika te dvije škole neće stati samo tom izložbom, već „inspiracija Lubardom nastavlja svoje

putovanje i u godinama koje dolaze“.

Posetioци su bili u prilici da u izloženim učeničkim radovima, nastalim u različitim tehnikama, već prepoznaju buduće pravce u kojima će ti mladi umjetnici ostaviti svoj trag.

J. Vukanović

UČENICI O SVOM UZORU

Marko Gardašević
IV razred, smjer grafički dizajner

Lubarda, kao jedan od najvećih crnogorskih slikara, bio mi je velika inspiracija. Mnogo ideja mi je bilo u glavi, ali mi se, na kraju, iskristalisala ona sa kojom sam osvojio I nagradu stručnog žirija.

Fondacija „Petar Lubarda“ je ovim projektom uspjela da obnovi slavu velikog umjetnika, pružila nam se mogućnost da u sklopu vannastavnih aktivnosti naučimo više o njegovom životu i radu.

Iako crnogorska likovna scena nije velika u širim razmjerama, veliki je podsticaj za nas, koji još nijesmo formirani umjetnici, da se nadjemo na njoj i pokažemo javnosti što to mi radimo i, svakako, velika odgovornost da u budućim projektima budemo još ozbiljniji.

(Dobitnik Prve nagrade stručnog žirija)

Andrea Miljanić
III razred, smjer likovni saradnik slikar

Prisustvo na likovnoj sceni je veoma značajno za mene, jer je to način da javnosti prikažem svoje shvatanje umjetnosti, u ovom slučaju, Petra Lubarde. Radeći savremenim tehnikama (fotografija, ekseri, monotipija), pokušala sam da spojim sadašnjost sa vremenom u kojem je Lubarda stvarao.

Izložba je prošla veoma zapaženo, kako od strane publike tako i od medija.

(Dobitnica Prve nagrade ispred Škole)

Marija Marković
II razred, smjer likovni saradnik slikar

Izložbe u čast Petra Lubarde su mi mnogo značile, jer sam po prvi put bila u prilici da javnosti pokažem svoje radove.

Izložbama je prethodio veliki rad u školi, organizovane su radionice u popodnevnim satima, i uz pomoć naših mentora otkrili smo nove tehnike i izrazili svoju kreativnost u punom sjaju.

U školi je bilo organizovano predavanje istoričara umjetnosti Petra Čukovića, i to nam je bila sjajna prilika da se bolje upoznamo sa likom i djelom velikog umjetnika, čije ime nosi naša škola“.

ANTOLOGIJA „PROSVJETNOG RADA“

LUIS DE GONGORA

SONET

Dok ti zlato glatko, kosu, sunce vrelo nadmašiti sjajem uzalud se kanim dok zavidno nasred polja rascvetani lep ljičan posmatra belo tvoje čelo

i dok usne tvoje, koje mame smelo, oči više traže no karanfili rani i dok ti se gordo na plećima stani vrat plemenit kao od mramora delo;

uživaj u vratu, čelu, usni, kosi, pre no to što mladost dade ti u trenu: krin, karanfili, zlato i mramor- sve što si-

ne postane srebro il' cvet koji svenu, i ne ode s tobom, slično letnoj rosi, u zemlju, dim i prah, ništavilo, senu.

Preveo:

Vladeta Košutić

– Žestoko su ga napadali i strasno branili. Danas mu je djelo treperavo, kao da je nedavno napisano, i prati šaputanje rasprave, već pomalo sramežljive o njegovoj slavi – napisao je novembra 1992. godine u svom čuvenom eseju „Pjesnička slika u Gongore“ Federico Garsija Lorka.

I zaista, pjesničko djelo Luisa de Gongore (1561–1627), najvažnijeg pjesnika stare španske poezije nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Bilo da je riječ o njegovim poemama, odama ili sonetima.

Priređuje: N. Knežević

Izložba monotipija Dejana Mirkovića u beranskom Centru za kulturu

UMJETNIČKA SNAGA OPSERVACIJE

Služeći se netipičnim slikarskim postupcima, Dejan Mirković utiskuje svoj trag u monotipiju, koja je brža od ostalih tehnika, i koja – po autorovim riječima, traži i maštu, i znanje i zanat – i sve to zajedno

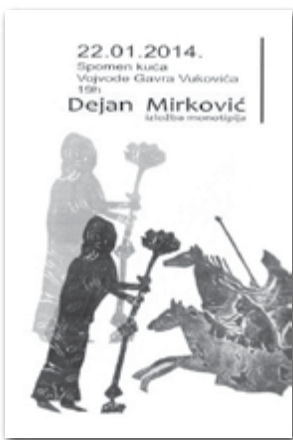
Ljubitelji likovne umjetnosti u Beranama, u spomen-domu vojvode Gavra Vukovića, uživali su u monotipijama crnogorskog akademskog grafičara Dejana Mirkovića. Mirković je rođen 1957. god. na Cetinju. Diplomirao je 1989. na FLU u Beogradu, bio je na specijalizaciji 1997/98. u Moskvi, a do sada je imao preko dvadeset samostalnih izložbi.

Postavku je otvorila direktorica beranskog Centra za kulturu, Vesna Novović, koja je, između ostalog, naglasila:

„Ovo sinhronizovano mnoštvo, u samo jednom otisku, odiše umjetničkom snagom opažanja i opservacije. Ovo su, kako neđe reče i sam Mirković, unikati sa kojima nema replika. Specifični ritmovi i govori predstavljaju se u službu nezauzastavljivog procesa kreacija i preobražaja.“

Dejan Mirković, po mnogo čemu osoben i autonoman 'otiskivač slika', kroz spajanje i pomirenje sna i jave, osvita i sumraka, upućen je na sve one slikarske discipline koje u uzajamno prepliću i čine cjelinu.

Služeći se netipičnim slikarskim postupcima, Dejan Mirković utiskuje svoj trag u monotipiju, koja je brža od ostalih tehnika, i koja, po au-

torovim riječima, traži i maštu, i znanje i zanat – i sve to zajedno“, istakla je Novović. Prisutnima se obratio sam autor.

Valja napomenuti da je u predhodnih pet godina beranski Centar za kulturu, sa nešto više od 600 programa, doprinio snažnom nadahnuću svih progresivnih ljudi i poklonika umjetničkog izraza u Beranama i čitavom polimskom kraju. Za to vrijeme, pored predstava, koncerata, književnih večeri, tradicionalnih i drugih manifestacija, spomen-kuća vojvode Gavra Vukovića bila je oplemenjena sa 60-ak značajnih izložbi. Svaka, tom nizu se priključuju i utisci na otiske grafičara Dejana Mirkovića.

V. R.

Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“ u Podgorici organizovala radionicu „Knjiga je trajanje“

IZVOR MAŠTE I KREATIVNOSTI

Učenci šestih razreda podgoričkih osnovnih škola „Maksim Gorki“, „Radojica Perović“ i „Sutjeska“ kroz zabavu, druženje i edukaciju stekli nova znanja o vrijednosti knjige. Čitali prozne i poetske radove inspirisane knjigom. Bibliotekarke poklonile članske karte za korišćenje usluga u ovoj ustanovi

Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“ organizovala je nedavno kreativnu radionicu sa temom „Knjiga je trajanje“, u kojoj su učestvovali učenici šestih razreda podgoričkih osnovnih škola „Radojica Perović“, „Sutjeska“ i „Maksim Gorki“. Kroz druženje, zabavu i edukaciju osnovci su stekli nova znanja o značaju knjige, kao izvoru mašte i kreativnosti.

U prijatnom ambijentu biblioteke, učenicima i njihovim nastavnicama crnogorskog-srpskog, hrvatskog, bosanskog jezika i književnosti, srdačnu dobrodošlicu izrazile su bibliotekarke Vjera Popović i Mirjana Žiha. One su učenicima govorile o istorijatu Narodne biblioteke, kao i mogućnostima koje ona danas pruža svojim članovima. Tako su saznali da je na mjestu današnje biblioteke, 1881. godine prvu narodnu čitaonicu osnovao pisac i tadašnji gradonačelnik Marko Miljanov, kao i da je biblioteka dobila ime po revolucionaru i pjesniku Radosavu Ljumoviću. Jedan dio sadržaja radionice bio je ispunjen igrom asocijacija, dok su na kraju učenici čitali radove napisane na temu „Knjiga je trajanje“.

„Budući da digitalna era osvaja interesovanja mladih, veoma je važno pomoći deci da razvijaju ljubav prema knjizi i da budu naša budućnost kada je o biblioteci ri-

ZA KRAJ DRUŽENJA: Članske karte na poklon

ječ“, naglasila je Mirjana Žiha, dodajući da unutar stranica knjiga stoji blago koje će ih duhovno obogatiti i odvesti u ljepši svijet pravih vrijednosti. Iz biblioteke su najavili da će radionice ovog tipa biti organizovane svakog mjeseca, te da će biti obogaćene kvizovima znanja.

U segmentu radionice posvećenom radovima, učenci ovih vaspitno-obrazovnih ustanova čitali su prozne i poetske radove inspirisane knjigom. Predstavili su se: Maša Lekić, Adla Dacić, Relja Čabarkapa, Ksenija Belada, Ishak Alivodić, Iva Petrović, Ela Kerović, Dođe Vučević, Rajna Mirković i Nađa

Marojević. Govoreći o utiscima ove radionice, Irena Kovačević, učenica OŠ „Maksim Gorki“, naglasila je da, su se pored nje lijepim tekstovima i pjesmama predstavili i njeni drugari: Mihailo Ivanović, Marko Žižić, Ana Đurović, Mia Jovanović i Ana Kažić.

„Društvo su nam pravile i televizijske, radijske i novinske ekipe. I naši nastavnici i mi govorili su o ovom lijepom događaju. Radionica je najbolji primjer zabave i učenja istovremeno. nardam se da će ih biti još puno, jer one obogaćuju nas decu, kao i cjelokupnodruštvo“, istakla je Irena. Tu su još bili i učenci OŠ „Radojica Perović“ koji su prisustvovali ra-

dionici Mija Čorović, Danilo Misita, Mladena Sošić, Luka Radusinović, Vojin Leković, Marija Vuković, Sara Bajčeta, Vladan Velimirović, Jakov Rudan i Sara Raičević.

Kraj druženja bio je u znaku lijepog poklona. Bibliotekarke su učenicima poklonile članske karte za korišćenje usluga biblioteke, uz napomenu da im, kao članovima biblioteke, čitaonica na dječjem odjeljenju može biti prostor i za istraživanje čudnog svijeta knjige, kao i mjesto de će sa svojim drugarima sakupljati materijal za seminarske radove iz određenih predmeta.

Š. B.

Zapis iz Nikšića

„AUTO NA KORZU“ NIJE STALO

Da grad pod Trebjesom nije samo metropola čelika i piva, potvrđuju klubovi, stjecišta pjesnika, književnika i slikara – „Klub knjige“ i „Zahumlje“, koji su druga kuća brojnih kulturnih pregalaca

Piše: Blagota Koprivica

Od Josipa Sladea i njegovog tlocrta prostranog Trga u Nikšiću, kakav nemaju ni mnogo poznatiji gradovi, a kojim dominira bronza, ni spomenik kralja Nikole na pomamnom „dorinu“, ubrzano se kretalo Tinovo „Auto na korzu“, objavljeno u Štampariji braće Kavaja davnih 30-tih godina prošloga vijeka. A misli, pune slobode, širile su se u „Slobodnoj misli“, znalački koncipiranoj publikaciji Stojana Cerovića, dok je i prva „Pobjeda“, pramajka svih crnogorskih glasila, tu objavljena. Sva crnogorska informativa od „Pobjede“ počinje i njoj se vraća, reformisanog i uglučanog, oslobođenoj od natruha i novinarskog balasta.

Davno je u spletu crnogorskih igara zaigran i crmnički oro na daskama „Zahumlja“ koje odolijeva vremenu i istorijskim izazovima, mijenjajući i vraćajući staro slavno ime na ponos svih članova – od podmlatka do seniorskih brojnih sekcija – sa kojim se ne mogu ravnati ni mnogi profesionalci.

Da grad pod Trebjesom nije samo metropola čelika i piva, potvrđuju klubovi, stjecišta pjesnika, književnika i slikara – „Klub knjige“ i „Zahumlje“, koji su druga kuća brojnih kulturnih pregalaca. Rijetko je koje jutro, izuzev ne daj bože, a da Dušan Govedarica-Golijanin, poznati crnogorski pjesnik, ne dođe u neki od klubova u potrazi

za svojom poetskom muzom i prvom jutarnjom kafom.

Društvo živih pjesnika

Govedarica potiče iz pitomina rodnog Čarađa i ravnih Banjana, pa nije za čudo što mu se ponekad omaknu, kao iz rukava, lirsko-deskriptivni stihovi nebudernim visovima: Njegošu, Goliji/Ako postoji, a stvarno postoji zemlja bez međe i mednika – ona neđe uspravno stoji između Somine i Vojnika.

Tek što je Dušan otvorio novine, na vratima se pojavljuje njegov sljedbenik dobrog stiha Jovica Drašković, samo što im još nije došao univerzitetski profesor dr Đoko Marković, pjesnik i slikar, autor više samostalnih izložbi. Jutro je nepredvidivo, pa bijaše, iako hronometarski tačan, malo zakasnio, slikar Vladimir-Vlado Mijušković. Morao je prethodno da obiđe likovnu radionicu u Sportskom centru. Vlado, slikar prva liga, likovni pedagog – Gvozdoz učenik, iza sebe ima desetina značajnih izložbi, od kojih su neke i internacionalne, najprijetnije se oseća u društvu sa dobrim pjesnicima: Dušanom, Jovicom i Danilom Mijatovićem koji pucaju „Autom na korzu“ iz Šipačna do „Kralja“, kako valja – petnaestak kilometara. Danilo, inače poznati prosvjetni radnik, nakon penzionisanja, napravio je preokret – revoluciju u svom poetsko-kritičkom stvaralaštvu. Sa njegovog književnog štafelaja go-

tovo svake godine sklizne nova knjiga, zborničke sadržine najznačajnijih crnogorskih, generacijski bliskih, pjesnika. Do sada ima objavljene desetak vrijednih zbirki poezije i pet-šest hrestomatija o piscima crnogorskog literarnog podneblja. Danilo je zaljubljenik u slikoviti okoliš i vrhove Vojnika i okolnih planina, a u mladosti bio je lovac na divlje pčele, pa je tako siljevnula pjesma „Pčelinja kuća mala“, posvećena kumu Musi Đukanovu. „Jedna pčelinja kuća mala/Ni u snu nije sanjala/Da bi se toliko prevrtala/I, opet – zdrava ostala/“.

Mnogo napisao, malo objavio

Nakrivio Danilo sa štampom, nosi veliku torbu punu knjiga i rukopisa da podijeli i recenzira, kad na Trgu, između „Kralja“ i Fontane, sustigovše ga dva starija, ali nikad oronula pjesnika: Savo Matović i profesor Živko Vujović. Profesor Živko – priča za sebe, po dobru pamti ga Bosna i Hercegovina, Tehnička i Ekonomska škola u Nikšiću, veliki banjalučki pisci Risojević i Pavlović koji inspirisali su ga da objavi pjesnički prvijenac. I tu je stao. A mnogo godina kasnije, objavi (najuspjeliju monografiju škole „Jovan Gnjatović“, u tom žanru), a u rodnom mu Vračenićima, na granici Crne Gore i Hercegovine. Savo Matović-Banjanin, mnogo je napisao, a veoma malo objavio. Brda rukopisa čekaju bolja vremena, ako ih dočekaju...

Da nije radni dan, odnekud bi se pojavio i Nikola Nenezić-Čudesni, autor zbirke erotske poezije, i Božo Đuranović, bard deseteračke poezije, istorijskih romana i drama. Može svaki čas da naleti i Budo Vuković. On je slobodni strijelac, autor zbirke „Kladnje“.

Dolaze mlade snage

U Tinovom „Autu na korzu“ korzira četa književnika i nekoliko dama uglednih književnica: Milica Bakrač, za koju je dovoljno kazati Milica laureatkinja, a ne prebrojavati joj nagrade i priznanja. Jelena Mededović, po stilu i manirima podseća na Kasiju i antičke spisateljice, slikarke, likovni pedagog, autorka više knjiga proze i poezije, od kojih je najpoznatija „Itana“, zbirka pripovijedaka čehovljevske stila i tematike, a koju je akademik Žarko Đurović uvrstio u hrestomatiju „Ženski vidokruzi“. Jelenina kolegica, bivša nastavnica Ruža Zeković, ima više publicističkih knjiga o crnogorskim herojima NOB-a i brošura o ljekovitom bilju na tlu Crne Gore. Ona od ljekobilja pravi meleme, medikamente i masti, kao da nosi gen romanjskog travara Jova Mijatovića.

Nezauzastavljivo je „Auto na korzu“, guraju ga i pokreću mlade snage –perpetuum mobile, brigade junosa literarnih sekcija svih škola nikšićke regije, te nije nikakvo čudo što živi krilatica: U Crnoj Gori svaki dru-gji je pjesnik... Neka bude tako.

31

Prosvjetni rad

MART 2014
BROJ 23

U Danilovgradu održano autorsko veče Milorada Stojovića, poznatog crnogorskog književnika, esejiste, pozorišnog pregaoca

SVJESTAN ODGOVORNOSTI PREMA UMJETNICKOM DJELU I VREMENU

– O Stojoviću govorili: akademik Sreten Perović, i književnici Borislav Jovanović i Vlatko Simunović

– Teško je pronaći drugu stvaralačku ličnost koja je u posljednje pola vijeka djelovala kao Stojović, sa toliko umještosti, ljudskog i građanskog dostojanstva, odlučnosti i strateške opredijeljenosti za unapređenje i jačanje institucija crnogorske nacionalne i multinacionalne kulture

Veče Milorada Stojovića, poznatog crnogorskog književnika, esejiste, pozorišnog pregaoca, antropičara održano je nedavno u Danilovgradu. Bilo je to, inače, prvo gostovanje Milorada Stojovića u danilovgradskom Kulturnom centru, čija je prepuna sala, tom prilikom, na svoj način govorila o zainteresovanosti publike za njegovo djelo. O Stojoviću su, pored Žarka Mališića, koji se obratio prisutnima u ime Centra za kulturu, govorili književnik i kritičar Sreten Perović, i književnici i publicisti Borislav Jovanović i Vlatko Simunović. Govoreći o ličnosti i stvaralaštvu Milorada Stojovića, akademik Sreten Perović je, između ostalog rekao:

„U arealu crnogorske kulture teško je pronaći drugu stvaralačku ličnost koja je u posljednje pola vijeka djelovala kao Stojović, sa toliko umještosti, ljudskog i gra-

PROTIV MITOMANSKIH ZABLUDA

Milorad Stojović, pripada onom manjem broju crnogorskih diplomiranih studenata Beogradskog univerziteta koji su se, i pored znatne stručne ili književne afirmacije u ondašnjoj jugoslovenskoj prijestonici – vratili u domovinu, u svoju Crnu Goru, i decenijama doprinosili razbijanju mitomanskih zabluda: o izmišljenoj istrazi poturica u Crnoj Gori, o tragičnoj pogibiji srpskog carstva na Kosovu i, navodno, preseljenju Crnogoraca sa tog krvavog polja u ove slobodne planine, o naknadno doseljenjem, simbolično uvođenom u školstvo i kalendare crnogorskoga naroda, o navodno istom jeziku, istoj crkvi, o navodno istom narodu, pa i pretpostavljeno – istoj državi, istakao je Perović.

danskog dostojanstva, odlučnosti i strateške opredijeljenosti za unapređenje i jačanje institucija crnogorske nacionalne i multinacionalne kulture. Ako je i bilo njemu ravnih po patriotizmu i rodoljublju, po mudrom i sistematičnom odnosu prema društvenim procesima u Cr-

noj Gori – sigurno nije. On je, u tom pogledu, imao pretka u genijalnom kulturologu i polihistoru profesoru Ratku Đuroviću.

Mi smo sa Stojovićem uvijek bili i pametniji i mudriji, i pouzdaniji i stameniji, i onda kad smo bili slabije hranjeni, a samo svo-

MILORAD STOJOVIĆ JE ČOVJEK DUHOM OKRENUT CRNOGORSKIM KNJIGAMA: Sa večeri

jim samopouzdanjem i znanjem izdašnije branjeni. On je, kao malo stariji, bio tu da nas, ponekad, i ukori i da nas, u našoj brzopletosti – uspori, ali nikad da naše bujno maštanje ospori“, kazao je Perović.

Prevaziđene tradicionalne poetike

Borislav Jovanović je govorio o Miloradu Stojoviću, kroz vizuru njegovih dvo-tomnih izabranih djela „Tragom vremena“ i „Pisali su mi“, koja su, prema Jovanovi-

ću, prava prilika da se sagleda i potvrdi uloga Milorada Stojovića kao književnog kritičara, historičara književnosti, pozorišnog kritičara, članka Biblioteke „Luča“, urednika časopisa „Stvaranje“, u prošloj crnogorskoj književnosti i kulturi.

„Književno-kritičko vjeruju Milorada Stojovića, paralelno sa etičkim konceptom književnog djela, preferiralo je i smjelije okretanje estetskog vizuru njegovih dvo-tomnih izabranih djela „Tragom vremena“ i „Pisali su mi“, koja su, prema Jovanovi-

No, i s Njegošem i bez Njegoša, vrijeme u kom su nastajali Stojovićevi tekstovi podrazumijevalo je – nagovještavalo – sve radikalniji raskid sa nametima dogmatskog i utilitarnog shvaćanja ljudske likove i atmosferu pritaženog dinamizma, nemira i neukroćenosti. Nerijetko, umjetnica sve to postiže kroz sjetno-ironijski vizir, s jedne strane, dok, s druge, kroz blage pastelne nanose boje obdržava izvjesnu harmoniju likovnih tonaliteta.

U umjetnosti danas, kao uostalom i kroz istoriju, autentičnost je teško postići. Bojana Bogavac je na tom putu, izgleda, savladala osnovne prepreke. Otuda s pravom izgovore riječi prilikom otvaranja njene izložbe: „U generaciji koja je strah od smrti prevazišla strahom od života, generaciji koja lični doživljaj pretvara u statusni simbol na društvenim mrežama i cinizam pretvara u malograđanski manir, koliko za ista ostaje prostora za autentičnost?“

Bez obzira koliko bili, kao publika ili kritičari, u kontekstu navedenog pitanja, kad je o radovima Bojane Bogavac riječ, njih zasigurno obdržava sigurni likovni potez, sa izrazitim smislom za perspektivu.

J. Vukanović

no-kritičke vidike“, kazao je Jovanović.

Na zajedničkom poslu

Osvrćući se na stilistiku i kritičarsku kompetenciju Milorada Stojovića, Vlatko Simunović je naglasio: Ne bi bez Milorada Stojovića crnogorska književnost kakvu danas poznajemo postojala, jer knjige ne mogu da postoje bez čitalaca a Milorad Stojović je čovjek duhom okrenut crnogorskim knjigama, jedan od rijetkih čitalaca crnogorskih knjiga. Mnoge bi bez njega ostale nepoznate.

Za razliku od tumača koji misle da umiju da čitaju i vjeruju da je čitanje lak i rutinski posao, Stojović u svojim studijama, kritikama i esejima demonstrira kako se pravilno, kreativno i racionalno čita. Njegov primjer dokazuje da je knjizi dovoljan i jedan čitalac, ako je pravi i teži prosvjećenju. Kad čitate njegov esej o prozi Nikole Lopičića, ili onaj pisan povodom devedesetogodišnjice rođenja Mirka Banjevića, shvatate da se tu uspostavlja nesvakidašnji nivo komunikacije pisca i čitaoca, da nije važno ko je pisac i ko je čitalac, shvatate da su se našli na zajedničkom korisnom poslu. Lopičić i Banjević pišu, Stojović čita. Jedni bez drugih ne mogu. Naravno, i Lopičića i Mirka Banjevića čitali su mnogi. Neki među njima i briljantno. Uvodeći ta dva autora kao primjer Stojovićevog umijeća interpretacije književnih tekstova, htio sam reći da bi se sve važno za ta dva velikana crnogorske književnosti mogla znati i da drugih tumačenja ni prije ni poslije Milorada Stojovića nije bilo.

Prema piscima, Stojović se odnosi s poštovanjem. Crnu Goru i njene vrijednosti afirmiše na egzaktan način, sagledavajući duhovno nasljeđe na čijim temeljima izrasta autohton umjetnički čin – univerzalnom optikom i metodama nauke o književnosti. Stalo mu je prevashodno do afirmacije onih elemenata koji djelo pisca čine trajno aktualnim, neprolaznim u vremenu“, mišljenja je Simunović.

J. Vlk.

INTERPRETACIJE BEZ PRESEDANA

„Ko god je čitao njegove knjige i tekstove, zna da su poseban predmet pažnje Milorada Stojovića društveno-istorijska uslovljenost djela, etika i estetika. Svjestan odgovornosti koju njegovi tekstovi imaju i pred umjetničkim djelom i pred vremenom, on ne koketira sa antitradicionalističkim pristupima u izučavanju književnog djela. Kao aktivan tumač i propagator istinske umjetnosti, drži se temeljnijih načela. Prvo među njima glasi: „Interpretiraj bez predrasuda“. Zato se Milorad Stojović ne ustručava da oda priznanje. Iz istog razloga se ne libi (i ne propušta priliku) da slabosti etabliranih književnih veličina nazove pravim imenom. Ne fali mu ni znanja ni hrabrosti, njegovi su radovi uvijek metodološki i stilski besprijekorni. On je jedan od onih koji se cijeloga života držao one antičke regule, po kojoj za svaku napisanu stranicu treba pročitati stotine tuđih“, riječi su Vlatka Simunovića.

U Perjaničkom domu u Podgorici kolaži Bojane Bogavac

JASNA LIKOVNA PRIČA

U njenim kolažima indukovana je izražajna matrica nove kulture – rokenrola, muzičkih video-spotova, horor filmova, s jedne strane, i s druge, na psihološkim premisama današnje civilizacije, čiji sinonim prepoznajemo u haotičnoj urbanizaciji, čovjekovom sve dramatičnijem otuđenju i sveopštoj virtuelizaciji današnjeg društva.

Kolaži, slike, crteži, ilustracije Bojane Bogavac, crnogorske slikarke mlade generacije, izloženi nedavno u Perjaničkom domu u Podgorici, bili su istinski osvježene za publiku. Estetika njenog likovnog pisma počiva, bez sumnje, na savremenom kulturološkom konceptu koji pretpostavlja, prije svega, novu nesputanu energiju i kreativnost u percipiranju svijeta i života. Izvan tradicijskih nanosa i prepoznatljivih narativnih sklopova, njeni radovi odišu čistom ekspresijom, živom, dinamičkom senzibilnošću i energičnošću, po čemu se inače prepoznaje filozofija mlade generacije danas.

Otuda je u njenim kolažima indukovana izražajna matrica nove kulture – rokenrola,

la, muzičkih video-spotova, horor filmova, s jedne strane, i s druge, na psihološkim premisama današnje civilizacije, čiji sinonim prepoznajemo u haotičnoj urbanizaciji,

čovjekovom sve dramatičnijem otuđenju i sveopštoj virtuelizaciji današnjeg društva.

Kolaže Bojane Bogavac možemo svrstati u tri cjeline: oni vezani za ilustracije dječjih knjiga u kojima, kako naglašava Ljubomir Đurković, „Bojana postiže vrlo maštovitu bajkovitost, primjerenu uzrastu onima kojima je namijenjena“; drugi se odnose na dizajnerska rješenja knjiga za odrasle, koji, prema Đurkoviću, sugerišu njen vlastiti čitalački doživljaj, ali ostavljajući mogućnost i drugima da ih prepoznaju i dožive na svoj način; u trećem spektru

Bojana Bogavac je rođena 1986. godine. Diplomirala je na specijalističkim studijama grafičkog dizajna na Akademiji likovnih umjetnosti na Cetinju (mentor Mile Grozdanić). Dobitnica je Godišnje nagrade za slobodni crtež 2006/2007, kao i nagrade za izradu idejnog rješenja web stranice Akademije. Kao grafički dizajner i ilustrator, angažovana je na poslovima grafike knjige i ilustracije u Zavodu za udžbenike Podgorica. Izlagala je u Novom Sadu, Zagrebu, Herceg Novom, Kotoru, Beogradu, Podgorici...

Iz istorije crnogorskoga školstva: 150 godina škole u Velici

NAJSIGURNIJI PUT DO ZNANJA BISTRI UM, UPORNOST I AMBICIOZNOST

– Ove godine obilježava se još jedan iznakažan datum crnogorskoga školstva: pouzdano se zna da je prva (četvororazredna) škola u Velici, pod Čakorom, postojala 1864. godine, a po nekim podacima, i nekoliko godina ranije (Branko Jokić: *Koliko je stara škola u Velici, Prosvjetni rad, 1983*);

– U početku je nastava izvođena u privatnim kućama (Rada Mikića i Arsenija Jokića), a prva namjenska zgrada za školu podignuta je 1887. godine, na imanju Arsenija i Spasoja Živaljevića (malo niže od sadašnje lokacije);

– Nakon Prvog svjetskog rata i ženska deca pohađala četvororazrednu školu;

– Neposredno poslije Drugog svjetskog rata veliki broj Veličana stekao univezitetске diplome, magistrature, doktorate...

Piše: Branko Jokić

U Knjaževini Crnoj Gori, osnovno (četvorogodišnje) obrazovanje bilo je obavezno. Ali, u uslovima neprestanih ratova i siromaštva, iako su Veličani i tada veoma cijenili školovane ljude, škola nije redovno radila, pa su je pohađali i stariji koji su istovremeno o ramenu nosili puške. Broj đaka je zavisio od tih ratno-mirnodopskih prilika. Na primjer, kretao se: 1898. godine od deset do 45, 1900. godine bilo ih je 33, od 1901. do 1903. godine od četiri do 29, od 1904. godine do Balkanskih ratova najviše – 40. Tada je škola prekinula rad i, mada sa manjim brojem đaka, obnovila ga uoči Prvoga svjetskoga rata, a nastavila i u vrijeme austrougarske okupacije.

Među učiteljima, od polovine 19. vijeka pa do balkanskih ratova, bili su i Veličani: pop D Mitar Popović, Krsto Radulović, Jefto, Milutin, Rade, Mihailo i Novica Popović, Vuksan Đ. Gojković, Pavle Knežević, Jelena Veljović (Popović-Knežević), Radule Stamatović i drugi. Svi su imali završene bogoslovsko-uciteljske ili uciteljske škole.

Cio dan čitao i pamtio

Da je škola bila „jaka“, svjedoči i Milić Zakov Jokić u svojim memorskim bilješkama. On je 1920. godine

gde su pijavice...“ I – tako je „ređao“, sve do kraja, svih 54 strane, a da „nije zapeo“. Bio je ponosan kada su na pitanja „čije je ovo dijete“, učitelji odgovarali „Zaka Jokića“, pa mu se tako obimna „deklamacija“, čiji je sadržaj za njegov način života (za veličku realnost) u potpunosti bio apstraktan i besmislen, posrećila: svi su Zaku zborili da „ovako bistro dijete mora da šalje na dalje školovanje“. Što se i dogodilo...

U Novšiću (koje je poslije Balkanskih ratova bilo u sastavu veličke opštine) školska zgrada je izgrađena 1948. godine (na ekspoprisanom imanju Rama M. Mehovića, Bajrama A. Mehovića, Kasima Mekulovića i Bajrama R. Bučevića).

Od velikog značaja škola u Murini

Sve generacije Veličana s kraja 19. i početka 20. vijeka uglavnom su završavale četiri razreda, ali malo ih je nastavljalo školovanje. Zato je za masovnije (dalje) školovanje poslije Drugoga svjetskoga rata od velikoga značaja bila osmogodišnja škola u Murini, koja je osnovana 1953. godine (tamošnja četvororazredna škola prerasla je u osmorazrednu). Ona je školske 1956/7. imala blizu 600 đaka, i njihov broj se uvećavao da bi, sredinom sedamdesetih godina, narastao čak na oko 750...

Učitelji i upravitelj škole Mihailo Popović, sa svojim četvrtim razredom, 1923. godine (Iz privatne arhive Branka Jokića)

le završilo i u Skoplju, Beogradu, na Cetinju i drugim mjestima. Prvi Veličanin koji je završio Bogoslovsko-uciteljsku školu u Prizrenu (1880. godine, u sedmoj generaciji) bio je Savo Gojković Veljović. Sedam godina kasnije, tamo je maturirao i Jefto M. Popović, a potom još nekoliko Po-

vić. Prvi svjetski rat im je prekinuo školovanje, pa su nastavili tek nakon prisajedinjenja Crne Gore Srbiji, 1923. godine. Narednih godina, u Peći, koja je bila oblasni centar (Metohije, u Banovini zetskoi) i kojoj je na razne načine „gravitirala“ i Velika, bilo je sve više veličkih gimnazijalaca. Među njima Živaljevići: Radisav Milovanov, Branko Maksimov, Milorad Radisavov i Ljubo Radosavov, Mikići: Golub Nikolin, Vladimir i Mladen Kostadinovi, zatim, Radisav i Vojo Sava Paunovića, Milan (Mikov) Stešević (iz Bjeluhe) i Milić Zakov Jokić (iz Volujaka). Kasnije i Milutin (Zakov) Jokić, Miloje Jokić i još neki.

U doba socijalizma – ravnopravnije školovanje

Istovremeno je počelo i interesovanje za univerzitetске studije. Poslije Ilije Vučetića (koji je krajem 19. vijeka studirao teologiju i filozofiju na Duhovnoj akademiji u Petrogradu), prvi fakultetski obrazovani Veličani bili su: Golub Nikolin Mikić (završio pravo u Subotici, 1923. godine), Rade Maksimov Živaljević (završio pravo, u Beogradu, 1926. godine) i Radisav Savov Paunović (završio slavistiku 1926. godine). Potom su studije završili i sinovi penzionisanoga pukovnika i komandanta Gornjovasojevičke brigade (poslije Radomira Vešovića) Kostadi-

PREKO STOTINU VISOKOOBRADOVANIH VELIČANKI

Ženska deca, mada u malome broju, počela su da pohađaju četvororazrednu osnovnu školu nakon Prvoga svjetskoga rata, a kasnije ih je bilo koliko i muških, u nekim periodima i više. Ali, nastavak školovanja za njih je bio nezamisliv – iz materijalnih razloga i tradicionalnih shvatanja da „žensko ne valja slati u školu“... Prve Veličanke koje su prije rata pohađale gimnaziju bile su Radmila Radeva i Milosava Radosavova Živaljević. One su i prve koje su završile fakultet – Radmila medicinski (1952. godine) a Milosava je postala profesor geografije (1953. godine). Desetak godina iza rata, nova generacija đevojaka je završila osmogodišnju, a potom i srednje škole – ekonomsku Milijana Tomice Gojković i Stanija Čana Milenkova Vuković, a gimnaziju Lela i Beba Ratkove Jokić. Fakultet je tada završila Milosava Miloševa Knežević. Tek 15-tak godina kasnije, bilo je više visokobrazovanih Veličanki, a sada ih je preko stotinu...

na Mikića – Vladimir (medicinu) i Mladen (pravo, na Sorboni). Radisav Milovanov Živaljević završio je krajem tridesetih godina dva fakulteta – pravo u Beogradu, i ekonomiju u Subotici. Između dva rata, pravni fakultet završili su i sinovi Jefta Popovića, Svetislav i Svetomir, i Vojo Savov Paunović...

Uglavnom su se školovali sinovi imućnijih... Zato, ma koliko to bilo „grubo rečeno“, puna istina je da je, u cjelini gledano, svim Veličanima (u socijalno-materijalnom smislu) ravnopravnije školovanje, tj. taj veliki „prozor u svijet“, omogućen nakon Drugoga svjetskoga rata, odnosno u doba socijalizma. Nekoliko godina kasnije, fakultete su završili Miroslav Popović, Vlasto, Momčilo i Velimir Knežević, Ljubomir, Milorad, Radmila i Milosava Živaljević, Gojko Gojković, Vujadin G. Jokić, Drago Petrović, Vlado Vučetić, Komnen Knežević, Borislav V. Jokić, Dragutin R. Stešević, Milan LJ. Jokić i drugi. Potom (narocito krajem šezdesetih godi-

na), nove generacije su, prosto, masovno krenule na visoke škole, pa ih je na stotine steklo univerzitetске diplome, raznih struka, a blizu stotinu i doktorate, magistrature i specijalizacije.

Riječju, podaci o obrazovanju Veličana i njihovome masovnome sticanju srednjoškolskih, a potom izuzetno velikoga broja fakultetskih diploma, zadivljujući su. Kada se imaju u vidu opšti životni uslovi poslije Drugoga svjetskoga rata, siromaštvo, udaljenost osmogodišnje i srednjih škola, te (iz raznih razloga) nedostupnost fakulteta, oni su, prosto, nevjerovatni. Ali, za one koji poznaju bistar um, karakter, upornost, ambicioznost i druge osobine Veličana, nijesu i previše iznenađujući. Nakon što su im precizni stoljećima čuvali slobodu i ujedinili se sa Crnom Gorom, to je najveći pojedinačni i zajednički uspjeh Veličana u čitavoj dosadašnjoj istoriji, i njime se može pohvaliti rijetko koji drugi kraj, posebno selo.

Zgrada škole u Velici, podignuta poslije Drugoga svjetskoga rata

pohađao četvrti razred kod učitelja Pavla Kneževića. Između ostaloga, piše kako je učitelj „zadavao svim đacima neku pjesmicu koju je trebalo odeklamovati“ u nekoj svečanoj prilici. Njemu je, iz knjige *Deklamator*, „koja je bila debela oko 15 santimetara“, izabrao pjesmu *Berber Trajko*. Imala je 27 listova, odnosno 54 strane, pa je „pocio dan čitao i pamtio“ i kada je, na Svetoga Savu, „sva Velika došla kod škole“, popeo se na improvizovanu binu i „deklamovao...“ *Ponedjeljak je, danas se niko ne brije / Ali meni, ipak, dugo vreme nije. // Dok dovedem u red moje brijalice / i promenim vodu*

Srednje obrazovanje najviše je podrazumijevalo završavanje Bogoslovsko-uciteljske ili Učiteljske škole, pretežno u Prizrenu. Ali, nekoliko Veličana je učiteljske škole

povića... U prvoj generaciji novoosnovane beranske gimnazije, školske 1913/1914. bio je i Bogdan A. Radević, a u Peći Radisav Savov Paunović i Rade Maksimov Živalje-

BROJ ĐAKA S VREMENOM RASTAO

Broj đaka u veličkoj školi s vremenom je rastao, pa ih je 1920. godine bilo 120, a između dva svjetska rata i više. Prvih dana poslije oslobođenja, 1945. godine, Veličani su sopstvenim radom adaptirali u ratu zapaljenu školsku zgradu koja je već školske 1945/1946. počela rad. Najprije dva, potom četiri, a 1959/60. bilo je čak i pet odjeljenja. Do 1980. godine učitelji su bili: Bogdan Knežević, Ilija Radević, Ivan Dedović, Momčilo Čulafić, Božo Čukić, Vlajko Radević, Milorad Ugrenović, Milić Jevrić, Vojo Knežević, Vojo Tomović, Vuksan Tomović, Borislav Ljutić, Petar Stanisavić, Milo Laban, Mulutin Garčević, Slobodanka Novović, Milica Bandović, Dragica Komatina, Veljko Simonović, Natalija Rajović, Todorica Šoškić, Stanoje Jokić, Dafina Laban, Jezdimir Zogović, Branko Jokić, Momčilo Šoškić, Radojko Gojković i Radmila Petrović.

ĐUKIĆ (MUJO) VUKIĆ

Nedavno je u Rožajama, poslije kraće bolesti, prestalo da kuca plemenito srce uglednog prosvjetnog radnika Vukića (Muja) Đukića, nastavnika crnogorskog-srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti. Vukić je rođen 1945. godine u selu Babino kod Berana. Tu je završio osnovnu školu, gimnaziju u Bijelom Polju, a Višu pedagošku u Prizrenu. Svoj radni vijek započeo je u Petnici, a poslije godinu dana nastavio u Rožajama, de je radio do penzije.

Od samog početka pokazao je volju za radom, odgovornost i stručnost. Odnosom prema svojoj struci stekao je veliki ugled u sredini u kojoj je radio. Volio je svoje učenike i maksimalno se trudio da ih motiviše, da budu još bolji i uspješniji. Za postignute uspjehe u pedagoškom radu uvijek je dobio visoke ocjene od nadležnih prosvjetnih organa. U nastavi i u vannastavnim aktivnostima davao je nesebično sebe, a za uspješan rad dobijao je pohvale i priznanja. Živio je čarno i skromno, pokazavši na djelu brojne vrline i najljudskije osobine: plemenitost, poštovanje, dobrotu, uzorni, stručni entuzijazam i posvećenost pedagoškoj misiji.

Kolektiv OŠ „Mustafa Pećanin“ pamtiće ga onakvog kakav je bio – vedar i pun elana. Njegov čestiti lik ostaće vječno i nezaboravno u pamćenju njegove porodice, brojnih generacija njegovih učenika, njihovih roditelja i svih koji su ga poznavali.

Fadil Kardović

VUKOSAVA AŠANIN

Čitav svoj radni vijek, ili bolje reći, čitav život je posvetila školi, deci, njihovom vaspitanju. Svoju učiteljsku misiju počela je u Osnovnoj školi u Kruševu, kod Pljevalja, a od 80-ih godina u Podgorici, u OŠ „Maksim Gorki“.

Učiteljica Vukica, ili Vuka, kako su je mnogi oslovljavali, toplinu svog srca gajila je i pružala dragim osobama, svojim đacima i kolegama koji su to odavno kod nje prepoznali, cijenili i voljeli. Đaci su zauzimali posebno mjesto u njenom srcu. Voljela ih je iz dubine duše, razumijevala ih, poštovala. Utkala im je zrno znanja koje je raslo kroz život i od mnogih stvorilo vrhunske stručnjake i, što je najbitnije, dobre ljude. Kod njih je uvijek tražila i, po pravilu, nalazila samo najbolje. Nestala je obično praštala. To su oni znali da zapaze i da joj uzvrate toplinom, iskrenom ljubavlju i poštovanjem.

Pokazalo se to i u času oproštaja od nje, koji nije bio znak obične, protokolarnе pažnje, već velika zahvalnost za sve što je bila i što ju je krasilo kao velikog pedagoga i čovjeka.

Šećanje na našu Vuku vrijeme ne može izbrisati, jer je ostavila dubok trag de je živjela i radila. Svjedoci tome su brojne generacije koje je izvela na pravi put i naučila ih mnogim ljudskim vrijednostima koje se ne uče kao lekcija, već se pokazuju primjerom.

Kao svijetao primjer i čovjeka i prosvjetnog radnika, Vuka će zadugo nastaviti da traje i u svojoj porodici i u kolektivima u kojima je radila, i među generacijama koje je učila i vaspitavala.

Kolektiv Osnovne škole „Maksim Gorki“, Podgorica

34 AMELA LUKAČ

U Rožajama je, februara ove godine, preminula Amela Lukač, pedagog OŠ „Donja Lovnica“.

Amela je rođena 1974. godine u Rožajama. Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, završila je u Prištini.

Radni vijek započela je kao pedagog u OŠ „Donja Lovnica“, Rožaje 1998. godine, i tu ostala do kraja života.

Zapamćena je kao uzorna radnica koja je savjesno i marljivo obavljala svoje poslove.

Amela će ostati u šećanju i srcima radnika, učenika i mještanina Donje Lovnice po svojoj skromnosti, humanosti, poštenju, pravičnosti, kolegijalnoj saradnji, ljubaznosti i drugarstvu.

Amela je bila osoba velikog srca, jer je znala voljeti, davati i opraštati. Bila je i ostaće uzor svima nama. Riječ hvala je nedovoljna u odnosu na ono što mi njoj i njenim djelima dugujemo.

Poštovana Amela, postoji nešto što nikad umrijeti neće, a to je ljubav, ponos i šećanje na tebel

Kolektiv OŠ „Donja Lovnica“

SVETOZAR ZEKOVIĆ

Januara ove godine iznenada je preminuo profesor fizičkog vaspitanja Svetozar Zeković.

Zeković je radio 25 godina kao nastavnik fizičke kulture u OŠ „Božidar Vuković Podgoričanin“ u Podgorici. Za to vrijeme ispratio je brojne generacije osnovaca. Razvijao je kod njih takmičarski duh, što se pokazalo pozitivnim u njihovom daljem školovanju i životu. Njegovi nekadašnji učenici, Arso Milić i njegova sestra Milica, bili su prvaci Evrope u džudou. Na prošlogodišnjem republičkom takmičenju u malom i velikom fudbalu, sa svojim učenicima osvojio je prvo mjesto, kao i na međunarodnom turniru u Priboju. Salu fizičke kulture u školi „Božidar Vuković Podgoričanin“ krasi tri pehara, dvije zlatne medalje i mnoštvo plaketa, koje je sa svojim učenicima dobijao na raznim takmičenjima.

Kao srednjoškolac i student, igrao je fudbal i rukomet u brojnim klubovima u Crnoj Gori, a i u rvanju je postizao zavidne rezultate. Na skijama je prokrstaro brojne planine, a spustove je uspješno pravio na Popovoj Šapki, Durmitoru, Bjelasići i Krnovu. Gusle je zavolio još kao đak u OŠ „Bogdan Kotlica“, u Boanu, kod Šavnika. Kao student, na prvenstvu mladih guslara Crne Gore u Nikšiću osvojio je prvo mjesto. Od tada, pa do kraja, drugovao je sa ovim drevnim narodnim instrumentom. Sa književnikom i profesorom mr Slobodanom Čurovićem osnivač je guslarskih društava „Mina Radović“ i „Petar Kršikapa“, kao i guslarske škole za mlade talente. Snimio je preko dvadeset cd-ova i kasete raznovrsnih epskih pjesama. U kolektivu i među učenicima bio je veoma omiljen. Bio je veliki pobornik takmičarskog duha na svim poljima, kao i istine, marljivosti i odgovornosti. Zastupao je pedagoško pravilo da se samo uz brigu o zdravom tijelu razvija i zdrav duh učenika.

Miodrag Čabarkapa

LJILJANA NOVOSEL

Nedavno nas je napustila naša kolegica Ljiljana Novosel. Rođena je 1948. godine u Beogradu, de je i završila Višu pedagošku školu – Odsjek hemija.

Ljubav ju je dovela u Crnu Goru, pa se prvo zaposlila u OŠ „Radojica Perović“, da bi 1987. godine prešla u OŠ „Milorad Musa Burzan“, de je radila sve do penzionisanja, 2008. godine.

Ljiljana Novosel je ostavila iza sebe 30 generacija učenika koji će je pamtiiti kao strogu, ali pravičnu nastavnicu.

Onu čuvenu krilaticu – ljubav je hemija, ona je okrenula u – hemija je ljubav. Strpljivo i sa razumijevanjem uvodila je učenike u osnovne tajne svog predmeta i pripremala ih za dalje školovanje.

Ne traje ljudski vijek koliko čovjek živi, nego onoliko koliko je svojim djelom označio svoje trajanje. A poštovana kolegica Ljilja Novosel to sigurno jeste.

Ilija Pavićević

KOMUNA

(Br. 9, 2013)

Časopis za lokalnu samoupravu i njegovanje baštine „Komuna“ i u ovom broju objavljuje interesantne i korisne članke iz ove oblasti. Tako, u uvodniku, Andrej Nikolaidis objavljuje članak o ulcinjskom Starom gradu („Pod Bidnijevim tabanima“), dok mr Željko Rutović („Pišem ti pismo“) i Slobodan Vuković („Drumom jezdi karoca bez konja“), podsećaju na pismo, odnosno poštansku tradiciju, kao daleku ekspresiju prostora zaboravljene intimne slobode. Strane označene kao *Šećanja* posvećene su pjesniku Radovanu Zogoviću i brigadiru Ficroju Makleju, o kojima su pisali Dejan Vuković i Miraš Martinović. Tu su i priloge Branke Bogavac, Marijana Maša Miljića i Jovana Stamatovića o prvim crnogorskim iseljenicima u južnu Ameriku, Dadu Đuriću, slikaru, za vrijeme njegovog boravka u Parizu, te stoljeću od rođenja legendarnog revolucionara Ljuba Čupića. O tzv. „sevaplijskom kamenu“ u haremu Hadži-Ismailove džamije („Od srca i sevapa kamen“), kao važnom segmentu istorijske baštine Nikšića, pisao je mr Sait Šabotić, dok je Novak Rutović („Heroina mrkih planina“) pojašnjava pojam planinke, žene koja je, osim pripremanja mliječnih proizvoda, muže i čuvanja mlijeka, u seoskom višestrukom domaćinstvu imala mnogo veću i značajniju ulogu. Senad Sejđović piše o zanatstvu Roma u Crnoj Gori („Prešutni monopol za čergare“), mr Vladan Lalović o interesantnim otkrićima arheoloških istraživanja Svača, („Svač nameti svih osvajača“), srednjovjekovnog urbaniteta nadomak Ulcinja, o osnivanju Vojno-pomorske luke Arsenal („Arsenal za krišku kruha“), Miroslav Marušić, te Zoran M. Zečević o 100 godina od prvog leta aviona u Crnoj Gori („Nenadmašni asovi neba“). Zapis iz bjelopoljskog Zavičajnog muzeja („Čuvarkuća lumske doline“) objavio je Filip Rakonjac, a Milorad Mićo Miranović čitaoc podseća na čuvenog Pljevljaka Hamdiju Šahinpašića, učitelja pjevanja. „Komuna“ objavljuje tekst Veska Baltića („Mojkovačka mala Pula“) o tradicionalnoj manifestaciji „Mojkovačka filmska jesen“ i Slavojke Marojević („Neprolazna magija tetra“) o 130 godina postojanja nikšićkog pozorišta. Glavni i odgovorni urednik časopisa je Amer Ramusović.

MEDIJSKA KULTURA

(Br. 4, 2013)

Novi broj „Medijske kulture“, naučno- stručnog časopisa iz oblasti medija, objavljuje tekstove vezane za različite relacije medija, te stoga i tekst Janka Nikolovskog na uvodnoj strani govori o nekim aspektima medijske koncentracije. Tu su i tekstovi sljedećih autora: dr Sandre Bašić -Hrvatini („Imati više... i još više“), mr Željka Rutovića („Koncentracija-paradigma civilizacijskog monocentrizma“), doc. dr Tatjane Vulić („Problemi medijske koncentracije u Srbiji“), doc. dr Dejana Doneva („Analiza medijske koncentracije i scene u Republici Makedoniji“), doc. dr Vedada Barakovića („Regulacija u BiH: u funkciji privatnih ili javnih medija?“), doc. dr Nataše Ružičić („Profit i politički interesi- prioriteti medijskih magnata“), dr Mirjane Nikolić („Medijska koncentracija i kriza civilnog društva“), doc. dr Dragane Jovanović i doc. dr Tatjane Milivojević („Paradoksijska medijske (de) koncentracije) i dr Dubravke Valić-Nedeljković („Nekoliko akcenata o medijskoj koncentraciji u Srbiji“). Glavni urednik časopisa je Budimir Damjanović.

QUEST

(Br. 4, 2013)

„Quest“, časopis za književnost, umjetnost i kulturu, u novom broju donosi prozu i poeziju, podijeljenu u nekoliko cjelina. Tako na primjer, u dijelu označenom kao *Prijevod* objavljena je proza i poezija stranih autora prevedena na naš jezik. Tako su Dejan Marković, Radenko Bjelanović, V. Urošević preveli sljedeće pjesnike: Žaka Stenberga („Ništa“), Boba Kofmana („Bezbožničke misije“), Svetlane Vasiljevine Savicke („Pet pjesama“), dok je albanske pisce F. Arapia, P. Šiljakua, Lj. Ahmetia, A. Ljeke, S. Salihia preveo Čazim Muja. Poetskim i proznim tekstovima predstavili su se: Goran Sekulović („Samoubica“), Borislav Cimeša („Prvi ljudi“) i Stefan Bošković („My favorite things, - moje omiljene stvari). Vanja Šćepović prevela je na engleski jezik prozu i poeziju Đorđa Šćepanovića, Mladena Lompara i Nele Savković-Vukčević. Dio *Teme* označili su: Mašo Miljić („Kukuta za mrtvog Njegoša“), Ksenija Rakočević („Modelovanje likova u „Prokletoj avliji“, Iva Andrića) i Ethem Mandić („Duh književnosti“). Eseje i prikaze objavili su: Vesna Vukićević-Janković i Branko Jokić („Poetika Montenegrina“, Bogića Rakočevića), Jakov Sabljčić („Uspavanka za Vuka Ničijeg“, Ksenije Popović), te Nela Savković o poeziji Mladena Lompara. U rubrici *Originali* na izvornom jeziku predstavljena je italijanska poezija druge polovine 20. vijeka, koju zastupa pet autora: Luka Canali, Antonella Anedda, Roberto Pazzi, Enni Cavalli i Milo De Angelis. Glavni urednik časopisa je Slobodan Vukanović.

MORE MONTENEGRO

(Br. 1, 2013)

Nedavno je štampan prvi broj časopisa „More Montenegro“, posvećen lokalnoj tradiciji, kulturi i običajima. Govoreći o osnivačkim namjerama časopisa, urednica Milica Delibašić na uvodnoj strani izražava uvjerenje da neće otkriti ništa novo, već da je „misija da podsetimo na staro, na patinu“.

„Svekoliko bogatstvo baštine crnogorskog primorja, mediteranske kulture i prožimanja civilizacijskih krugova zaslužuje, ne samo našu pažnju i poštovanje, već i nužnu obavezu generacijskog predanja budućim naraštajima. Znanja i predanja o moru. O običajima i kulturama, o ljudima, mediteranskoj prostornoj anatomiji, gastronomiji, životu i naravima, turizmu, ljepoti, klimi, o svemu što more ljubomorno čuva“, riječi su Delibašićke. Tako, časopis donosi tekstove o brojnim objektima kulture od istorijskog značaja: Manastiru Savina u Herceg Novom, Katedrali Svetog Tripuna u Kotoru, Starom Baru, Mozaiku u Risnu... O blagu crnogorskog podmorja pisao je Milo Raduš („Buđenje na modrom dnu“), Jan Bojan podsetio je na tragediju parobroda „Cetinje“ („Plava grobnica na pošti od pagra“), dok je Željko Milović pisao o prvom hotelu u Baru („Marina“). Sanja I. Bauk objavila je detalje o Web izvorima o kapetanu Ivu Vizinu („Pomorski poduhvat dug devet godina“), a Draško Došljak o Andriji Zmajeviću („Reprezent svoje epohe“). Aet Salh pisala je o starom gradu Budva („Misterija, kultura i duh mediterana“), Anastazija Miranović o Starom Baru („Muzej i neiscrpan izvor novih saznanja“), a o organizovanom obrazovanju pomoraca u Boki, tačnije Fakultetu za Pomorstvo u Kotoru, pisale su Ruža Danilović i Nataša Gobović. Budući da važan dio tradicije predstavljaju maslinarstvo i muzika, Ilija Morić pisao je o maslinarstvu i turizmu, a o muzičkoj baštini Boke („Klaspak pjesma“) Milan Kovačević. U časopisu je predstavljen umjetnički rad Antuna Sbutege. Urednica časopisa je Milica Delibašić.

ŽIVOTOPIS NEPOKOLEBLJIVOG REVOLUCIONARA

(Pavle Ljumović: „Ivan Milutinović Milutin u svom vremenu“, Udruženje boraca NOR-a i antifašista Pipera, Podgorica, 2013)

U Podgorici je, krajem prošle godine, izašla iz štampe knjiga istoričara i publiciste Pavla Ljumovića „Ivan Milutinović Milutin u svom vremenu“, u izdanju Udruženja boraca NOR-a Pipera, uz podršku recenzenta dr Radoja Pajovića, dr Miroljuba Vasića i Ivana R. Matovića.

U okviru sedamnaest pogavlja (Zavičaj i djetinjstvo, Školovanje, Policijski progono i robijanje, Peta zemaljska konferencija i pripreme za ustanak, Ustanak i savjetovanje u Stolicama, Komandant partizanskih snaga u Crnoj Gori, Skupština crnogoskih rodoljuba u Ostrogu i na Tjentištu, Stvaranje AVNOJ-a, Odlučujuće bitke, Povratak u Crnu Goru, Drugo zasjedanje AVNOJ-a, Drvar i Vis, središte vojnog i političkog rukovodstva, Posljednji boravak u Crnoj Gori, Pono vo na Visu, Odlazak u legendu, Kazivanja i pisana riječ, te Trajanje u vremenu), i devedeset tri podnaslova, autor je smjestio veliki broj podataka i informacija o burnom životu, hrabrom ratovanju i revolucionarnoj borbi Ivana Milutinovića, čovjeka čelične volje i nesalomljivog duha, partijskog aktiviste i nepokole-

bljivog revolucionara, robijsaša Glavnjače, Požarevca, Lepoglave, Sremske Mitrovice i Bileće, jednog od čelnika NOB-a i Revolucije, kojima je svim srcem pripadao.

U knjizi su hronološki, opširno, dokumentovano i pregledno prikazani svi važni detalji Milutinovićevo životu, od njegovog rođenja u pipeskom zaseoku Cerovici 23. oktobra 1901. do tragične smrti u talasima Dunava, na pragu oslobođenja, 23 oktobra 1941. godine.

Na osnovu autentičnih dokumenata i vjerodostojnih kazivanja, autor je umjesno, umješno i korektno stvorio životopis o burnom životu i djelovanju Ivana Milutinovića, hrabrog i časnog čovjeka, beskraino vjernog i odanog oslobođilačkoj borbi i revolucionarnom pokretu, stalno proganjano od strane nenarodnog režima zbog ideja koje su mu bile vodilje.

Vrijednost Ljumovićeve knjige, koja se može čitati i doživljavati, ne samo kao naučno, istorijsko djelo, nego i kao literarno štivo, pisano čistim i svakome razumljivim narodnim jezikom, povećavaju stotinak fotografija koje, sa svoje strane, i na svoj način, ilustruju život Ivana

Milutinovića i vrijeme u kojemu je živio.

„Priča o Milutinu i saborcima sa čela revolucionarnog pokreta, ali i o običnim vojnicima revolucije, plijeni i uvjerljivo svjedoči o pobjedama i uzmacima, o ovim našim ljudima i njihovom vremenu... Ona je odavno neozduženi dug Demokratske Crne Gore toj snažnoj i osobenoj ličnosti, i tom složenom i velikom vremenu u kome je Milutin vojnik permanentne revolucije za mijenjanje svijeta htio i smio, a bogami i umio da se bori“, sadržano je u recenziji novinara i publiciste Ivana R. Matovića.

Slavko K. Šćepanović

PRIČA UVIJEK MORA BITI ŽIVA

(Borislav Jovanović: „Homerov arhipelag – Kratka povijest vječitog meta/svijeta“, Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“, Cetinje, 2013)

Poput prethodnog romana „Bijeli gavran“, Borislav Jovanović svojom novom prozom „Homerov arhipelag – Kratka povijest vječitog meta/svijeta“, pravi neku vrstu palimpsesta, satkanog od raznovrsnih fragmenata koji se prepliću i nadovezuju. Postmoderni okvir njegove naracije podrazumijeva citate, navođenje djela i autora koji su obilježili istoriju svjetske književnosti, kao i važnije civilizacijske odrednice čovječanstva.

Prebirajući „po svim kompjuterskim ostavama ovoga svijeta“, Jovanović u proklamovanom kontekstu u kojem, kako kaže, za razliku od drugoga, naša priča uvijek mora biti živa, pokušava da odgonetne šta, zapravo, zna-

či biti pisac u vrijeme epohalnih događaja i promjena. On nastoji da bude tamo: „...de je nastala i ostala ljepota svijeta, njegova neprestana zagonetnost“, pa otuda u širokoj narativnoj lepezi varira mnoge elemente opažnog svijeta, kao i globalnog civilizacijskog nasljeđa. Jovanović i nizom filozofema preispituje neka ustaljena shvatanja i sviknute vrijednosti, a prije svega sopstvenu poziciju u otuđenom i haotičnom svijetu. Jedan od prepoznatljivih zaključaka, nakon sopstvenog odmjerenja s takvim svijetom, glasi: „Kad se nema više kud, kad je kraj svih krajeva, okrenimo se sebi“, a čini se kako knjigom provijava njena objedinjavajuća poenta: „Imati riječi, krlate riječi, umjesto svega“. Radi se,

svakako, o dinamičnom štivu koje ukazuje na posebno znatiželjno, duboko misaono i, nadasve, elokventnog pisca.

Bogić Rakočević

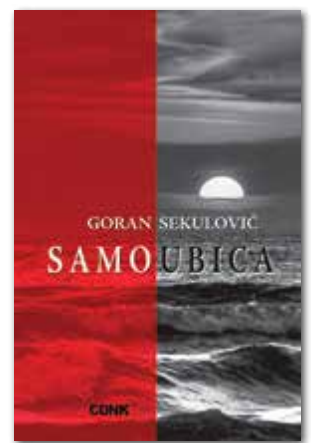
INTEGRALNA SLIKA ŽIVOTA

(Goran Sekulović: „Samoubica“, Crnogorsko Društvo nezavisnih književnika, Podgorica, 2013)

Goran Sekulović nam je ponudio priče koje se kreću u širokom tematskom dijapazonu. Takva problematika raznovrsnost predočena je raznolikim umjetničkim postupkom koji se prepoznaje od priče do priče, nekad blažim, nekad uočljivijim stilističkim inovacijama. Sekulovićeva poetska percepcija praktikuje angažovanu interpretaciju panoramskog tipa, personalitet njegovih likova, otuda, kao po pravilu, biva iskušavan u unakrsnoj vatri sučeljavanja svih mogućih egzistencijalnih izazova – socioloških, kulturnih, duboko intimističkih, filozofskih.

U većini priča Sekulović dotiče problem urbanog, sa-

vremenog civilizacijskog buma, provlačeći ga kroz laganu filozofsku matricu sopstvenog promišljanja. Na taj način nudi nam integralnu sliku života, ali takvu sliku koju karakteriše raspad i kaos, poljuljana vjera čovjeka i njega samog. Analogno takvom stanju, i sam autorov jezik, kao umjetnička projekcija, istovremeno nam nudi više slikovnih nanosa, radnja se odvija na više nivoa, mozaičnost dešavanja otkriva nam svu kompleksnost umjetničkog zahvata. U Sekulovićevoj prozi nailazimo na trenutke kamijevske atmosfere, književne fantastike, klasičnog realističkog prosegdea, savremene urbane lek-

sičke toponimije. Zapravo, to je široki sklop različitih stilskih determinanti.

Jovanka Vukanović

ZABILJEŽENA LEKSIKA KOJA NEDOSTAJE

(Ibrahim Reković: „Rječnik plavsko-gusinjskoga govora, ICJK, Podgorica, 2013)

Rječnik plavsko-gusinjskoga govora Ibrahima Rekovića dijalektološki je rječnik, sakupljan više decenija. On, naravno, ne sadrži svu plavsko-gusinjsku leksiku, već uglavnom ono što se izdvaja kao specifično za taj kraj. Iako je sakupljač te leksike izvan filološke struke, radi se o brižljivo skupljenoj građi oko tri i po hiljade akcentovanih jedinica koje su date u kontekstualnoj upotrebi. Ta je kontekstualna upotreba naročito vrijedna – i kao materijal za sticanje saznanja o jezičkim osobinama kraja o kojemu je riječ (fonološkim, morfološkim i sintaksičkim) i kao građa za posredna etnografska istraživanja.

Plavsko-gusinjska govorna oblast, vidi se to i iz ovde date leksičke građe i iz primjera za njezinu upotrebu, skladno se uklapa u crnogorsku jezičku sliku. Pored tipične (i)jekavštine, tu je opšte-zastupljen i proces jekavske jotacije kojim se dobijeni fonemi č (<tje; <che), đ (<dje), š (<sje), i ž (<zje), uprošćen padežni sistem, specifičnosti u konjugaciji, u kongruenciji, specifičan altermant poluglasnika koji je odlika brojnih crnogorskih govora (piperski, kučki, bratonoški, vasojevički, crmnički, neki katunski, neki primorski govori itd.) i druge osobine koje se, uglavnom, ograničavaju na crnogorski prostor ili se javljaju još i u pograničnome dijelu. Bitna je diferencijalna crta plavsko-gusinjskoga govora postojanje troacensatskoga sistema (dva silazna i dugoguzlazni, npr. *radit – saradivati; trčat – pretrčavati*). Znatno

je i uticaj albanskoga jezika koji je uslovio pojedinice, prije svega glasovne procese (kalka je, recimo, desonarizacija finalnih suglasnika, pojava određenih suglasničkih grupa i sl.), koje bi valjalo uporediti sa sličnim procesima u ostalim crnogorskim govorima uz albansku jezičku granicu.

Činjenica da se u Gusinju javlja *ikavizam* umjesto nekadašnjih *ijekavskih* oblika (npr. *dite – deteta*) nije potvrda kalka spoljašnjeg uticaja, kako se to nerijetko u literaturi može sresti, već odraz autohtonoga glasovnog procesa koji se javlja i u govoru podgoričkih muslimana, kojim se od nekadašnjega *i*je došlo do dugoga *i*. Tu su pojavu rasvijetlili Milan Rešetar, Mihailo Stevanović, Drago Čupić i autor ovih redova, pa se može reći da je proces gusinjskoga i podgoričkoga *ikavizma* tekao ovako: *i*je > *i*e > *i* > *i*. Da nije u pitanju kakav spoljašnji uticaj, svjedoče dosljedni jekavski oblici bez ikavske alternative, te tzv. duži oblici zamjeničko-pridjevske promjene. Na navedeni zaključak upućuje i slična situacija u jednojme slavonskom govoru, čiju su autohtonost utvrdili hrvatski dijalektolozi Stjepan Ivšić i Ljiljana Kolenić. Posebno je interesantna činjenica da je, bez obzira na to što Plav i Gusinje čine gotovo jedinstvenu govornu oblast, *ikavizam* odlika samo gusinjskih, a ne i plavskih muslimana. Ako ga Plavu ima, onda je to u govoru gusinjskih odvičiča.

Plavsko-gusinjska govorna oblast odavno je privlačila pažnju poznatih filologa. Tako je još između dva svjet-

ska rata tu oblast obišao Petar Đorđić i objavio kratku studiju o njoj. Ta je oblast obrađena i u okviru opisa tzv. istočnog crnogorskoga dijalekta, tj. u doktorskoj disertaciji Mihaila Stevanovića. Napomene o plavsko-gusinjskome govoru mogu se naći u gotovo svim sintetičkim osvrtima na crnogorske govore, a od posebna je značaja nedavno objavljena monografija Alije Džogovića o onomastici plavsko-gusinjske oblasti.

Objavlivanjem ovoga rječnika karakteristične plavsko-gusinjske leksike značajno se upotpunjuje slika o dijalektološkim osobinama oblasti o kojoj je riječ. Kad se uzme u obzir ubrzani proces urbanizacije i sve veći odliv stanovništva, naročito prema inostranstvu, onda je jasno koliko je važan poduhvat Ibrahima Rekovića, koji je iskoristio, možda, potonji trenutak za bilježenje leksike koja nestaje zajedno s tipičnim govornim predstavnicima.

Adnan Čirgić

SNAGOM LJUBAVI DO VJEČNOSTI

(Slobodan Zoran Obradović: „Jednom tako u vijeku biva“, Stihom govorim, Bijelo Polje, 2013)

Samo prave ljubavi traže vječno, ljubav topi tugu i strah, stvorena je da oplemeni čovjeka i da životu smisla. Pjesnik Obradović uzdiže ljubav na pijedestal vrijednosti i daje joj svesremenu ljepotu i uzvišenost.

Tajna smrti je vječita tema filozofskih razmišljanja i književno-umjetničke obrade.

Po konvencionalnoj logici, smrt predstavlja jedno, a po pjesničkoj logici – nešto sasvim drugo. Po pjesničkoj logici, to je samo promjena oblika, ljubav se nastavlja, traje na jedan drugačiji, dublji način, lišen ovozemaljskih problema. Ovdje se nameće paralela sa pjesmom „Ponoć mene“, najpoznatijeg bjelopoljskog pjesnika Rista Ratkovića. Ova tema smrti, odvajanja od voljene osobe i ranije, kao i sada, privlačila pjesnike posebnog senzibiliteta koji umiju na pravi način da prikažu da smrću ne nestaje sve. Jer da je tako, život onda zaista ne bi

imao smisla. U sonetnom vijencu Slobodana Zorana Obradovića lirski subjekt je transcendentalan, za njega je smrt samo promjena oblika egzistencije. Susreti dvoje zaljubljenih nijesu mogući na javi, ali su zato mogući u snovima, koji su ispunjeni ljepotom i harmonijom

(„Tebi žao da se iz sna budiš“).

Zamišljeni susret u tom svijetu donosi sreću, ekstazu, kosmička prožimanja; ljubav objedinjuje božansko i ljudsko, zemaljsko i nebesko. Kroz ove stihove Slobodan Zoran Obradović se otkriva kao pjesnik duboke osjećajnosti i bogate misaonosti.

U sonetnom vijencu sistem rimovanja je uvijek bio veoma značajan, ovdje je u katrenima prisutna ukrštena rima (abab, abab), dok je u tercinama cdc, dee. Ovakvim izborom rime postignuta je melodioznost pjesničkog djela.

U ovoj knjizi čitalac može pronaći sve ono što jedno

pjesničko djelo treba da sadrži, a posebno bih izdvojio emocionalnost, na čemu je insistirao i bard srpske književne kritike, Bogdan Popović.

Poznato je da je sonetni vijenac, kao zatvorena književna forma, vrlo zahtjevan oblik pjesničkog izražavanja. Pjesnik Slobodan Zoran Obradović upravo je izabrao ovu formu i vrlo uspješno odgovorio ovom izazovu.

Veljko Dedejić

Održano IV Otvoreno prvenstvo Podgorice u šahu za mlade u organizaciji Centra za razvoj šaha „Dijagonale“, Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ i Glavnog grada

PROMOCIJA DREVNE IGRE

Za najbolje mlade šahiste obezbijedeni medalje i pehari, novčane nagrade od 40 do 100 eura, kao i šahovske garniture i knjige

Centar za razvoj šaha „Dijagonale“, u saradnji sa Narodnom bibliotekom „Radosav Ljumović“, a pod pokroviteljstvom Glavnog grada, organizovao je IV Otvoreno prvenstvo Podgorice u šahu za mlade. I ovog puta takmičenje je okupilo oko 80 dece iz nekoliko crnogorskih gradova, koji su svoju spremnost u ovoj drevnoj igri odmjerili u tri grupe, sedam kola, dok je tempo igre bio 10 minuta po igraču.

U grupi do 10 godina, nastupilo je 40 takmičara, a trojica najboljih bili su Marko Vukčević, Jovan Kovačević i Petar Perković iz Podgorice.

U grupi od 10 do 14 godina, u ovoj drevnoj vještini nadmetalo se njih 31, a najboljim je proglašen Podgoričanin Lazar Lukić, drugoplasirani je Stefan Mandić iz Nikšića, dok je treće mjesto pripalo Aleksandru Draškoviću iz Pljevalja. Osam takmičara nastupilo je u starijoj grupi od 14 do 18 godina, a pobjedu je odnio talentovani omladinac iz Nikšića Aleksandar Tomić. Drugi je bio Lazar Lekić iz Bara, a treći Danilo Tošić iz Podgorice.

U grupi do 10 godina starosti titulu najbolje odnijela

je Jana Katnić iz Podgorice, drugo mjesto pripalo je Nedi Bojović iz Pljevalja, a treće Ivi Bošković iz Podgorice. Najbolje plasirane djevojčice u starijoj grupi od 10 do 14 godina bile su: Berina Ajnović iz Pljevalja (prvo mjesto), Teodora Mandić iz Nikšića (drugo), dok je Valentina Radonjić iz Kotora trećeplasirana.

„Za najbolje crnogorske mlade šahiste obezbijedene su medalje i pehari, kao i novčane nagrade od 40 do 100 eura. Takmičari mlađih kategorija nagrađeni su šahovskim satovima i garni-

Nagrađeni mladi šahisti

turama, šahovskim knjigama, te šahovskim keramičkim figurama. Sudije takmi-

čenja bili su Igor Vujačić i Zoran Radošević, međunarodni i nacionalni sudija, naglasila

je Radmila Milošević, direktorica „Dijagonala“.

Š. B.

Šantićev festival dječje pjesme u Mostaru

NAJBOLJE SOFIJA GRGUROVIĆ I TEODORA ĐINOVIĆ IZ OŠ „SUTJESKA“

Pobjednice sa svojim mentorkama i direktorom

Na Šantićevom festivalu dječje pjesme, održanom u Mostaru, učestvovala su i učenice podgoričke OŠ „Sutjeska“. One su svojim nastupima osvojile vrijedne nagrade. Tako je Sofija Grgurović, učenica IX razreda, osvojila nagradu za najuspješniju pjesmu posvećenu ovom pjesniku, dok je Teodori Đinović, VIII razred, pripala nagrada za

najbolju angažovanu pjesmu. Učesnici ovog festivala bili su 15 najboljih poeta iz regiona (Srbije, Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Makedonije), koji su pleli most od riječi koji je povezivao ove države, gradove i predjele.

Kako objašnjavaju iz ove vaspitno-obrazovne ustanove, tokom boravka u Mostaru učenici su, između osta-

log, posetili grob velikog pjesnika Alekse Šantića, položili cvijeće i govorili stihove njegovih pjesama. Podršku ovim mladim pjesnikinjama u Mostaru pružili su njihove mentorke Vera Drobniak i Mileva Žugić, profesorice crnogorskog-srpskog, bosanskog jezika, kao i direktor ove ustanove Vesko Gagović.

Š. B.

Pošta pjesnikovog groba

Učenici OŠ „P. Rovinski“ uspješni na Konkursu dječje poezije „Kraljevstvo bijelih rada“ u Bijelom Polju

OSVOJILI NAGRADE I POHVALE

Na Prvom međunarodnom konkursu dječje poezije „Kraljevstvo bijelih rada“, u organizaciji NVO „Stihom govorim“, i pod pokroviteljstvom Opštine Bijelo Polje, učenici OŠ „Pavle Rovinski“ ostvarili su izuzetan uspjeh. Na adresu organizatora stigla su 462 rada iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore, a mjesto u Zborniku, među 50 najboljih dječjih radova pristiglih na konkurs, našlo se čak pet pjesama učenika ove škole. U kategoriji do V razreda, III nagradu dobio je učenik četvrtog razreda Aleksa Rajković, pjesmom „Svijet na dugme“ (mentor Milica Garčević). U kategoriji od VI do IX razreda, pod mentorstvom Ma-

rine Bošković, nastavnice crnogorskog-srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti, pohvaljena je pjesma „Čudo od djeteta“ Luke Gajevića, a pjesme Mare Jovanović „Oda jastuku“ (IX razred), Amile Maljević „Dama u žutoj haljini“ (IX razred) i učenika VII razreda Andrije Đurovića „Njegošu“ objavljene su u Zborniku.

U ime organizatora festivala, koordinator projekta Aleksandar Obradović uručio je diplome i zbornik pohvaljenim i nagrađenim učenicima, kao i poklon – knjige nastavnici Marini Bošković, jednoj od najuspješnijih mentorki „Kraljevstva bijelih rada“. U biblioteci škole pjesnik Nena Terzić, koji je u Bijelom

Polju vodio program, predstavio je deci svoje stihove, nakon čega su deca svim prisutnima pročitala svoje pjesme. Učenik OŠ „21. maj“ Balša Baletić recitovao je pjesmu „Oči moje majke“ i na taj način upoznao svoje drugare sa svojim stvaralaštvom.

„Cijenimo festivale dječjeg stvaralaštva, jer je njihov cilj razvijanje i njegovanje ljubavi prema umjetnosti, afirmisanje pozitivnih vrijednosti, kao i podsticanje što više da se uključi u literarno stvaralaštvo. Veoma smo ponosni na postignuti rezultat koji nam daje snagu i volju da nastavimo dalje“, kazala je nastavnica Bošković.

Š. B.

Učenici OŠ „P. Rovinski“ sa mentorkama i organizatorima festivala

LIST CRNOGORSKIH PROSVJETNIH, KULTURNIH I NAUČNIH RADNIKA
IZDAVAČ: ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA PODGORICA

ODGOVORNI UREDNIK: dr Goran Sekulović

List izlazi mjesečno. Godišnja pretplata 4,40 eura, polugodišnja 2,20 eura

Broj žiro računa: 510 - 267 - 15

VEB-SAJT: www.zuns.me/prosvjetnirad

UREDNIŠTVO I ADMINISTRACIJA: Ulica Balšića br. 4

tel/fax: 020/ 231-254 i 020/ 231-255; mob: 067/ 222-982; e-mail: prosvjetnirad@t-com.me

Rukopisi se ne vraćaju

ЂЕЧИЈИ СВИЈЕТ

ЂЕДОВЕ ПРИЧЕ

Лијепо је сједјети у ђедовом крилу и слушати његове приче. То су приче из давнина, топле, драгоцјене, из срца. Такве приче знао је да прича само мој ђед. Оне ће дуго остати у моме срцу.

Још се сјећам дивних дана мог безбрижног дјетињства, зелених ливада, мириса росне покошене траве и цвркута птица у љетње јуто. Сјећам се плавог извора за чијим жубором и данас жудим. Хтјела бих да видим своје очи у њему и да се напијем хладне изворске воде из мога завичаја. И данас се с љубављу сјећам мога завичаја, непокошених ливада, бијелих рада и топлих прича мога ђеда.

Тог љета, мој ђед и ја одлучили смо да посјетимо стару кућу која је била свједок многих догађаја. Није то била само зграда у којој су живјели њени станари, него и топли дом за врапце и птице. Испод једног каменог облутка ђед извуче кључ од куће. Шкрпа улазних врата поздрави нас приликом уласка. Међу старим стварима ђед пронађе давни породични албум.

– Некад је живот био много тежи од данашњег. На оној њиви у близини куће копали смо и орали, производили житарице и гајили поврће. То је било веома тешко и напорно, али нема ништа без рада! Колико јој љубави и пажње посветимо, она нам плодовима двоструко врати. Мораш да је ђубриш и наводњаваш, пазиш и милујеш као дијете. Некада смо имали велике воћњаке, гдје су расле румене јабуке и модре шљиве. Од тих јабука баба је правила најкусније пите, а од шљива смо пекли ракију. Некада је било доста косача, нема ливаде у коју нијесу завирили и косом ударили. За вријеме сунчаних дана, косачи су савијали квасну марамицу око главе да их сунце не изгори. На овим ливадама до куће и ја сам косио. У прољеће

би исцвјетале бијеле раде, а наше пчеле из кошница правиле су најкуснији мед.

Ђед ми је затим показао слику његове мајке и сестре, пролио двијетри сузе, па затворио албум и ми кренусмо кући.

Ђедове приче су говориле о животу, а и више од тога. Мене су научиле што, у ствари, значи живот и колико он може бити тежак. Приче мог ђеда су, заправо, необјављени роман.

Драгана ГЛУШЧЕВИЋ, VIII-4, ОШ „Вук Караџић”, Беране

МОЈА МАМА

Моја мама зове се Милена. Има плаву косу до рамена и зелене очице сјајне. Она зна све моје тајне.

Теодора РАОНИЋ, III ОШ „Владо Милић”, Доња Горица

ДРУГАРИЦА

За руку ухватим другарицу и шетамо низ улицу. На лицу се осмијех уцртао и све је невоље избрисао. Увијек, кад имам неке проблеме, другарица је ту, без дилеме.

Андреа ЈОВОВИЋ, VI-1, ОШ „Радоје Чизмовић”, Озринићи

ПОУКА

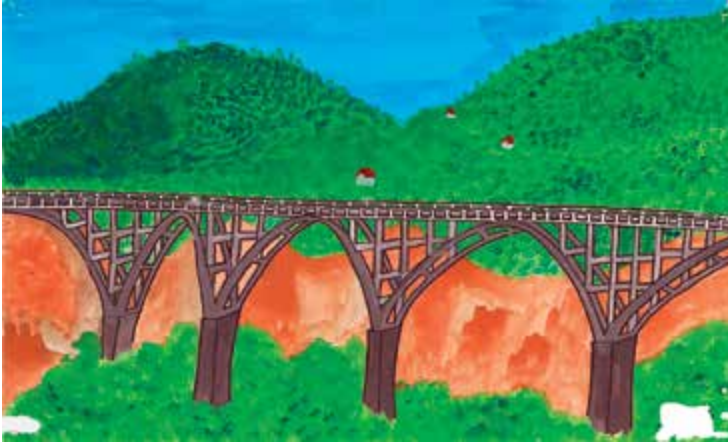
На часовима никад и ником не сметај. Са свога мјеста не гунђај, не шетај.

То ствара неред и изгледа ружно, а да није смијешно баш би било тужно.

Школе би нам биле дозлабога јадне, кад би ђаци радили што им на ум падне.

Кристина БАКИЋ, VII-1, ОШ „Ратко Жарић”, Никшић

МАЛА ГАЛЕРИЈА

Тамара ЦАРИЋ, VIII-4, ОШ „Октоих”, Подгорица

Татјана МАРЈАНОВИЋ, IX-2, ОШ „Браћа Рибар”, Никшић

Јован ГОЛИЋ, V, ОШ „Влајко Брајковић”, Косови Луг

Ивана ВЕСКОВИЋ, VI-4, ОШ „Милија Никчевић”, Никшић

Мина МАНДИЋ, VIII-3, ОШ „Браћа Лабудовић”, Никшић

ЧУДО

Чудо се може десити у сну; чудо може бити на морском дну, чудо може бити и нечији глас; чуда су свуда око нас.

Чудо је неком болесном спас. Чудо може бити и чудан пас. Чудо је чудо кажем на глас.

А сада - поздрављам вас!

Анђела ВУЧИЋ, VI-ц, ОШ „Милорад Муса Бурзан”, Подгорица

РОЂЕНДАН МОЈЕ ШКОЛЕ

Моја школа с поносом носи име „Илија Кишић” по хероју из Народно-ослободилачке борбе.

Бијела школска зграда поред мора има приземље и спрат, више учионица, библиотеку, фискултурну салу и дјечји вртић.

Ове године слави педесети рођендан. Пуно волим моју школу. У њој су стицали прва знања мој ђед, тетка и мама. Ђеда вежу посебно лијепе успомене на њу, јер је као тринаестогодишњак учествовао у изградњи док се школа проширивала.

Ђед ми је причао како је некад била оијепа. Имала је кабинете и савремену опрему. У великој фискултурној сали налазиле су се справе за вјежбање; на бини су се одржавале приредбе и приказивали филмови. Посебно ју је красило прелијепо школско двориште са зеленилом и фонтаном.

Економска криза, а и немарност ученика довели су је у лоше стање. Желим да јој за рођендан бар донекле врати првобитни сјај и даље образује пуно генерација.

Николина ЦВЈЕТКОВИЋ, V, ОШ „Илија Кишић”, Зеленика

ПОЗДРАВЉА ВАС

Žarko L. Đurović

Жарко Л. Ђуровић је рођен 27. октобра 1951. године на Цетињу.

Један је од оснивача Института за црногорски језик и језикословље „Војислав П. Никчевић“, чији је извршни директор. Добитник је многих признања, од којих је најзначајнија Тринаестоновембарска награда Цетиња за 2000. годину и Награда за најбољу књигу за ђецу, објављену у 2009. години.

Објавио је збирке пјесама за одрасле *Камено узглавље* (1997), *Безгласни врисак* (1998), *Додир самоће* (2000), *Њежност је име твоје* (2003) и *Црногорски васкрс* (2011) и стручне књиге *Црногорски језик у Горском вијеницу* (2001), *Бард црногорског језика* (2005), *Христос у нама* (2005) и *Црногорски свеци и славе* (2005), а за ђецу збирку пјесама и прича *Несташно сунце* (2009), Антологију црногорске поезије за ђецу и младе *Бисери на сунцу* (2010) и збирку пјесама *Чаробна колијевка* (2011).

Члан је ЦДНК, Удружења црногорских писаца за ђецу, Удружења књижевних преводилаца Црне Горе, Матице црногорске и Црногорско-хрватског пријатељског друштва „Иван Мажуранић“.

Живи и ради на Цетињу.

МЕНЕ ТАТА ВОЛИ

Мој тата је добар. Не смета му ништа да ме кући доведе из обданишта.

Мене тата воли, исто као мама, па се стално труди да сам насмијана.

Тата има добро срце. Ништа му не смета да свакога дана са мном кроз парк шета.

Мој тата је најбољи: никад се не љути, само њежне ријечи он мени упути.

МИШОВИ СНОВИ

У Мишовим сновима све је могуће: да буду планине, брда и куће од чоколаде и лизалица. Може у сну да лети као птица.

У сновима савлада најтеже препреке, прескаче поноре, прегази ријеке.

Понекад сања и Мјесец жуту како се смије или љути.

Мишо се често свему томе чуди, па дуго размишља кад се пробуди.

Лијепо је имати жељу и вољу, сањати будућност љепшу и бољу.

ОСМИЈЕХ ОД ЗЛАТА

Осмијех од злата има Марков тата. Кад се тата смије, Марка сунце грије.

Док се мама с посла врати, татин осмијех Марка прати.

Осмијех татин много значи, осмијех татин срећом зрачи.

Осмијех татин Марка лијечи без љекова и без ријечи

И за Марка и за брата најосмијех има тата.

ЂЕД И УНУК

Са унуком својим ђед сиједи браде на обалу ријеке бјежи од досаде.

На обали ријеке, ту, крај хладне воде, ђед и унук стално разговоре воде. Обала ријеке баш је право мјесто да шетају скупа ђед и унук често.

А кад ноћу дођу снови, ђед с унуком ријеком плови,

док ђедова њежна рука грли брижно свог унука.

МОРНАР ЖЕЉКО

На брежуљку изнад мора, у бијелој кућици од камена, живио је дјечак Жељко. Из дана у дан седио је у хладовини под великом старом крушком и посматрао бродове који су парали намрешкану воду.

Смјењивала су се годишња доба. Одлазило је прољеће, ненаметљиво почињало љето. Са висине, играјући се између лишћа, сунчеви зраци су неумољиво пржили набујалу траву и процвало пољско цвијеће. Једино је топли вјетар с мора доносио угодно олакшање.

Чим би бректање снажног бродског мотора нарушило мир, дјечак је са узвишења неуморно махао морнарима. На његов поздрав они су одговарали продорним звуком сирене. Њихова лица Жељко никада није видио. Сви су му изгледали чудно слични. Зато је имао жарку жељу да упозна неког од њих. Ко су ти људи, одакле долазе, куда плове, ће живе? Мноштво питања пролазило је кроз малу главу која је пажљиво пратила све што се дешавало на мору.

Једног дана синула му је мисао: зашто се не би спустио до пристаништа. Тамо би изблиза могао виђети брод, моћног љепотана коме се дивило.

Истрачао је из дворишта. Нека непозната снага носила га је према пристаништу. Радозналост је била јака од неодређене бојазни која га је мучила.

Пришао је сасвим близу великом броду, усидреном уз обалу. Гледао је раширених очију. Пропињао се на прсте да га боље види. У узбуђењу није приметио руку која се изненада спустила на његово раме.

– Што радиш овђе? – зачуо се љутит, помало промукао глас.

Жељко се збуну. Замуца. Пред њим је стајао стари морнар, сиједих бркова и строгог погледа. Наста непријатно ћутање.

Одједном, преко препланулог избораног лица пређе слаби дрхтај који се развуче у осмијех. Неки тренутак касније глас зазвуча пријатељски:

– Охо! Па, ти си дјечак са брежуљка! Увијек нас поздрављаш. Одавно желим да те упознам. Бићеш нам драги гост на броду.

Од тога дана Жељко има новог, искреног пријатеља. Чаролија тајанствености мора и даље га неодољиво привлачи. Сада је сасвим сигуран: кад одресте, њега чека море. С поносом у срцу оствариће жељу из ђетињства. Учиниће живот љепшим – постаће морнар на великом броду. Имаће једну луку у коју ће сигурно упловити све његове жеље и наде.

НЕСТАШНО СУНЦЕ

Јутос је нестало сунце. Иза облака се крије. Љуто је на досадну кишу и зато неће да грије.

Разлога за бригу нема. Сунце се озбиљно спрема послуже кише да сине, обасја поља, планине.

Синуће Сунце јарко, гријаће поново жарко. Ни трага неће бити више о хладне прољећне кише.

НА ИЗЛЕТУ

Једнога прољећњег дана, кад се природа преодјенула, Леон и Вјера, дјеца из села, у планину су кренула.

Пред колибу стигоше послуже пута дуга. Сијала над њима разнобојна дуга. Из шуме се чула пјесма разних птица. Ђеци од радост блистала су лица. Што користи шума, што су четинари – сјетила се Вјера многих дивних ствари.

– О, Вјерице, сестро! – викну Леон смјело – гледај: ту је близу бистро горско врело! Сједоше крај зденца да мало одморе. Опази их старац из оближње горе.

– Добар дан вам био, ђеде! – јавише се што гласније. Ми смо дошли чак из жупе, камените Малесије. Ђед се на то осмјехну, ведре срца пун, и заједно тад кренуше право на катун.

– Добро дошли у планину, моји драги гости! Млијеком и скорупом Мируша ће да вас гости ...

(Одломак)

Зеф ЂУРАВЧАЈ

С албанског језика препевао: Д. Ђуришић

ВЈЕТАР

Вјетар је као дјечак што несташлуке прави: час трчи сам кроз поља, час опет дуби на глави.

На путевима прашњавим изводи пируете, својом дугачком метлом опало лишће мете.

Радознано завирује у празна гнијезда ластва, или повоздан ћути на некој грани храста.

Прислони образ уз прозор и пуца од смијеха, сеоске вратнице љуља, звиждуће око стреха.

Понекад и стаје трошне открије ноћу ... Кад треба облаке – лађице бијеле згомила у дну неба.

Вјетар је као дјечак што несташлуке прави: час трчи сам кроз поља, час опет дуби на глави

Бранислав М. ВУКОВИЋ

... И ТАЈ БОЛ ЈЕ РАСТАО СА СУМРАКОМ...

Сва ћеца, укључујући и мене, имају своје болове и патње. Ти болови и патње ће нам некад изгледати безначајно, али сада за нас имају велику тежину. То је најбоље приказао Иво Андрић у својој приповјечи Књига, описујући дјечакову патњу због оштећене књиге из школске библиотеке.

Док је ишао ка библиотеци, дјечак је мислио да му се коначно пружила прилика да оствари свој сан. Замишљао је себе у огромној просторији препуној полица са књигама. Кад се нашао у библиотеци наступило је разочарање. Библиотека

није била као у његовим сновима, већ уска просторија у којој су само три ормара са књигама. Али, шта је ту је, то је ипак библиотека. Још веће разочарање осјећао је кад је видио библиотекара. Он је у његовим сновима био љубазна и пријатна особа, а у стварности један обичан мргуд. Дјечак је био престрављен, разочаран и осјећао се збуњено. Од страха није могао изговорити шта тачно жели. Библиотекар му је дао прву књигу која му је била при руци. Дјечак је узео књигу и тужан отишао.

Док је силазио низ степенице и разгледао

странице књиге бијеле као снијег, неопрезно је нагазио на једну излизану степеницу и претурio се наглавачке. Кад је устао, отресао је прашину са себе и видио да је у паду испустио књигу. Протече му крв кроз главу. Потрчао је низ степенице и кад је узео књигу у руке, није могао вјеровати. Књи-

га се за корицу држала свега три конца. Брзим кораком је отишао кући и сакрио књигу у ормар испод ћебади. Изашао је напоље да се игра. Како је падао мрак, у њему је растао бол и то не било какав бол, него бол због оштећене књиге. Тај бол је дуго времена раздирао његову душу.

Кад је дошао крај сестра морао је вратити књигу. Дошао је у библи-

отеку и видио да са професором нешто није у реду. Оставио је књигу зачуђен због професоровог понашања и изашао из библиотеке.

Књиге постоје да би се вољеле, чувале и читале, а одговорност је врелина у којој не треба претјеривати.

Василије РАКОЧЕВИЋ
VI-3
ОШ „Максим Горки”,
Подгорица

У подгоричком Дјечјем вртићу „Сунце” организован маскенбал

У СУСРЕТ ПРОЉЕЋУ

НОСИЋЕМО МАСКЕ И ПРАВИТИ ШАЛУ: Веселе и шарене маске

У васпитној јединици „Сунце” подгоричког Дјечјег вртића „Љубица Поповић” организован је маскенбал, под мотом „У сусрет прољећу”. Уз свесрдну помоћ родитеља који су осмислили маске, учествовали су малишани свих васпитних група.

„Маскенбал је отворен пјесмом 'Прољеће је', као и ритмичком игром. Будући да су били укључени и најмлађи јасленог узраста, они су уз помоћ васпитачица дефиловали унутрашњим дијелом вртића. Ћеца старијих васпитних група, уз маскенбалску музику, дефиловала су стазом око цијелог здања, те су тако

подсетила све да је лијепо годишње доба – прољеће на прагу. За њих је организована маскенбалска журка. Такође, васпитачице су дочекале и поздравили све групе и заједно са њима и родитељима показале кореографију коју су припремали уз весели ритам ћечјих пјесмица.

„Овакве прилике пружају лијепу могућност учења путем игре, али подстичу њихову машту и креативност, док родитељима пружа задовољство учешћа у оваквим садржајима”, објашњава Мирела Шћепановић, васпитачица и координаторка вртића „Сунце”. **Ш. Б.**

КРЕАТИВНОСТ И МАШТА НА ДЈЕЛУ: Учење путем игре

Поводом 8. марта свечаности у вртићима и школама

ТОПЛО ПОРОДИЧНО ОКРУЖЕЊЕ – СИГУРНА ЛУКА ЉУБАВИ

У васпитној јединици „Јелена Ћетковић 2” подгоричке предшколске установе „Ђина Врбица”, организован је програм поводом обиљежавања међународног празника 8. марта – Дана жена. Уз помоћ васпитачица, малишани из двије старије и једне млађе васпитне групе показали

су великом броју родитеља, који су били присутни, шта све умију, знају, могу и желе научити.

Према ријечима Дејане Прелевић, ПР ове установе, наглашена је вриједност тоглог породичног окружења, као човјекове једине сигурне и мирне луке, а самим тим и улоге роди-

теља, браће и сестара, као и осталих који несебично пружају љубав. Током приредбе, смјењивале су се ћечје рецитације, хорско извођење пјесама, ритмика, балет, глума... На лицима родитеља блистао је осмијех а малишани су на овај начин, свим мајкама и женама честитали празник. **Ш. Б.**

ЋАЦИ ИЗВЕЛИ БОГАТ КУЛТУРНО-ЗАБАВНИ ПРОГРАМ

У нашој школи ОШ „Полица” Беране поводом 8. марта и ове године је приређен богат културно-забавни програм. Ученици су уприличили програм рециталима, драматизацијама и израдом паноа, на

којима су се нашле изреке познатих мислилаца. Њихове креације наишле су на одушевљење присутних, што је још једна потврда да се у нашој школи посебан значај придаје ваннаставним активностима.

Под слоганом „Бирам да бирам”, програм је имао циљ да укаже на положај, права, достигнућа и могућности жена.

Новинарска секција
ОШ „Полица”

ЗНАЊЕМ, ПАЖЊОМ И ЉЕПОТОМ ДО МАЈЧИНОГ СРЦА

Акција сађења ружа у дворишту васпитне јединице „Лептирић” Дјечјег вртића „Ђина Врбица”, посвећена обиљежавању међународног празника 8. марта. И најмлађи из ОШ „Радојица Перовић”, под мотом „Оне су нам живот подариле”, обиљежили овај празник

ПРАВИ ЧАС ИЗ ЕКОЛОГИЈЕ: Најмлађи научили како копати, садити и заливати цвијеће

Под слоганом „Руже за маме”, Удружење горана Подгорица, као и горани из ОШ „Максим Горки”, а поводом међународног празника 8. марта – Дана жена у васпитној јединици „Лептирић” Дјечјег вртића „Ђина Врбица” посадили су 21 ружу. Овим бројем симобично су означили почетак прољећа, а како подсећају у управи ове васпитнообразовне установе, пошумљавање и уређивање дворишта

постало је лијепа тарадиција.

„Акција посвећена празнику жена подстакла нас је да руже поклонимо нашим дјевојчицама и тако их поучимо о најважнијој будућој животној улози – улози мајке. Осим тога, боравак у дворишту, сам чин сађења, копања и припреме земље, заливање пружило је малишанима свих васпитних група могућност да из прве руке нау-

че важне ствари, те је то био прави час из екологије и лијепог дружења”, објаснила је Лидија Кусовац, председница Удружења горана.

И најмлађи из ОШ „Радојица Перовић” организовали су у школском холу прославу овог празника, под мотом „Оне су нам живот подариле”. Уз помоћ учитељица Зденке Поповић, Иване Вујошевић, Јелене Ђуришић, Милене Поповић, Милице Савић, као и васпитачица Душице Томковић и Вере Рудан припремили су занимљив забавни програм. Хор, састављен од ученика ове школе весело је пјевао пјесме посвећене мамама, док су духовити скечеви увесељавали публику. Ређали су се рецитатори, као и ритмичке и плесне тачке. Родитељи су присуством и аплаузима наградили најмлађе.

Ш. Б.

ИСТОРИЈСКИ КАЛЕНДАР ЦРНЕ ГОРЕ

8. март 1931.

МЕЂУНАРОДНИ ДАН ЖЕНА

На иницијативу Кларе Цеткин, политичке раднице њемачког и међународног радничког покрета, Друга међународна конференција жена у Копенхагену прихватила је 1910. предлог да се 8. март празнује као Међународни дан жена. Већ наредне године, иако неколико дана касније (19. марта), у Аустрији, Данској, Њемачкој и Швајцарској на улицама се окупило мноштво жена које су, осим права гласа, захтијевале и право на рад, као и престанак дискриминације на послу.

15. март 1976.

ПРВИ БРОЈ „ЦЕТИЊСКОГ ЛИСТА“

Гласило грађана Цетиња штампано је у „Ободу“. Први уредник био је познати новинар Радован Јаблан. Излазио је петнаестодневно, до 1990. године.

21. март 1754.

„ИСТОРИЈА О ЧЕРНОЈ ГОРИ“

Василије Петровић, црногорски владика и господар, завршио је у Москви рукопис књиге „Историја о Черној Гори“. То дјело, штампано у Русији и преведено на многе стране језике, имало је огроман значај за формирање свијести Црногораца о вишевековној независности. Представља прву штампану црногорску историју. Зато се, без обзира на значајна историјска дјела настала прије ње, Василије као њен аутор може сматрати оснивачем црногорске историографије. Уз карактеристике историјско-мемоарског штива, то дјело има и извјесна литерарна својства. Први пут је прештампана у Будиму (1845), у Летопису Матице српске, а код нас тек 1884. у преводу Марка Драговића.

22. март 1912.

СВЈЕТСКИ ДАН ВОДА

Овај се дан обиљежава као Свјетски дан вода, проглашен од стране Генералне скупштине Уједињених нација 1992. године. Повод установљењу Свјетског дана вода дале су двије међународне конференције одржане на тему недостатка квалитетних водних ресурса и њихове неодвојивости од осталих компоненти биосфере, са нагласком на загађивање вода, које је на глобалном плану веома изражено, што је узрок здравствених проблема становништва. Црна Гора има још увијек очуване водне ресурсе, иако квалитет површинских вода варира, у зависности од степена угрожености загађењем из градских и индустријских центара.

26. март 1946.

ЦНБ „ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ“

Основана је на Цетињу, под називом „Земаљска централна библиотека“. У својим фондовима чува преко 1.500.000 наслова. Организовани библиотечки рад сеже у 1592/93. када је извршен први попис библиотечког фонда у Цетињском манастиру. Идеја о оснивању Државне јавне библиотеке на Цетињу, настала 1879., реализована је 1893., године. Три године потом, Црна Гора је добила Закон о Књажевско-црногорској библиотеци и Музеју. Од 1905. Библиотека добија „обавезни примјерак“. Данашни назив добила је по Ђурађу Црнојевићу који је 1493. године основао прву државну штампарију у Европи.

31. март 1849.

ЦРНОГОРЦИ У ОПЕРИ

Паришка „Опера комик“ извела је први пут комичну оперу „Црногорци“, према либретима инспирисаним Црном Гором.

У подгоричкој Народној библиотеци „Радосав Љумовић“ обиљежен међународни Дан бајки

БАЈКЕ ПОДСТИЧУ МАШТУ И ПОУЧАВАЈУ ПРАВИМ ВРИЈЕДНОСТИМА

Поводом међународног дана бајки подгоричка Народна библиотека „Радосав Љумовић“ организовала је радионицу под мотом „У свијету бајки“. Учесници радионице били су ученици трећег разре-

да ОШ „Бранко Божовић“. Вјера Поповић и Мирјана Жиха, библиотекарке, у краћем предавању истакле су карактеристике и специфичности бајки, док су ћеца рјешавала асоцијације и читала бајке.

„Циљ креативних радионица био је да афирмишемо књигу, као и да подстакнемо ћецу да долазе у библиотеку и развијају лијепу навику дружења с књигом, чији садржај подстиче њихову машту, што је за овај узраст ћеце веома битан. Бајке пружају и важне поуке: на примјер, до циља се стиже једино радом и истрајношћу, његовати љубав према лијепом, те свим правим вриједностима – поштењу, правди, добро-

У Тивту одржани традиционални Сусрети младих стваралаца Црне Горе

ЧИТАЛИ ПОЕТСКЕ РАДОВЕ, СВИРАЛИ, РЕЦИТОВАЛИ, ГЛУМИЛИ

Млади пјесници

У Народној библиотеци тиватског Центра за културу, а у организацији Дјечијег савеза Тивта, одржани су традиционални сусрети младих стваралаца Црне Горе. Било је то 12. окупљање талентованих ученика, под називом „Дјеца имају крила“, и једно од најбројнијих до сада и по броју учесника, али и појетилаца. „Дјеца имају крила“ је омаж великом пјеснику и искреном пријатељу ћеце и ћечијих удружења, Драгану Радуловићу.

Двадесет три ћака из 15 основних школа из Никшића, Бара, Тивта, Цетиња, Котора, Подгорице, Радовића и Радановића, музичких школа, из Тивта, Котора и Подгорице, као и из ЈУ „Ресурсни центар за дјецу и младе“ – говорила су своје поетске и прозне радове, свирали, рецитовали и глумили.

Гошћа сусрета била је пјесникиња, књижевна

критичарка и чланица ОО Свјетског фестивала поезије, који се сваке године одржава на Куби, Светлана Калезић Радоњић. Она је говорила о свом стваралаштву, мотивима и темама које је окупирају, наградама и признањима, о амбијенту у коме млади људи данас раде, а читала је и своје стихове.

Дјечији савез Тивта је свим учесницима програма и школама из којих долазе уручио дипломе, а Центар за културу је њиховим школским библиотекама поклатио по једну књигу ћечије списатељице Босиљке Пушић. Одржавање манифестације помогли су општина Тиват, Туристичка организација, ХТП Мимоза и Радио Тиват, а дјечји савези Тивта и Подгорице су за све учеснике манифестације обезбиједили превоз.

Зора Крстовић

АФИРМИСАТИ КЊИГУ: Вјера Поповић, библиотекарка

ти, и истини“, истакле су библиотекарке.

Јулка Поповић, учитељица у ОШ „Бранко Божовић“, нагласила је да већина ученика овог одјељења до сада није била у Народној биб-

лиотеци. То је био и првенствени повод посјете овој установи. Сви ученици су до краја године добили бесплатне чланске карте.

Ш. Б.

ZA NASTAVU

Godina XXI // MART 2014 // Broj 153

IZBOR ZADATAKA S EKSTERNE PROVJERE ZNANJA
NA KRAJU TREĆEG CIKLUSA OSNOVNE ŠKOLE (2013)

CRNOGORSKI – SRPSKI, BOSANSKI, HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

1. A) Zaokruži broj ispred naziva teksta koji pripada narodnoj književnosti.

1. Hasanaginica
2. Gorski vijenac
3. Pričanja Vuka Dojčevića

B) Obrazloži odgovor pod A.

2. Zaokruži broj ispred ispravno napisane rečenice.

1. Iščitao je svu literaturu o uređenju bašte, a potom potiššao travu.
2. Mi bismo došli kod njega da smo znali da je bio u Berane.
3. Obzirom da je odlična predstava, biće puno gledalaca.
4. Predsjednica je Emina Mustajbašić, 14-godišnja učenica naše škole.

3. Popuni prazna polja u tabeli, kao u prvom primjeru.

NAZIV KNJIŽEVNOG DJELA	AUTOR	KNJIŽEVNA VRSTA
<i>Most na Žepi</i>	Ivo Andrić	pripovijetka
<i>Ikona</i>	Risto Ratković	
<i>Mrtvo more</i>		

Pročitaj tekst 1 i tekst 2, pa riješi 4, 5, 6, 7. i 8. zadatak.

4. A) Tekst 1 je:

1. vijest
2. reklama
3. biografija
4. obavještenje

B) Tekst 2 je:

1. vijest
2. reklama
3. biografija
4. obavještenje

5. U tekstu broj 1 nedostaje podatak. Koji je to podatak?

6. Koliko je Lazar Simić imao samostalnih izložbi?

1. dvije
2. tri
3. pet

7. Osim slikarstva, što još interesuje Lazara?

8. U tekstu broj 1 napravljena je greška u pisanju velikog slova. Prepiši riječ koja je neispravno napisana.

Pročitaj odlomak iz pripovijetke *Most na Žepi* pa uradi 9, 10, 11, 12, 13, 14. i 15. zadatak.

1. Četvrte godine svoga vezirovanja posrnu veliki vezir Jusuf i kao žrtva jedne opasne intrige pade iznenada u nemilost. Borba je trajala celu zimu i proleće. (Bilo je neko zlo i hladno proleće, koje nije nikako dalo letu da grane.) A sa mesecom majem izide Jusuf iz zatočenja kao pobednik.

Živeći zatočen, u osami i nemilosti, vezir se setio življe svoga porekla i svoje zemlje. Bilo je prijatno, tako u nesreći, misliti na daleku zemlju i raštrkano selo Žepu, gde u svakoj kući ima priča o njegovoj slavi i uspehu u Carigradu, a gde niko ne poznaje i ne sluti naličje slave ni cenu po koju se uspeh stiže. Još toga istog leta on je imao prilike da govori s ljudima koji su dolazili iz Bosne. Raspitivao se, i kazivali su mu. (...) Ko bi im tu most podigao, učinio bi im najveće dobro. Vezir dade šest čilima za džamiju, i novca koliko treba da se pred džamijom podigne česma sa tri lule. I u isto vreme odluči da im podigne most.

2. U Carigradu je tada živeo jedan Italijan, neimar, koji je gradio nekoliko mostova u okolini Carigarda i po njima se proćuo. Njega najmi vezirov haznadar i posla sa dvojicom dvorskih ljudi u Bosnu. (...) Sam je sebi kuvao. Povazan je nešto tesao, crtao, ispitivao vrste sredre ili osmatrao tok i pravac Žepe. (...)

Otpoče rad. Svet nije mogao da se načudi neobičnom poslu. Nije ni naličilo na most ono što se radilo. (...) Upravo kad su dovršili taj rad, prolomi se jednog dana, negde u planini, oblak, i začas se zamuti i nabuja Žepa. Tu istu noć provali već gotov nasip po sredini. A kad sutra osvanu dan, voda je bila već spaslja, ali je pleter bio isprovaljivan, kolje počupano, grede iskrivljene. Među radnicima i u narodu pođe šapat da Žepa ne da mosta na se. Ali već treći dan naredi neimar da se pobija novo kolje, još dublje, i da se isprave i poravnaju preostale grede. (...) Dugo nisu oči mogle da se priviknu na taj luk smišljenih i tankih linija, koji izgleda kao da je u letu samo zapeo za taj oštri mrki krš, pun kukurikovine i pavite, i da će prvom prilikom nastaviti let i iščeznuti.

3. Još dok su prvi putnici, zastajkujući od čuđenja, prelazili preko mosta, neimar je isplatio radnike, povezo i natovario svoje sanduke sa spravama i hartijama, i zajedno s onim vezirovim ljudima krenuo put Carigrada. Tek tada pođe po varoši i po selima govor o njemu. Selim, Ciganin, koji mu je na svom konju dogonio stvari iz Višegrada i jedini zalazio u njegovu brvnaru, sedi po dućanima i priča, bogzna po koji put, sve što zna o strancu.

– Asli i nije on čovek k'o što su drugi ljudi. A nit govori nit romori. Ono nikad nisam vidio. I, ljudi moji, koliko se namuču, eto godinu i po, a kad bi gotov, pođe u Stambul i prevezosmo ga na skeli, odljuma na onom konju: ama da se jednom obazrije jal' na nas jal' na čupriju! Jok. (...) A dućandžije ga sve više ispituju o neimaru i njegovom životu, i sve se više čude i ne mogu da načale što ga nisu bolje i pažljivije zagledali dok je još prolazio višegradskim sokacima. A neimar je dotle putovao, i kad bi dva konaka do Carigrada, razbole se od kuge. U groznici, jedva se držeći na konju, stiže u grad. Odmah svrati u bolnicu italijanskih franjevaca. A sutradan u isto doba izdahnu na rukama jednog fratra.

4. Već idućeg dana, ujutro, izvestiše vezira o neimarovoj smrti i predadoše mu preostale račune i nacрте mosta. Neimar je bio primio samo četvrti deo svoje plate. Iza sebe nije ostavio ni duga ni gotovine, ni testamenta ni kakvih nasljednika. Posle dužeg razmišljanja, odredi vezir da se od preostala tri dela jedan isplati bolnici, a druga dva daju u zadužbinu za sirotinjski hleb i čorbu.

Nepoznate riječi:

haznadar – blagajnik
sedra – vrsta kamena

9. Zašto je vezir Jusuf odlučio da sagradi most na rijeci Žepi?

1. Da bi se i dalje pričalo o njegovoj slavi i uspjehu u Carigradu.
2. Želio je da učini „najveće dobro“ i olakša život stanovnicima Žepe.
3. Htio je da pokaže da je iz zatočeništva izašao kao pobjednik.

10. Što je, osim mosta, zahvaljujući veziru Jusufu, sagrađeno u Žepi?

11. Objasni kakvu funkciju u tekstu ima rečenica koju je pisac stavio u zagradu („Bilo je neko zlo i hladno proleće, koje nije dalo nikako letu da grane“). (1. dio teksta)

12. Koja riječ najbolje može da okarakterise neimara?

1. bolestan (nastojao je da završi most prije smrti)
2. nezainteresovan (nije mu stalo ni do mosta ni do Žepljana)
3. dobitvor (jedan dio zarade ostavio bolnici, druga dva sirotinji za hleb i čorbu)
4. umjetnik (ne govori o svojim djelima, djela govore o njemu)

13. Ako je data tvrdnja tačna, zaokruži T, a ako nije, zaokruži N.

TVRDNJA	TAČNO	NETAČNO
Vezir Jusuf i neimar su porijeklom iz Bosne.	T	N
Selim Ciganin je sporedni lik.	T	N
Pošto vila brodarica noću ruši što radnici danju sagrađe, „u narodu pođe šapat da Žepa ne da mosta na se“.	T	N

14. Koja je uloga Selima Ciganina u priči (3. dio teksta)?

15. Obrati pažnju na istaknutu rečenicu u 2. dijelu teksta („Dugo nisu oči mogle da se priviknu na taj luk smišljenih i tankih linija, koji izgleda kao da je u letu samo zapeo za taj oštri mrki krš, pun kukurikovine i pavite, i da će prvom prilikom nastaviti let i iščeznuti.“)

A) Kako se zove motiv u istaknutoj rečenici?

1. dinamički
2. statički

B) Obrazloži odgovor pod A.

16. A) Riječi iz zagrade upotrijebi u lokativu.

Vezir Jusuf je u _____ sagrađio most.
(rodna Bosna)

B) Podvučenim riječima odredi padež i njegovo značenje.

Neimar je svaki čas žutim limenim trougaonikom i olovnim viskom mjerio njihov rad.

(padež)

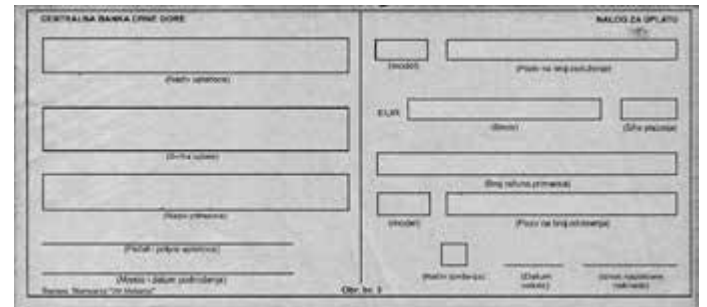
(značenje padeža)

17. Zašto je u rečenici: „Upravo kad su dovršili taj rad, zamuti se i nabuja Žepa“, obavezna upotreba zarez.

18. Selim Ciganin je govoreći o neimaru rekao: „A nit govori nit romori.“

Kako se zove izraz koji je Selim Ciganin upotrijebio („nit govori nit romori“)?

19. Tvoj drug Esad Đečević te je zamolio da umjesto njega na žiro račun 5100-743-532 uplatiš 20 € Izdavačkom preduzeću „Zanimljiva knjiga“ radi pretplate na časopis „Riječ prijatelja“. Ispunj uplatnicu umjesto Esada.

20. Sa 80 do 130 riječi napiši sastav u kome ćeš odgovoriti na date zahtjeve. Sastav oblikuj kao zaokruženu cjelinu (uvod, razrada, zaključak). Možeš (a ne moraš) prvo da napišeš plan sastava na listu predviđenom za to, a zatim **OBAVEZNO** sastav uredno prepisi **hemijskom olovkom ili naliiverom** na listovima predviđenim za pisanje sastava.

Vodi računa o pravopisu i gramatici. Piši čitko i pošuj zahtjev o broju riječi +/-10% (ocjenjuje se sastav koji ima od 72 do 143 riječi; ako sastav ima manje od 72 riječi, NE ČITA SE na 143. riječi PRESTAJE čitanje).

Zahtjevi za pisanje sastava na temu **Zvono kao spas**

Opiši:

- atmosferu na času kada nastavnik/nastavnica ispituje
- o čemu razmišljaš dok čekaš da te nastavnik/nastavnica prozove da odgovaraš, a nijesi naučio/naučila
- atmosferu u učionici kada se oglasi zvono za kraj časa
- kako se osjećaš kada shvatiš da si se ovog puta „izvukao/izvukla“

PLAN ZA PISANJE SASTAVA

SASTAV

ENGLISKI JEZIK

1. READING

1.1. Read the text and choose one of the answers for each of the questions.

Buck was strong and had a thick coat. He lived in a big house, Mr. Miller's place, in sunny California. There were tall trees around the house, and there was a pool, too. Buck was four years old, and the

Millers were his family. He swam with the boys and walked with the women. He carried the babies on his back, and at night Buck sat at Mr. Miller's feet. There were other dogs at Mr. Miller's house, but Buck was the most important. He was the boss there, and he was very happy.

That year, 1897, was an exciting year. Some men found gold in the cold Arctic north of Canada, and a lot of people followed them there. Everybody wanted gold. And they wanted dogs — strong dogs with thick coats. They had to pull the gold through the snow to towns and rivers.

But Buck didn't know about the cold north, or gold rush — and he didn't know about Manuel.

Manuel worked for Mr. Miller, but he always wanted more money.

„I can sell Buck,” he thought. „He’s strong. Somebody will pay a lot of money for him.”

One day, Mr. Miller was at work and the children were busy. Manuel put a rope around Buck’s neck and left the house quietly. He met a man at a train station, and the man gave him money for the dog.

Buck didn’t like this new man, and he started to bark. So the man pulled the rope around his neck very hard. This hurt Buck, and it made him angrier. He tried to fight the man, but the man pulled the rope again. The pain was very bad.

Adapted from *Call of the Wild* by Jack London

1. Who is Buck?

- A. A boy
- B. A family dog
- C. A young gold hunter

2. What is Buck’s original living situation?

- A. He was left in the streets.
- B. He lived in the cold north.
- C. He lived in a nice place where he was loved.

3. Why was Buck kidnapped?

- A. Because of the gold rush in Canada.
- B. Because Manuel needed money.

4. Who was Buck stolen by?

By one of Mr Miller’s

- A. children
- B. gardeners
- C. neighbours

5. What did Manuel do with Buck?

- A. He gave Buck as a gift to a man at the train station.
- B. He kept Buck.
- C. He sold Buck.

6. What is Buck like at the end of the story?

- A. aggressive
- B. domestic
- C. friendly

7. Find the word in the text which means the same as „a strong string that can be used for pulling or tying things”.

1.2. Read the text and for sentences 1–8 decide if each statement is true, false or the text doesn’t say and put a tick (✓) in the appropriate box.

The city is like a great big sports hall, full of all sorts of activities. One of the most popular is cycling, not only as a sport, but also as an intelligent alternative to the car. Many cyclists wear a mask to protect themselves from smog.

Marathon running is widespread too. All big cities and some smaller ones organize their own marathon and they are becoming more and more popular.

One of the most famous is the New York Marathon, run over the classic distance of 42 kilometres.

Without doubt, however, the idea of practising climbing in the city is one of the most original ideas for urban sport. At Vaulx-En-Velin, just outside Lyon in France, a group of enthusiasts has transformed an old building, 46 metres high, into an artificial mountain where they can practise climbing in the middle of the city. Those who enjoy this activity maintain that climbing a skyscraper is just as exciting as climbing a mountain!

TRUE FALSE DOESN'T SAY

1. The city is similar to a big gym.	☐	☐	☐
2. Cycling is a very popular sport.	☐	☐	☐
3. Cyclists think they need a protection from the sun.	☐	☐	☐
4. Marathon running is organized only in big cities.	☐	☐	☐
5. Marathons are very popular these days.	☐	☐	☐
6. There is an artificial mountain Vauix-En-Velin.	☐	☐	☐
7. It is impossible to practise climbing in the city.	☐	☐	☐
8. Climbing a mountain is more exciting than climbing a skyscraper.	☐	☐	☐

2. VOCABULARY AND GRAMMAR

2.1. Read the text and choose the correct answer (A, B, C or D) to fill in the gap. There is an example at the beginning (0).

Once a year, the Pearly Kings and Queens of London meet **0** B 3 o’clock outside a famous church called St. Martin’s in the Fields. In their hands they **1** _____ baskets of fruit and vegetables to give to poor people. They are wonderful to **2** _____ at: they wear hats, jackets, suits and dresses covered with pearly buttons. For this reason, their clothes can sometimes be quite **3** _____ and weigh about 30 kilos. They also write messages on clothes.

Pearly Kings and Queens bring all their family and even dress their children in clothes with pearl buttons.

They are very proud **4** _____ their costumes. Every year they have a competition to see **5** _____ can wear the most beautiful and original clothes.

0. A off	B at	C in	D on
1. A bear	B carry	C do	D wear
2. A look	B notice	C see	D watch
3. A difficult	B hard	C heavy	D strong
4. A at	B of	C on	D to
5. A whose	B whom	C which	D who

2.2. Complete the second sentence so that it has the similar meaning to the first sentence.

Example: It’s possible to buy bread in this shop.
You can buy bread in this shop.

1. You mustn’t take photos in the museum.
You aren’t _____
2. There isn’t anybody at home.
Nobody _____
3. Tina can play the guitar.
Tina is _____
4. Would you mind closing the window, please?
Could _____
5. They use the attic as a studio.
The attic _____

2.3. Fill in the gaps.

In Britain you can eat food **0** from all over the world. In supermarkets you can buy almost anything and there **1** _____ specialist shops for Asian and Mediterranean food.

2 _____ are many different restaurants – French, Greek, Italian, Mexican, Chinese, Indian, Thai... You should experiment.

3 _____ most popular type of restaurant in England is probably Indian **4** _____ you can eat curry. There are a lot **5** _____ Indian restaurants in Britain.

Nearly all restaurants have vegetarian food.

3. WRITING

Write an e-mail to a close friend who lives abroad.

- Fill in the field: Subject
- tell him/her about the concert you are planning to go to
- when and where it takes place
- whose present the tickets for the concert are
- why you are so excited about going to the concert

Write 40–60 words. Do not write your name.

SUBJECT:

PROSTOR ZA RAD

GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI

Lexo tekstin e Këshillit Nacional të Shqiptarëve dhe pastaj zhvillo detyrat 1, 2, 3, 4 dhe 5.

KËSHILLI NACIONAL I SHQIPTARËVE NË MALIN E ZI

Organizon më 25–26 prill 2013
manifestimin tradicional kulturor

“ORA E MALEVE”

Programi:

25 prill

18.00 Promovimi i librit “Vargu i absurdit”,
të poetes Mehrije Daci – Haxhisefa.
Flasin: Halil Haxhosaj, kritik letrar
Ali Daci, botues
dhe autorja e librit.

20.00 Promovimi i filmit dokumentar “Agimi”,
të regjisorit Edo Muriq.
Flasin: Ali Salaj, kritik i filmit
dhe regjisor i filmit.

26 prill

19.00 Ora e madhe letrare
Lexojnë poetë të njohur nga Shqipëria,
Kosova dhe Mali i Zi.

**Manifestimi mbahet në sallën solemne të
Qendrës së Kulturës në Rozhajë**

1. Teksti i Këshillit Nacional të Shqiptarëve është:

- A. koment
- B. reklamë
- C. njoftim publik

2. Shkruaj emrat e vendeve prej nga janë poetët pjesëmarrës.

- A. _____
- B. _____
- C. _____

3. Shkruaj datën (ditën, muajin dhe vitin) kur është planifikuar të mbahet promovimi i librit “Vargu i absurdit”.

4. Teksti i dhënë është:

- A. tekst letrar
- B. tekst joletrar

5. Kush e organizon dhe ku zhvillohet manifestimi kulturor “Ora e maleve”?

Lexo tekstin pastaj zhvillo detyrat 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 dhe 15.

Ishte një herë një gjeneral dhe një prift që kishin dalë për kësmet. Jo, nuk kishin dalë për kësmet. Ata kishin dalë për të mbledhur eshtrat e ushtarëve të tyre të varur në një luftë të madhe. Ec e ec, kapërcyen shumë male e shumë fusha, duke kërkuar e duke mbledhur këto eshtra. Vendi që i ashpër e i keq. Frynin erëra e binin shira pa pushim. Por ata nuk u kthyen nga udha dhe ikën më tutje. Mblodhën sa mblodhën dhe u kthyen të numëronin ato që kishin mbledhur. Doli se mungonin akoma shumë eshtra. Atëherë mbathën çizmet e veshën mushamatë dhe u nisën prapë për udhë. Ec e ec, moti që i egër e i keq. U lodhën e u këputën e u plasi shpirtin kjo punë. As era, as shiu nuk u tregonin ku gjendeshin ushtarët që kërkonin. Mblodhën sa mblodhën dhe u kthyen prapë të numëronin ato që kishin mbledhur. I numëruan dhe u doli që kishin mbetur pa u gjetur akoma shumë ushtarë. Atëherë, të lodhur e të rraskapitur, u nisën prapë për udhë të madhe. Ec e ec e s'ka të sosur. Ishte dimër, binte borë.

(fragment nga romani “Gjenerali i ushtrisë së vdekur”)

6. Teksti i mësipërm është shkruar me stilin funksional:

- A. publicistik
- B. shkencor
- C. letrar-artistik

7. Shkruaje emrin e autorit të romanit “Gjenerali i ushtrisë së vdekur”.

8. A) Tregimtari në këtë prozë rrëfen:

- A. Në vetën e tretë.
- B. Në vetën e parë njëjës.
- C. Në vetën e parë shumës.

B) Përshkruaje një fjali nga teksti, e cila e argumenton përgjigjen nën A.

9. Sa personazhe gjenden në tekstin e dhënë dhe cilat janë ato?

10. Teksti i dhënë është shkruar në formën:

- A. e monologut
- B. e dialogut
- C. e rrëfimit

11. Nga cila gjuhë e ka prejardhjen fjala “kësmet”?

- A. nga turqishtja
- B. nga serbishtja
- C. nga gjermanishtja

12. Cili është kuptimi i frazeologjisë: “U lodhën e u këputën e u plasi shpirtin kjo punë. As era, as shiu nuk u tregonin ku gjendeshin ushtarët që kërkonin”?

- A. Ata po vdisnin ngase nuk arritën ta kryenin punën për të cilën kishin ardhur.
- B. Ata ishin shumë të dëshpëruar që nuk i gjenin eshtrat e ushtarëve të rënë.
- C. Era dhe shiu e dinin ku janë ushtarët që ata kërkonin, por s'donin t'u tregonin atyre.

13. Shkruaje një fjali nga fragmenti ku është përdorur përcjellorja dhe një fjali tjetër ku është përdorur paskajorja.

- A) me përcjellore: _____
- B) me paskajore: _____

14. ... binin shira pa pushim.

Fjalës së nënvizuar bëji një analizë gramatikore:

- Trajta _____
- Gjinia _____
- Numri _____
- Rasa _____

15. A) Në cilën kohë të së shkuarës është trajta foljore “kishin dalë”?

- B) Kaloje këtë trajtë në kohën e kryer të thjeshtë të mënyrës dëftore.

16. Në bazë të fragmentit të dhënë shkruaje titullin e tekstit letrar (poezisë), emrin dhe mbiemrin e autorit dhe llojin letrar që i përket.

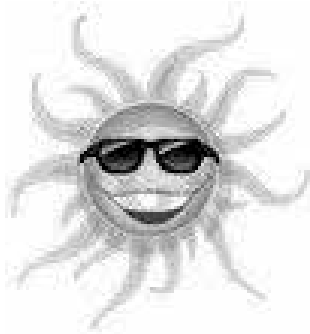
- Ku e lam' e ku na mbeti
- Vaj vatani e mjer' mileti
- Anës detit i palarë,
- Anës dritës i paparë,
- Pranë sofrës i pangrënë
- Pranë sofrës i panxënë,
- Lakuriq dhe i dregosur
- Trup e shpirt i sakatosur?

Titulli: _____

Autori: _____

Lloji letrar: _____

1.2. Ricomponete la lettera di Carlotta:

- Un bacione
- Ho fatto delle gite in barca e siamo andati sulle isole vicine:
- Sono appena tornata dalle vacanze.
- Mi sono divertita moltissimo:
- Sole, mare e dolce far niente.
- Carlotta
- Cara paola,
- Un paesaggio da favola.
- Perché il prossimo anno non vieni con noi?
- Sono anche andata in discoteca soprattutto al sabato e alla domenica.

2. Grammatica e lessico

2.1. Scegliete l'opzione giusta per completare il testo:

(0) _____ siamo svegliati presto e abbiamo fatto una
 (1) _____ all'isola di Murano. Ho comprato un vaso di vetro e una piccola rana verde, sempre di vetro. Abbiamo poi visitato a Venezia le (2) _____ di Van Gogh e Picasso. Abbiamo passato lì tre ore. Abbiamo comprato dei manifesti e delle cartoline. Dopo le mostre abbiamo avuto due ore libere per girare da soli. Finalmente!!! Ho fatto delle fotografie e ho incontrato (3) _____ stranieri.
 Venezia è (4) _____. Ci sono (5) _____ altre cose da vedere, ma non abbiamo avuto tempo.

0.	A Noi	B Ci	C Si
1.	A corsa	B risata	C gita
2.	A mostre	B case	C scuole
3.	A dei	B delli	C degli
4.	A incantata	B brutta	C incantevole
5.	A più	B ancora	C molto

2.2. Associate ciascuna parola del gruppo A al suo contrario presente nel gruppo B:

1.	☐	bello	a) stanco
2.	☒	caldo	b) sinistra
3.	☐	vero	c) ammalato
4.	☐	destra	d) freddo
5.	☐	riposato	e) falso
6.	☐	sano	f) brutto

2.3. Scegliete la corretta alternativa:

1. In classe _____ molti studenti stranieri.
 a) sono
 b) ci sono
 c) ci hanno

2. _____ nonne abitano a Roma.

- a) Le mie
 b) Mie
 c) I miei

3. La farmacia apre _____ una.

- a) alla
 b) nell'
 c) all'

4. I libri _____ professore sono nel cassetto.

- a) del
 b) dal
 c) al

5. La partita _____ a mezzogiorno.

- a) ha cominciata
 b) è cominciato
 c) è cominciata

3. Production écrite

Oggi è una giornata di pioggia, non puoi uscire e ti senti particolarmente triste. Decidi di scrivere un'e-mail (40-60 parole), a un/a caro/a amico/a.

PROSTOR ZA RAD

RUSKI JEZIK

1. Чтение

1.1. Прочитайте внимательно текст „Александр Пушкин и Наталья Гончарова“ и отметьте, правильны или неправильны предложенные фразы.

Наталья Гончарова. Именно такую женщину неземной красоты полюбил А. С. Пушкин. Поэт писал Наталье: «А душу твою люблю ещё больше твоего лица».

В 1829 году поэт предлагает Наталье стать его женой, но свадьбы не было, и поэт уезжает далеко на Кавказ. Никто тогда так ничего и не понял: или Пушкин перестал любить свою Наталью, или Гончарова не полюбила Пушкина за его несимпатичную внешность?

Весной 1830 года Пушкин второй раз предлагает Наталье выйти за него замуж, и в этот раз она соглашается. 18-го февраля 1831 года состоялась свадьба первой красавицы России с первым романтическим поэтом России.

Они венчались в церкви Вознесения, которая находится в центре Москвы. Наталья в прекрасном белом платье стоит рядом с известным русским поэтом. Священник читает молитву, молодые надевают друг другу кольца...

Вдруг кольцо Пушкина падает и катится по ковру. Поэт наклоняется, чтобы его поднять. В эту минуту свечка в его руке гаснет, падает крест и Евангелие. Наталья бледна, ведь это плохой знак! Через 7 лет Пушкин погибнет из-за нее на дуэли. Но это была неземная любовь. Пушкин обожал свою жену, которая была на тринадцать лет его младше.

ПРАВИЛЬНО НЕПРАВИЛЬНО

1. Наталья Гончарова была очень красной женщиной.	☐	☐
2. Наталья сразу согласилась выйти замуж за поэта.	☐	☐
3. А. С. Пушкин был некрасивым человеком.	☐	☐
4. В 1829-ом году Наталья Гончарова выходит замуж за Пушкина.	☐	☐
5. Наталья Гончарова согласилась стать женой Пушкина во второй раз.	☐	☐
6. Во время венчания кольцо у Натальи упало, а это плохой знак.	☐	☐
7. Наталья была старше Пушкина на тринадцать лет.	☐	☐

1.2. Прочитайте внимательно текст о русском национальном блюде, который называется «ЩИ», и отметьте, правильны или неправильны предложенные фразы.

Национальное русское блюдо – густой суп, который варят из свежей или кислой капусты, – называется ЩИ. Его обожают русские, они часто его готовят и угощают им гостей. В русской кухне есть более 60 видов щей. Это щи с мясом, рыбой, грибами, зеленые щи, щи из крапивы с говядиной, щи с яйцом и т. д.

Главным признаком щей является их кисловатый вкус из-за использования в них свежей или кислой капусты. Щи, как правило, готовятся на мясном бульоне. Щи также могут быть полностью овощными, известные как «пустые щи». Также надо сказать, что есть такой вид щей, как дневные, которые получают необходимый вкус и готовы к употреблению только на следующий день после приготовления. В щи всегда добавляют сметану (это молочный продукт, похожий на черногорскую павлаку). А едят щи обычно с черным хлебом. Щи на Руси появились в IX веке, когда из Византии в первый раз была привезена капуста. Щи стали популярными у предков русских, потому что пустые щи, т. е. без мяса – были прекрасным блюдом во время христианского поста.

ЩИ легко приготовить, это простая еда, которую раньше ели все – от аристократов до простых людей. Поэтому в русском языке до сих пор есть выражение «щи да каша – пища наша» – о скромной и калорийной пище. А еще русские верят, что «не та хозяйка, которая хорошо говорит, а та хозяйка, что хорошо щи варит».

	ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
1. Щи – это суп из капусты.	☐	☐
2. Если Вы придёте в гости к русским, они угостят Вас щами.	☐	☐
3. В русской кухне много видов щей, например, щи из ананасов.	☐	☐
4. Щи имеют сладкий вкус.	☐	☐
5. «Пустые щи» обычно едят на Рождество.	☐	☐
6. Сметана – это мясное блюдо.	☐	☐
7. Хорошую хозяйку хвалят, если она хорошо готовит щи.	☐	☐
8. Щи появились в России в средние века.	☐	☐

2. Лексика и грамматика

2.1. Впишите вместо точек нужные слова, чтобы описать картинку.

1. Каждое утро на этом озере _____ лебеди.

2. Кем работает Анна Семёновна? Адвокатом?

– Нет, она на _____ работает на рынке.

3. Один актёр весёлый, а второй _____

4. Этот салат не из овощей, а _____

5. Они по национальности черногорцы? – Нет, они из Москвы, они не черногорцы, они _____

2.2. Ответьте, где происходит диалог, выбрав вариант ответа А, Б или В.

- Ах, какая сегодня теплая вода! Я пошла купаться.
– Иди, Ира, а я полежу на песке, я хочу позагорать.
– Как хочешь, а я больше люблю плавать.
– Только не плыви далеко.
А. в бассейне
Б. на пляже
В. в ванной
- Как здесь красиво! Свежий воздух, птицы поют...
– Да, и много зелени, а сколько цветов! Отличное место!
– Я люблю это место, я каждое утро бегаю здесь.
– Ты любишь спорт?
– Нет, но здесь я каждое утро бегаю, потому что слежу за своим здоровьем.
А. на стадионе
Б. в спортивном зале
В. в парке
- Доктор, я боюсь, будет очень больно!
– Совсем нет, я сделала анестезию, Вы ничего не почувствуете. Откройте широко рот.
– Спасибо, доктор, я Вам доверяю.
А. у кардиолога
Б. у диетолога
В. у стоматолога
- Будьте добры, один суп и рыбу.
– Какой гарнир хотите? Картофель или рис?
– Картофель. А какие салаты у вас есть?
– Все, которые в меню. Выбирайте.
– Тогда дайте мне салат из свёклы.
– Уже несусь.
А. в ресторане
Б. в гостях
В. в магазине
- Добрый день, скажите, у Вас есть помидоры?
– Да, конечно, свежие и очень вкусные.
– Дайте мне два килограмма. Сколько они стоят?
– 150 рублей.
– Почему так дорого? Давайте за 100 рублей?
– Хорошо, Вы у меня постоянный покупатель, я продам Вам за 130.
– Договорились. Спасибо. Вы очень любезны. До свидания.
А. в супермаркете
Б. в столовой
В. на рынке

2.3. Прочитайте текст и выберите правильный ответ: А, Б или В.

Ура! У нас начались осенние каникулы! И я поехала в деревню **1)** _____ Моя бабушка очень **2)** _____, встает рано утром и занимается хозяйством. А хозяйство у неё **3)** _____: коровы, козы, овцы. Весь день она работает, а я ей помогаю, потому что тоже люблю деревню. Мы обедаем в 2 часа, еда у бабушки вкусная, всё своё. Бабушка не знает, что такое магазин, у неё все свои **4)** _____ А какое у неё вкусное молоко – нельзя описать словами! А вечером мы сидели и пили чай, а бабушка долго-долго рассказывала истории из своей жизни. Эти каникулы я не забуду никогда! И кто думает, что в деревне отдыхать скучно, очень и очень ошибается. Я люблю свою бабушку и **5)** _____ поехать к ней опять на весенние каникулы.

1. А в мою бабушку	Б у моей бабушки	В к моей бабушке
2. А трудолюбивая	Б вредная	В наглая
3. А великое	Б красное	В большое
4. А продукты	Б еда	В пища
5. А нравиться	Б хочу	В буду

3. Письмо

Опишите русскому другу/русской подруге в письме свою квартиру, дом. Где вы отдыхаете после школы, где принимаете гостей, где едите и т. д.? Пригласите его/её к себе в гости. В Вашем письме должно быть 40–60 слов. В своем письме представьтесь как Андрей или Наташа.

FRANCUSKI JEZIK

1. Compréhension écrite

1.1. Lisez attentivement le texte suivant et puis remplissez un questionnaire:

- Vous acceptez de répondre à quelques petites questions sur la consommation des produits laitiers ?
- Oui.
- Est-ce que vous mangez des yaourts ?
- Oui.
- En moyenne, plus ou moins d'un par jour ?
- Oh ! Justement un par jour.
- Vous aimez le fromage ?
- Non.
- Vous buvez du lait ?
- Oui.
- Combien de litres par semaine ?
- Oh ! deux litres.
- Vous utilisez du beurre pour faire la cuisine ?
- Oui.
- Et au petit déjeuner ?
- Aussi.
- Et de la crème fraîche ?
- Jamais.
- Vous êtes mariée ?
- Mon mari et moi, on s'occupe de nos deux filles.
- C'est indiscret de vous demander votre âge ?
- Non, j'ai 32 ans.

Questionnaire

1. Sexe:

- homme
femme

2. Situation familiale:

- Marié (e)
Célibataire
Divorcé (e)

3. Nombre d'enfants: _____

4. Mangez-vous des yaourts?

- Oui
Non
Jamais

5. Si oui:

- Moins d'un par jour
Un par jour
Plus d'un par jour

6. Utilisez-vous du beurre strictement pour:

- La cuisine et le petit déjeuner
Seulement pour la cuisine
Seulement pour le petit déjeuner

7. Quel produit laitier cette personne n'aime pas ? Choisissez une image qui le montre.

A. B. C. D.

1.2. Lisez attentivement la lettre de Toussaint Ngana et dites si les phrases sont vraies ou pas.

Je m'appelle Toussaint Ngana. J'habite à Dakar, au Sénégal. Je parle français parce que je l'apprends à l'école. J'ai quinze ans et demi. Mon père est employé des Postes et ma mère est institutrice. J'ai un grand frère de 21 ans et une petite sœur de 9 ans. J'aime le football (je fais partie d'une équipe et je joue très bien). J'aime bien regarder la télévision. J'aime aussi les promenades à la campagne et au bord de la mer. J'adore la pêche, la natation, c'est

moi qui conduis le bateau. J'aime la danse, les soirées avec des amis. Je fais la collection des pièces de monnaie de tous les pays. Je cherche quelqu'un pour correspondre en français.

	Vrai	Faux
1. Ngana est un nom français et il habite en France.	☐	☐
2. Ses parents ont trois enfants.	☐	☐
3. Son père et sa mère travaillent.	☐	☐
4. Son père aime faire la pêche.	☐	☐
5. Toussaint est un bon joueur de foot.	☐	☐
6. Il aime passer des soirées avec ses amis mais il n'aime pas danser.	☐	☐
7. Il veut trouver un (e) ami (e) avec qui il peut communiquer en français.	☐	☐
8. Il est sportif, nageur et collectionneur.	☐	☐

2. Vocabulaire et lexique

2.1. Complétez les phrases:

- Je _____ connais très bien, c'est ma camarade.
A. les B. la C. le
- Prends _____ rue, à droite. C'est là que j'habite.
A. cet B. ce C. cette
- Tu veux _____ lait dans ton thé ?
A. du B. le C. de
- Hier soir, _____ la télévision avec mes parents.
A. j'ai regardé B. je regarderai C. je regardais
- J'arrive de Londres et je repars demain _____ Italie.
A. à l' B. de l' C. en

2.2. Complétez ce dialogue:

- Bonjour, tu es en direct sur Radio NR. Tu t'appelles (1) _____ ?
- Je m'appelle Marie.
- (2) _____ âge tu as ?
- J'ai 17 ans.
- Tu fais du sport ?
- Tu (3) _____ où ?
- À Paris.
- Je ne suis pas trop sportive, par contre j'aime jouer (4) _____ piano et faire (5) _____ la danse.

2.3. Complétez en choisissant:

- Où est Pierre ? Il est à la _____. Il prend une douche.
A. cuisine B. salle de bains C. salon
- Je vais au restaurant Les Trois Mousquetaires. C'est _____ petite place.
A. à côté de B. à côté du C. à côté de la
- Tu as _____ une petite promenade ?
A. fait B. allé C. parti
- Vous avez _____ la radio ce matin ?
A. travaillé B. écouté C. pensé
- Il veut être instituteur; il est étudiant des lettres. Il va à la _____.
A. banque B. poste C. bibliothèque

3. Production écrite

Présentez-vous en précisant quelles langues vous parlez et quels sont vos goûts. Dites ce que vous faites pendant vos loisirs, ce que vous aimez ou n'aimez pas faire. Écrivez un petit texte de 40 à 60 mots.

PROSTOR ZA RAD

Sva rješenja i uputstva za ocjenjivanje nalaze se na sajtu Ispitnog centra Crne Gore (www.iccg.co.me)